

Tilinpäätös

2023

Sisällysluettelo

1	TOIMINTAKERTOMUS.....	1
1.1	OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA	1
1.1.1	Kaupunginjohtajan katsaus	1
1.1.2	Hallinto.....	3
1.1.3	Yleinen talouden kehitys	6
1.1.4	Espoon talousalueen kehitys.....	7
1.1.5	Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa.....	13
1.1.6	Henkilöstö	15
1.1.7	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä	17
1.1.8	Korruption ja lahjonnan torjunta ja ihmisoikeusasiat	18
1.1.9	Yhteistyötä kestäväen kehityksen haasteiden ratkaisemiseksi	19
1.1.10	Ympäristö ja kestävä kehitys.....	20
1.1.11	Hyvinvointisuunnittelun toteuttaminen	21
1.2	SISÄISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN.....	22
1.3	KOKONAISTALOUDEN TARKASTELU	34
1.3.1	Talousarvion toteutuminen	34
1.3.2	Tilikauden tuloksen muodostuminen	35
1.3.3	Toiminnan rahoitus.....	37
1.3.4	Rahoitusasema ja sen muutokset	40
1.3.5	Kokonaistulot ja -menot.....	42
1.3.6	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	44
1.4	KAUPUNKIKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS.....	45
1.4.1	Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt.....	45
1.4.2	Konsernin toiminnan ohjaus	46
1.4.3	Omistajastrategiset tavoitteet, niiden toteutuminen ja arviointi.....	46
1.4.4	Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	47
1.4.5	Keskeiset muutokset konsernirakenteessa.....	47
1.4.6	Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	48
1.4.7	Konsernin talous 2023 tiivistetysti	50
1.4.8	Konsernilainat	50
1.4.9	Investoinnit.....	52
1.4.10	Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	52
1.4.11	Konsernitilinpäätös ja analyysit	56
1.4.12	Konserniyhteisöille asetetut tulostavoitteet	62
1.5	KAUPUNGINHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOSEN KÄSITTELYSTÄ.....	72
2	TOTEUTUMISVERTAILUT	73
2.1	ESPOO-TARINAN VUODEN 2023 TAVOITTEIDEN, OHJELMIEN JA LINJAUSTEN TOTEUTUMINEN.....	73

2.1.1	Yhteenveto Espoon kaupungin tulostavoitteiden toteutumisesta	73
2.1.2	Poikkihallinnollisten kehitysohjelmien eteneminen.....	75
2.1.3	Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelma	77
2.1.4	Projektoitu toiminnan ja palvelujen kehittäminen	77
2.1.5	Espoo-tarinan 2021-2025 kaupunkitasoisten tulostavoitteiden toteutuminen vuonna 2023	79
2.2	KÄYTTÖTALOUSOSAN TOTEUTUMINEN.....	122
2.2.1	Valtuusto.....	123
2.2.2	Konsernihallinto	124
2.2.3	Elinvoiman tulosalue	129
2.2.4	Kasvun ja oppimisen toimiala.....	135
2.2.5	Kaupunkiympäristön toimiala	144
2.3	TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN	156
2.4	INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMINEN.....	159
2.4.1	Aineettomat hyödykkeet.....	160
2.4.2	Maa- ja vesialueet.....	160
2.4.3	Kiinteät rakenteet ja laitteet	161
2.4.4	Koneet ja kalusto	162
2.4.5	Osakkeet ja osuudet	163
2.5	RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN.....	165
2.6	YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIoidEN TOTEUTUMISESTA...	167
3	TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	169
3.1	TULOSLASKELMA	169
3.2	RAHOITUSLASKELMA.....	170
3.3	TASE	171
3.4	KONSERNITILINPÄÄTÖS	173
4	LIITETIEDOT	177
5	LIIKELAITOSTEN, TASEYKSIKÖIDEN JA RAHASTOJEN TILINPÄÄTÖKSET	200
5.1	LIIKELAITOKSET.....	200
5.1.1	Tilapalvelut-liikelaitos	200
5.2	TASEYKSIKÖT	221
5.2.1	Suurpelto	221
5.2.2	Tapiola.....	232
5.2.3	Urheilupuisto	247
5.3	RAHASTOT	255
5.3.1	Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto	255
5.3.2	Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto	258
5.3.3	Vahinkorahasto	262
5.4	Liikelaitosten ja rahastojen vaikutus tilikauden tuloksen muodostumiseen	265
5.5	Liikelaitosten ja rahastojen vaikutus kunnan toiminnan rahoitukseen	266
6	LUETTELOT JA SELVITYKSET.....	267

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus

Espoon kasvu jatkuu edelleen voimakkaana. Espoon vetovoima kertoo siitä, että perheet muuttavat Espooseen työn ja osaamisen perässä. Se näkyy työkäisten määrän kasvun lisäksi erityisesti lasten ja nuorten määrän kasvuna, samalla kun valtakunnallisesti on nähtävissä lasten ja nuorten määrän vähentyminen. Vetovoimaa on erityisesti tieto- ja osaamisintensiivisiin yrityksiin ja osajiin Länsimetron kehityskäytävässä. Väestönkasvu oli vahvinta koko Suomessa.

Espoo on panostanut viime vuosina koulut kuntoon -ohjelmaan ja uusien päiväkotien rakentamiseen. Laadukas varhaiskasvatus ja kielipolut varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja toiselle asteelle ovat vetovoimatekijä myös kansainvälisten osajien osalta. Vahva paikallinen ja kansainvälinen yritysperusta, yliopisto sekä tutkimus- sekä kehittämissympäristö houkuttelevat uusia yrityksiä ja toimijoita. Tämä luo elinvoimaa ja kilpailukykyä ei pelkästään Espoolle vaan koko pääkaupunkiseudulle ja Suomelle. Espoolla on iso rooli koko Suomen talouden veturina.

Vuonna 2023 toteutettiin Espoossa suuri muutos, kun sotepalvelut ja 5000 työntekijää siirtyivät Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu edelleen kaupungin tehtäviin ja kaupunki toteuttaa sitä perustehtäviensä kautta. Muutoksen vaikutukset tulevat ulottumaan myös tuleviin vuosiin.

Kansainvälinen ja kansallinen epävarmuus leimasivat vuotta 2023

Vuoden 2023 talousarviota laadittaessa ennusteet taloudesta olivat epävarmat. Venäjän hyökkäyssodan jatkuminen Ukrainassa, Palestiinan tilanne ja kustannusten ja korkojen nopea nousu varjostivat talouden näkymiä. Heikentyneen työllisyystilanteen tiedettiin heijastuvan viiveellä myös verotulojen kehitykseen. Nopea inflaatio leikkasi kotitalouksien ostovoimaa ja kasvatti yritysten kustannuksia. Korkojen nousu nosti lainanhoitokuluja ja sai yritykset viivästyttämään investointejaan. Talouden ennusteiden muuttuessa ja talouskasvun siirtyessä eteenpäin, on ollut vaikeaa ennustaa verotulojen kehittymistä ja suhdanteista riippuvien tulojen kertymistä. Varovaisuuden periaate heijastuu yleisesti talouteen.

Talouselukujen, erityisesti verotulokehityksen, vertailu edellisvuoden toteutumiin on isojen rakenteellisten muutosten takia vaikeaa. Lisäksi edellisvuosien luvuissa näkyvät muun muassa koronaan liittyvät erityiskustannukset ja vastaavasti tuet, jotka vaikeuttavat vertailua. Tästä syystä kaupungin oma palvelujen kustannuksiin liittyvä laskenta, palvelutarpeen ennakointi sekä verotulorahoituksen analysointi ovat olleet tärkeitä. Ne antavat johtamisen kannalta keskeistä tilannekuvaa ja suunnittelun pohjaksi tarvittavaa tietoa.

Edellisten vuosien verohännät ja kertaluoteiset erät paransivat kaupungin tulosta

Tilikauden tulos muodostui kertaluonteisten erien myötä ennakoitua paremmaksi. Vuoden 2023 tulosta paransivat erityisesti kolme erää. Kertaluontoinen isompi maa-alueen myynti 31 milj. euroa, ns. verohäntien vaikutukset 124 milj. euroa ja rahastojen alaskirjausten palautukset 17 milj. euroa.

Verorahoitusta kertyi yhteensä 1 270,2 milj. euroa. Verorahoitus ylitti alkuperäisen talousarvion 48,5 milj. eurolla. Verotulot laskivat edellisvuodesta 939 milj. euroa eli 51 prosenttia.

Vuosikatteenä muodostui 454,3 milj. euroa ja tilikauden tulokseksi noin 259 milj. euroa. Huomioiden poikkeukselliset erät tuloksen muodostumisessa, on oikaistu tilikauden tulos noin 89 milj. euroa.

Espoon kaupunki investoi palveluverkkoon lähes 300 milj. euroa. Kaupunki pystyi rahoittamaan investoinnit tulo-rahoituksella 156 prosenttisesti. Talousarviolainoja ei nostettu ja pitkäaikainen lainakantaa lyhennettiin noin 52 milj. eurolla.

Espoo-tarina ohjaa kohti kestäväää tulevaisuutta

Kaupungin tärkeimpiä tavoitteita tällä valtuustokaudella ovat Espoon kilpailukyvyyn ja kestävyuden säilyttäminen ja parantaminen, talouden tasapainottaminen, koronasta toipuminen, sote-uudistuksen toimeenpano, hiilineutraaliuden eteen tehtävä työ sekä maahanmuuttajien onnistunut kotouttaminen sekä työllistyminen.

Espoo on muutosten ja epävarmuuden keskellä panostanut elinvoimaisuuteen ja palvelujen kustannusvaikuttavaan järjestämiseen. On tärkeää, että tämä työ jatkuu. Jo valmistuneet isot infra- ja raidehankkeet kuten länsimetron jatke ja vuonna 2023 aloittanut pikaraitiotie houkuttelevat myös osaltaan yrityksiä ja investointeja. Tämä näkyy erityisesti Keilaniemen, Otaniemen ja Leppävaaran kehityksessä ja vetovoimassa.

Tänä keväänä käynnistyy keskustelu Espoon uudesta yleiskaavasta. Espoon yleiskaava 2060 kokoaa ensimmäistä kertaa 2000-luvulla koko Espoon maankäytön kehityksen suuntaviivat samalle kaavakartalle. Yleiskaavaluonnos on keskustelunavaus kaupungin kehityksestä tulevina vuosikymmeninä. Yleiskaavan avulla kaupunki ennakoii ja varautuu tuleviin muutoksiin, jotta kasvua voidaan ohjata hallitusti ja suunnitelmallisesti.

Rahoituksen näkökulmasta sote- ja pelastustoimen uudistus on muuttanut kaupungin tulopohjaa ja kasvavan kaupungin mahdollisuutta investointien toteutukseen. Suurten, kasvavien kaupunkien investointikyvyyn heikkeneminen on riski talouskasvulle ja siten koko maan julkisten palvelujen rahoitukselle. Valtiorahoituksessa tulee huomioida kasvavien kaupunkien tarpeet oikeudenmukaisemmin ja nykyistä paremmin. Rahoituksen tulee varmistaa edellytykset investointien toteutukseen myös jatkossa sekä huomioida paremmin kasvun ja vieraskielisyyden todelliset kustannukset.

Merkittävien haasteiden ratkominen on yhteinen tehtävämme. Meidän on ponnisteltava, jotta Espoon ja kaupungin talouden näkymät ovat myös jatkossa positiiviset. Espoo-tarinan toimeenpano vaatii tavoitteellisuutta ja hyvää johtamista.

Jukka Mäkelä
kaupunginjohtaja

1.1.2 Hallinto

Valtuuston voimasuhteet 31.12.2023 olivat seuraavat:

Kansallinen Kokoomus (Kok.)	28
Vihreä liitto (Vihr.)	14
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue (SDP)	10
Svenska folkpartiet i Finland (SFP)	6
Perussuomalaiset (PerusS)	8
Suomen Keskusta (Kesk.)	2
Vasemmistoliitto (Vas.)	2
Suomen Kristillisdemokraatit (KD)	3
Liike Nyt	2
jäseniä yhteensä	75

Valtuuston puheenjohtajat 31.12.2023

Valtuuston puheenjohtajana Inka Hopsu (Vihr.)
I varapuheenjohtajana Jarno Limnell (Kok.)
II varapuheenjohtajana Markku Sistonen (SDP)
III varapuheenjohtajana Arja Juvonen (PerusS)

Kaupunginhallitus 31.12.2023

Kaupunginhallituksen puheenjohtajana Mervi Katainen (Kok.)
I varapuheenjohtajana Henna Partanen (Vihr.)
II varapuheenjohtajana Maria Guzenina (SDP)

Kaupunginhallituksen, johon kuului 15 jäsentä, kokoonpano 31.12.2023 oli seuraava:

Varsinaiset jäsenet

Aaltonen Juri	SDP
Elo Simon	Kok.
Elo Tiina	Vihr.
Gestrin Christina	SFP
Guzenina Maria	SDP
Kajava Henna	PerusS
Katainen Mervi	Kok.
Kauma Pia	Kok.
Kauste Mika-Antti	Vihr.
Laakso Mikko	Kok.
Lahtinen Teemu	PerusS
Laiho Mia	Kok.
Partanen Henna	Vihr.
Poutala Mika	KD
Vuornos Henrik	Kok.

Henkilökohtainen varajäsen

Wessman Jaana	Vas.
Sammallahti Tere	Kok.
Peppi Seppälä	Vihr.
Cederlöf Karin	SFP
Jama Mohamed	SDP
Korhonen Henri	PerusS
Fagerström Noora	Kok.
Palomäki Ulla	Kok.
Paasivirta Olli-Pekka	Vihr.
Markkula Markku	Kok.
Ampuja Ari	PerusS
Stenholm Elena	Kok.
Rasinsalo Anu	Vihr.
Saramäki Sara	Kesk.
Vanhanen Joel	Kok.

Kaupunginhallituksen esittelijöinä toimivat kaupunginjohtaja Jukka Mäkelä sekä toimialojen johtajat Harri Rinta-aho ja Olli Isotalo.

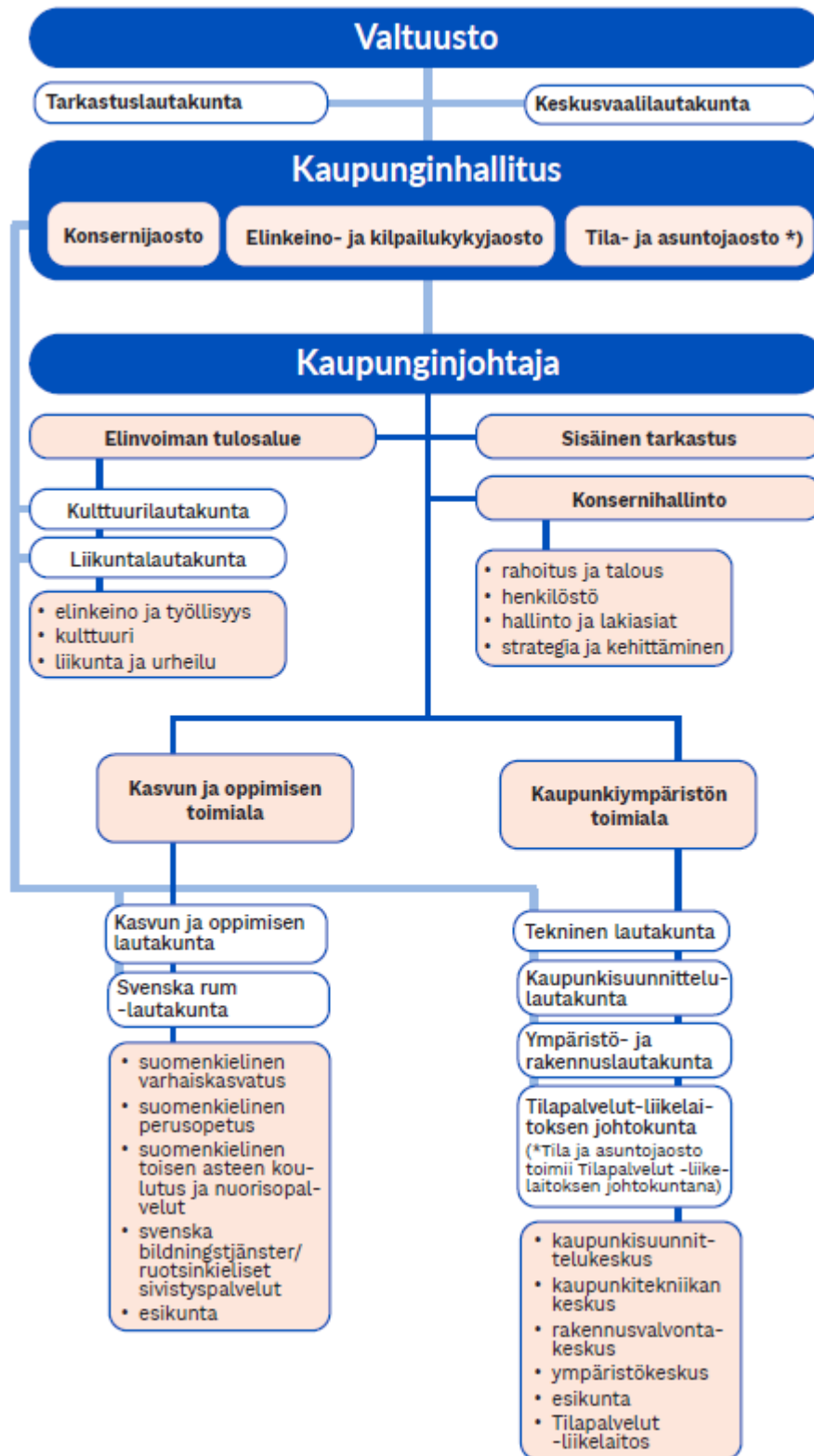
Kuntalain 125 §:n tarkoittamia tilivelvollisia ovat kaupungin toimielimet sekä asianomaisen toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Laki ei vaadi tilivelvollisten viranhaltijoiden

määrittelemistä ennakolta. Tarkemman luettelon tilivelvollisista voi määritellä valtuusto. Määrittely tapahtuu tarkastuslautakunnan valmistelun pohjalta. Viime kädessä harkintavallan siitä, ketkä ovat tilivelvollisia, voidaan kuitenkin katsoa olevan tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla.

Tarkastuslautakunta on päivittänyt kaupungin tilivelvollisten määrittelyn yhteistyössä JHT-tilintarkastajan kanssa kokouksessaan 14.2.2024.

Espoossa kuntalain tarkoittamiksi tilivelvollisiksi toimielinten jäseniksi voidaan katsoa 1.1.2024 voimaan astuneen hallintosäännön mukaisesti kaupunginhallitus jaostoineen, lauta- ja johtokunnat jaostoineen sekä toimikunnat ja tilivelvollisiksi viranhaltijoiksi kaupunginjohtaja, elinvoiman tulosalueelta elinvoimajohtaja, kasvun ja oppimisen sekä kaupunkiympäristön toimialojen toimialajohtajat sekä konsernihallinnosta rahoitusjohtaja, henkilöstöjohtaja, lakiasiainjohtaja sekä strategia- ja kehittämisjohtaja. Lisäksi tilivelvollisiksi on perusteltua katsoa toimialojen sekä elinvoiman tulosalueen tulosityksiköiden johtajat, liikelaitoksen toimitusjohtaja sekä elinvoiman tulosalueen esikunnasta hallintopäällikkö, kaupunkiympäristön toimialan esikunnasta hallinto- ja kehittämisjohtaja ja kasvun ja oppimisen toimialan esikunnasta talous- ja hallintojohtaja sekä hallintopäällikkö. Lisäksi tilivelvollisiksi voidaan katsoa itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat viranhaltijat hallintosäännön ja toimintaohjeiden mukaisesti.

Kuva: Organisaatio 31.12.2023.

1.1.3 Yleinen talouden kehitys

Suomen talous elpyi pandemiasta nopeasti vuonna 2023, mutta painui taantumaan vuoden jälkipuoliskolla. Venäjän hyökkäys Ukrainaankin heikensi talouden näkymiä inflaation ja korkojen nousun vaimentaessa kulutusta ja investointeja.

Tilastokeskuksen mukaan Suomen bruttokansantuote supistui 1,0 prosenttia vuonna 2023. Bruttokansantuotteen volyyymi pieneni 2023 loka-joulukuussa 0,7 prosenttia edellisestä vuosineljänneksestä ja jäi työpäiväkorjattuna 1,8 prosenttia vuodentakaisesta alemmalle tasolle. Vuoden 2023 kolmannen neljänneksen muutos edellisestä neljänneksestä tarkentui -1,1 prosenttiin (oli -0,9 prosenttia) ja muutos vuodentakaisesta -1,6 prosenttiin (oli -1,2 prosenttia).

Tavaroiden ulkomaankaupan hinnat laskivat voimakkaasti alkuvuonna 2023, mutta kolmannella neljänneksellä tuontihinta nousi hieman energian hinnassa nähdyn nousun vaikutuksesta. Palveluiden ulkomaankaupan hinnat ovat olleet vakaampia ja hinnat ovat jatkaneet kasvua vuonna 2023. Tuontihinta laski 3,7 prosenttia ja vientihinta 4,3 prosenttia vuonna 2023. Kauppatase oli ylijäämäinen tavaratuonnin vientiä voimakkaamman supistumisen johdosta, mikä pienentää myös edellisvuoden aikana kertynyttä vaihtotaseen alijäämää.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan 15–74-vuotiaita työllisiä oli keskimäärin 2 628 000 ja työttömiä 204 000 vuonna 2023. Työllisiä oli 8 000 enemmän ja työttömiä 14 000 enemmän kuin edellisenä vuonna. 20–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 77,9 prosenttia vuonna 2023. Työllisyysaste laski 0,2 prosenttiyksikköä vuodesta 2022.

Suomen kuntatalous asettui tasapainoon vuonna 2023 huomattavien poikkeuserien avulla

Kuntien talouden rahavirrat muuttuivat vuonna 2023 voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä vastaavat nettokustannukset sekä niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille.

Vuoden 2023 tilinpäätösarvotietojen perusteella kuntatalouden tunnuslukuja voidaan kokonaisuutena pitää vahvoina. Kuntatalous saavutti viiden vuoden tauon jälkeen tasapainon, kun investoinnit huomioiva rahoitusjäämä nousi 200 miljoonan euron ylijäämään. Kuntien lainakanta on pienentynyt jo toista vuotta peräkkäin. Kuntatalouden vahvat tunnusluvut saavutettiin kuitenkin sote-uudistukseen liittyneiden kertaluonteisten poikkeuserien avulla. Ilman niitä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi ollut viime vuonna 1,9 miljardia euroa heikompi.

Poikkeuserien taustalla vaikuttivat muun muassa vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron suuruisiksi arvioidut verotilitykset eli niin sanottu sote-uudistuksen verohäntä. Kunnille maksettiin ennakollisen sote-siirtolaskelman mukaan myös noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka ovat määrä perä takaisin valtiolle lähivuosina.

Kuntien toimintamenot supistuivat sote-muutoksen vuoksi arviolta 50–60 prosenttia, mutta verotuloissa muutos oli verohäntien vuoksi pienempi. Rahoitusmarkkinoiden kireä tilanne heijastui kuntasektorin korkokuluihin, jotka kasvoivat noin 150 miljoonalla. Kuntien lainakannan keskimääräiset korkokulut kasvoivat kuitenkin huomattavasti markkinakorkoa hillitymmin. Markkinakorkojen ei odoteta palaavan vuotta 2022 edeltävälle tasolle. Rahoitusmarkkinoiden tilanne kasvatti toisaalta kuntien korkotuottoja noin 100 miljoonalla.

Kuntien talouden liikkumavara kaventunut, kulutusmenot ja alijäämät kasvussa

Valtiovarainministeriön mukaan vuosi 2023 näyttää kuntahallinnossa kohtuullisen hyvältä huolimatta arvioitua nopeammasta kulutusmenojen kasvusta. Kuntahallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan lähellä tasapainoa vuosina 2023 ja 2024. Alijäämät syvenevät vuosina 2025–2028 noin 0,3–0,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen muun muassa nopeasti kasvavien kustannusten

sekä sote-uudistukseen liittyvien valtionosuuksien täsmäytysten ja jaksotusten seurauksena. Alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa, mutta velan kasvu suhteessa BKT:hen pysyy maltillisena.

Kuntahallinnon kulutusmenot kasvavat tulevina vuosina pääasiassa hintojen kasvun vauhdittamana. Poikkeuksen aiheuttaa vuoteen 2025 ajoittuva TE-palvelu-uudistus, jolloin kunnille siirtyvän työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämistä vastaavien yhteydessä laajennetaan kuntien rahoitusvastuuta koskien työttömyysetuuksia. Kuntahallinnon suurimman kuluerän muodostavat henkilöstökustannukset, joita sopimuskorotukset nostavat noin 3 prosenttia vuonna 2024. Samanaikaisesti henkilöstökustannusten kasvua hillitsee työttömyysvakuutusmaksun alentaminen, jonka vaikutus ulottuu myös verotuloihin positiivisesti. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämishojelman vuoksi.

Kuntien tulonsiirrot valtiolta laskevat vuonna 2024, sillä kuntien valtionosuuksia pienennetään tuntuvasti nk. sote-siirtolaskelman tarkentumisen seurauksena. Lisäksi hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru hidastaa valtionosuuksien kasvua vuosina 2024–2027.

Verotulot säilyvät kuntahallinnon merkittävimpana tulonlähteenä, vaikkakin ne sote-uudistuksen seurauksena likimain puolittuivat. Keskimääräinen kunnallisvero nousee vuonna 2024 koko Suomessa 0,07 prosenttiyksiköllä 7,51 prosenttiin. Lisäksi hallituksen päätös erottaa maapohjat rakennuksista yleisen kiinteistöveroprosentin sisällä sekä nostaa niiden verotuksen vaihteluvälin alarajaa lisää kiinteistöverotuloja. Vaikka verotulojen kasvu pysyy ennustevuosina lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa, merkitsee se kunnille huomattavasti pienempiä lisätuloja kuin aiemmin. Sote-uudistus kavensi kuntien talouden liikkumavaraa merkittävästi, mikä korostaa entisestään riskienhallinnan merkitystä kuntien talouden suunnittelussa.

Kuntahallinnon investointipaineet eivät ole kadonneet investointien hetkellisestä hiipumisesta huolimatta. Investointien oletetaan palautuvan normaalille kasvu-uralle tulevina vuosina, joskin epävarmat näkymät, noussut korkotaso ja kuntien heikkenevä taloustilanne voivat lykätä investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Kasvavat alijäämät merkitsevät kuntahallinnossa sopeutuspainetta sekä edellyttävät investointien huolellista tarveharkintaa.

Lähteet:

- Kuntaliitto, tiedote 6.2.2024: <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2024/kuntatalous-asettuivat-avittivat-huomattavat>
- Tilastokeskus, julkaisu, tiedote 25.1.2024: <https://www.stat.fi/julkaisu/clmhm8nj1zqe00avvnfz3j11o>
- Tilastokeskus, julkaisu, tiedote 29.2.2024: <https://www.stat.fi/julkaisu/cln1g697svt680cutjae84g9e>
- VM, taloudellinen katsaus 19.12.2023: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165331/VM_2023_95.pdf?sequence=3&isAllowed=y

1.1.4 Espoon talousalueen kehitys

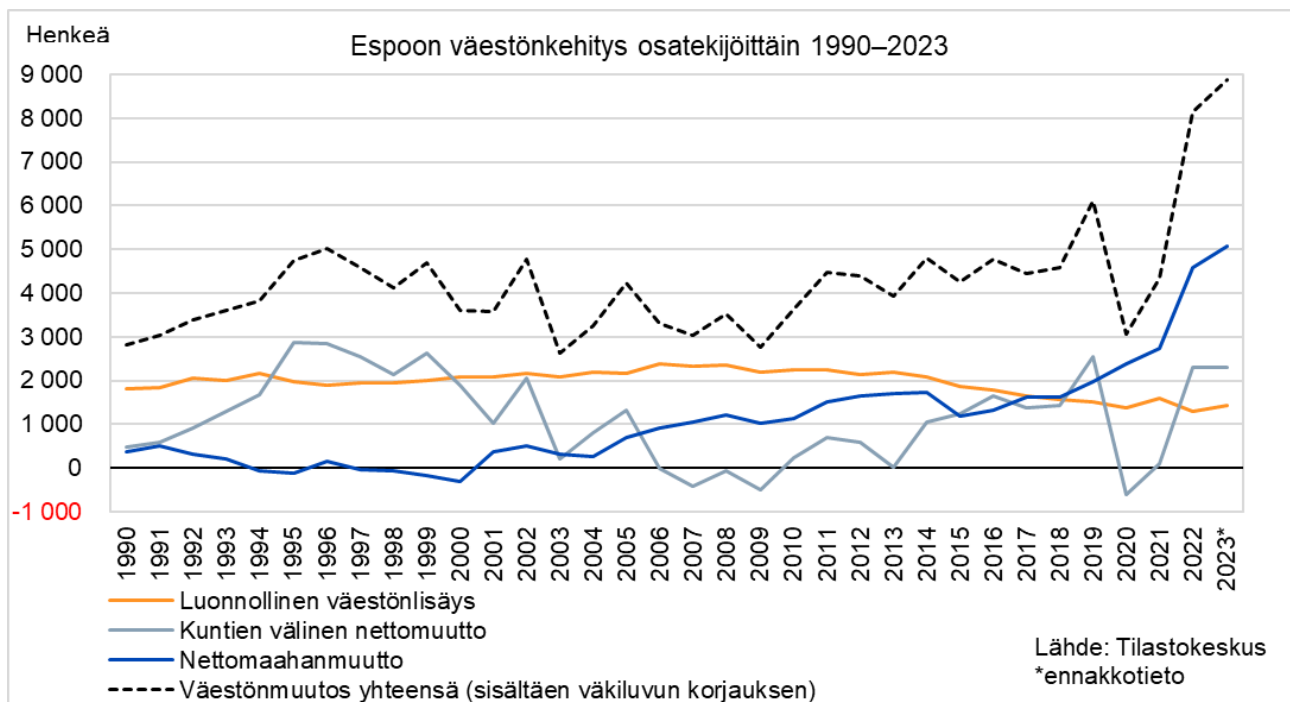
Espoon väestönkasvu oli ennätysellistä vuonna 2023

Vuoden 2022 lopussa Espoossa oli 305 274 asukasta. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Espoon väkiluku vuoden 2023 lopussa oli 314 150 henkeä. Ennakkotietojen mukaan väkiluku kasvoi vuoden 2023 aikana 8 880 asukkaalla, eli 2,9 prosenttia. Väestönkasvu oli 740 henkeä vuotta aiempaa suurempi. Viiden viime vuoden aikana Espoon väkiluku on kasvanut keskimäärin 6 100 asukkaalla vuodessa.

Espoon väestö on viime vuosina kasvanut selvästi enemmän muuttovoiton kuin luonnollisen väestönlisäyksen ansiosta. Tähän on vaikuttanut syntyneiden määrän pienentyminen, kuolleiden määrän kasvu sekä erityisesti ulkomailta tulevan muuttovoiton kasvaminen. Espoon muuttovoitosta suuri osa on 2000-luvulla tullut ulkomailta.

Ennakkotietojen mukaan Espoole tuli vuonna 2023 muuttovoittoa 7 380 henkeä, mikä on 84 prosenttia väestömuutoksesta. Vuoteen 2022 verrattuna muuttovoitto kasvoi 500 hengellä. Kuntien välinen muuttovoitto (2 300 henkeä) oli yhtä suuri kuin vuotta aiemmin. Muuttovoitto ulkomailta oli 5 080 henkeä, joka on enemmän kuin kertaakaan aiemmin.

Espoon luonnollinen väestönlisäys (1 440 henkeä) kasvoi hieman vuotta aiemmasta. Espooseen syntyi ennakkotietojen mukaan 3 270 lasta vuonna 2023, mikä on suurempi määrä kuin vuotta aiemmin. Kuolleiden määrä (1 830 henkeä) oli ennakkotietojen mukaan puolestaan vuotta aiempaa pienempi.

Kuva: Espoon väestönkehitys osatekijöittäin 1990–2023

Vieraskielisiä asukkaita oli vuoden 2023 joulukuun lopussa 73 500 (Espoon väestörekisteri - tietokannan mukaan), mikä on 23,4 prosenttia koko väestöstä. Vieraskielisen väestön ennusteen mukaan vuonna 2030 vieraskielisen väestön määrä tulisi Espoossa olemaan 95 000 ja vuonna 2040 noin 122 000 (Uudenmaan vieraskielisten ennuste 2022–2040). Yhä suurempi osa vieraskielisestä väestöstä on syntynyt Suomessa: vieraskielisistä alle 20-vuotiaista jo nyt yli puolet on syntynyt Suomessa, ja tulevaisuudessa heidän osuutensa voidaan olettaa kasvavan. Näin ollen yhä suurempi osuus vieraskielistä taitaa aiempia sukupolvia paremmin joko suomea tai ruotsia. Tämä kasvattaa kotimaisten kielten opetuksen tärkeyttä varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa.

Espoon väestöstä 65 vuotta täyttäneitä oli vuoden 2023 lopussa noin 46 200, mikä on 15 prosenttia, ja vuonna 2022 tehdyn väestöennusteen mukaan vuoden 2034 loppuun mennessä heitä on 64 800, mikä on 18 prosenttia väestöstä. Vastaavasti 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa 23 000 asukkaasta 32 600:een ja 85 vuotta täyttäneiden määrä 5 200 asukkaasta 11 500 asukkaaseen.

Espoossa arviolta noin 139 000 työpaikkaa

Tuorein virallinen työpaikkaluku on vuodelta 2022, jolloin Espoossa oli 135 386 työpaikkaa. Sen jälkeistä kehitystä voidaan arvioida hyödyntämällä muun muassa Tilastokeskuksen työvoimatutkimusta. Se tuottaa valtakunnallisella ja seututasolla käyttökelpoisia työllisyys- ja työssäkäyntilukuja, mutta kuntatasolla niiden virhemarginaalit ovat suurimmassakin kaupungeissa huomattavan suuret. Työvoimatutkimuksen mukaan työpaikkojen määrä Espoossa on viimeisen viiden vuoden ajan kasvanut keskimäärin 2,8 prosentin vuosivauhdilla. Tämän sekä viimeisimmän virallisen työpaikkaluvun perusteella arvioitu työpaikkojen määrä Espoossa vuonna 2023 on 139 000.

Yritysten kokonaisliikevaihto kääntyi laskuun vuoden 2023 toisella neljänneksellä. Henkilöstömäärä kasvoi edelleen.

Liikevaihdon ja henkilöstömäärän kehitys vuonna 2023

Tilastokeskuksen Suhdannepalvelun estimoima yritysten yhteenlaskettu liikevaihto Espoossa kasvoi vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä 5,5 prosenttia. Sen jälkeen se supistui toisella vuosineljänneksellä 6,6 prosenttia ja kolmannella vuosineljänneksellä 13,6 prosenttia. Lokakuussa liikevaihto supistui 7,8 prosenttia.

Yritysten estimoitu henkilöstömäärä kasvoi vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä 3,8 prosenttia, toisella neljänneksellä 3,6 prosenttia ja kolmannella neljänneksellä 3,1 prosenttia vuodentakaisesta. Lokakuussa 2023 kasvua oli 2,2 prosenttia ja marraskuussa 1,8 prosenttia.

Henkilötyövuosien mukaan estimoidut yritystyöpaikkojen määrät

Henkilötyövuosien mukaan estimoitu Espoossa oli vuoden 2023 tammi-marraskuussa reilu 119 000 yritystyöpaikkaa. Määrä kasvoi edeltävästä vuodesta noin 3800:lla.

Yritystyöpaikoista lähes 60 prosenttia on palvelualoilla, joihin tässä tarkastelussa kuuluvat muun muassa informaatio ja viestintä, rahoitus- ja vakuutus toiminta, kiinteistöalan toiminta, ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta, koulutus sekä terveys- ja sosiaalipalvelut. Kaupan, majoitus- ja ravitsemustoiminnan sekä kuljetusalan osuus yritystyöpaikoista on noin viidennes, samoin teollisuuden sekä rakentamisen osuus on noin viidennes.

Korkean osaamisen toimialoilla oli vuoden 2023 tammi-marraskuussa noin 39 000 yritystyöpaikkaa, mikä on noin kolmannes kaikista yritystyöpaikoista.

Länsimetron kehityskäytävällä oli estimaatin mukaan vuoden 2023 tammi-marraskuussa noin 58 000 yritystyöpaikkaa. Määrä kasvoi edeltävästä vuodesta noin 2600:lla. Länsimetron kehityskäytävän yritystyöpaikoista noin 40 prosenttia oli korkean osaamisen toimialoilla.

Kaupunkiradan kehityskäytävällä oli vuoden 2023 tammi-marraskuussa estimaatin mukaan noin 36 000 yritystyöpaikkaa. Kasvua edeltävästä vuodesta oli noin 700 työpaikkaa. Kaupunkiradan kehityskäytävän yritystyöpaikoista noin 38 prosenttia oli korkean osaamisen toimialoilla.

Kehä III:n seurantavyöhykkeellä oli vuoden 2023 tammi-marraskuussa noin 15 000 yritystyöpaikkaa, mikä oli noin kaksisataa enemmän kuin edeltävänä vuonna. Vyöhykkeen yritystyöpaikoista 9 prosenttia oli korkean osaamisen toimialoilla.

Työttömyys kääntyi kasvuun keväällä 2023 eikä se ehtinyt laskea koronapandemiaa edeltävälle tasolle

Vuoden 2023 lopulla työttömien osuus työvoimasta oli Espoossa 9,8 prosenttia. Koko maassa vastaava lukema oli 11,2 prosenttia. Espoossa työttömien osuus työvoimasta oli prosenttiyksikön suurempi kuin vuotta aiemmin ja kaksi prosenttiyksikköä suurempi kuin neljä vuotta aiemmin, jolloin koronapandemia ei vielä vaikuttanut Suomen työllisyyteen. Työttömiä työnhakijoita oli Espoossa vuoden 2023 lopulla 15 141 eli 16 prosenttia (2 092 henkeä) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Neljän vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna työttömiä oli 37 prosenttia (4 067 henkeä) enemmän.

Lomautettuja oli vuoden 2023 lopulla 1 279 eli 8,4 prosenttia työttömistä. Vuotta aiemmin lomautettuja oli 794 (6,1 prosenttia työttömistä) ja neljä vuotta aiemmin 400 (3,6 prosenttia työttömistä). Koronapandemian alussa etenkin lomautettujen määrä kasvoi voimakkaasti.

Viime vuosien aikana tapahtuneen kehityksen perusteella arvioitu työttömien työnhakijoiden määrä Espoossa on vuoden 2024 lopulla noin 16 000, mikäli trendi jatkuu. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA ennusti syksyllä 2023 Suomen työttömyysasteen nousun taittuvan vuoden 2024 kuluessa. Kuitenkin Pellervon taloustutkimus PTT ennusti viime syksynä laaditussa ennusteessaan Suomen työttömyysasteen nousevan yli prosenttiyksiköllä. EK:n julkaiseman tammikuun 2024 Suhdannebarometrin perusteella yritysten suhdannenäkymät ovat heikentyneet niin koko maassa kuin Uudellamaalla.

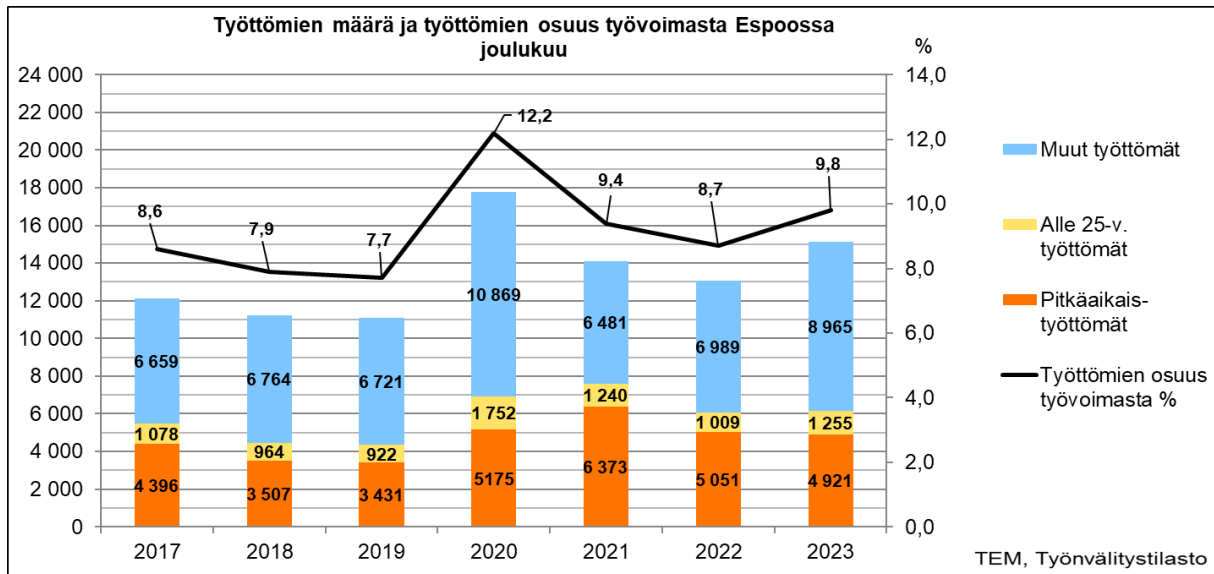
Alle 25-vuotiaiden osuus samanikäisestä työvoimasta oli vuoden 2023 lopulla 9,4 prosenttia kun vuotta aiemmin se oli 7,5 prosenttia ja neljä vuotta aiemmin 6,9 prosenttia. Työttömiä alle 25-vuotiaita oli 1 255, mikä oli 24 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin ja 36 prosenttia enemmän kuin kolme vuotta aiemmin. Kuluneen vuoden kehityksen perusteella määrä on samaa luokkaa myös vuoden 2024 lopulla.

Pitkäaikaistyöttömiä (yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita) oli vuoden 2023 lopulla 4 921, mikä oli vajaa kolme prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin, mutta 43 prosenttia enemmän kuin neljä vuotta aiemmin. Kaksi vuotta kasvussa ollut pitkäaikaistyöttömyys kääntyi vuoden 2022 maaliskuussa laskuun, tosin lasku on hidastunut. Viime vuosien trendin perusteella pitkäaikaistyöttömien määrä saattaa vuoden 2024 lopulla olla vuoden 2023 lopun lukemissa, mutta vaarana on pitkäaikaistyöttömyyden kasvu, mikäli positiivista käännettä yritysten tilauskannoissa ja näkymissä ei vuoden 2024 kuluessa tapahdu.

Ulkomaan kansalaisia oli vuoden 2023 lopulla työttömänä 4 700 ja työttömien osuus ulkomaisesta työvoimasta oli 22,9 prosenttia. Vuodentakaiseen tilanteeseen verrattuna ulkomaalaisia työttömiä oli 740 enemmän ja osuus ulkomaisesta työvoimasta oli 1,6 prosenttiyksikköä suurempi. Kuitenkin neljän vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna ulkomaalaisia työttömiä oli 2 101 enemmän ja heidän osuutensa ulkomaisesta työvoimasta oli noin 5,4 prosenttiyksikköä suurempi. Karkea arvio ulkomaalaisten työttömien määrästä vuoden 2024 lopulla on 5 000 henkeä. Todennäköisesti ulkomaan kansalaisten työttömyystilanne on tilastoitua huonompi, sillä huomattava osa ulkomaalaisista ei ilmoittaudu työttömäksi työnhakijaksi. Osalla syynä tähän on puutteelliset tiedot työttömyysturvan hakemisesta, osalla pelko oleskeluluvan katkeamisesta työpaikan menetyksen seurauksena.

Espoossa merkittävänä ryhmänä ovat **korkeasti koulutetut työttömät**. Vähintään alimman korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on hieman yli kolmannes kaikista Espoon työttömistä. Ammattiryhmistä työttömänä oli noin 4 483 johtajaa, erityisasiantuntijaa ja asiantuntijaa (30 prosenttia työttömistä). Espoon työ- ja elinkeinotoimistossa oli vuoden 2023 lopulla 1 284 avointa työpaikkaa, mikä oli 1 078 työpaikkaa (46 prosenttia) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Avointen työpaikkojen määrä kasvoi voimakkaasti vuoden 2021 alusta vuoden 2022 syksyyn asti. Määrä on vähentynyt vuodentakaiseen verrattuna vuoden 2022 marraskuusta lähtien.

Arviot työttömien määristä vuoden kuluttua ovat hyvin karkeita ja niihin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä. Työttömyyslukuissa on myös huomattavaa vuodensisäistä kausivaihtelua. Kesä- ja heinäkuussa työttömien määrä on joka vuosi korkeimmillaan. Tämä johtuu muun muassa siitä, että oppilaitoksista vapautuu lukukausien päätyttyä työvoimaa työmarkkinoille. Myös vuoden lopussa työttömyysluvut ovat koholla.

Kuva: Työttömien määrä ja työttömien osuus työvoimasta Espoossa joulukuussa 2017–2023.

Vuoden 2023 työllisyysaste oli 78 prosenttia työvoimatutkimuksen mukaan

Työvoimatutkimuksen mukaan työvoimaosuus (työvoimaan kuuluvien osuus 15–74-vuotiaista) oli vuonna 2023 Espoossa noin 73 prosenttia eli yhtä suuri kuin edeltävänä vuonna. Viime vuosina työvoimaosuuteen on vaikuttanut merkittävästi eläkeikäisten määrän voimakas kasvu. Työllisyysaste (työllisten osuus 15–64-vuotiaista) oli vuonna 2023 noin 78 prosenttia eli noin kaksi prosenttiyksikköä alhaisempi kuin edeltävänä vuotena.

Työvoimatutkimuksen luvuissa on suurimmissakin kaupungeissa huomattavan suurta satunnaisvaihtelua, joten myös Espoon osalta työvoimatutkimuksen lukuja on pidettävä karkeasti kehityksen suuntaa antavina.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus: Työvoimaosuus ja työllisyysaste, alueellinen vertailu

	2022		2023				vuosi
	4. nelj.	vuosi	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	
Työvoimaosuus %							
Koko maa	67,8	68,2	67,5	70,5	68,6	67,6	68,5
Helsingin seutu	72,8	73,5	72,9	73,8	73,7	72,8	73,3
Pääkaupunkiseutu	73,1	73,7	73,2	74,0	73,9	73,1	73,6
Espoo	71,1	72,9	70,4	73,5	74,5	73,2	72,9
Työllisyysaste (20-64 v.)							
Koko maa	78,4	78,1	77,4	79,1	78,2	77,1	77,9
Helsingin seutu	80,7	80,3	79,8	79,4	79,3	78,7	79,3
Pääkaupunkiseutu	80,2	79,6	79,3	78,5	78,6	77,8	78,5
Espoo	80,9	80,6	78,8	78,8	78,8	77,1	78,4

Työvoimaosuus = työvoimaan kuuluvien prosenttiosuus samanikäisestä (15–74 v.) väestöstä.
Työllisyysaste = työllisten prosenttiosuus työikäisestä väestöstä (20–64 v.).

Vuonna 2023 valmistui uusia asuntoja lähes sama määrä kuin edeltävänä vuonna, mutta aloituksia oli yli kolmannes vähemmän. Siitä huolimatta asuntoja rakennetaan runsaasti lähivuosina.

Ennakkotiedon mukaan vuoden 2023 aikana rekisteröitiin valmistuneeksi talonrakentamisen uudistuotantoa noin 630 000 k-m², mikä on noin 183 000 k-m² vähemmän kuin vuotta aiemmin. Uusia asuntoja valmistui vuonna 2023 Espoon kaupungin asuntoyksikön mukaan 5 507 eli 118 asuntoa vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2023 valmistui 433 valtion tukemaa pitkäaikaisella korkotukilainalla toteutettua vuokra-asuntoa ja 193 lyhyen korkotuen vuokra-asuntoa.

Talonrakentamisen uudistuotantoa on rekisteröity alkaneeksi noin 292 000 k-m², mikä on noin 120 000 k-m² vähemmän kuin vuotta aiemmin. Espoon kaupungin asuntoyksikön mukaan uusia asuntoja oli aloituksissa 2 849 eli 1 135 asuntoa vähemmän kuin vuodentakaisissa aloituksissa. Vuonna 2023 alkoi 579 valtion tukemaa pitkän korkotuen vuokra-asuntoa, 223 asumisoikeusasuntoa sekä 24 lyhyen korkotuen vuokra-asuntoa.

Uusia rakennuslupia on rekisteröity myönnettyksi noin 585 000 k-m², mikä on noin 38 000 k-m² enemmän kuin edeltävänä vuonna. Asuntoja myönnettyissä uusien kohteiden rakennusluvuissa oli Espoon kaupungin asuntoyksikön mukaan 2 998, mikä on 2 062 asuntoa vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Tämänhetkisen arvion mukaan Espoossa valmistuu vuonna 2024 noin 4 400 uutta asuntoa ja 3 400 asuntoa vuonna 2025. Vuosina 2026–2033 arvioidaan keskimäärin 4 700 asuntoa vuosittain. (Asuntotuotantoennuste 2024–2033).

RAKENNUSTUOTANTO ESPOOSSA

Rakennustuotanto Espoossa, tammikuu-joulukuu

Ennakkotieto

Yksikkö	2023 Vuoden alusta	2022 Vuoden alusta	MUUTOS 2022-2023 vuoden alusta	MUUTOS 2022-2023 vuoden alusta %
---------	--------------------------	--------------------------	--------------------------------------	--

VALMISTUNEET RAKENNUKSET

-Kerrosala (k-m ²)	631 142	814 099	-182 957	-22
-Asuntojen lkm*	5 507	5 625	-118	-2

ALOITETUT RAKENNUKSET

-Kerrosala (k-m ²)	292 113	412 907	-120 794	-29
-Asuntojen lkm*	2 848	3 983	-1 135	-28

MYÖNNETYT RAKENNUSLUVAT

-Kerrosala (k-m ²)	585 309	547 485	37 824	7
-Asuntojen lkm*	2 998	5 060	-2 062	-41

Ei sisällä vanhojen rakennusten laajennuksia.

Luvut perustuvat 14.2.2024 mennessä rakennusvalvonnan rekisteriin vietyyn aineistoon, sekä asuntoyksikön tietoihin.

Lähde: Trimble Locus-kuntatietojärjestelmä, Espoon kaupungin asuntoyksikkö*

Luvut ovat ennakkotietoja.

Espoo haluaa olla Suomen paras maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa

Espoo-tarinassa ja valtuuston 13.6.2022 hyväksymässä kaupungin kotouttamisohjelmassa vuosille 2022–2025 on linjattu kunnianhimoisista tavoitteista liittyen maahanmuuttajien kotoutumiseen. Vieraskielisen väestön kasvu jatkui vuonna 2023 voimakkaana ja vieraskielisten kaupunkilaisten määrä oli vuoden 2023 lopussa väestöä koskevien ennakkotietojen mukaan vieraskielisten espoolaisten määrä oli 73 500, mikä vastaa 23,4 prosenttia koko kaupungin väestöstä.

Osa kotouttamisohjelman seurantatuloksista vuodelta 2023 saadaan valmiiksi vasta tiilinpäätösprosessin päättymisen jälkeen: Kotouttamisohjelman mukaisesti tulokset raportoidaan kokonaisuudessaan kaupunginhallitukselle ja kotoutumisen edistämisen neuvottelukunnalle vuoden 2024 aikana.

Talousarviossa vuodelle 2023 nostettiin erikseen esiin kotoutumisen kannalta tärkeiden peruspalveluiden (muun muassa varhaiskasvatus ja perusopetuksen) lisäksi viime vuosina rakennettuja uusia palveluita: maahanmuuttajien osaamiskeskuspalvelut, elinkeinopalveluiden Talent-tiimi sekä maahanmuuttajien neuvonta- ja ohjauspalvelut.

Osaamiskeskuspalveluiden suhteen kotouttamisohjelmassa asetettiin neljän vuoden tavoitteeksi 1 000 asiakkaan työllistyminen. Nelivuotiskauden puolivälissä työllistyneiden asiakkaiden määrä on noussut yli tavoitteiden 628 henkeen.

Talent-tiimi on saanut espoolaisilta kansainvälisiltä osaajilta erinomaista palautetta. Esimerkiksi osaamista vastaavan työn hakemista tukevassa Career boost -vertaisryhmätoiminnassa osallistujien arvosana palvelulle on ollut 9,8/10. Tilastokeskuksen mukaan Espoossa asui 2021 ulkomaalaistaustaisia työllisiä 10 616 henkilöä ammattiluokissa ”johtajat, erityisasiantuntijat, asiantuntijat”. Heidän määränsä kasvoi 2017–2021 yhteensä 59 prosenttia (vrt. Helsingin 37 prosenttia).

Asiointipalveluiden rinnalle konsernihallintoon syntyi kesäkuun 2023 alussa toimintaohjeeseen kirjattu maahanmuuttajien neuvonta- ja ohjauspalvelu. Sen palveluita on rakennettu ja pilotoitu ulkopuolisella hankerahoituksella, ja palvelut vastaavat osittain myös vuoden 2025 alussa voimaan astuvan kotoutumisen edistämisen lain velvoitteisiin. Palveluihin kuuluvassa Hello Espoo -info palvelupisteessä Matinkylän palvelutorilla oli viime vuoden aikana yli 5 400 asiakaskontaktia.

1.1.5 Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus- ja sopeutusohjelma

Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelmaa toteutettiin vuonna 2023 kahdellasadalla tuottavuustoimenpiteellä. Toimenpiteistä 75 prosenttia toteutui suunnitellusti. Toimenpiteistä 25 prosentissa eivät suunnitellut tuottavuutta parantavat muutokset edistyneet halutusti ja edellyttävät ratkaisuja poikkeamiin tai uusia korvaavia tuottavuustoimenpiteitä tulevina vuosina TakE-tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kaupungin tuottavuustavoite vuodelle 2023 oli 19,3 milj. euroa, ja toteuma oli 18,7 milj. euroa. Koko kaupungin tuottavuustavoite toteutui -0,6 milj. euroa vuositavoitetta heikompana.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tuottavuustavoitteet sisältyivät vuoden 2023 talousarvioon.

TakE-ohjelman toteutumista arvioitaessa on huomioitava, että TakE-ohjelmassa seurataan tulosyksiköiden määrittämiä TakE-toimenpiteitä ja arvioidaan niiden toteutumista suhteessa tulosyksikölle asetettuun TakE-vuositavoitteeseen. Tulosyksiköiden ja koko kaupungin talousarviokokonaisuuden toteutumiseen vaikuttavat lisäksi myös tulosyksikön muu toiminta ja toimintaympäristön tekijät.

Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen uudistus

Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kaupungilta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen ja samalla kuntien rahoitukseen tehtiin Suomen historian suurin muutos hyvinvointialueiden käynnistymisen yhteydessä.

Toiminnallisesti muutos on kaupungille erittäin suuri: Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen organisaatioon siirtyi kaupungilta lähes kolmannes koko henkilöstöstä sekä iso osa kaupungin omaisuutta ja sopimuksia. Uudistuksen rahoitusmallissa koko maan sotepalvelujen ja pelastustoimen nettokustannuksia kattamaan siirrettiin kuntien valtionosuudesta noin 70 prosenttia, veroperustemuutosten korvauksista 70 prosenttia, kolmannes kuntien yhteisöveron jako-osuudesta eli 11,25 prosenttiyksikköä ja kaikkien kuntien kunnallisverontuotosta 12,64 veroprosenttiyksikköä.

Yksittäisen kunnan osalta siirrettävien tulojen ja menojen suhteet vaihtelivat merkittävästi. Valtio korvasi 60 prosenttia siirtyvien tulojen ja menojen erotuksesta valtionosuusjärjestelmään lisättävällä pysyvällä muutosrajoittimella. Lisäksi muutoksen vaikutusta kuntien talouden tasapainoon rajataan maksimissaan +/- 60 euroon/asukas vuoden 2027 loppuun mennessä valtionosuusjärjestelmään lisättävällä siirtymätasauksella. Muutosrajoitin tuli staattiseksi osaksi uutta valtion-osuusjärjestelmää, eikä sitä koroteta väestönkasvu tai indeksiperusteisesti.

Hyvinvointialueuudistus vaikutti merkittävästi Espoon talouteen. Espoolta siirtyi uudistuksessa lähes 200 milj. euroa enemmän verotuloja kuin mitä palvelujen järjestämiseen oli käytetty menoja. Vaikka tulojen ja menojen epätasapainoa osin kompensoidaan muutosrajoittimella, jäi Espoo uudistuksessa suureksi nettomaksajaksi.

TE-uudistus eteni Espoo-Kauniainen työllisyysalueen valmistelulla

Työllisyys- ja elinkeinopalvelujen järjestämisvastuu siirretään valtiolta kunnille 1.1.2025 alkaen. Uudistuksen myötä valtiolta siirtyy kunnille vuoden 2025 alusta noin 100 erilaista TE-toimistojen, ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen palvelua ja tehtävää. Kuntiin siirtyvien tehtävien mukana työllisyysalueille siirtyy myös valtiolla työvoimapalvelutehtävissä toiminut henkilöstö. Rakennemuutoksella on vaikutuksia lakisääteisiin viranomaistehtäviin, toimintaympäristöön, kumppanuuksiin ja palveluihin. Näiden lisäksi uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien talouteen ja sen ennakointiin.

Kaupunginhallitus päätti 28.08.2023, että Espoon kaupungin ja Kauniaisten kaupungin muodostamaa työllisyysaluetta lähdetään valmistelemaan vastuukuntamallilla. Valtuusto hyväksyi 23.10 työllisyysalueen muodostamista ja yhteistä toimielintä koskevan yhteistoimintasopimuksen Espoon kaupungin ja Kauniaisten kaupungin välillä. Yhteistyösopimus toimitettiin työ- ja elinkeinoministeriöön, kuten myös ministeriön edellyttämä suunnitelma työvoimapalvelujen järjestämisestä. Suunnitelmassa tuli kuvata palvelujen järjestämisen ja tuottamisen mallit, käytettävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit, työvoimaviranomaisen asiointipisteiden sijoittuminen sekä työperäisen maahanmuuton edistäminen ja rakennemuutoksiin varautuminen.

Valtioneuvosto vahvisti tulevat työllisyysalueet helmikuun loppuun mennessä. Sen mukaisesti Espoo ja Kauniainen tulevat muodostamaan työllisyysalueen (Espoo-Kauniainen työllisyysalue), jossa Espoo toimii vastuukuntana.

Vuoden 2024 aikana rakennetaan toimivaa organisaatioita ja asiakkaiden palveluja, ja tavoitteena on turvata hallittu siirtymä työllisyyden kuntakokeilusta pysyvään ja laajentuvaan palvelujen järjestämisvastuuseen.

1.1.6 Henkilöstö

Hyvinvointialuemuutoksen jälkeiseen tilanteeseen asettumista

Vuoden 2023 alussa astui voimaan hyvinvointialuemuutos, jonka myötä kaupungin palveluksesta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelukseen siirtyi yli 5 000 kaupungin työntekijää. Muutoksen jälkeen kaupungin henkilöstömäärältään suurimmiksi toiminnoiksi jäivät varhaiskasvatus ja opetus. Vuoden 2023 lopussa kaupungin henkilöstömäärä oli 10 957, josta noin 77 prosenttia eli lähes 8 500 työskenteli kasvun ja oppimisen toimialalla.

Espoon kiihtynyt väestönkasvu ja sitä myöten kasvava lapsi- ja oppilasmäärä asettaa jatkossakin paineita erityisesti kyseisen toimialan henkilöstöresursointiin. Suurin osa kaupungin henkilöstömäärän vertailukelpoisesta vuoden 2024 kasvusta (noin 390 henkilöä) kohdistui kasvun ja oppimisen toimialalle. Kaupungin vuoden aikana tehtyjen henkilötyövuosien määrä oli joulukuun 2023 lopussa KT:n suosituskentätavan mukaisesti 9 870 (9 638 vuonna 2022).

Kaupungin henkilöstöstä vakituisessa palvelussuhteessa oli 66,5 prosenttia, mikä on aiempaa pienempi osuus. Määräaikaisen henkilöstön osuutta (33,5 prosenttia) kasvattaa erityisesti tilanne suomen- ja ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa, jossa koulutetun työvoiman saatavuushaasteet ovat suuria ja määräaikaisen henkilöstön osuus koko henkilöstöstä suuri.

Henkilöstöstä oli naisia 79,2 prosenttia ja miehiä 20,8 prosenttia. Kaupungin henkilöstön keski-ikä nousi 45,6 vuoteen (ennen Hyvinvointialuemuutosta vuoden 2022 lopussa keski-ikä oli 44,3 vuotta). Vieraskielisten työntekijöiden osuus kasvoi lähes 11 prosenttiin koko henkilöstöstä. Äidinkielenään suomea puhui 79,5 prosenttia ja ruotsia 8,0 prosenttia henkilöstöstä.

Työvoiman saatavuus hieman parantunut, mutta monilla aloilla haasteet jatkuivat

Työpaikkahakemusten keskimääräinen määrä sekä kelpoisuusehdot täyttävien hakijoiden määrä kaupungin tarjoamiin avoimiin työpaikkoihin kasvoi ensimmäistä kertaa moneen vuoteen. Silti erityisiä vaikeuksia kaupungilla oli rekrytoida työntekijöitä kasvun ja oppimisen toimialalla ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen ja opetukseen, suomenkieliseen erityisopetukseen sekä suomenkieliseen varhaiskasvatukseen. Positiivista oli, että kaupungin vakinaisen henkilöstön lähtövaihtuvuus laski verrattuna edellisvuoteen 12,2 prosentista 11,4 prosenttiin. Työvoiman saatavuus -ohjelmatyön mukaisilla toimenpiteillä pyrittiin vuoden kuluessa parantamaan työvoiman saatavuutta kaupungin tarjoamiin tehtäviin kaupunki-, toimiala- ja tulosityksikkötasoisilla toimenpiteillä.

Kaupungin tarjoamien kesätyöpaikkojen ja harjoittelupaikkojen määrään vaikutti erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden toimialan tehtävien siirto pois kaupungin järjestämästä toiminnasta. Kaupunki tarjosi nuorille 417 kesätyöpaikkaa ja tuki 1 600 nuoren työllistymistä muiden työnantajien palvelukseen kesäsetelillä. Harjoittelijoita kaupunki otti vuoden aikana noin 700 henkilöä. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta työhakuvaiheessa lisäävää anonyymia rekrytointia käytettiin 72 työpaikan täyttämiseen.

Keskimääräisessä eläkkeelle jäämisiässä pientä nousua

Kaupungin palveluksesta jäi vuoden aikana eläkkeelle 203 henkilöä. Iän perusteella eläkkeelle jäi kaikista eläkkeelle jääneistä 78,8 prosenttia. Työkyvyttömyyseläkkeelle jäi vajaa 10 prosenttia eläkkeelle jääneistä, yhteensä 20 henkilöä. Keskimäärin kaupungin palveluksesta jäätin vuonna 2023 eläkkeelle 64,4-vuotiaana (vuonna 2022 keskimäärin 64,2-vuotiaana).

Terveysperusteisten poissaolojen määrä laskenut pandemiaa edeltävälle tasolle

Henkilöstön terveysperusteiset poissaolot vähenivät vuonna 2023 selvästi vuoteen 2022 verrattuna. Poissaolojen määrä on palautunut samalle tasolle kuin millä se oli ennen koronapandemiaa. Keskimäärin yhdelle työntekijälle kertyi vuonna 2023 terveydellisistä syistä 15,6 poissaolopäivää (edellisvuonna 18,7 päivää). Lisäksi 38 prosenttia henkilöstöstä ei ollut vuonna 2023 päivääkään poissa töistä terveydellisistä syistä. Eniten poissaoloja aiheutui tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä mielenterveyden häiriöiden vuoksi.

Työtapaturmien määrä sen sijaan pysyi samalla tasolla kuin edellisvuotena. Henkilöstölle sattui vuoden aikana yhteensä 1 324 työ- tai työmatkatapaturmaa. Vuoden 2022 lukema oli samalla tasolla, kun siitä lasketaan pois koronaviruksen aiheuttamat ammattitautitapaukset.

Kunta 10 -tutkimuksen osalta vuosia 2023 oli välivuosi, jolloin tutkimusta ei toteutettu. Vuoden aikana toteutettiin edellisvuoden kyselyn tulosten pohjalta tehtyjä toimenpiteitä. Vuonna 2023 henkilöstön kokemusta työhyvinvoinnista ja johtamisesta seurattiin kaupungin omalla neljännesvuosittaisella työfiiliskyselyllä. Fiilismittarin tulokset osoittavat henkilöstön työhyvinvoinnin kehittyneen myönteiseen suuntaan ja joulukuun kyselyyn vastanneista 77 prosenttia suosittelisi työyksikköään työpaikkana tuttavilleen (72 prosenttia joulukuussa 2022).

Henkilöstön johtamisen kehittämiseen panostettiin, samoin henkilöstökoulutuksiin

Osaamisen kehittäminen oli suunnitelmallista ja sen sisältö perustui toiminnan tarpeisiin. Kehittämisen suurin panostus liittyi kilpailutetun uuden verkkokoulun laaja-alaisen sisällön käyttöönottoon ja hyödyntämiseen. Verkkokoulun avulla on mahdollista luoda monipuolisia oppimispolkuja henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelmien tueksi.

Esihenkilöiden Suuntaamo-palvelu on henkilöstön suorituksen ja osaamisen johtamisen tueksi vuonna 2022 luotu ohje- ja lomakepankki, jonka avulla pyritään tukemaan tavoitteellista ja kannustavaa esihenkilötyötä sekä edesauttamaan hyvää henkilöstökokemusta. Suuntaamon käyttöaste nousi vuoden kuluessa 35 prosentista 76 prosenttiin.

Vuoden aikana pilotoitiin myös muutoksessa johtamisen ja monimuotoisuuden johtamisen valmennuksia, joita on tarkoitus liittää osaksi kaupunkitasoista vuosittaista tarjontaa. Myös Espoo Aalto EMBA –ohjelma jatkui suunnitellusti.

Esihenkilöareena-tapahtuma järjestettiin Metro Areenalla toukokuussa. Kaupunginjohtajan isännöimään tilaisuuteen osallistui 530 esihenkilöä ja asiantuntijaa. Tilaisuuden agendalla olivat työllisyyden saatavuuden teema, josta kuultiin ruotsinkielisen sivistystoimen varhaiskasvatuksen tausesimerkki johtamistyön näkökulmasta. Ryhmäkeskusteluissa jaettiin myös ajatuksia ja kokemuksia työvoiman saatavuuden parantamisen keinoista.

Henkilöstön omaehtoista koulutusta tuettiin kaupunginjohtajan stipendikukkarosta myönnettävällä rahalla. Vuonna 2023 stipendikukkarorahaa myönnettiin 162 työntekijän koulutukseen.

Henkilöstökustannukset kasvoivat

Henkilöstökustannukset olivat 540,2 miljoonaa euroa. Henkilöstö- ja vuokratyökustannukset kasvoivat vuoden aikana noin 11 prosenttia. Kustannuksia nostivat henkilöstömäärän kasvu sekä virka- ja työehtosopimuksen mukaiset sopimuskustannukset.

Vuokratyövoimakustannukset olivat 24,4 miljoonaa euroa. Seure Henkilöstöpalvelut Oy:n osuus vuokratyövoiman käytöstä oli 95,4 prosenttia (23,2 miljoonaa euroa), mikä on selvästi suurempi osuus kuin aiemmin. Muutos johtuu Hyvinvointialueuudutuksesta, jossa runsaasti muita työvoimanvuokrausyrityksiä kuin Seurea käyttäneet terveyden ja hyvinvoinnin palvelut siirtyvät pois kaupungin organisaatiosta.

Henkilöstön kertapalkitsemiseen käytettiin vuoden aikana 1,66 miljoonaa euroa, mikä on 96 prosenttia palkitsemiseen varatuista määrärahoista.

1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Espoon kaupungissa riskillä tarkoitetaan epävarmuuden vaikutusta tavoitteisiin. Vaikutus on poikkeama odotetusta ja se voi olla sekä myönteinen että kielteinen, mutta kaupungin riskienhallinnassa riskit nähdään ensisijaisesti kielteisinä, uhkina. Myös myönteisistä vaikutuksista, mahdollisuuksista, keskustellaan riskienhallintaprosessissa; myös menetetyt mahdollisuudet ovat riskejä.

Espoon kaupungin riskialueet jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä.

Vuoden 2023 arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä perustuu ryhmätyönä kaupungin strategia- ja talousryhmässä tehtyyn tavoitteita uhkaavien riskien kaupunkitasoiseen kartoitukseen sekä kaupungin tulosityksiköiden riskikartoitukseen. TE-uudistuksesta laadittiin erillinen riskikartoitus, ja myös muista hanke- ja tapauskohtaisista riskeistä on keskusteltu useissa kokouksissa ja työpajoissa.

Vuonna 2023 kaupunkitason merkittävimmiksi todetut riskit liittyivät erityisesti seuraaviin aihealueisiin.

Strategiset riskit uhkaavat strategian, Espoo-tarinan, toteuttamista ja etenkin pitkän tähtäimen tavoitteita. Ne voivat vaarantaa onnistuneen toiminnan edellytykset ja kaupungin menestystekijät.

Kaupungin nykyhetken ja lähitulevaisuuden keskeisimmät strategiset riskit liittyvät edelleen toimintaympäristön muutoksiin, jotka tuovat mukanaan muuttuneita hallinnon rakenteita ja uutta lainsäädäntöä. Sote-uudistuksen rahoitusmalli ja valmistelussa oleva uusi valtiosuusjärjestelmä vaikuttavat voimakkaasti kaupungin tulopohjaan. Kaupungille erittäin suurena riskinä nähdään valtiosuusjärjestelmän epäedulliset muutokset tavalla, joka ei huomioi pääkaupunkiseudun erityispiirteitä ja Espoon erityistarpeita. Espoon ennätyksellisen suuri väestön kasvu, sekä vieraskielisten osuus tästä kasvusta, haastaa kaupungin palvelujen järjestämisen ja rahoittamisen kestävästi. Kaupungin tulopohja heikkenee ja epävarmuus kasvaa. Vaikutukset ulottuvat tätä kautta Espoossa erityisesti kasvun ja oppimisen toimialan palveluihin, sekä investointeihin. Samalla TE-uudistus tuo kaupungille uusia tehtäviä ja rahoitusvastuita.

Taloudelliset riskit liittyvät ulkoisiin tai sisäisiin taloudellisiin tekijöihin (kuten korot, verot, rahoitus, lainat, investoinnit, tuottavuus) ja kykyyn hallita kaupungin yhteisten toimintojen kustannuksia.

Kaupungin taloudellisen toimintaympäristön haastavimmat riskit liittyivät kasvavien palvelu- ja investointitarpeiden hallintaan. Väestön palvelutarpeen nopea kasvu aiheuttaa ennakoimattomasti nousevia kustannuksia kaupungin monissa toiminnoissa. Erittäin suurena riskinä nähdään tilanne, jossa sote-uudistuksesta jäljelle jäävä kaupunki on kyvytön sopeuttamaan palveluvalikoimaansa ja -tasoaan talouden raameissa ja taloudellisen toimintaympäristön reunaehdoilla. Keskeinen riski on, että toimintamenot kasvavat paljon tulojen kasvua enemmän, eikä kehityssuunta käänny.

Kaupunkitasoisesti erityistä huomiota kiinnitetään taloudellisten riskien ennakointiin tarkalla kokonaistalouden, kehityksen ja määrärahojen suunnittelulla ja seurannalla. Rahoituspohjaa analysoidaan. Äärimmäisen tärkeänä taloudellisten riskien hallinnan kokonaiskeinona toimii edelleen valtuuston päättämä Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelma, jolla pyritään suunnitelmallisesti parantamaan Espoon tuottavuutta ja talouden tasapainoa.

Toiminnalliset riskit liittyvät henkilöstön toimintaan ja osaamiseen, organisaation riittämättömiin tai epäonnistuneisiin sisäisiin prosesseihin ja resursseihin, järjestelmiin, sopimuksiin, sekä myös väärinkäyttöihin ja muuhun lain vastaiseen toimintaan.

Kaupungin suurimpana toiminnallisena riskikokonaisuutena näyttäytyy edelleen henkilöstön saatavuuden haasteet. Työntekijöitä, kelpoista henkilöstöä puuttuu useista kaupungin toiminnoista. Tilanne on yhtä vaikea koko pääkaupunkiseudulla. Espoossa on jatkettu asian työstämistä muun muassa käynnistämällä erillinen ohjelma työvoimapula-alojen henkilöstön saatavuuden parantamiseksi sekä ryhdytty toimenpiteisiin monien yhteistyökumppaneiden kanssa.

Tietojärjestelmien toimivuus ja erilaiset ICT-riskit kuuluvat olennaisesti kaupungin riskiympäristöön. Tietoturvariskit ovat jatkuvasti kasvaneet sekä kaupungilla että maailmalla yleensäkin. Espoon kaupungin tietoturvaan kohdistuvia riskejä ovat mm. tietojenkalastelu, haittaohjelmien jakelu ja tietomurrot. Palvelunestohyökkäykset ovat yhä tavallisempia. Kaupungin järjestelmien tietoturva- ja tietosuoja-asioita on tarkennettu vuoden aikana, mutta erilaisten digitaalisten järjestelmien ja tekoälyn yhä laaja-alaisempi käyttö ja kehittyminen laajentavat tieto- ja kyberturvallisuuteen liittyvää uhkaympäristöä myös jatkossa.

Kaupunki investoi ja rakennuttaa kasvavien palvelutarpeiden myötä. Toimitiloja ja yhdyskuntarakennetta on ylläpidettävä. Energiahinnan ja kustannusten nousu asetti haasteita kuluvana vuonna. Rakentamiseen, urakoihin ja hankintoihin liittyy aina aikataulu-, kustannus- ja laaturiskejä; lisäksi kaupungin rakennushankkeiden ja -projektien riskejä kasvattaa suhdannetilanteen muuttuminen haastavaksi rakennusalan yrityksille. Näitä kaikkia riskejä hallitaan tarkalla johtamisella ja seurannalla, sekä ohjeilla, valvonnalla ja tarkastuksilla.

Suuret liikenne-, rakennus- ja kaavoitushankkeet ovat isompia kokonaisuuksia, joiden riskienhallinta on projektiorganisaation omaa ja jatkuvaa toimintaa, mutta kaupunkitasollakin seurataan tarkasti näiden riskejä, etenkin kustannusjaon ja kustannusten kehittymistä.

Vahinkoriskit ovat tyypillisesti seurausta odottamattomista ja äkillisistä, usein vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoutuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus.

Espoossa vahinkoriskit kohdistuvat usein rikkoutumisen sekä ilkvallan ja murtojen kautta kiinteistöihin tai kaupunkirakenteeseen, mutta nämä muodostuvat harvoin merkittäviksi kaupungin budjetin näkökulmasta.

Toteutuessaan vahinkoriskit voivat kuitenkin aiheuttaa vaaratilanteita ja erittäin ikäviä henkilövahinkoja, kuten Tapiolan siltaturma osoitti Kaupungin ei katsottane olevan onnettomuudesta ensisijaisesti vastuussa, mutta poliisin tutkinta ja vastuukysymysten selvittely on vielä kesken. Joka tapauksessa tapahtunutta on kaupunkiorganisaatiossa käsitelty äärimmäisellä vakavuudella ja pidetty huolta vastaavan torjumisesta sekä syiden selvittämisestä. Kaikkien väliaikaisten rakentamisen järjestelyjen riskienhallinnan prosesseja kehitetty.

Kaupunki hallitsee jatkossakin vahinkoriskejään ensisijaisesti omin keinoin eli toimimalla huolellisesti, suojeleuhojeita ja määräyksiä noudattamalla sekä valmiussuunnittelun avulla, mutta myös vakuuttamalla ja käyttämällä omaa vahinkorahastoaan toteutuneiden riskien kuluihin.

1.1.8 Korruption ja lahjonnan torjunta ja ihmisoikeusasiat

Korruptio on vaikutusvallan väärinkäyttöä edun tavoittelemiseksi. Väärinkäyttö voi olla lainvastaista tai muuten epäeettistä toimintaa. Lahjonnalla tarkoitetaan perusteettoman edun lupaamista, tarjoamista, antamista tai palkitsemista, sillä tarkoituksella, että lahjottava suosisi lahjuksen antajaa tai jotakuta muuta henkilöä.

Kaupunki on jo vuonna 2015 laatinut kaikkien työntekijöidensä noudatettavaksi kaupungin eettiset periaatteet ja käytännön toimintatavat (nk. Code of Conduct). Ne on koottu Espoo-tarinasta, kaupunkikonsernin ohjeista sekä laeista ja asetuksista. Eettisissä periaatteissa todetaan, että

kaupunki ei salli toiminnassaan minkäänlaisia väärinkäytöksiä kuten epärehellistä, epäeettistä tai kaupunkikonsernin ohjeita rikkovaa tai lainvastaista toimintaa. Jokainen työntekijä vastaa kaupungin omaisuuden suojelemisesta ja varojen asianmukaisesta käyttämisestä, eikä kaupunkikonsernin omaisuutta saa käyttää omiin tarkoituksiin. Edelleen todetaan, että kaupunki vastustaa korruptiota kokonaisuudessaan. Kaikenlainen lahjonta on kiellettyä: emme maksa emmekä vastaanota lahjuksia tai muita laittomia maksuja. Emme hyväksy rahanpesuun osallistumista tai siinä avustamista. Siten emme vaadi, ota vastaan, hyväksy emmekä tarjoa vieraanvaraisuutta, lahjoja tai muita etuja, joilla pyritään vaikuttamaan tai voidaan olettaa vaikuttavan toimintaan tai päätöksentekoon omassa työssämme ja verkostoissamme. Pidämme huolta siitä, että kaikki toimintamme on puolueetonta ja että se myös näyttää siltä. Epäselvissä tilanteissa selvitämme asian etukäteen esimieheltämme tai toimialamme lakimieheltä. Eettisiä periaatteita sekä niihin liittyviä erillisiä ohjeita kuten harmaan talouden toimintaohjetta on viimeksi päivitetty vuonna 2021. Kaupungin sisäisen valvonnan yleisohjeen päivitys on astunut voimaan 1.1.2023. Käytännön valvontaa ja seurantaa on kehitetty ja edistetty aktiivisesti usealla taholla kaupunkiorganisaatiossa vuoden aikana.

Ihmisoikeusasiat ja sosiaalinen vastuu taustoittavat kaupungin kaikkea toimintaa. Espoo-tarinan arvojen mukaisesti kaupunki toimii avoimesti, oikeudenmukaisesti, tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti, inhimillisesti ja suvaitsevasti. Kaikilla ihmisillä on lakiin perustuva oikeus yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun Espoon kaupungin työntekijänä, kunnan palvelujen asiakkaana tai kuntalaisena.

Kaupungilla on henkilöstön sekä palvelujen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimenpidesuunnitelmat vuosille 2023–2025. Kaupungin eri toimialat ovat tuottaneet omat toimenpiteensä eri teemojen alle. Kaupungin tavoitteena on edistää toiminnassaan palvelujen tuottajana ihmisten keskinäistä yhdenvertaista kohtelua ja sukupuolten tasa-arvoa. Inklusiivisen ja moninaisuuden huomioivan kulttuurin kehittäminen tuodaan vahvasti esiin Espoon arvoissa ja eettisissä periaatteissa. Nollatoleranssi rasismille, kiusaamiselle, syrjinnälle ja väkivallalle kertoo vahvasta arvokannanotosta kaupungin toiminnassa. Arvokannanotot haastavat tietoisuuden kasvattamiseen niin asukkaiden kaupungissa ja palveluissa kuin työnantajatoiminnassa. Kaupunginjohtaja hyväksyi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman 23.5.2023.

Espoon kaupunki haluaa toimia arvojensa mukaisesti. Jokaisella työntekijällä on oikeus ja velvollisuus ilmoittaa epäillyistä ja havaituista väärinkäytöksistä. Tätä varten kaupunki on perustanut eettisen kanavan, jonka kautta voidaan ilmoittaa nimellä tai nimettömästi tapauksista, joissa on mahdollisesti toimittu väärin, vastoin lakia, tai yleensäkin vastoin kaupungin eettisiä periaatteita ja toimintaohjeita. Menettely on salattu, kaikki tapaukset käsitellään luottamuksellisesti ja turvallisesti. Eettisen kanavan myötä noudatetaan samalla EU:n whistleblower-direktiivin mukaista ilmoittajansuojelulakia.

1.1.9 Yhteistyötä kestävä kehityksen haasteiden ratkaisemiseksi

Espoo haluaa olla Euroopan kestävin kaupunki nyt ja tulevaisuudessa. Osana tavoitteen saavuttamista kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä ja toimii YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden (SDG) edelläkävijänä. Kolmatta kautta jatkuva Kestävä Espoo -ohjelmatyö kestävien ja vähähiilisten ratkaisuiden kehittämiseksi sekä kaupungin omassa toiminnassa, että yhteistyössä kansainvälisten verkostojen ja paikallisten kumppaneiden kanssa jatkui aktiivisena.

Pitkään jatkuneen ilmastopäästöjen laskun katkaisi vuonna 2022 Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama poikkeustilanne, joka vaikutti polttoaineiden saatavuuteen ja lisäsi väliaikaisesti energiantuotannon päästöjä. Päästöjä vähentää sähköntuotannon puhdistuminen ja Espoon liikenteen muuta maata nopeampi sähköistyminen. Myös kaukolämmön päästöt tulevat laskemaan Espoon ja Fortumin Espoo Clean Heat -suunnitelmien edetessä. Microsoftin Hepokorpeen suunnittelema datakeskuksen hukkalämpö kattaa tulevaisuudessa noin 40 prosenttia Espoon

kaukolämmön tarpeesta. Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartassa kirkastetaan edelleen Espoon polkua kohti hiilineutraaliustavoitetta ja tunnistetaan uusia toimia päästöjen vähentämiseksi.

Espoo toimii EU:n ilmastokaupunkien missiossa eurooppalaisena kehittämissympäristönä ja valmisteli yhdessä 25 kumppanin kanssa ilmastokaupunkisopimuksen komission arvioitavaksi. Espoo valittiin keväällä 2023 vetämään eurooppalaisista kaupungeista koostuvaa Urbact-verkosta, jonka tavoitteena on YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Sustainable Development Goals, SDG) mukaisen johtamisen, hallinnon ja yhteisön kehittäminen ja oppien jakaminen. Eurooppalainen yhteistyö vahvistavaa espooalaisten toimijoiden ja yhteisön asemaa kansainvälisesti kiinnostavana kokeilu- ja innovaatiokeskuksena kestäville ratkaisuille, tarjoaa uusia työkaluja ja avaa rahoitusmahdollisuuksia.

Kestävän kehityksen työn tueksi haettiin ja saatiin myös ulkoista rahoitusta. Ulkoisesti rahoitetuissa hankkeissa kehitetään energiapositiivisia alueita ja alueellisia energiapalvelumalleja, viestitään kestävästä kulkumuodoista ja edistetään pyöräilyä sekä sähköautojen latausinfraa, nostetaan muovijätteen materiaalihyötykäyttöä, kierrätysastetta ja vahvistetaan uusiomuovin markkinoita laajan asiantuntijajoukon kanssa sekä etsitään kestäviä ratkaisuja eri kaupunginosiin, kuten Leppävaara, Espoon keskus, Kivenlahti, Keilaniemi, Finnoo ja Viiskorpi. Kera toimii edelläkävijäkohteena, jossa syntyneitä vaikuttavimpia toimintamalleja ja ratkaisuja skaalataan muille alueille.

1.1.10 Ympäristö ja kestävä kehitys

Kaupungin ympäristötilinpäätöksessä on esitetty tuottoja, kuluja ja investointeja, joita on tehty ympäristönsuojelullisista syistä. Raideliikenteeseen tehdyt investoinnit, yhteensä 13,6 miljoonaa, eivät sisälly raporttiin, mutta muut joukkoliikennettä tukevat investoinnit on pyritty poimimaan lukuihin mukaan. Raportoinnin poimintaperiaatteet ovat olleet käytössä ainakin vuodesta 2016 lähtien jatkuvuutta ajatellen saman kaltaisina. Joton käyttöönoton myötä laskentadimensioihin on tullut muutoksia, mutta pääosin luvut on silti poimittu edellisiä vuosia vastaavin tunnistein. On selvää, ettei raportti onnistu täsmällisen kattavasti aihealueiden kustannuksia kuvaamaan. Tästä vuodesta alkaen raportointi korvautuu uudelta pohjalta suunnitellulla ilmastoraportoinnilla, jolla on kokonaan toisenlainen viitekehys, eikä se vertaudu tässä esitettyihin ilmastonsuojelulukuihin.

Kuluja raportoidaan 17,9 milj. euroa vuonna 2023, joka ylittää edellisen vuoden kulut 0,8 miljoonalla. Rahoitustuottoja raportoidaan 6,2 miljoonaa eli 2 miljoonan edellistä vuotta vähemmän. Investointeja sisältyy ympäristötilinpäätökseen 10 miljoonaa mikä on 4 miljoonaa edellisvuotta enemmän.

Ilmastonsuojelun investointeihin kuuluvat suuret tulvansuojelu ja hulevesiratkaisujen investoinnit, jotka yhdessä suurien kevyenliikenteen ja joukkoliikennettä tukevien investointien kanssa ovat kasvaneet edellisestä vuodesta yhteensä 5,7 miljoonaa. Ilmastonsuojelussa kuluina raportoidaan vain kaupungin osuus HSY:n ilmastonsuojelukustannuksista sekä Kaupunkisuunnittelun energiaselvitykset. Ulkoilmansuojelu ryhmään on raportoitu osuus HSY:n ilmansuojeluyksikön kuluista ja kaupungin katupölyn poistoon liittyvät työt.

Ympäristökoulutus, –kasvatus ja –neuvonta aiheeseen sisältyy kestävän kehityksen projektit. Niihin käytettiin 1,9 miljoonaa ja niihin saatiin ulkopuolista rahoitusta 1,2 miljoonaa. Kestävä Espoo -ohjelman tavoitteita edistettiin kumppaneiden ja toimialojen kanssa 11 ulkoisesti rahoitetussa kehittämissuunnitelmissa liittyen älykkäisiin kaupunkiratkaisuihin, kestävään energiamurrokseen, päästöttömään liikenteeseen ja kiertotalouteen. Espoon kaupunki allekirjoitti ilmastokaupunkisopimuksen (Climate City Contract) 25 kumppanin kanssa. Syksyn aikana valmisteltiin päätöksentekoon ilmastolain mukainen Espoon kaupungin ilmastosuunnitelma osana talousarviota sekä ilmastobudjetti vuodelle 2024. Kaupungin toimintaa arvioitiin toistamiseen suhteessa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmaan (VLR 2023). Espoo valittiin johtamaan

eurooppalaista Urbact-verkostoa, jossa kehitetään kaupunkien strategista johtamista YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden pohjalta.

1.1.11 Hyvinvointisuunnittelun toteuttaminen

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022–2025 ja ikäkausittaiset hyvinvointisuunnitelmat hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 21.3.2022.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaa hyvinvointisuunnitelman painopisteet, jotka tukevat Espoon strategian hyvinvointitavoitteiden toteuttamista:

- Edistämme osallisuutta ja yhdenvertaisuutta
- Tuemme mielen hyvinvointia
- Kehitämme viihtyisiä, turvallisia ja aktiivisuuteen kannustavia asuinympäristöjä
- Vahvistamme eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin tukemiseksi
- Edistämme
  - o lasten ja nuorten hyvää arkea
  - o työikäisten työ- ja toimintakykyä
  - o ikääntyvien hyvinvointia ja toimintakykyä
  - o vieraskielisten kotoutumista ja hyvinvointia

Hyvinvointityön toteuttamisesta raportoidaan ikäryhmittäin ja niissä huomioidaan valtuustokauden painopisteet. Hyvinvointityön kehittämistä tukee valtuustokaudella myös Hyvinvoiva Espoo -kehitysohjelma.

Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveystoiminnot siirtyivät hyvinvointialueelle ja hyvinvoinnin sekä terveyden edistämistyötä johtanut henkilö siirtyi hyvinvointialueen palveluun. Espoossa päätettiin odottaa hyvinvointialueen rakentumista ja ennaltaehkäisevä hyvinvointityö hoidettiin jäljelle jääneillä resursseilla tulosityksiköissä.

1.2 SISÄISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMINEN

Valvontaympäristö

Kuntalain mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Valtuuston hyväksymä ”Espoon kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet” määrittää kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoituksen ja tavoitteet, tehtävät ja vastuut sekä miten sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät Espoon kaupunkikonsernin johtamis- ja ohjausjärjestelmään.

Kaupunginhallituksen vastuulla on kuntalain mukaan huolehtia kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Espoon kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus vastaa konserniohjauksen ja konsernivalvonnan järjestämisestä sekä päättää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevista ohjeista.

Hallintosäännön mukaan kaupungin konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus ja sen konsernijaosto, kaupunginjohtaja, toimialajohtajat ja rahoitusjohtaja. Konsernijohto vastaa kaupunkikonsernin ohjauksesta sekä riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Kaupunginjohtaja vastaa kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan mukaan lukien tietosuojan järjestämisestä asianmukaisella tavalla.

Toimialajohtajat puolestaan vastaavat hallintosäännön mukaan johtamansa toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan mukaan lukien tietosuojan järjestämisestä asianmukaisella tavalla.

Sisäinen valvonta perustuu kuntalain ja hallintosäännön lisäksi niitä täydentäviin ohjeisiin ja määräyksiin sekä niissä määriteltyihin tehtäviin, toimivaltuuksiin ja vastuisiin sekä talousarvioon.

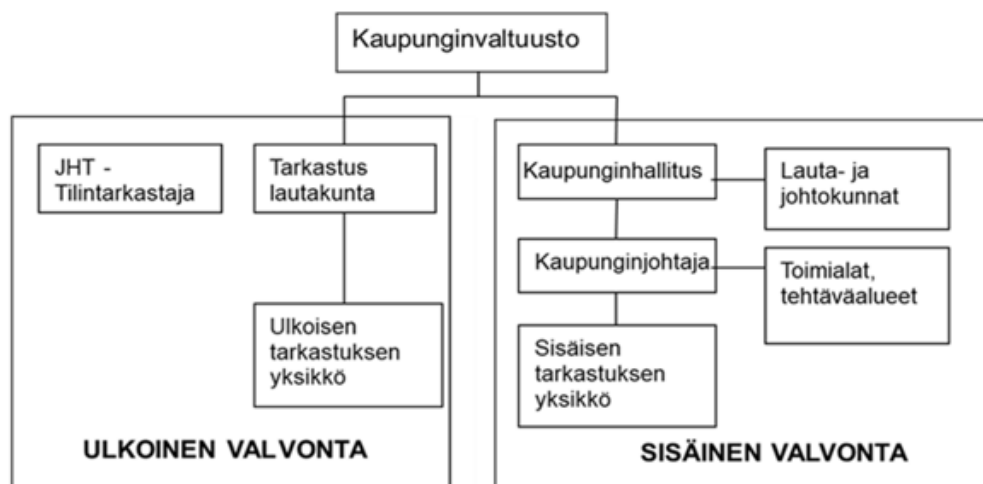
Espoon kaupungin hallintosäännön mukaan toiminnot on järjestettävä ja toimintaa on johdettava siten, että kaikilla organisaation tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet ja johtavat viranhaltijat vastaavat toiminnan sisäisestä valvonnasta kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Kaupunginhallituksen hyväksymässä sisäisen valvonnan yleisohjeessa kuvataan tarkentavasti muun muassa kaupungin valvontajärjestelmä sekä sisäisen valvonnan kohteet ja menettelytavat.

EU, Valtio ja aluehallinto.

EU direktiivit, lait, asetukset, määräykset

Kuntalaiset

Laaja tiedoksisaantioikeus

Kuva. Kaupungin ulkoinen ja sisäinen valvonta.

Linjaorganisaatio vastaa sisäisen valvonnan toimenpiteistä ja riskienhallinnan toteuttamisesta. Kaupungilla on myös yksiköjä (kuten esimerkiksi lakiasiainyksikkö) jotka tukevat linja johtoa ja

esihenkilöitä sisäisessä valvonnassa ja riskienhallinnassa. Sisäisen tarkastuksen yksikkö tarkastaa ja arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyyttä. Se on riippumaton tarkastettavista toiminnoista ja on puhtaasti varmistusta tuottava toiminto.

Tytäryhtiöiden osalta Espoon kaupungin sisäisen valvonnan tavoitteet ja johdon vastuut on kirjattu hyvä hallinto- ja johtamistapa Espoon kaupungin tytäryhtiöissä ohjeeseen sekä konserniohjeeseen.

Sisäisen valvonnan selonteon valmistelu

Tarkastuslautakunta päätti kokouksessaan 14.2.2024 esittää valtuustolle tilinpäätöksen yhteydessä hyväksyttäväksi tilivelvollisten määrittelyn sekä varaa kaupunginhallitukselle mahdollisuuden antaa lausuntonsa tilivelvollisten määrittelystä. Valtuusto päättää vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille hyväksyessään tilinpäätöksen.

Kaupunginhallituksen vastuulla oleva tilinpäätöksen sisäisen valvonnan selonteko pohjautuu kaikille tilivelvollisiksi määritellyille viranhaltijoille (n=30) ja kaupungin tietohallinnon johdolle ja asiantuntijoille (n=3) lähetettyyn sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan itsearvioinnin kyselyyn. Tilivelvollisten kyselyn vastausprosentti oli 86,67 % (26/30) ja tietohallinnon (tietohallinnon johto, tietoturva ja tietosuojat) vastausprosentti oli 100 % (3/3). Tilivelvollisten vastausprosentti parani hieman edellisvuodesta (2022; 85,7 %).

Tilivelvollisten vastausten perusteella sisäinen valvonta on kaupungissa hoidettu melko hyvin tai hyvin. (Luokittelu: heikosti, kohtuullisesti, melko hyvin tai hyvin -hoidettu asiakokonaisuus). Tietohallinnon vastaukset painottuivat arvioihin, että sisäinen valvonta on kaupungissa hoidettu kohtuullisesti tai melko hyvin. Tilivelvollisille ja tietohallinnon johdolle lähetetyn kyselyn mukaan riskienhallinta on kaupungissa hoidettu pääsääntöisesti melko hyvin (Luokittelu: heikosti, kohtuullisesti, melko hyvin tai hyvin -hoidettu asiakokonaisuus).

Kyselyssä pyydettiin myös vastausta, onko sisäinen valvonta kehittynyt, pysynyt samana vai heikentynyt toimialalla tai tulosityksikössä tilivuoden aikana verrattuna edelliseen vuoteen. Yksitoista (11) vastaajaa arvioi sisäisen valvonnan kehittyneen myönteisesti johtamassaan yksikössä kuluneen vuoden aikana. Viisitoista (15) vastaajaa arvioi sisäisen valvonnan pysyneen samalla tasolla verrattuna edelliseen vuoteen. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut arviossaan sisäisen valvonnan heikentyneen johtamassaan yksikössä tilivuoden aikana. Verrattuna aikaisempiin vuosiin, jolloin vastaava kysely tilivelvollisille on toteutettu, oli tilivuoden 2023 kyselyn vastauksissa poikkeuksellisen paljon arvioita sisäisen valvonnan kehittymisestä.

Vastaajat kertoivat tilivuoden aikana toteutetuista sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehitystoimenpiteistä ja parannuksista. Näitä ovat olleet muun muassa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistusten päivitykset sekä valmius- ja varautumissuunnitelmien päivitykset. Yksikkötasolla järjestettiin henkilöstön perehdytyksiä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksiin. Myös omavalvontaa kehitettiin joissakin yksiköissä. Vastausten perusteella toimintaa seurattiin entistä tarkemmin sekä pistokoevalvontaa jatkettiin. Toimintojen prosessikuvauksia toteutettiin. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointia kehitettiin. Verkostojen ja kumppanuuksien riskienhallintaa kehitettiin muun muassa verkostojen johtamisjärjestelmien tarkastelun ja kumppanuussopimuksien hallintamallien avulla.

Vastauksissa nousi esiin myös uusien käyttöön otettujen järjestelmien myönteinen tuki riskienhallinnassa. Tavoitteita uhkaavien riskien hallintaa ja raportointia on rakennettu osaksi uutta tavoitejärjestelmää (Taavi) ja on osa talouden suunnittelu- ja seurantaprosessia. Kaupunkitasoisten ja valtuustokauden tavoitteisiin kohdistuvan riskityön ohjaaminen jatkaa strategia ja talous -ryhmässä. Kaupungin työturvallisuusriskien hallintaan tarjoaa järjestelmätukea Hesse-järjestelmä. Työturvallisuuslaki edellyttää, että työnantajan on järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava työstä, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät. Kaupungin ohjeistuksen mukaan työpaikan riskit tulee arvioida vuosittain sekä aina

olosuhteiden muuttuessa. Hankinnan Hansa-järjestelmä auttaa osaltaan hankintojen riskienhallinnassa.

Useassa vastauksessa korostettiin, että sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa käsitellään säännöllisesti toimialan/tulosyksikön johtoryhmissä ja yksikkökokouksissa. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa pyritään entistä järjestelmällisemmin saamaan osaksi jokapäiväistä toiminnan ohjausta ja raportointia. Osassa yksiköistä riskienhallinta ja sen toimenpiteet on kirjattu yksikön vuosikelloon.

Tiedonhallinnan osalta kehitystoimenpiteiksi nostettiin vastauksissa esiin muun muassa tiedonhallintavälineiden ja prosessien kehittäminen, tietoliikenteen valvonta- ja hallintaratkaisut sekä kaupungin käyttöönottama käyttövaltuuushallinnan ratkaisu. Edelleen kehitystoimenpiteinä ovat olleet muun muassa järjestelmien tietoturvan ja tietosuojan kehittämistoimenpiteet sekä kaupungin henkilöstön kattavat tietoturvakoulutukset. Tietoriskejä arvioitiin kirjallisesti viimeksi vuoden 2023 alussa järjestelmäkohtaisesti.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan haasteina vastauksissa mainittiin muun muassa riittävän tiedon saanti seurantajärjestelmistä koskien toiminnan laatua. Kaikkea tarvittavaa tietoa ei edelleenkään aina saada sähköisistä järjestelmistä ja tiedon keruu sisältää myös manuaalisia työvaiheita. Riskienhallinnan systematisoinnissa, koordinoinnissa ja dokumentoinnissa nähtiin edelleen parannettavaa. Joidenkin yksiköiden osalta koettiin tilivuonna ongelmaksi työvoiman vaihtuvuus ja perehdytyksen haasteet. Osa yksiköistä ilmoitti riskinä olevan pula osaavasta työvoimasta ja rekrytointihaasteet sekä varahenkilöjärjestelmän puutteet. Vastausten perusteella vaarallisista työyhdistelmistä ei olla kaupungissa kokonaan päästy, vaikka asiaan on kiinnitetty erityistä huomiota. Riskinä ja haasteena tiedonhallinnan osalta on nähty tiedonhallintalain ja tietosuojaan liittyvän regulaation huomiointi kaupungin tiedonhallinnan ohjeistuksessa ja teknisen tietoturvan parantamisessa. Tiedonhallinnan ja tietoturvan osalta mainittiin, että jatkossakin tulee turvata riittävät resurssit ICT-ratkaisujen toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Sisäisen valvonnan selonteon laadinnassa hyödynnettiin sisäisen tarkastuksen toimintavuoden aikana tekemiä tarkastuksia ja arviointeja. Lisäksi erilliset selvityspyynnöt pyydettiin muun muassa rahoituksen, henkilöstön, hankinnan, riskienhallinnan ja lakiasiajn johdolta.

Sisäisen tarkastuksen yksikkö arvioi sisäisen valvonnan toimivuutta käymällä läpi vuoden 2023 kokouspöytäkirjat kaupunginhallituksen, kaupunginhallituksen alaisten jaostojen sekä lautakuntien ja johtokuntien osalta.

Riskienarviointi

Valtuusto on päättänyt Espoon kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kaupunginhallituksen hyväksymä riskienhallintapolitiikka kuvaa riskienhallinnan periaatteet, vastuut ja käytännön toteuttamisen. Riskienhallinnan tavoitteena on tukea kaupunkikonsernia sen perustehtävän toteuttamisessa, asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa sekä kuntalaisten, henkilöstön ja omaisuuden turvaamisessa erilaisilta riskeiltä.

Espoon kaupungissa riskillä tarkoitetaan epävarmuuden vaikutusta tavoitteisiin. Riskienhallinta sisältää järjestelmällisiä menettelyjä, joiden avulla tunnistetaan ja arvioidaan kaupunkikonsernin toimintaan liittyviä riskejä sekä määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja säännönmukaiseksi raportoimiseksi. Riskienhallinnalla varmistetaan, että kaupunkikonsernin toiminta jatkuu keskeytyksittä ja häiriöittä laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Riskienhallinta on keskeinen osa kaupunkikonsernin vastuullista toimintaa. Riskienhallinnan tehtävät ja vastuut on määritelty hallintosäännössä ja toimintaohjeissa.

Tunnistettuja Espoon kaupungin talouteen liittyviä riskejä on arvioitu olevan sosiaali- ja terveys uudistuksen vaikutus kaupungin talouteen. Riskinä on, että kaupungille jatkossa tuloutuva verorahoitus ei riitä kasvavan kaupungin palvelutarpeisiin. Valtionosuuden muutosrajoitin, jolla

sote-siirtymästä johtuvia tappiota osittain kompensoidaan kunnille, ei nykyisellään ole sidottu mihinkään kustannusnousua huomioivaan indeksiin. Kunta- ja alueministeri on asettanut kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän toimikaudelle 31.8.2023-31.12.2025. Uudistuksen on arvioitu olevan erittäin merkittävä kunnille.

Taloudellisia riskejä on arvioitu olevan kaupungin käyttötalouden menojen kasvu pysyvästi tulojen kasvua suuremmaksi, investointiohjelman hallitsematon kasvu, yksittäisten suurten investointien hinnan karkaaminen sekä tilakustannukset. Valtuusto hyväksyi lokakuussa 2020 Taloudellisesti kestävä Espoo -tuottavuus- ja sopeutusohjelma, jolla pyritään suunnitelmallisesti parantamaan Espoon tuottavuutta ja talouden tasapainoa vuosina 2020–2025. Talouden tasapainon varmistamiseksi toimintamenojen kasvua tulee saada hillittyä ja talousarvion pitävyyttä varmistettua. Mahdollisiin poikkeamiin tulee reagoida toimialoilla ja tulosityksiköissä nopeasti ja määrätietoisesti. Investointiohjelman tulee olla realistinen, eikä ylimitoitettu tulopohjaan ja tuloslaskelmaan nähden. Vuoropuhelua valtion ja muiden suurten kaupunkien kanssa jatketaan, jotta kunta ja valtio - suhteessa huomioitaisiin kestäväällä tavalla kasvukaupungin talous.

Eduskunta hyväksyi TE-palvelujen siirtoa koskevat lait 1.3.2023. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (TE-palvelut) siirretään kunnille 1.1.2025 alkaen. Uudistuksessa kunnista tulee alueellisesti merkittäviä elinvoimaisuuden edistäjiä ja kilpailukyvyyn rakentajia, ja ne ottavat vastuulleen aiemmin valtion vastuulla olleiden työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisen asukkaille ja yrityksille. Työllistymisen ja uusien työpaikkojen luomisen tavoitteet voidaan saavuttaa entistä paremmin, kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla. Espoon elinkeinojohtajan mukaan Espoolla on hyvät lähtökohdat tarjota asiakkaille kohdennettuja ja paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin sopivia palveluja. Espoon osalta uudistuksen riskeinä on nähty mm. normitetut palvelumallit, suuria kaupunkeja syrjivät rahoitusmallit ja lainvalmistelun läpinäkymättömyys.

Kaupungin tietojärjestelmät ovat keskeisessä asemassa tuottaessa palveluja kuntalaisille. Järjestelmien tulee olla toimivia ja niiden tulee tukea päätöksentekoa ja toimintaa. Haasteena ja riskinä on nähty kaupungin ICT-ratkaisuille vuosien varrella kertynyt raskas korjausvelka. Haasteena kaupunkitasolla on nähty myös tietohallinnon hyvien toimintatapojen ja ohjeistuksen käytännön toimeenpano laajassa kaupunkiorganisaatiossa. Eriyiskysymyksenä ja haasteena on ollut tiedonhallintalain ja tietosuojan liittyvän regulaation huomiointi kaupungin ICT-ohjeistuksessa ja teknisen tietoturvan parantamisessa. Kaupungin eri yksiköiden tekoälypohjaisten (Open AI) ratkaisujen käyttöönotto on aiheuttanut huolenaiheita, miten tietosuojakysymykset otetaan näiden järjestelmien käytössä huomioon. Kaupungin tietohallinto ja tietosuojavastaava laativat asiaan liittyen ohjeita.

Korjausvelan supistamiseksi tilivuoden aikana oli käynnissä laajoja järjestelmä uudistuksia. Espoo otti käyttöön 1.1.2023 alkaen uuden johtamisen ja talousohjauksen tietojärjestelmäkokonaisuuden (JoTo) ensimmäisen vaiheen. Muutoksen myötä kaupungin oston ja myynnin prosessit ja ohjeet uudistuivat. Talouspalvelut laativat kattavat valvonnan ohjeet uudistuneisiin prosesseihin liittyen. Ohjeissa erikseen korostettiin esihenkilöiden vastuita laskujen tarkastamisessa muun muassa pistokokeiden avulla. Vaaralliset työyhdistelmät kuvattiin talouspalveluiden ohjeissa ja ohjeiden mukaan vaarallisia työyhdistelmiä ei sallita kaupungin toiminnassa. Vaarallisten työyhdistelmien estämiseen tuleekin kaupungissa kiinnittää erityistä huomiota. Järjestelmän käyttöön (muun muassa laskutus ja valvonta) järjestettiin laaja koulutuskokonaisuus.

Talousohjauksen valvontaan keskittyviä koulutuksia on järjestetty vuoden 2023 aikana. Kaupungilla on keskitetty tukimalli (vastuullisena talouspalvelut) esihenkilöille ja muille järjestelmän käyttäjille muun muassa sisäisen valvonnan tueksi. Sisäisen valvonnan menettelyitä on kehitetty myös analytiikan hyödyntämiseksi laskujen tarkastamisessa. Ensio on osa JoTo-sovelluskokonaisuutta. Se on ostolaskujen kierrätysjärjestelmä, jossa ostolaskut esikäsitellään, tiliöidään, tarkastetaan ja hyväksytään. Lisäksi Ensiossa voidaan kohdistaa laskuja tilaukseen tai tilauksen vastaanottoon, jolloin lasku ei lähde turhaan kiertoa tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Ensio järjestelmä on vuoden 2023 aikana ollut ajoittain ruuhkautunut.

Muita kaupungin järjestelmä uudistuksia vuonna 2023 ovat olleet muun muassa IIDA (Identiteetin- ja käyttövaltuushallinnan) järjestelmän jatkokehitys, HAVARO (Tietoturvaloukkausten havainnointi- ja varoitus) -järjestelmän käyttöönotto, teknisen tietoturvan hallintomallin laatiminen, toimialojen tukeminen projektimaisesti DPIA-arvioiteihin (Tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi) ja TIA-arvioiteihin (Tietosuojan vaikutustenarviointi) liittyen.

Suurten organisaatioiden haasteena on usein tietojärjestelmien käyttövaltuushallinta. Espoon kaupungin käyttöönottama IIDA-järjestelmän on parantanut kaupungin käyttövaltuushallintaa. Järjestelmä automatisoi tunnushallintaa AD-tunnusten osalta, työsuhteen päättymisen yhteydessä. Espoon tietojärjestelmien käyttövaltuuksien hallinnassa on kuitenkin edelleen parannettavaa.

Henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (Sarastia) käyttöönoton ja käytön osalta on ollut joitakin haasteita. Järjestelmän tuottamissa tiedoissa on löydetty virheitä. Riskinä on, että virheet saattavat vaikuttaa palkanlaskennan ja edelleen kirjanpito tietojen oikeellisuuteen. Edellä mainittujen virheitä on korjattu ja järjestelmän toimittajan kanssa on etsitty yhdessä korjaavia toimenpiteitä. Palkkatietojen mahdollisista virheistä johtuen esihenkilöiden suorittama sisäinen valvonta oman vastuuyksikkönsä työntekijöiden palkkojen oikeellisuudesta on entisestään korostunut.

Kaupunginhallitus hyväksyi 18.12.2023 DigiOne yhteistyösopimuksen muutokset, edellyttäen että kaupunginhallitukselle tuodaan riittävä selvitys DigiOne-hankkeen tilasta kaupunginhallituksen kokoukseen 29.4.2024. Tämän jälkeen tehdään erillinen päätös hankkeen jatkosta. Yhteistyösopimuksen muutosten allekirjoituksen edellytyksenä on, että Vantaa, Turku, Tampere, Oulu, Jyväskylä ja Lahti tekevät asiasta vastaavan päätöksen. Päätöksen mukaan korjaavien toimenpiteiden toteutus ja niiden riittävyyden arvio tuodaan ennen sopimuksessa määriteltyä määräaikaa (30.4.2024) kaupunginhallituksen arvioitavaksi. DigiOne-hankkeessa toteutetaan oppimisen ja koulutuksen järjestelmiä yhteen kokoava valtakunnallinen digitaalinen alusta, jossa on koottuna käyttäjäystävällisesti kaikki opettajan, oppijan, rehtorin, huoltajien ja hallinnon käyttämät tiedot, järjestelmät ja palvelut. Vantaa toimii hankkeen isäntäkuntana. DigiOne-hanke on edistynyt kehitystyössä, mutta hanke tulee kuitenkin viivästymään vuonna 2022 jatketusta aikataulusta (Lukio-opetuksen toiminnallisuudet sisältävä versio luovutettu vuoden 2024 aikana), ja tarvitsemaan uutta lisärahoitusta. Hankkeen viivästymisen keskeisiä syitä ovat ennalta arvioitua laajemman ja monimutkaisemman hankkeen suuri työmäärä, seitsemän kaupungin yhteisen kehittämisen hitaus johtuen paikoin liian vähäisestä resurssoinnista, sekä hankkeen aikana muuttuneet ja kiristyneet valtakunnalliset tietosuoja- ja tietoturva vaatimukset.

Espoon kaupungin henkilöstön, tietojärjestelmien, sopimusten ja omaisuuden siirto Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle

Espoo, Hanko, Inkoo, Kauniainen, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio, perusturvakuntayhtymä Karviainen (Karkkila ja Vihti) ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos muodostavat yhdessä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen. Hyvinvointialue aloitti toimintansa 1.1.2023 alkaen. Kaupungin hallinnolla oli paljon työtä hyvinvointialueen valmistelun osalta. Noin 5.000 henkilöä siirtyi kaupungista perustettavaan organisaatioon. Lisäksi muutoksessa siirtyi iso osa kaupungin kiinteistöistä, omaisuudesta ja sopimuksista. Sopimuksista osa siirtyi kokonaan ja osa osittain. Hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin laati toiminnan käynnistämisen riskiarvioinnin. Keskeisimmät riskit liittyivät hyvinvointialueen käynnistämisen rahoitukseen ja hallinnollisiin kysymyksiin, erityisesti tarpeeseen ottaa käyttöön hallinnon tietojärjestelmiä erittäin kireällä aikataululla.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen (LUVN) tietojärjestelmien (ICT) siirtojen toteutus vuonna 2022 vaati Espoolta merkittävän ICT-asiantuntijoiden työpanoksen lisäksi myös tietoturvan ja tietosuojan poikkeusmenettelyjä, jotta ICT-siirtojen vaiheittainen toteuttaminen mahdollistettiin hyvinvointialueelle. Käytännössä tämä tarkoitti Espoon ICT-palveluiden normaalista poikkeavaa ristiinkäyttöä Espoon ja hyvinvointialueen välillä. Tilanteen aiheuttamia uusia riskejä hallittiin erilaisilla teknisillä ratkaisuilla ja Espoon ja hyvinvointialueen välisillä sopimus- ja

toimintamallijärjestelyillä. Kaupungin teknistä tietoturvaa heikentävät hyvinvointialueen erityisjärjestelyt voitiin purkaa pois, kun hyvinvointialueen tietojärjestelmien siirtymä valmistui lopullisesti kesäkuussa 2023.

Henkilöstösiirtojen osalta Espoon kaupungin henkilöstöyksikkö ja tietohallinto tekivät laaja-alaista yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen henkilöstöyksikön ja tietohallinnon välillä. Säännöllisiä kokouksia pidettiin akuuttien asioiden ratkaisemiseksi. Espoon henkilöstöyksikössä oli nimetty koordinaativastaava. Kaupungissa oli jatkuva yhteistoimintamenettely järjestöjen kanssa. Henkilökunnan viestintään kiinnitettiin erityistä huomiota.

Noi 5.000 palkansaajan henkilö-, palkka- ja palvelussuhdetiedot siirrettiin onnistuneesti Länsi-Uudenmaan henkilöstöhallinnon järjestelmälle Sarastialle yhteistyössä kaupungin henkilöstöhallinnon, tietohallinnon, hyvinvointialueen ja Sarastia järjestelmätoimittajan kanssa. Tietoja siirrettiin lisäksi Titania työvuorosuunnittelujärjestelmästä. Siirretyt tiedot säilyvät arkistointiohjeen mukaan Espoossa. Espoo toimitti siirtyvän henkilöstön Sarastiassa olevat palkka- ja palvelussuhdetiedot suunnitellusti tuotanto- ja täydennyskonversioissa, joista viimeisin oli 3.1.2023. Viimeinen Sarastian suorittama tiedonhaku tapahtui 15.1.2023.

Tammikuun 2023 alussa voitiin todeta, että liikkeenluovutus onnistui henkilötietojen siirron osalta. Espoon kaupungin toimialojen henkilöstöpäälliköiden tietoon ei ole tullut erityisiä ongelmia liittyen henkilöstön siirtymiseen hyvinvointialueelle. Koska henkilötietojen siirto onnistui Espoon osalta, vastuu palkanmaksusta siirtyi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle, joka saadun tiedon mukaan onnistui ensimmäisissä palkanmaksuissaan.

Sopimusten siirrot tapahtuivat hankintakeskuksen koordinoimana. Sopimusten siirtoprosessi toteutui kaiken kaikkiaan hyvin, eikä merkittäviä yllätyksiä projektin aikana ilmennyt. Prosessi oli selkeä ja pääsääntöisesti aikataulut toteutuivat. Siirtoprosessin alussa luotiin selkeät ja kattavat pohjamallit, johon sopimukset ja tiedot sopimuksista talletettiin keskitetysti ja olivat siten vastuuhenkilöiden käytössä. Projektin alussa tarvittavien tietojen ja sopimusten kerääminen ja sopimusten tallettaminen yhteisiin kansioihin toteutui lähtökohtaisesti sovitussa aikataulussa. Projektissa organisoitiin vastuut ja tehtävät henkilöittäin, heille varahenkilöt ja kattavat perehdytykset, mutta vastuita ja tehtäviä tarvittaessa myös täydennettiin prosessin aikana. Lisäksi projektissa pyrittiin aktiiviseen yhteistyöhön ja tietojen vaihtoon hyvinvointialueen kanssa. Tarkemmat aikataulut sovittiin siirrettävien sopimusten luokittelujen mukaisesti. Viivästyksiä ilmeni jonkin verran johtuen resurssipulasta, mutta merkittäviä viiveitä ei ilmennyt. Projektin etenemisestä ja tuloksista raportoitiin ohjeiden mukaisesti myös kaupunginhallitukselle. Paperisten arkistoitujen asiakirjojen siirtojen osalta ilmeni joitakin Espoon kaupungista riippumattomia haasteita ja viimeisten em. asiakirjojen siirto on suunniteltu toteutettavaksi vuoden 2024 aikana.

Myös omaisuuden siirrot toteutuivat pääsääntöisesti hyvin, eikä suuria ongelmia ilmennyt. Prosessi oli lähtökohtaisesti selkeä ja aikataulut toteutuivat. Ohjeet ja prosessikuvaukset talletettiin keskitetysti yhteen paikkaan yhteisiin Teams-kansioihin. Omaisuus jaettiin toimitiloihin, asuntoihin, irtaimistoon, osakkuuksiin, rahoitukseen ja leasingiin. Projektin alussa sovittiin vastuut ja tehtävät henkilöittäin sekä heille varahenkilöt ja riittävä perehdytys tehtäviin. Riittävät resurssit tehtäviin piti varmistaa jo prosessin alkuvaiheessa, koska toimeenpanolain mukaisesti hyvinvointialue saattoi pyytää kunnalta käyttöönsä tarpeelliset resurssit. Osittain viranhaltijat joutuivat kuitenkin lykkäämään muita työtehtäviänsä myöhemmin tehtäväksi, jotta voitiin riittävästi priorisoida siirtoprojektin tehtäviä. Sovittujen aikataulujen realistisuutta pyrittiin arvioimaan säännöllisesti ja tarvittaessa siirrettiin resursseja tarpeen mukaan.

Valvontatoimenpiteet

Valvontatoimenpiteillä pyritään varmistamaan, että lainsäädäntöä sekä Espoon kaupungin arvoja ja toimintaperiaatteita noudatetaan kaikilla organisaation tasoilla.

Kaupungin toiminta on tilivuotena 2023 perustunut pääosin voimassa oleviin säännöksiin sekä määräyksiin ja tehtyjä päätöksiä on noudatettu.

Tilivuoden aikana kaupungin ohjeistusta sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta on uudistettu määrätietoisesti. Valtuusto päätti helmikuussa 2023 hallintosäännön tarkistamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle johdosta. Espoon kaupungin omistajapolitiikka ja Espoon kaupungin konserniohje hyväksyttiin valtuuston kokouksessa tammikuussa 2023.

Kaupunginhallitus hyväksyi marraskuussa 2021 (voimaan 1.1.2022) uudistetun sisäisen valvonnan yleisohjeen. Kaupunginhallitus valtuutti kaupunginjohtajan hyväksymään sellaiset vähäiset korjaukset ohjeeseen, jotka ovat tarpeellisia sen ajalla tasalla pitämiseksi. Vuoden 2023 alusta lukien käyttöön otetun johtamisen- ja talousohjauksen tietojärjestelmän ja siihen liittyvien laskujen hyväksymis- ja valvontakäytäntöjen muututtua, hyväksyi kaupunginjohtaja uuden sisäisen valvonnan yleisohjeen siten, että se astui voimaan 1.1.2023.

Harmaan talouden torjunnan toimintaohjetta ja eettisiä ohjeita on päivitetty viimeksi vuonna 2021. Kaupunginjohtaja hyväksyi toukokuussa 2014 kaupungin vieraanvaraisuusohjeen, jonka tarkoituksena on vastata käytännössä esiin tulleisiin kysymyksiin siitä, mitä asioita kunnan viranhaltijoiden, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden on otettava huomioon, jos heille tarjotaan etuja, matkoja, lahjoja tai muuta vieraanvaraisuutta sidosryhmäyhteistyössä tai muussa virkatoiminnassa.

Kuusi valtuutettua jätti 12.6.2023 valtuustoaloitteen koskien luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden velvollisuudesta ilmoittaa hyödyntämistään eduista. Aloitteessa esitettiin, että luottamushenkilöille ja viranhaltijoille avattaisiin ilmoituskanava, johon heidän tulisi ilmoittaa asemansa puolesta veloitukset saamansa rahanarvoiset edut, jotka he ovat hyödyntäneet. Aloitteen mukaan ilmoitusvelvollisuus täydentäisi sidonnaisuusilmoitusten ohella läpinäkyvyyttä kaupunkilaisten ja valtuutettujen välillä ja ehkäisisi mahdollisia väärinkäytöksiä. Kaupunginhallituksen kokouksessa 18.12.2023 merkittiin selostusosa tiedoksi vastauksena valtuustoaloitteen tekijöille. Selostusosassa todettiin muun muassa ”Ilmoituskanavan avaaminen luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden saamista eduista ei ole tarpeellinen. Se ei perustuisi lakiin, eikä siihen voitaisi liittää sanktioita. Nykyiset säännökset sidonnaisuuksista ilmoittamisesta, rikoslain lahjuksia koskevat säännökset ja kaupungin ohje vieraanvaraisuuksista, eduista ja lahjoista ovat riittäviä. Kaupungin vieraanvaraisuusohjeistus käydään vuosittain läpi luottamushenkilöiden ja johtavien viranhaltijoiden kanssa”.

Espoon kaupungin työntekijöitä on ohjeistettu ja kannustettu suorittamaan tietoturvaan liittyviä internet-pohjaisia tietoturvakoulutuksia. Vuoden 2023 osalta organisaatioturvallisuuden opintopolku opintokokonaisuus on tarkoitettu jokaiselle kaupungin työntekijälle. Koulutuksen avulla osallistujat kykenevät tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviä riskejä. Siten kaupungin tietojen suojaaminen tehostuu.

Espoon kaupunki otti joulukuussa 2021 käyttöönsä eettisen ilmoituskanavan. (Euroopan parlamentin ja neuvoston ns. whistleblowing -direktiivin toimeenpano). Kaupungin eettisten periaatteiden mukaisesti jokaisella työntekijällä on oikeus ja velvollisuus ilmoittaa työyhteisönsä epäillyistä ja havaituista väärinkäytöksistä. Eettisen kanavan kautta voi ilmoittaa epäillyistä ja havaituista väärinkäytöksistä luottamuksellisesti ja turvallisesti. Ilmoituksen voi tehdä nimettömänä. Mitään tietoja ei luovuteta selvitysprosessin ulkopuolisille. Eettisen kanavan teknisestä toteutuksesta vastaa ulkopuolinen kumppani, joka on erikoistunut henkilötietoja suojaavan järjestelyn luomiseen. Ilmoitusmenettely on salattu ja suojattu salasanoin. Espoolla on käsittelytiimi ilmoitusten käsittelyprosessia varten. Vain nimetyillä henkilöillä on pääsy ilmoituksiin eettisen kanavan kautta. Kaikki toiminta on luottamuksellista ja henkilöiden toiminta kanavassa tallennetaan lokiin, jolloin varmistetaan muun muassa siitä, ketkä ovat nähneet ilmoituksen sisällön ja mitä kommunikaatiota asiasta on käyty ilmoittajan kanssa.

Kaupungin työntekijöille on järjestetty koulutusta ja perehdytystä sisäisestä valvonnasta, riskienhallinnasta ja tietoturvasta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeiden uudistuksista ja sisällöstä sekä eettisestä kanavasta on laadittu ohjeistukset ja linkit Espoon intranettiin (Essi) sekä muistutettu muun muassa Espoon esihenkilöiden uutiskirjeessä.

Tilapalveluiden sisäistä valvontaa on kehitetty systemaattisesti. Tilapalveluiden tilaus- ja laskutusprosesseissa on varmistettu talouspalveluiden ja kaupungin sisäisen valvonnan ohjeistukset. Tilapalveluissa tilaukset tehdään sähköisillä järjestelmillä ja tilaamiseen on saatu koulutusta sekä lisää resursseja. Liikelaitoksen talouden ja toiminnan raportointia on kehitetty ja toimintaa seurataan raporttien kautta säännöllisesti. Toiminnan raportointia on kehitetty edelleen uuden johtamisen ja talousohjauksen järjestelmän käyttöönoton yhteydessä.

Tilapalvelujen valmisteleva omavalvontasuunnitelma on käytössä ja sitä päivitetään toimintaympäristön muuttuessa. Lisäksi valvonnan ja seurannan tärkeyttä on tuotu esiin johtoryhmän työskentelyssä, esihenkilökoulutuksissa ja seurantakokouksissa.

Siivousalan työntekijöiden työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi kohteiden valvontaa ja työn laatureurantaa on lisätty. Palvelutuotannossa harmaan talouden ennalta ilmoittamattomien tarkastuksia tehtiin vuoden 2023 aikana yli kaksisataa. Tarkastuksien yhteydessä tavoitettiin yli kaksisataa työntekijää, joiden kanssa käytiin keskustelu työolosuhteista ja työsuhteen laatuun sekä periaatteisiin liittyvistä asioista. Siivouksen laadunvalvontaa on tehostettu. Laadunvalvontakäyntejä tehtiin vuoden 2023 aikana yli kaksituhatta kertaa. Espoon kaupunki edellyttää palveluntuottajilta myös omavalvontaa, joista raportit toimitetaan Tilapalvelujen asiantuntijoille tarkastettaviksi. Omavalvontatarkastuksia toteutettiin vuoden 2023 aikana yli kaksituhatta. Yhtä Tilapalveluiden käyttämää siivouksen palveluntuottajaa on epäilty yrityksen työntekijöihin kohdistuvista laittomuuksista. Asia on aluehallintoviraston tarkastuksessa. Asiasta on myös oltu yhteydessä poliisiin.

Tilapalvelut on mukana myös ns. tilaajien valvojalpalvelussa, jossa on mukana yli kaksisataa yritystä. Valvojalpalvelu tarkkailee yritysten tilannetta ja ilmoittaa mahdollisista havaituista puutteista, joiden perusteella Tilapalvelut tekee lisäselvityksiä. Valvojalpalveluun kuulumattomista yrityksistä pyydetään tilaajavastuuasiakirjat kolmen kuukauden välein. Tilapalveluissa on vuoden 2023 aikana lisäksi kehitetty hankintaosaamista, sopimushallintaa ja valmisteltu lukuisia puitesopimuskilpailutuksia.

Tilivuoden keskeisiä riitatapauksia, oikeudellisia vaateita ja vastuita, sekä oikeuskanslerin ja apulaisoikeusasiamiehen kannanottoja

Espoon kaupunginhallitus hyväksyi 10.1.2022 Kiinteistö Oy Espoon sairaalan myynnin kotimaiselle sijoittajaryhmälle. Kiinteistö Oy Espoon sairaalan osakekanta myytiin LähiTapiola Yhteiskuntakiinteistöt Suomi Ky:lle 295 miljoonalla eurolla. Kaupunginhallitus hyväksyi 30.6.2023 Espoon kaupungin ja LähiTapiola Yhteiskuntakiinteistöt Suomi Ky:n välillä allekirjoitetun sopimuksen kauppahinnan oikaisun. Sopimuksella oikaistiin Kiinteistö Oy Espoon sairaala -nimisen yhtiön koko osakekannan kauppahintaa 700.000 eurolla LähiTapiola Yhteiskuntakiinteistöt Suomi Ky:lle. Lisäksi Espoon kaupunki ja Lujatalo Oy ovat tehneet urakkariitaan sovintosopimuksen ja sopineet molemminpuoliset oikeudelliset vaatimuksensa urakkariidassa. Kaupunginhallitus on päättänyt asiasta 6.2.2023.

Valtuusto erotti ja valitsi uudelleen 18.5.2020 kokouksessaan kaksi lautakuntaa, sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnan. Valtuuston asettama tilapäinen valiokunta selvitti asiaa, jossa kaksi valtuustoryhmää vaihtanutta valtuutettua eivät vapaaehtoisesti luopuneet lautakuntapaikoistaan. Kuntalain mukaan yksittäisiä lautakunnan jäseniä ei voi erottaa tehtävästään, vaan koko lautakunta on erotettava luottamuspuolaan vedoten. Valtuuston päätöksestä tehtiin Helsingin hallinto-oikeuteen kolme kunnallisvalitusta, joista yksi peruttiin. Helsingin hallinto-oikeus kumosi 27.9.2022 (H5172/2022) antamallaan päätöksellä Espoon kaupunginvaltuuston toukokuussa 2020 tekemän päätöksen Espoon opetus- ja

varhaiskasvatuslautakunnan sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan erottamisesta. Perusteluissaan hallinto-oikeus katsoi, että kaupunginvaltuusto oli päätöksellään poikennut Espoon kaupungissa muissa vastaavan kaltaisissa tilanteissa noudatetusta hallintokäytännöstä. Asiassa ei ollut käynyt ilmi, millä tavalla kyseiset ryhmän vaihtamiset olivat poikenneet muista Espoossa tapahtuneista ryhmän vaihtamisista, joista ei ollut tehty kaupunginhallituksen esitystä tai valtuustoaloitetta vastaaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä. Kokouksessaan 22.5.2023 kaupunginhallitus merkitsi tiedoksi Espoon kaupungin lausuman korkeimmalle hallinto-oikeudelle Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä 27.9.2022 H5172/2022 ja siihen annetuista kirjallisista vastauksista.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia teki eduskuntavaaleissa 2023 ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia eräissä eduskuntavaalien laitosäänestyspaikoissa. Espoossa tarkastus koski Espoon Lähimmäispalveluyhdistys ry:n Palvelukeskus Puistokartanossa ja ryhmäkoti Puistohelmessä sijaitsevia vanhustenhuollon asumisyksiköitä. Tarkastuksista tehtiin tarkastusraportti, jonka johdosta eduskunnan apulaisoikeusasiamies päätti ottaa omasta aloitteestaan tutkittavaksi raportissa yksilöityjen kuntien laitosäänestyskäytäntöjä. Tarkastuksen pöytäkirjan mukaan apulaisoikeusasiamies kiinnitti Espoon kaupungin huomiota siihen, että äänestyspaikan sijoittelu saattoi vaarantaa vaalisalaisuuden säilymistä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia lähetti asiasta selvitys- ja lausuntopyyntö oikeusministeriölle. Oikeusministeriö puolestaan lähetti selvityspyynnön Espoolle. Keskusvaalilautakunnan kokouksessa 15.8.2023 käsiteltiin selvitys, joka annettiin oikeusministeriölle koskien eduskuntavaalien 2023 laitosäänestyksiä.

Tilapalvelut-liikelaitoksessa havaittiin väärinkäytös vuonna 2020, josta johto teki tutkintapyynnön poliisille. Poliisi aloitti esitutkinnan. Tapausta tutkittiin poliisin tiedotteen mukaan törkeänä petoksena, törkeinä lahjusrikoksina ja törkeänä rahanpesuna. Esitutkinta saatiin päätökseen syksyn 2022 aikana ja käräjäoikeuden istunnot alkoivat 7.12.2022. Käräjäoikeuden tuomio annettiin huhtikuussa 2023.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus tuomitsi Espoon kaupungin palveluksessa olleen LVI-asentajan kolmen ja puolen vuoden vankeuteen törkeästä lahjuksen ottamisesta. LVI-alan yrittäjä tuomittiin kahden vuoden vankeuteen törkeästä lahjuksen antamisesta. Syytteet törkeästä petoksesta kaatuivat käräjillä. Sekä Espoon kaupunki, syyttävä että vastaajat ovat valittaneet tuomiosta hovioikeuteen. Asian käsittely on tarkoitus aloittaa hovioikeudessa tammikuussa 2025.

Tilapalvelut-liikelaitos on ollut vuoden aikana asianosaisena kolmessa eri hankkeita koskevissa urakkariidoissa, mutta niistä on selvitty neuvotteluilla. Yksi urakkariita on mahdollisesti etenemässä oikeuskäsittelyyn. Yhden väestösuojan käyttöpaikkojen luovuttamiseen liittyvästä arvonlisäverovelvollisuudesta on menossa vaade oikeuteen. Yksi puitesopimustoimittaja lähetti vuoden aikana valituksen puitesopimuksen etusijajärjestyksen laiminlyömisestä ja vaatimuksen korvauksesta. Asia liittyy vuonna 2020 havaittuun väärinkäytökseen. Neuvottelu aloitetaan vaatimuksen lähettäneen yrityksen kanssa.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus antoi tuomionsa toukokuussa 2022 Espoon kaupungin ja ICT-palveluntuottajan väliseen riita-asiaan koskien kadonneiden tietokoneiden leasing-sopimusta. Tuomion mukaisesti Espoon kaupungin laiterekisterissä olleet epäselvyydet ja niistä väitetyt Espoolle aiheutetut vahingot eivät ole seurausta palveluntuottajan menettelyistä. Espoon kaupunki ei ollut yksilöinyt väittämäänsä palveluntuottajan sopimusrikkomusta. Korvauksille ei ollut siten perustetta. Espoo on valittanut tuomiosta hovioikeuteen lokakuussa 2022. Hovioikeuden ensimmäinen pääkäsittelyyn käsittelypäivä on helmikuussa 2025.

Markkinaoikeus antoi ratkaisunsa (MAO 457/2023) koskien kaupungin tietotekniikan loppukäyttäjä-, käyttö- ja kapasiteettipalvelujen hankintaa. Päätöksellä markkinaoikeus hylkäsi CGI Suomi Oy:n valituksen itse kilpailutuksesta, mutta määräsi samalla kaupungin maksettavaksi uhkasakon, joka liittyi ko. hankinnan aiempaan kilpailutuksesta annettuun markkinaoikeuden päätökseen 30.10.2019 (464/19), jonka mukaan Espoon kaupungille määrättiin 1.000.000 euron uhkasakko. Espoon kaupunki on 10.11.2023 valittanut korkeimmalle hallinto-oikeudelle (KHO)

markkinaoikeuden määräämän uhkasakon täytäntöönpanopäätöksestä. Valituksessa on vaadittu korkeinta hallinto-oikeutta ensisijaisesti kumoamaan markkinaoikeuden päätös siltä osin kuin se koskee uhkasakon määräämistä täytäntöön pantavaksi ja tuomittua 10.000 euron oikeudenkäyntikulua sekä toissijaisesti joka tapauksessa olennaisesti alentamaan uhkasakon määrää. Lisäksi kaupunki on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden osalta. Valittaja, CGI Suomi Oy, ei ole valittanut markkinaoikeuden päätöksestä. Valituslupahakemus on vireillä korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Ylämyllyntien (Miilukorpi) vastaanottokeskuksen toiminnasta on tehty toimenpidepyyntö 26.9.2023 ja 6.10.2023. Toimenpidepyynnön tekijät pyysivät Espoon kaupunkia / Espoon rakennusvalvontaviranomaista ryhtymään välittömästi maankäyttö- ja rakennuslain mahdollistamiin toimenpiteisiin, eli velvoittamaan kiinteistöjen omistajan ja toiminnanharjoittajan, tarvittaessa sakon uhalla, lopettamaan asemakaavan ja rakennuslupien vastaisen asuinhuoneistojen käytön vastaanottokeskuksena. Ympäristö- ja rakennuslautakunta on käsitellyt toimenpidepyynnön 16.11.2023 pidetyssä kokouksessa. Esittelijän ehdotukseen tehtiin vastaehdotus, joka voitti äänestyksen jälkeen äänin 7/6. Lautakunnan päätös oli seuraava: ”Lautakunta katsoo, että toiminta ei ole asemakaavan AK mukaista rakennuksen käyttötarkoitusta. Esitetyn selvityksen mukaan asuntoja ei ole luovutettu asukkaiden hallintaan, joten ei ole kyse itsenäisestä asumisesta.” Rakennusvalvonta toteuttaa lautakunnan tahtotilaa. Ympäristö- ja rakennuslautakunta otti kantaa toiminnan kaavanmukaisuuteen, mutta ei määrännyt lopettamaan toimintaa välittömästi. Lautakunnan päätöksestä on tehty kaksi valitusta Helsingin hallinto-oikeuteen. Rakennusvalvonta ryhtyy asian vaatimiin toimenpiteisiin lainvoimaisen päätöksen jälkeen.

Rakennusvalvonnalta saadun tiedon mukaan rakennusvalvontaa koskevia hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden sekä ylempien laillisuusvalvojien ratkaisuja on rakennusvalvonnan toimenpiteiden määrän nähden vähän ja ratkaisut kuvastavat hyvin toiminnan lainmukaisuutta. Hallinto-oikeus on antanut vuonna 2023 ympäristö- ja rakennuslautakunnan päätöksistä tehtyjen valitusten johdosta yhteensä 16 rakennusvalvontaa koskevaa päätöstä. Hallinto-oikeudelle tehdyistä valituksista 12 hylättiin, yksi jätettiin tutkimatta ja yhden käsittely raukesi. Kahdessa päätöksessä ympäristö- ja rakennuslautakunnan päätös kumottiin. Korkeimmalle hallinto-oikeudelle tehtiin neljä valitusta, joista yhteenkään ei annettu valituslupaa. Ylimpien laillisuusvalvojien antamia ratkaisuja rakennusvalvontaan kohdistuvissa kanteluasioissa oli vuonna 2023 yhteensä kolme. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia antoi yhden ratkaisun ja valtioneuvoston oikeuskansleri kaksi ratkaisua. Kantelut eivät antaneet aihetta huomautuksille.

Syksyllä 2023 konkurssiin ajautui veikkausliigaseura FC Hongan taustayhtiö Esport Honka. Alkuvuodesta 2024 Länsi-uudenmaan käräjäoikeuteen on tehty konkurssihakemus, joka koskee Esport Development Oy:tä. Yhtiöt ovat osa Esport-yhtiörypystä. Espoon kaupunki on myöntänyt Esportille lainaa. Kaupunki on myös vuokrannut tilaa Esport areenalta liikuntaseurojen käyttöön.

Espoon siltaonnettomuus tapahtui 11. toukokuuta 2023 Espoon Tapiolassa, kun väliaikaiseksi tarkoitettu vaneripintainen kävelysilta romahti rakennustyömaan vieressä. Onnettomuudessa loukkaantui kaksikymmentäseitsemän koululaisryhmän jäsentä. Loukkaantuneet olivat pääosin alaikäisiä, ja kukaan ei saanut hengenvaarallisia vammoja. Romahtanut silta purettiin pois. Väliaikaiset muut lähialueella olleet kevyen liikenteen ylikulkusillat suljettiin heti siltaromahduksen jälkeen ja purettiin heinäkuussa 2023.

Silta oli Espoon kaupungin rakennuttama ja Renta Telineiden rakentama silta, joka oli tarkoitettu väliaikaiseksi Itätuulenkujan ylityspaikaksi. Onnettomuuden jälkeen poliisi ja Onnettomuustutkintakeskus aloittivat omat tutkimuksensa. Onnettomuuskeskus julkaisi loppuraporttinsa helmikuussa 2024. Kaupungin ei katsottane olevan onnettomuudesta ensisijaisesti vastuussa, mutta poliisin tutkinta ja vastuukysymysten selvittely on vielä kesken. Joka tapauksessa tapahtunutta on kaupunkiorganisaatiossa käsitelty äärimmäisellä vakavuudella ja pidetty huolta vastaavan torjumisesta sekä syiden selvittämisestä.

Tieto ja tiedonvälitys

Espoon kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden mukaan kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Tilivelvollisille osoitetun kyselyn mukaan toiminnallisen tiedon saantia tulee lisätä päätöksenteon tueksi. Useassa toiminnossa seurantatiedon saannissa on edelleen manuaalisia työvaiheita.

Tilivuonna 2023 kaupunginhallituksen ja sen jaostojen, lautakuntien ja johtokuntien asialistoilla riskienhallinta ei pääsääntöisesti näy omana asiakohtanaan. Kuitenkin taloudellisen ja toiminnallisen tiedon raportointi luottamushenkilöille sisältää riskienhallinnan raportoinnin keskeisiä elementtejä. Tällaisia tietoja ovat mm. päätösehdotusten perustelut, päätösvaihtoehdot, toimintaympäristöanalyysit sekä erilaiset vertailut ja laskelmat.

Seuranta

Tavoitteiden, varojen käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta on esitetty toimintakertomuksen muissa kohdissa. Keskeiset poikkeamat talousarvion toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin sekä niiden johdosta mahdollisesti suoritettut toimenpiteet on esitetty kunkin toimintayksikön kohdalla.

Tilikauden aikana omaisuuden hankinnassa, luovutuksessa tai käyttöarvossa toteutuneet mahdolliset menetykset on ilmoitettu toimintakertomuksessa kunkin toimintayksikön kohdalla.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on avustaa kaupunginhallitusta ja kaupunginjohtajaa heidän valvontatehtävässään. Yksikön päämääränä on edistää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa sekä tukea kaupunkikonsernia sen tavoitteiden saavuttamisessa. Yksikkö toimii suoraan kaupunginjohtajan alaisuudessa. Sisäinen tarkastus on riippumatonta tarkastettavista toiminnoista eikä sillä ole toimivaltaa eikä vastuuta tarkastettavien toimintojen suhteen. Tarkastuksen kohteena ovat kaikki kaupungin yksiköt ja toiminnot lukuun ottamatta valtuustoa, kaupunginhallitusta ja sen jaostoja, lautakuntia sekä kaupunginjohtajaa.

Kaupunginjohtajan hyväksymä sisäisen tarkastuksen yksikön toimintasuunnitelma yksilöi vuosittaiset tarkastuskohteet. Tarkastuskohteet valitaan riskiperusteisesti. Tarkastuskohteet pyritään sovittamaan yhteen tilintarkastajan suunnitelmissa olevien tarkastuskohteiden kanssa mahdollisten päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Toimintasuunnitelman mukaisesti tarkastuksia toteutettiin vuonna 2023 konsernihallinnon, elinvoiman tulosalueen, toimialojen sekä konserniyhteisöjen osalta. Tarkastusten perusteella sisäinen valvonta on ollut kaupungissa pääsääntöisesti toimivaa. Merkittäviä sisäisen valvonnan puutteita ei tarkastuksissa löydetty. Vuoden 2023 tarkastuksissa on ollut keskeistä hyvän hallintotavan periaatteiden toteutuminen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuuden arviointi.

Tarkastukset ovat tilivuonna kohdentuneet muun muassa kaupungin viestintään, poikkihallinnollisiin kehitysohjelmiin, Espoon kaupunginteatteriin, elinvoimaiseen Espooseen, Kaupunkitekniiikan keskukseen, iltapäivätoiminnan järjestämisperusteisiin ja hankintalinjauksiin sekä palvelusuhteen päättymisen prosessiin.

Tehdyistä tarkastuksista on annettu suositukset. Toimenpideselvitysten ja jälkiseurannan avulla tuetaan sitä, että annetut suositukset johtavat korjaaviin toimenpiteisiin. Tarkastuksista on

raportoitu kaupunginjohtajalle, rahoitusjohtajalle, lakiasiainjohtajalle, toimialajohdolle, tarkastettavalle kohteelle sekä kaupunginreviisorille ja JHT-tilintarkastajalle.

Toimintasuunnitelmassa määriteltyjen tarkastusten ja erillisselvitysten lisäksi sisäisen tarkastuksen yksikkö voi antaa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevia neuvontaluonteisia konsultointipalveluita. Sisäisen tarkastuksen yksikkö valmisteli 1.1. 2023 voimaan astuneen päivitetyn Espoon kaupungin sisäisen valvonnan yleisohjeen.

1.3 KOKONAISTALOUDEN TARKASTELU

1.3.1 Talousarvion toteutuminen

Espoon kaupungin vuoden 2023 tulosta paransivat erityisesti kolme erää. Kertaluontoinen isompi maa-alueen myynti 31 milj. euroa, ns. verohäntien vaikutukset 124 milj. euroa ja rahastojen alaskirjausten palautukset 17 milj. euroa. Nämä poikkeuserät poistettuna, kaupungin oikaistu tilikauden tulos on 89 milj. euroa. Erät huomioiden tulos on 261,6 milj. euroa.

Taloslukujen, erityisesti verotulokehityksen, vertailu edellisvuoden toteutumiin on isojen rakenteellisten muutosten takia vaikeaa. Lisäksi edellisvuosien luvuissa näkyvät muun muassa koronaan liittyvät erityiskustannukset ja vastaavasti tuet, jotka vaikeuttavat vertailua.

Ulkoisia toimintatuottoja kertyi 403,9 milj. euroa, joka on noin 37 milj. euroa alkuperäistä talousarviota enemmän. Vaikka toimintatuotot kokonaisuudessaan näyttävät toteutuvan merkittävästi talousarviota suurempana, on erien sisällä merkittäviä eroja. Toimintatuottojen kertymää nosti erityisesti yksittäinen maa-alueen myynti 31 milj. euroa, muutoin maanmyyntitavoite jäi talousarviosta. Tuottoja kerryttivät ulkoista rahoitusta saavat projektit ja hankkeet, jotka kasvattivat vähintäänkin samalla summalla myös ulkoisia kuluja. Kertyneissä asiakas- tai palvelumaksuissa jäätiin paikoin tavoitteista, mutta esimerkiksi kulttuurin osalta pääsymaksu- ja lipputulot toteutuvat olennaisesti talousarviota enemmän. Ulkoisissa toimitilavuokrissa jäätiin myös tavoitteesta, sillä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vuokrasopimuksissa jouduttiin tyytymään lain määrittelemään vähimmäistasoon, ei arvioituun vuokratasoon.

Ulkoisia toimintakuluja kertyi 1 283 milj. euroa, ja ne ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 13,6 milj. eurolla. Myös toimintakulujen osalta on olennaista huomioida toiminnot, jotka aidosti ylittyivät ja toiminnot, joissa esimerkiksi kulujen syntyminen siirtyi vuodelle 2024.

Suurimmat ylitykset toimintakuluissa syntyivät kasvun ja oppimisen toimialalla sekä Tilapalveluliikelaitoksessa. Myös työmarkkinatuen ylittyminen sekä hyvinvoinnin ja terveyden toimialan vuodelle 2022 kuuluvat menot kasvattivat kulukertymää yli talousarvion.

Vastaavasti kuluja alittui tietohallinnossa, sillä osa järjestelmä uudistuksista ja pienkehittämisestä siirtyi vuodelle 2024. Tämä luonnollisesti aiheuttaa ylityspaineen kuluvalle vuodelle. Kulut alittuivat myös keskitetyissä erissä, jotka liittyivät muun muassa palkkavarauksiin ja Ukrainan sodan vaikutuksiin.

Nettomenot eli toimintakatteen alijäämä oli 868,5 milj. euroa. Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintakatteen alijäämä toteutui 25,3 milj. euroa talousarviossa oletettua parempana. Tähän vaikutti erityisesti ison maa-alueen myynti.

Ylityksiä valtuustoon nähden sitovissa menomäärärahoissa oli vuoden aikana erityisesti kasvun ja oppimisen toimialalla. Valtuustoon nähden sitovien tasojen poikkeamat muutettuun talousarvioon nähden raportoidaan tarkemmin toimialojen osuuksissa.

Kaupungin bruttoinvestoinnit olivat yhteensä 297 milj. euroa ja nettoinvestoinnit 292 milj. euroa, 47 milj. euroa enemmän kuin 2022. Investoinnit toteutuivat 54 milj. euroa muutettua talousarviota pienempänä. Toimitilainvestoinnit alittuivat pääosin vaikeasta markkinatilanteesta ja hankkeiden siirtymisestä johtuen 37 milj. eurolla.

1.3.2 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma kuvaa tilikauden tuloksen muodostumista ja sitä, riittääkö kertynyt tulorahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Laskelmissa ovat mukana kaupungin, liikelaitosten ja taseyksiköiden ulkoiset tuotot ja kulut. Liikelaitosten ja erillisten taseyksiköiden ulkoiset tuotot ja kulut on yhdistetty laskelmiin riveittäin.

TULOSLASKELMA (1000 €)	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toimintatuotot	403 918	461 317
Valmistus omaan käyttöön	10 859	8 833
Toimintakulut	-1 283 297	-2 122 746
Toimintakate	-868 520	-1 652 596
Verotulot	911 387	1 850 146
Valtionosuudet	358 855	165 598
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	17 211	14 948
Muut rahoitustuotot	48 424	22 494
Korkokulut	-10 170	-8 137
Muut rahoituskulut	-2 921	-45 414
Vuosikate	454 267	347 039
Suunnitelman mukaiset poistot	-191 446	-195 731
Arvon alentumiset	-1 202	-3 598
Satunnaiset tuotot	0	125 515
Tilikauden tulos	261 619	273 225
Poistoeron lisäys (-)/vähennys (+)	15 768	15 768
Rahastojen lisäys (-)/vähennys (+)	0	2 170
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	277 386	291 163

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	31,7	21,8
Vuosikate/Poistot, %	235,8	174,1
Vuosikate, euroa/asukas	1 446	1 137
Asukasmäärä (ennakkotieto)	314 150	305 274

Vertailukelpoisuus vuoteen 2022 nähden

Vuosien 2022 ja 2023 toimintatuotot ja -menot sekä toimintakate eivät ole vertailukelpoisia. Vuoteen 2022 kohdistui vielä koronavirusepidemian aiheuttamia tuloja ja menoja. Vastaavasti vuodesta 2023 kaupungin rahoituspohja muuttui olennaisesti. Samoin kaupungilta poistui sote-uudistuksen myötä kokonainen toimiala.

Toimintakate

Ulkoiset toimintatuotot pienenevät 57,3 milj. eurolla ja 12 prosentilla edelliseen vuoteen verrattuna. Toimintatuottoja kertyi yhteensä 403,9 milj. euroa.

Myyntituotot olivat 34,8 milj. euroa ja ne pienenevät edellisvuodesta 73,2 milj. euroa. Myös tuet ja avustukset pienenevät edellisvuodesta 34 milj. euroa, kokonaiskertymän ollessa 29,7 milj. euroa. Huomioitavaa on, että vuodelle 2022 kaupunki sai vielä koronatukia, jotka siten kasvattivat vuoden kertymää. Muut ulkoiset toimintatuotot kasvoivat 79,2 milj. euroa, ollen yhteensä 238,8 milj. euroa.

Ulkoiset toimintamenot olivat 1 283 milj. euroa, josta henkilöstökulujen osuus oli 542,9 milj. euroa. Palvelujen ostot olivat toinen keskeinen erä, jonka osuus oli 446,9 milj. euroa. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden, avustusten sekä muiden toimikulujen osuus ulkoisista toimintamenoista oli 293,4 milj. euroa.

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla. Toimintakatteen alijäämäksi muodostui – 868,5 milj. euroa.

Verorahoituksen kertymä ja rakenne

Verorahoitus koostuu verotuloista (kunnallisvero, yhteisövero ja kiinteistövero) sekä valtionosuuksista.

Kaupunki sai verorahoitusta eli vero- ja valtionosuustuottoja yhteensä 1 270 milj. euroa, 47 prosenttia vähemmän kuin 2022. Verotuloja tilitettiin yhteensä 911 milj. euroa, vähennystä edelliseen vuoteen 939 milj. euroa ja 51 prosenttia. Valtionosuuksia tilitettiin yhteensä 358,9 milj. euroa.

Kunnallisveroja tilitettiin 615,8 milj. euroa. Kunnallisveron tuotto ylitti talousarviossa oletetun 35,8 milj. eurolla erityisesti edellisvuosien suuremmalla veroprosentilla tehtyjen jälkitilitysten takia.

Yritysten vuoden 2023 ennakkoverot laskivat ja se vähensi kunnille kertyvää yhteisöveroa vuoden aikana. Joulukuun yhteisöveron tilitys nousi selvästi edellisvuodesta muun muassa jäännösverojen nousun takia ja nosti myös Espoon koko vuoden tilitetyn yhteisöveron kokonaisuudessaan 7,5 milj. euroa talousarviossa ennakoitua paremmaksi. Yhteisöveroa tilitettiin Espoolle kaikkiaan 152,5 milj. euroa.

Kiinteistöveroa tilitettiin 143,1 milj. euroa, 3,1 milj. euroa enemmän kuin 2022. Kiinteistöveroa kasvatti rakennusten nousseet verotusarvot, kun jälleenhankinta-arvoja korotettiin rakennuskustannusten noustua.

Peruspalvelujen valtionosuus Espoolle oli 349 milj. euroa, josta sote-erien osuus oli noin 116 milj. euroa. Veroperustemuutosten kompensaaion osuus oli 30,6 milj. euroa sekä opetus ja kulttuuritoimen muu valtionosuus 2,8 milj. euroa. Valtionosuudet ylittivät talousarvion 2,1 milj. eurolla.

Espoon verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus eli määrä, jonka Espoo maksaa verotulojen tasausta muualle Suomeen, oli 23,6 milj. euroa.

Vuosikate

Sijoitusvuosi 2023 osoittautui lopulta hyväksi edellisen heikon vuoden jälkeen. Sijoitusvuosi oli tuottoisuudestaan huolimatta kuitenkin tuulinen. Rahastojen kirjanpidollinen tulos oli 40,6 milj. euroa, kun talousarvioon oli ennakoitu tuottoja 16,3 milj. euroa. Loppuvuonna tehtiin alaskirjausten palautuksia noin 17 milj. euroa vastaamaan rahastojen kirjanpidollisia arvoja.

Talousarviolainoja ei nostettu 2023 ja korkotaso pysyi edelleen matalana. Rahastojen tuottojen ja korkokulujen kehityksestä on raportoitu kaupunginhallitukselle ja valtuustolle kuukausi- ja osavuositarkastusten yhteydessä, eikä näihin ole tehty määrärahamuutoksia. Rahastojen tulosten muodostuminen on esitetty liitetiedoissa

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä investointien kattamiseen. Espoossa voimakkaana jatkuvan väestönkasvun, kaupunkirakenteen muutoksen sekä yhtiömuotoisten investointihankkeiden vuoksi kaupungin investointitaso on huomattavasti poistotasoa korkeampi. Espoon vuosikatteen on oltava selvästi poistoja suurempi, jotta kaupunki selviää korvaus- ja kasvuinvestoinneista sekä lainanlyhennyksistä.

Vuoden 2023 vuosikate nousi 454,3 milj. euroon, 105 milj. euroa korkeammaksi kuin alkuperäisessä talousarviossa. Vuosikatetta paransi oletettua erityisesti edellisvuosien verohännät, yksittäinen iso maanmyynti ja rahastojen alaskirjausten palautus.

Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset olivat yhteensä 192,6 milj. euroa.

Tulos ja ylijäämä

Tilikauden tulokseksi muodostui 261,6 milj. euroa. joka on 107,4 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa.

Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poisto-ero- ja tuloksenkäsittelyeriä. Tilikauden yli-/alijäämä on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kaupungin omaa pääomaa.

Tilikauden ylijäämä tilinpäätössiirtojen jälkeen oli 277,4 milj. euroa. Poistoeron muutos oli 15,8 milj. euroa.

1.3.3 Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelmalla osoitetaan, kuinka paljon kunnan varsinaisen toiminnan ja investointien nettorahavirta on yli- tai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta osoittaa, miten alijäämäinen nettorahavirta on rahoituksellisesti katettu tai miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman muuttamiseen. Varsinaisen toiminnan ja investointien nettorahavirta ja rahoituksen nettorahavirta yhdessä osoittavat kunnan rahavarojen muutoksen.

RAHOITUSLASKELMA (1000 €)	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	454 267	347 039
Satunnaiset erät	0	125 515
Tulorahoituksen korjauserät	-75 286	-188 459
	<u>378 982</u>	<u>284 095</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-296 679	-259 405
Rahoitusosuudet investointimenoihin	4 953	14 699
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	80 072	228 315
	<u>-211 654</u>	<u>-16 391</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	167 327	267 705
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-29 070	-35 500
Antolainasaamisten vähennykset	8 822	6 614
	<u>-20 249</u>	<u>-28 886</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-51 941	-149 202
Lyhytaikaisten lainojen muutos	19 451	-12 976
	<u>-32 490</u>	<u>-162 178</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-364	2 296
Vaihto-omaisuuden muutos	0	2 886
Saamisten muutos	41 481	24 249
Korottomien velkojen muutos	-86 812	44 225
	<u>-45 695</u>	<u>73 656</u>
Rahoituksen rahavirta	-98 434	-117 409
Rahavarojen muutos	68 894	150 296
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1 312 912	1 244 018
Rahavarat 1.1.	1 244 018	1 093 722
	<u>68 894</u>	<u>150 296</u>
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, 1000€	386 852	147 137
Investointien tulorahoitus, %	155,7	141,8
Laskennallinen lainanhoitokate	3,6	2,7
Lainanhoitokate	7,5	2,3
Kassan riittävyys, pv	288	174
Asukasmäärä (ennakkotieto)	314 150	305 274

Toiminnan ja investointien rahavirta

Rahoitusosuudet huomioiden kaupungin nettoinvestoinnit olivat yhteensä 292 milj. euroa. Toiminnan ja investointien rahavirta oli 167 milj. euroa positiivinen. Viiden vuoden toiminnan ja investointien rahavirta oli 387 milj. euroa positiivinen. Kaupungin tulo-rahoitusta vuonna 2023 paransi erityisesti Sote-uudistuksen ns. verohännät sekä maanmyynnistä saadut myyntitulot.

Investointien tulo-rahoitusprosentti oli 156. Vuosikate parani edellisvuodesta ja vaikka investointitaso nousi edellisvuodesta, parani tulo-rahoitusaste hieman. Investoinneissa toimitilahankkeiden aloituksia siirtyi aikataulumuutosten sekä markkinatilanteen vuoksi ja investointitaso alitti talousarvion määrärahavarausten.

Rahoituksen rahavirta ja rahavarojen muutos

Rahoituksen rahavirta oli 98 milj. euroa negatiivinen ja rahavarojen muutos 69 milj. euroa positiivinen. Vuoden 2023 aikana ei nostettu uutta talousarviolainaa. Vuoden aikana lainoja lyhennettiin 51,9 milj. eurolla ja pitkäaikainen lainakanta vuoden lopussa oli 837,5 milj. euroa. Tilinpäätöshetkellä kaupungin lyhytaikainen lainamäärän muutos oli 19 milj. euroa. Saldo on riippuvainen kaupungin kassanhallinnan positioista vuoden lopun tilanteessa.

Talousarvioon merkittyä 15,0 milj. euron rahastojen purkua ei toteutettu hyvän kassatilanteen vuoksi.

Antolainoja annettiin yhteensä 29,0 milj. euroa Kiinteistö Oy Espoon koulu- ja päiväkotitiloille elinkaarimallilla toteutettavien koulujen rakentamiseen, Kiinteistö Oy Matinkylän lukiolle uuden lukion rakentamiseen, sekä Weege Oy:lle perusparannushankkeeseen ja pysäköintilaitoksen rakentamiseen.

1.3.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

TASE 31.12. 1000 €	2023	2022
V A S T A A V A A	4 851 248	4 794 957
A PYSYVÄT VASTAAVAT	3 431 870	3 398 023
I Aineettomat hyödykkeet	67 802	69 565
1. Aineettomat oikeudet	32 676	28 022
2. Muut pitkävaikutteiset menot	35 126	41 542
II Aineelliset hyödykkeet	2 113 740	2 115 190
1. Maa- ja vesialueet	411 707	401 354
2. Rakennukset	573 334	617 494
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 002 908	1 029 919
4. Koneet ja kalusto	19 408	27 518
5. Muut aineelliset hyödykkeet	1 068	1 099
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	105 316	37 805
III Sijoitukset	1 250 329	1 213 269
1. Osakkeet ja osuudet	808 359	791 548
3. Muut lainasaamiset	440 952	420 678
4. Muut saamiset	1 018	1 043
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 624	5 323
1. Valtion toimeksiannot	4 591	5 290
2. Lahjoitusrahastojen varat	33	33
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 414 754	1 391 611
I Vaihto-omaisuus	0	4 270
1. Aineet ja tarvikkeet	0	4 270
II Saamiset	101 842	143 322
Pitkäaikaiset saamiset	41 569	43 452
2. Lainasaamiset	45	146
4. Siirtosaamiset	41 524	43 306
Lyhytaikaiset saamiset	60 272	99 870
1. Myyntisaamiset	20 572	50 255
2. Lainasaamiset	474	216
3. Muut saamiset	9 575	14 525
4. Siirtosaamiset	29 652	34 874
III Rahoitusarvopaperit	1 172 308	1 031 182
1. Osakkeet ja osuudet	90	120
4. Muut arvopaperit	1 172 219	1 031 062
IV Rahat ja pankkisaamiset	140 604	212 837

TASE 31.12. 1000 €	2023	2022
VASTATTAVAA	4 851 248	4 794 957
A OMA PÄÄOMA	3 384 003	3 154 726
I Peruspääoma	1 396 023	1 444 133
III Muut omat rahastot	662 510	644 111
IV Edellisten tilikausien ylijäämä	1 048 083	775 319
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	277 386	291 163
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	158 074	173 842
1. Poistoero	158 074	173 842
C PAKOLLISET VARAUKSET	1 733	1 600
2. Muut pakolliset varaukset	1 733	1 600
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	10 321	11 384
1. Valtion toimeksiannot	4 591	5 290
2. Lahjoitusrahastojen pääomat	33	53
3. Muut toimeksiantojen pääomat	5 697	6 041
E VIERAS PÄÄOMA	1 297 117	1 453 405
I Pitkäaikainen	802 934	859 689
1. Joukkovelkakirjalainat	30 000	30 000
2. Lainat rahoitus- ja vakuutus- laitoksilta	759 198	806 433
3. Lainat julkisyhteisöiltä	990	1 100
5. Saadut ennakot	8 135	5 995
7. Muut velat	4 611	16 161
II Lyhytaikainen	494 183	593 716
2. Lainat rahoitus- ja vakuutus- laitoksilta	47 236	51 830
3. Lainat julkisyhteisöiltä	111	112
4. Lainat muilta luotonantajilta	110 236	90 785
5. Saadut ennakot	158 189	184 404
6. Ostovelat	69 020	95 255
7. Muut velat	10 739	13 150
8. Siirtovelat	98 652	158 180
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	75,6	72,3
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	67,5	51,0
Kertynyt yli-/alijäämä	1 325 469 218	1 066 482 353
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	4 219	3 494
Lainakanta 31.12., €	947 770 463	980 260 379
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 017	3 211
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	1 637 325 169	1 645 035 611
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	5 212	5 389
Lainasaamiset, €	440 951 650	420 678 236
Asukasmäärä (ennakkotieto)	314 150	305 274

Espoon taseen loppusumma kasvoi 56 milj. euroa vuonna 2023. Taseen vastaavaa puolella omaisuus lisääntyi pitkäaikaisissa sijoituksissa 37 milj. euroa sekä rahoitusarvopapereissa 141 milj. euroa. Rahat ja pankkisaamiset väheni 72 milj. euroa. Vastattavaa puolella oma pääoma kasvoi 229 milj. euroa ja vieras pääoma väheni 156 milj. euroa. Omavaraisuusaste oli 75,6 prosentin tasolla ja parani edellisvuodesta. Suhteellinen velkaantuneisuus kasvoi edellisvuodesta 17 prosenttiyksikköä. Espoon kaupungin taseen tunnusluvut ovat kohtuullisia verrattuna Suomen kuntakenttään.

Tilinpäätöksen tunnusluvuissa kaupungin lainakanta vuoden 2023 lopussa oli 948 milj. euroa ja asukasta kohden 3 017 euroa. Asukaskohtainen velkaosuus pieneni 194 euroa. Uutta lainaa ei nostettu vuonna 2023. Tilinpäätöksen lainakanta sisältää kaupungin pitkäaikaisen lainamäärän lisäksi muun muassa konsernitiilin saldon sekä muut lyhytaikaiset velkapositiot tilinpäätöshetkellä. Konsernitiilin saldo vaihtelee vuoden mittaan tytäryhtiöiden nostamien lainojen ja investointien toteutumisen tahdissa. Lainakanta rahoituslaitoksilta ilman konsernitiilin saldoa ja muita lyhytaikaisia velkaeriä oli 837,5 milj. euroa ja se pieneni 52 milj. euroa vuodesta 2022.

Kaupungin lainakantaa on suojattu korkoriskiltä johdannaisilla, joiden erittely on esitetty liitetiedoissa. Tehtyjen johdannaisten tavoite on suojata kaupungin olemassa olevien lainojen korkomenoja korkotason nousulta. Johdannaisilla ei ole tavoiteltu eikä niillä nähdä olevan spekulatiivista arvoa tai riskiä. Espoon kaupungin lainasalkun suojausaste oli 86,2 prosenttia.

Espoon kokonaislainamäärää ei voida tarkastella ilman konsernilainoja, sillä kaupunki on investoinut kaupungin toimitiloihin ja infrarakentamiseen merkittävästi yhtiömuodossa. Kaupunki on antolainannut tytäryhtiöille tai taannut tytäryhtiöiden lainat ja vastaa pääosin yhtiöiden liikevaihdosta sekä lainojen takaisinmaksuista (pl. Espoon asunnot Oy ja HSY) maksamalla vuokraa, hoito- ja rahoitusvastikkeita. Konsernilainat ovat huomattavasti korkeammat kuin kaupungin lainakanta. Vuoden 2023 lopussa konsernin lainakanta oli 3 854 milj. euroa eli konsernilainojen osuus oli 3 015 milj. euroa. Merkittävin osuus tästä on Länsimetron Oy:n lainakanta, joka oli 1 593 milj. euroa.

Konserniyhteisöille myönnettyjen takausten jäljellä oleva pääoma vuoden 2023 lopussa oli 1 643 milj. euroa. Tämän lisäksi oli 279 milj. euroa myönnettyjä takauksia, joista lainasitoumus on tekemättä. Konserniyhteisöjen takaukset sisältyvät pääosin myös konsernin lainakantaan. Näin ollen takausvastuut ja lainat menevät osin päällekkäin. Muiden kuin konserniyhteisöjen puolesta annettujen takauksien jäljellä oleva pääoma oli 103 milj. euroa. Tämän lisäksi oli 16 milj. euroa myönnettyjä takauksia, joista lainasitoumus tekemättä.

Kaupungilla (sisältää liikelaitokset) on vuokra- ja leasingvastuita yhteensä 690 milj. euroa. Vastuut kohdistuvat pääosin pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla hankittuihin palvelutiloihin. Kaupunki on sitoutunut PPP-mallilla (public-private partnership) toteutettujen koulu- ja päiväkotihankkeiden sopimukseen vuoden 2023 vastuuarvoltaan 309 milj. euroa.

Maankäyttösopimuksista (sopimuksilla sidottuja) aiheutuvia velvoitteita oli 176 milj. euroa ja arvonalisäveron palautusvastuita 74 milj. euroa. Euromääräisesti suurin yksittäinen vastuusitoumus Espoolla on kaupungin osuus kuntien takauskeskuksen takausvastuusta, jonka määrä nousi 2 533 milj. euroon vuoden 2023 lopussa. Kasvua edellisvuodesta 283 milj. euroa.

1.3.5 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot ja -menot -laskelmassa on koottu tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta yhteen kaikki kunnan vuoden 2023 menot ja tulot. Laskelma kuvaa kokonaisuudessa rahanlähteitä ja -käyttöä. Kokonaistulojen ja -menojen erotus on täsmäytettävissä rahoituslaskelmaan siten, että se on muiden maksuvalmiuden muutosten ja rahavarojen muutosten itseisarvojen erotus.

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT (1000 €)	2023
TULOT	
Toiminta	
Toimintatuotot	403 918
Verotulot	911 387
Valtionosuudet	358 855
Korkotuotot	17 211
Muut rahoitustuotot	48 424
Satunnaiset tuotot	0
Tulorahoituksen korjauserät	
- Pysyvien vastaavien luovutusvoitot	-76 286
Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	4 953
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	80 072
Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten vähennykset	8 822
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	19 451
Oman pääoman lisäykset	0
Kokonaistulot yhteensä	1 776 808
MENOT	
Toiminta	
Toimintakulut	1 283 297
- Valmistus omaan käyttöön	-10 859
Korkokulut	10 170
Muut rahoituskulut	2 921
Satunnaiset kulut	0
Tulorahoituksen korjauserät	
Pakollisten varausten muutos	
- Pakollisten varausten lis. (-), väh. (+)	-133
- Pysyvien vastaavien luovutustappiot	-867
Investoinnit	
Investointimenot	296 679
Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten lisäykset	29 070
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	51 941
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0
Oman pääoman vähennykset	0
Kokonaismenot yhteensä	1 662 219
Kokonaistulot - kokonaismenot	114 589

1.3.6 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuuden uudistaminen on käynnistynyt. Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen on asettanut kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen valmistelua varten valmisteluryhmän toimikaudelle 31.8.2023-31.12.2025. Tavoitteena on uudistaa peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Työryhmän tehtävänä on arvioida kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kehittämistarpeita suhteessa kuntien tehtäviin.

Hallitusohjelman mukaisesti uudistuksen tulee huomioida kuntien uusi rooli peruspalvelujen järjestämisessä, varmistaa edellytykset selviytyä kasvavasta palvelukysynnästä ja kustannuksista erityisesti varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa. Huomioiden demografinen kehitys ja vahvistaen kasvavien kaupunkien edellytyksiä investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia. Hallitusohjelman peruseriaatteena todetaan myös, että kunnissa syntyvistä verotuloista mahdollisimman suuri osa tulee jäädä kuntien omaan käyttöön.

Nykyinen valtionosuusjärjestelmä (ilman sote-eriä ja TE-uudistusta) painottaa lasten ja nuorten sekä vieraskielisten määrää ja väestönkasvua. Painotukset sinällään kohdistuvat kaupunkien uudistuneen roolin kannalta oikeisiin asioihin, vaikka valtionosuudet kattavat vain osan palveluiden järjestämisen todellisista kustannuksista. Kunnat ovat kuitenkin eriytymässä toisistaan. Keskeisenä tekijänä on väestönkasvun, palvelutarpeen ja elinvoiman keskittyminen suuriin kaupunkeihin ja erityisesti pääkaupunkiseudulle.

Isojen kansallisten uudistusten toteuttaminen ns. kustannusneutraalisti on jo moninkertaistanut verotulontasauksen, sillä se johtanut isoihin tulonsiirtoihin kasvukaupungeilta muualle Suomeen. Sote- ja TE-uudistus ovat tästä tuoreimmat esimerkit, kuinka merkittävät vaikutukset uudistuksilla voi olla. Kunnat tulisikin nähdä osana Suomen kansantaloutta ja uudistuksessa tulisi huomioida verotus- ja talousnäkökulmat kaikilta osin. Vain tällä tavoin voidaan ohjata ja kannustaa kuntia toimimaan taloudellisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla. Pelkästään tämänhetkisten kuntien toimintamenojen tasojen tarkastelu ja olemassa olevien valtionosuuksien uudelleenjakaminen kuntien välillä eivät voi olla uudistuksen lähtökohtana. Tavoitteena tulisi olla Suomen kansantalouden kannalta paras ratkaisu.

Espoo-Kauniainen työllisyysalue käynnistää toimintansa

Työllisyysalueita tulee olemaan yhteensä 45, joista Uudellamaalla 9. Kunnat ja kuntien muodostamat yhteistoiminta-alueet ilmoittivat työ- ja elinkeinoministeriölle lokakuun loppuun 2023 mennessä, miten ne aikovat järjestää palvelut. Alueista kuudelle myönnettiin vuoden 2023 lopussa poikkeuslupa järjestää palvelut alle 20 000 henkilön työvoimapohjalla. Neljän alueen osalta valtioneuvosto teki päätöksen työllisyysalueesta helmikuussa 2024.

Espoon TE-uudistuksen eteneminen kuvattiin kohdassa 1.1.5 Olennaiset muutokset kaupungin toiminnassa ja taloudessa. Varsinainen järjestämisvastuu siirtyy kunnille 1.1.2025 alkaen, jolloin virallisesti käynnistyy myös Espoo-Kauniainen työllisyysalueen toiminta.

Järjestämissuunnitelmassa kuvattujen sisältöjen täsmentäminen ja järjestämislain mukainen valmistautuminen Espoon työllisyysalueella jatkuvat vuoden 2024 joulukuuhun tulevan työllisyysalueen palvelustrategian mukaisena jatkovalmisteluna. Uudistus on toiminnallisesti mittava ja se tulee vaikuttamaan merkittävästi myös kaupunkien talouteen, sillä maksuosuudet työttömyysturvasta muuttuvat. Vastuu rahoituksesta alkaa nykyistä aiemmin ja kasvaa portaittain.

1.4 KAUPUNKIKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

1.4.1 Konsernitilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

Espoo-konserni		
Espoon kaupunki		
KUNTAYHTYMÄT (6)	TYTÄRYHTEISÖT (24)	OSAKKUUSYHTEISÖT (23)
Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia	Enter Espoo Oy	As.Oy Raijalax
Helsingin seudun liikenne – kuntayhtymä	Espoon Asunnot Oy	KOy Espoon Asematori
Helsingin seudun ympäristöpalvelut – kuntayhtymä	Espoo Catering Oy	KOy Espoon Kulttuuriparkki
Samkommunen för Västra Nylands folkhögskola	Espoon Elä ja Asu Oy	KOy Espoon Niittykummun Metropysäköinti
Uudenmaan liitto	KOy Espoon Keskuksen Pysäköintitalo	KOy Espoon Terminaali
Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä	KOy Espoon keskuskeittiö	KOy Finnoonsillan Parkki
	KOy Espoon Koulu- ja päiväkotitilat	KOy Merenpauhu
	KOy Espoon Kaupinkallio	KOy Merenselkä
	KOy Espoon Sotekiinteistöt	KOy Soukan Liiketalo
	KOy Espoon Suviniityn Pysäköinti II	KOy Soukan Pienteollisuustalo
	KOy Finnoon Pysäköinti I	KOy Suviniityn Pysäköinti I
	KOy Finnoon Pysäköinti II	Laurea-ammattikorkeakoulu Oy
	KOy Jousenpuiston Pysäköinti	Leppävaaran Pysäköinti Oy
	KOy Matinkylän lukio	Metropolia Ammatti-korkeakoulu Oy
	KOy Matinkylän uimahalli	Nuuksiokeskus Oy
	KOy Opinmäen Kampus	Otahalli Oy
	KOy Otaniemen tiedeasunnot	Papinniityn Paikoitus Oy
	KOy Sokinsuonkuja 4	Suurpellon jätehuolto Oy
	KOy Tapiolan Kulttuuriaukio	Tapiolan Harjoitusareena Oy
Säätiöt (3)	KOy Tapiolan Louhi	Tapiolan Keskuspysäköinti Oy
EMMA-taidemuseosäätiö	KOy Tapiolan Stadion	Tapiolan Keskustalvalvomo Oy
Espoon kaupunginteatterisäätiö	KOy Tapiolan Urheilupuiston pysäköinti	Tapiolan Teollisuustalo Oy
Helinä Rautavaaran ethnograafisen museon säätiö	Länsimetro Oy	Valurinkujan Paikoitus Oy
	Weegee Oy	

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty emoyhteisö Espoon kaupunki sekä tytäryhteisöt, osakkuusyhteisöt ja kuntayhtymät, joissa Espoon kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymät on

yhdistelty omistusosuuden mukaan. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen yksityiskohtaisemmat tiedot on esitetty konsernin liitetiedoissa.

1.4.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Kaupunginjohtaja johtaa konsernihallintoa, jonka tehtävänä on johtaa, ohjata, valvoa ja kehittää koko kaupunkikonsernia sekä vastata kaupungin tukipalveluista ja niiden kehittämisestä. Kaupunginhallituksen konsernijaosto hoitaa valtuuston ja kaupunginhallituksen linjausten mukaisesti konserniohjaukseen liittyvät tehtävät sikäli, kun niitä ei ole delegoitu kaupunginjohtajalle tai toimialajohtajille. Konsernijaosto tai muu konsernijohto määrää kaupungin edustajan yhtymä- tai yhtiökokoukseen, joka valitsee toimielinten jäsenet ja tilintarkastajat. Yhteisöjen toimivan johdon, toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten asiantuntemus korostuu nimettäessä johtoa sekä valittaessa hallituksen jäseniä erityisesti konsernin ja sen yhteisöjen voimakkaissa kehitystilanteissa.

Kaupunginjohtajaa avustaa konsernihallinnossa toimiva konserniohjaus. Konserniohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla kaupunki omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Konserniohjauksen tavoitteena on huolehtia siitä, että kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Konserniohjauksen tavoitteena on ennakoiva konserniohjaus sekä laadukas ja yhtenäinen päätöksenteko ja valmistelu.

Sisäinen tarkastus avustaa kaupunginjohtajaa ja muuta konsernijohtoa kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä hyvän johtamis- ja hallintotavan asianmukaisuuden varmentamisessa ja arvioinnissa. Kunnan ja sen tytäryhteisöjen tilintarkastuksen yhteensovittamisesta huolehtii tarkastuslautakunta.

Konserniohjeen periaatteet velvoittavat yhteisöjä hankkimaan merkittävässä asioissa omistajan ennakkokäsityksen jo päätöksen valmisteluvaiheessa. Tytäryhteisön hallituksen puheenjohtajan velvollisuutena on valvoa, että ennakkokäsitys on haettu, ja että se kirjataan pöytäkirjaan hallituksen kokouksessa merkittävästä asiasta päätettäessä.

1.4.3 Omistajastrategiset tavoitteet, niiden toteutuminen ja arviointi

Emokaupungin ohella konsernia, ja sitä kautta omistuksia, ohjataan aktiivisesti ja vastuullisesti. Konserniyhteisöillä on omat tavoitteensa tai tarkoituksensa, joiden toteutumista ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan säännöllisesti. Merkittävimmille yhteisöille asetetaan vuosittaiset tai valtuustokauden mittaiset tavoitteet, joiden toteutumisesta raportoidaan säännöllisesti kaupunginhallituksen konsernijaostolle ja tarvittaessa myös valtuustolle. Tavoitteet ovat selkeitä, mitattavia ja strategialähtöisiä.

Merkittävimmistä konserniyhteisöistä laaditaan konserniraportti vuosineljänneksittäin maaliskuun, kesäkuun, syyskuun ja joulukuun tilanteista. Lisäksi kaikkia konserniyhteisöjä pyydetään raportoimaan kesäkuun lopun tilanteestaan (puolivuotisraportointi). Yhteisöt raportoivat tiedot konsernisalkkuun, jonne tallennetaan keskitetysti perustiedot kaikista konserniyhteisöistä. Konsernisalkku mahdollistaa kustannustehokkaan tavan ohjata yhteisöjä ja tukee sujuvaa talouden ja toiminnan raportointia. Konsernisalkun tavoitteena on myös yhdenmukaistaa konsernin riskienhallinnan menettelyjä ja raportointia.

Espoon merkittävimpien konserniyhteisöjen tavoitteet vuodelle 2023 asetettiin vuoden 2023 talousarvion käsittelyn yhteydessä. Valtuusto asetti yhteisöille yhteensä 31 tulostavoitetta, joista 21 toteutui täysin ja 2 jäi toteutumatta. 8 tavoitetta saavutettiin osittain. Yhteisökohtaiset tulostavoitteiden toteumat on esitetty kohdassa 1.4.12.

1.4.4 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Espoo Catering Oy

Espoo Catering Oy:n tavoitteet toteutuivat suunnitellusti. Vuosi 2023 oli yhtiölle kehittämisen ja kustannuspaineiden vuosi. Koronan aikana jäissä olleita kehityshankkeita käynnistettiin, joista merkittävin oli uuden toiminnanohjausjärjestelmän, Aromi 14:n käyttöönotto. Espoo Catering panosti tilikauden aikana paitsi henkilöstön saatavuuden varmistamiseen, myös työssä viihtymiseen ja käynnisti esimiestyön kehittämiseen tähtäviä hankkeita. Jatkuva parantaminen on osa toimintaa ja ISO 9001 ja 14001 määräaikaisauditoinnit toteutettiin marraskuussa 2023.

Espoon Asunnot Oy

Espoon Asunnot Oy:n tavoitteet toteutuivat suunnitellusti lukuun ottamatta asuntotuotannon aloitustavoitetta, joka toteutui osittain. Espoon valtuusto hyväksyi 12.6.2023 asumisen ja maankäytön periaatteet, jossa keskimääräistä asuntotuotannon aloitustavoitetta laskettiin 400:sta 300:aan vuodessa. Vuonna 2023 asuntotuotannon aloituksia oli 182 kpl. Kiinteistökannan ikääntyessä vuosittaista peruskorjausten määrää pyritään kasvattamaan nykyisestä tasosta.

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian tavoitteista kaksi toteutui suunnitellusti ja kaksi jäi toteutumatta. Toisen asteen tutkintokoulutuksesta eronneiden osuus (13,1 %) ylitti tavoitearvon (10 %) laskevasta trendistä huolimatta. Lisäksi tasapainoisen talouden ja tuottavuuden kasvun tavoite ei toteutunut yhtäältä kumulatiivisen toimintakatteen jäädessä alle poistojen tason ja toisaalta kumulatiivisen kokonaistuloksen ylittäessä sille asetetun tavoitteen. Aikuislukion aineopiskelijoiden kurssikertymät eivät saavuttaneet syksyllä odotettua tasoa, minkä vuoksi valtionosuustuotot jäivät ennakoitua pienemmiksi. Lisäksi hanketoiminta jaksottui ennakoitua enemmän vuodelle 2024, mikä johti odotettua pienempään valtionavustusten ja muiden tukien määrään vuonna 2023.

Länsimetro Oy

Länsimetro Oy:n tavoitteet toteutuivat suunnitellusti. Vuoden aikana edistettiin mm. metron kapasiteetin kehittämishankkeeseen kuuluvaa junakulunvalvontajärjestelmän hankintaa. Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n huolto- ja kunnossapitotehtävien suoritteet ovat olleet keskimäärin hyvällä tasolla. Matinkylä–Kivenlahti-osuuden takuutehtävät ovat käynnissä. Merkittävimpiä käyttövaiheen investointeja ovat olleet sääsäleikköjen huoltotasojen lisäykset, viranomaisverkon päivitysinvestointi (Virve 2.0), WLAN-tukiasemien päivitysinvestointi ja Tapiolan kääntöraiteen toiminnallisen muutoksen investointi. Länsimetron varikkoliiketoiminta on tarkoitus siirtää uuteen yhtiön 100 %:sti omistamaan tytäryhtiöön (Sammalvuoren Metrovarikko Oy) alkuvuonna 2024.

1.4.5 Keskeiset muutokset konsernirakenteessa

Päätettiin perustaa Finnoon Pysäköinti II Oy -niminen pysäköintiyhtiö, jonka tarkoituksena on toteuttaa Finnoo-Djundsundsbacken asemakaava-alueelle tuleva pysäköintilaitos. Pysäköintilaitosta varten yhtiö vuokraa kaupungilta pitkäaikaisella maanvuokrasopimuksella tontin.

Suurpellon Markkinointi Oy ja Kiinteistö Oy Soukan Puotitalo -nimiset yhtiöt asetettiin vapaaehtoiseen selvitystilaan ja yhtiöt purettiin vuoden 2023 aikana.

Päätettiin myydä Asunto Oy Niina-Kirsti sekä Asunto Oy Mäkkyläntie 17 nimisten asunto-osakeyhtiöiden osakkeet. Näiden yhtiöiden huoneistot ovat toimineet ryhmäperhepäiväkoteina, mutta niiden toiminta on lakkautettu eikä kaupungilla ole huoneistoille enää tarvetta. Kaupungin tavoitteena on luopua sellaisista tiloista ja kiinteistöistä, joita ei tarvita kaupungin omassa

toiminnassa ja joiden kaavallinen kehittämispotentiaali on tarvittaviin panostuksiin nähden vähäinen. Kaupat ovat siten kaupungin tavoitteiden mukaiset.

1.4.6 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Toimivallan ja vastuun jako konserniohjauksessa

Konsernivalvonnalla tarkoitetaan kuntalain mukaan tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointia ja raportointia. Espoon kaupungin konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että koko konsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lakia, ohjeita ja toimitelinpäätöksiä noudatetaan ja että omaisuuden arvo turvataan.

Kuntalain mukaan valtuusto päättää kaupungin strategiasta, omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Konsernijohto puolestaan vastaa kaupunkikonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä. Espoon kaupungin konsernijohtoon muodostavat kaupunginhallitus ja sen konsernijaosto, kaupunginjohtaja, toimialajohtajat ja rahoitusjohtaja.

Valtuusto määrittelee ja raamittaa konserniyhteisöjen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet Espoo-tarinan yhteydessä. Kaupunginhallitus vastaa konserniohjauksen ja konsernivalvonnan järjestämisestä sekä konserniohjauksen periaatteiden ja konsernille asetettävien tavoitteiden valmistelusta. Kaupunginhallituksen konsernijaosto hoitaa valtuuston ja kaupunginhallituksen linjausten mukaisesti konserni- ja yhteisöohjaukseen liittyvät tehtävät sikäli, kun ne eivät kuulu kaupunginjohtajalle tai toimialajohtajalle. Konsernijaosto myös valmistelee kaupunginhallitukselle konserni- ja yhteisöohjausta koskevat asiat.

Strategisena konserniohjauksen ja konsernivalvonnan välineenä kaupunkiorganisaatiossa toimii konserniohjauksiryhmä, jonka tehtävänä on kaupunginjohtajan johdolla varmistaa Espoon tahtotilan toteutuminen etenkin keskeisissä konserniyhteisöissä kuten PKS-yhteisöissä sekä merkittävimmässä tytäryhteisöissä. Vuoden 2023 aikana konserniohjauksiryhmä on kokoontunut säännöllisesti.

Konserniesikunnan toimintaohjeen 3 §:n mukaan konserniohjaus-vastuualue vastaa mm. omistajapolitiikan sekä konserniohjauksen valmistelusta ja kehittämisestä sekä niiden toimeenpanon ohjauksesta ja seurannasta, edellä mainitun konserniohjauksen ohjauksiryhmän valmistelusta, seudullisesta konserniohjauksen yhteistyöstä ja valmistelusta sekä kaupunkikonsernin riskienhallinnan kehittämisestä ja ohjauksesta. Konserniohjausta ja -valvontaa toteutetaan myös toimialoilla ja vastuu on jakautunut sen mukaisesti, miten toimivalta on määritelty yhteisöjen osalta konsernijaoston päätöksin.

Espoon kaupungin konserniohje ja omistajapolitiikka muodostavat Espoo-konsernin omistajaohjauksen perustan. Asiakirjat hyväksyttiin valtuustossa 31.1.2023. Kaikki kaupunkikonserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja säätiöt noudattavat toiminnassaan edellä mainittuja ohjeita. Ohjeiden avulla kaupunki ohjaa omistuksiaan ja niiden tarkoituksena on osaltaan varmistaa, että kaupungin omaisuutta hoidetaan tuottavasti ja luotettavasti kaupungin omistajapolitiikan mukaisesti.

Yhteisöjen edustajien ohjeistaminen

Kaupunginhallituksen konsernijaosto määrää kaupungin edustajan yhteisöiden ja säätiöiden yhtiö- ja vuosikokouksiin sekä antaa toimiohjeet edustajille. Konsernijaosto voi siirtää toimivaltaansa kaupunginjohtajalle tai toimialajohtajalle.

Voimassa on konsernijaoston päätös 6.3.2007, joka määrittelee kaupungin edustajien nimeämistä ja toimiohjeiden antoa koskevaa toimivaltuuden jakoa kaupunginjohtajan ja toimialajohtajien kesken. Sujuvuuden vuoksi suurin osa yhteisöistä on konsernijaoston päätöksin delegoitu

kaupunginjohtajalle tai toimialajohtajalle. Edellä mainittu päätös on täydentynyt yhtiötä perustettaessa tehdyillä erillispäätöksillä. Lisäksi konsernijaosto on 11.10.2021 päättänyt toimivallan siirrosta eräiden yhteisöjen osalta kaupungin elokuussa 2021 voimaanastunutta uutta toimialarakennetta vastaavasti.

Toimivaltuuden jakamisen tavoitteena on ollut säilyttää toimivaltuus konsernijaostolla ns. strategisten yhteisöjen osalta. Osa konsernijaoston suorassa toimivallassa olevien yhteisöjen hallituspaikoista jaetaan puolueiden kesken paikkajakotoimikunnassa.

Keskitettyjen konsernitoimintojen käyttö

Konserniyhteisöillä on soveltuvin osin mahdollisuus käyttää konsernihallinnon asiantuntemusta esimerkiksi hankintoja, pääoman käyttöä, rahoitusta, riskienhallintaa ja vakuuttamista koskevissa erityiskysymyksissä.

Konsernihallinnon rahoitus-vastuualue vastaa konsernitilijärjestelmästä, johon ovat liittyneet lähes kaikki tytäryhtiöt. Lisäksi rahoitus-vastuualue valmistelee lainojen takauspäätökset ja kilpailuttaa tytäryhteisöjen pitkäaikaisen varainhankinnan sekä avustaa tytäryhteisöjä sijoitustoiminnassa.

Tytäryhtiöiden ulkoistetuista taloushallinto- ja tilintarkastuspalveluista on merkittävin osa keskitetty kaupungin kilpailuttamille kumppaneille. Toimintojen keskittämisellä varmistetaan kokonaistaloudellisuus, yhteiset toimintatavat sekä raportoinnin sujuvuus kaupungille.

Kaupungilla on käytössään Thinking Portfolio -konsernisalkkujärjestelmä, jonka tavoitteena on koota samaan järjestelmään kaikki oleellinen hallinnollinen sekä suunnittelu- ja seurantatieto Espoo-konsernin tytär- ja osakkuusyhteisöistä. Järjestelmä on ollut koko konsernin laajuisesti käytössä vuoden 2019 alusta lähtien.

Lisäksi kaupungilla on, kuten useilla sekä yksityisen että julkisen puolen konserneilla, keskitetysti voimassa oleva hallinnon vastuuvakuutus, joka kattaa kaupunkikonsernin tytäryhteisöjen hallitusten ja johdon lainmukaisen korvausvelvollisuuden aiheutetusta taloudellisesta vahingosta.

Kaupunkikonsernilla on useita in-house-kumppanuuksia. Selvyiden vuoksi todettakoon, että kaupungin in-house -yhtiöt harjoittavat toimintaansa liiketaloudellisin perustein ja noudattavat kustannusvastaavuuden periaatteita. Kaupungin sidosyksikköinä toimivien yhtiöiden toiminnan on oltava liiketaloudellista ja kilpailukykyistä niin, että yhtiöt tuottavat pääsääntöisesti maltillista voittoa.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä ja kuntayhtymissä

Espoo-konsernin konserniohjeen mukaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä tulee noudattaa kulloinkin voimassa olevaa kaupungin riskienhallintapolitiikkaa sekä sisäisen valvonnan yleisohjetta. Riskienhallinnan toteutuminen ja valvonta toteutuu myös yhteisöjen ja kuntayhtymien hallinnossa toimivien kaupungin edustajien kautta.

Valtuusto on päättänyt kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Niiden mukaan tytäryhteisöjen hallitukset vastaavat yhdessä toimitusjohtajan kanssa riskienhallinnan järjestämisestä. Tytäryhteisöjen tulee kartoittaa toimintansa riskit säännöllisesti sekä raportoida merkittävistä riskeistään sekä riskienhallintansa toimivuudesta kaupungille kaupungin raportointiohjeiden mukaisesti. Kuntalaki velvoittaa kuntayhtymiä toimimaan riskienhallintansa osalta vastaavalla tavalla.

Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan raportointi konserniyhteisöiltä kaupungille tapahtuu edellä jo mainitun Thinking Portfolio -konsernisalkkujärjestelmän kautta. Konsernisalkkujärjestelmään kuvataan yhtiön riskit, arvioidaan niiden tärkeysjärjestys sekä kirjataan keskeisimmille riskeille hallintatoimenpiteitä. Lisäksi selostetaan miten riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa seurataan,

sekä miten asiaa käsitellään yhtiön sisäisesti esim. johtoryhmissä ja hallituksessa. Järjestelmään annetaan myös arvio yhtiö sisäisen valvonnan toimivuudesta.

Kaupungin tytäryhteisöt ovat raportoineet riskeistään ja niiden hallinnasta vakiintuneesti vuonna 2023. Kaikkiaan raportointihetkellä kaupungin tytäryhtiöt ovat tunnistaneet toiminnoissaan lähes 270 riskiä, jotka jakautuvat yhteisöjen toiminnan eri osa-alueisiin, kuten kuvassa alla on esitetty. Riskeistä 59 on arvioitu keskeisiksi.

Kaupungin keskeisimmät tytäryhteisöt ovat kertoneet riskiensä kartoittamisesta ja omasta riskienhallinnastaan tarkemmin omissa toimintakertomuksissaan. Osa tytäryhteisöistä hyödyntää myös omia riskienhallintasovelluksia apuvälineenä sekä riskien tunnistamisessa ja hallinnassa että niistä raportoinnissa.

Keskeiset riskit lkm

Sarakkeet...

	Riskejä yhteensä	joista keskeisiä
Asiakkaisiin ja palveluihin liittyvät riskit	59	8
Henkilöstöön ja johtamiseen liittyvät riskit	35	8
Kumppanuuksiin ja sopimuksiin liittyvät riskit	44	5
Resursseihin ja tukipalveluihin liittyvät riskit	46	11
Talouteen liittyvät riskit	53	15
Toimintaympäristöön, julkiseen valtaan ja normeihin liittyvät riskit	23	9
Muut riskit	10	3
Yhteensä	270	59

1.4.7 Konsernin talous 2023 tiivistetysti

Kaupungin tytäryhtiöt yhdistellään konsernitalinpäätökseen täysimääräisesti riippumatta omistussuuden suuruudesta. Kuntayhtymät yhdistellään omistussuuden mukaan. Osakkuusyhtiöistä yhdistellään vain tulos ja oman pääoman muutos, molemmat omistussuuden mukaan.

Konsernin tulos vuonna 2023 oli 195 milj. euroa ylijäämäinen. Sote- ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueelle sekä toimintatuotot että -kulut pienenivät merkittävästi edellisvuodesta. Vuosikate on edellisvuotta suurempi johtuen kasvaneista rahoitustuotoista ja valtionosuuksista.

Kaupunkikonsernin toiminnan ja investointien rahavirta oli 189 milj. euroa eli 103 milj. euroa edellisvuotta suurempi johtuen kasvaneesta vuosikatteesta.

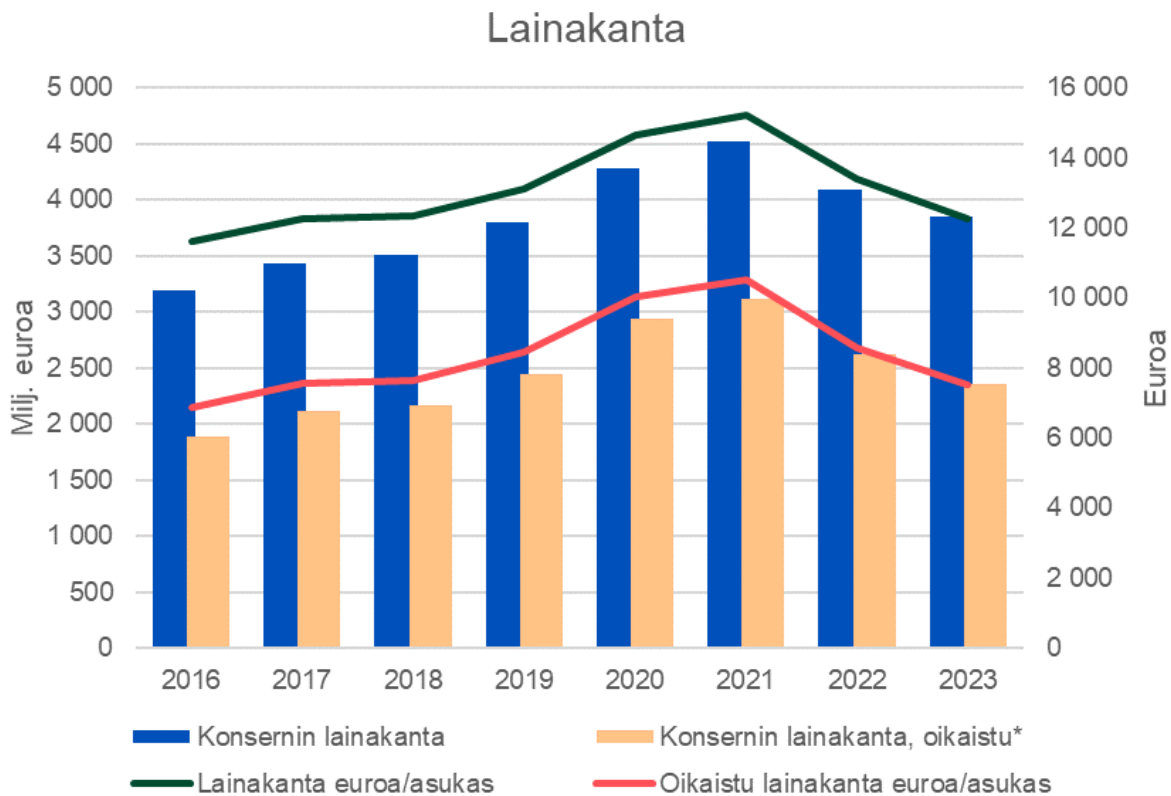
Konsernin kokonaisvastuut sisältäen konsernilainat, vuokra- ja leasingsopimukset sekä takaukset ulkopuolisille yhteisöille olivat vuonna 2023 3,9 miljardia euroa. Taseen loppusumma oli 7,6 miljardia euroa.

1.4.8 Konsernilainat

Kaupunki on järjestänyt investointeja tytäryhtiöiden kautta, minkä vuoksi Espoo-konsernin lainakanta on kaupungin lainakantaa huomattavasti korkeampi. Erityisesti Länsimetron rakentaminen on kasvattanut konsernin lainakantaa.

Konsernin lainakanta oli vuoden 2023 lopussa 3 854 milj. euroa ja se pieneni vuodessa 236 milj. euroa. Lainakanta asukasta kohden oli 12 268 euroa, mikä on 1 130 euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Suurin osa konsernin lainakannasta koostui kaupungin lainojen lisäksi Länsimetro Oy:n, Espoon Asunnot Oy:n ja Helsingin Seudun Ympäristöpalvelut -kuntayhtymän (HSY) vieraasta pääomasta.

Vuonna 2023 eniten konsernin lainakantaa kasvattivat Espoon Asunnot Oy 20 milj. euroa, HSY 14 milj. euroa ja KOy Espoon Sotekiinteistöt 4 milj. euroa.

Oikaistu lainakanta (Espoon Asunnot Oy:n, Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän lainat sekä Länsimetro Oy:n lainoista Helsingin osuus vähennettynä) oli 2 352 milj. euroa eli 265 milj. euroa vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Oikaistu lainakanta asukasta kohden oli 7 512, kun se vuotta aikaisemmin oli 8 573 euroa.

Espoon Asunnot Oy rahoittaa uusinvestointinsa pääasiassa lainoilla sekä pitkällä aikavälillä omalla tulorahoituksellaan. HSY rahoittaa investointinsa omalla tulorahoituksella sekä vieraalla pääomalla rahoitusstrategiansa mukaisesti. Näiden yhteisöjen lainat eivät ainakaan suoraan vaikuta Espoon kaupungin kassavirtaan.

Laskennallisella oikaistulla lainakannalla kuvataan pääosin verorahoituksella maksettavien lainojen määrää ja eriytetään yhteisöjen lainat, jotka hoidetaan pääosin yhteisöjen omalla tulorahoituksella.

1.4.9 Investoinnit

Konsernin investointiohjelma jatkui edellisvuosien tapaan mittavana. Koko Espoo-konserni investoi vuonna 2023 375 milj. eurolla. Kaupungin osuus konsernitalinpäätökseen yhdisteltävistä bruttoinvestoinneista konsernieliminoinnit huomioiden oli 230 milj. euroa ja konserniyhteisöjen 145 milj. euroa. Rahoitusosuudet investointimenoihin olivat 6 milj. euroa. Investointiohjelma perustuu Espoo-tarinan linjauksiin ja tavoitteisiin, jotka suuntaavat investointien painopisteitä alueiden kehittämiseen, liikenneyhteyksien parantamiseen, uusien toimitilojen rakentamiseen sekä olemassa olevan rakennuskannan peruskorjaukseen.

Konsernin nettoinvestoinnit olivat 369 milj. euroa eli 162 milj. euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Investointien tulo-rahoitus oli 150,8 prosenttia. Konserniyhtiöistä eniten investointeja toteuttivat Espoon Asunnot Oy (62 milj. euroa), Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY (43 milj. euroa) ja KOy Matinkylän lukio (20 milj. euroa). Kuntayhtymistä bruttoinvestointeja eniten toteuttivat HSY (193 milj. euroa, josta Espoon osuus 43 milj. euroa) ja HSL (22 milj. euroa, josta Espoon osuus 5 milj. euroa).

Merkittävimpiä investointihankkeita vuonna 2023 oli Espoon Asuntojen aloittama 182:n uuden asunnon rakentaminen.

Nettoinvestoinnit ja vuosikate

1.4.10 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Sote-uudistuksen seurauksena vuoden 2023 tammikuulle ja oikaisuihin tilittyi vielä veroja korkeammalla prosentilla, joka nosti vuoden 2023 verotulokertymää. Nämä erät poistuvat vuonna 2024 ja kaupungin verotulot laskevat. TE-uudistus siirtää työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämismvastaan kunnille vuoden 2025 alusta. Valtiovarainministeriön laatimissa painelaskelmissa Espoon kaupungin saama valtionosuus te-palveluihin ja työttömyysturvaan vuonna 2025 on yhteensä arviolta noin 53 milj. euroa. TE-palvelujen rahoitus kasvattaa konsernin valtionosuuksia vuodesta 2025 alkaen. Uudistuksen aiheuttamat kulut ovat vastaavansuuruiset ja näkyvät konsernin toimintamenoissa. Tiedot tarkentuvat vuoden 2024 aikana uudistuksen valmistelun edetessä ja niitä tarkennetaan vuoden 2025 talousarviota laadittaessa.

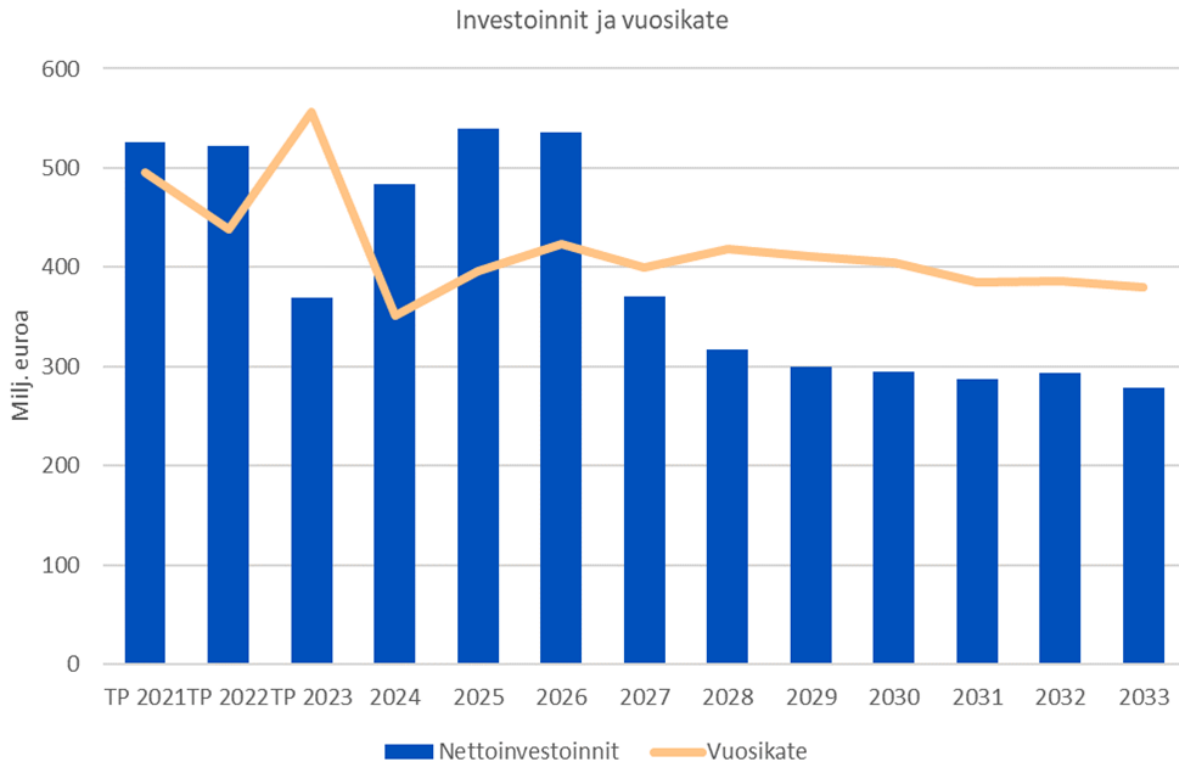
Konsernin investointiohjelma jatkuu mittavana, joskin länsimetron toisen vaiheen valmistumisen myötä tilinpäätösvuosia pienempänä. Koko Espoo-konsernin ennustetaan investoivan vuonna 2024 noin 493 milj. eurolla ja kauden 2024–2033 aikana yhteensä noin 3,8 mrd. eurolla, keskimäärin 376 milj. euroa vuodessa. Konsernin nettoinvestoinnit vuonna 2024 ovat noin 484 milj. euroa. Investointiohjelma perustuu Espoo-tarinan linjauksiin ja tavoitteisiin, jotka suuntaavat investointien painopisteitä alueiden kehittämiseen, liikenneyhteyksien parantamiseen, uusien toimitilojen rakentamiseen ja olemassa olevan rakennuskannan peruskorjaukseen.

Keskeisenä tavoitteena on Koulut kuntoon -ohjelma, jolla varmistetaan kouluille ja päiväkodeille terveelliset ja toimivat tilat. Muita merkittäviä hankekokonaisuuksia ovat Länsimetron asemaseutujen kehittäminen, Kaupunkiradan toteuttaminen sekä uusien päivähoitotilojen rakentaminen ja nykyisten tilojen peruskorjaaminen. Espoon Asunnot Oy rakennuttaa vuosittain uusia vuokra-asuntoja valtuuston asettaman tavoitteen mukaisesti. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä investoi vesijohto- ja viemäriverkostoon Espoon alueella yhteistyössä kaupungin kanssa valmistellun investointiohjelman mukaisesti. Kunnallistekniikan rakentamisessa korostuu Länsimetron rakentamiseen liittyvä kaupunkirakenteen kehittäminen metrokäytävän varrella. Panostus joukkoliikenteen ratahankkeisiin jatkuu kaupunkiradan rakentamisen alkaessa.

Uusien ja kehittyvien alueiden pysäköintilaitoksiin liityntäpysäköintipaikkoineen investoidaan kaupungin pysäköintiyhtiöiden kautta. Useissa pysäköintiratkaisuissa kaupunki toimii yhtiöiden perustajana, rakennuttajana ja alkuvaiheen rahoittajana, mutta luopuu omistuksista alueiden rakentuessa ja myy valtaosan pysäköintipaikoista alueen kiinteistöille

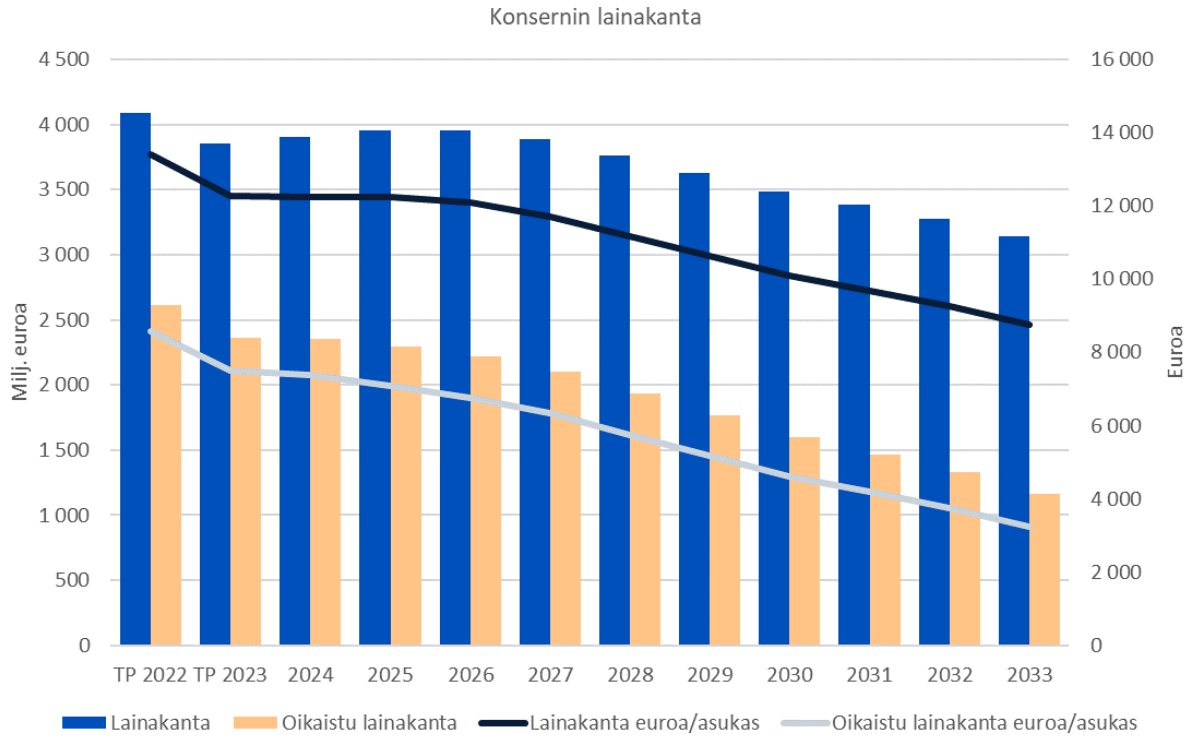
Toimitilainvestointeja toteutetaan palveluverkon kehittämisen tavoitteiden mukaisesti siten, että kasvavan väestön palvelutarpeeseen voidaan vastata. TaKE -ohjelman tavoitteiden mukaisesti palvelutuotannon tilankäyttöä tehostetaan, toimitilainvestointien laajuutta muun muassa m²/oppilas tai m²/henkilö vähennetään ja tilojen rakennuskustannuksia alennetaan muun muassa jatkamalla tyyppikoulujen ja -päiväkotien toteutusta sekä standardoitua rakentamista ja kalustamista hyödyntäen.

Toimitilarakentamisessa tärkeitä kohteita ovat teknisen peruskorjauksen tarpeessa olevat sekä sisäilmaongelmista kärsivät palvelutilat. Kaupunki varautuu laajalla investointiohjelmalla korjaamaan palvelutiloissa, erityisesti kouluissa ja päiväkodeissa havaitut ennakoimattomat sisäilmaongelmat.

Suurin osa Espoo-konsernin lainakannasta koostuu kaupungin lainojen lisäksi Länsimetro Oy:n, Espoon Asunnot Oy:n, Espoon Koulu- ja päiväkotitilat Oy:n ja Helsingin Seudun Ympäristöpalvelut kuntayhtymän vieraasta pääomasta. Lisäksi Tapiolan stadionhanke toteutetaan lainarahalla, joka nostaa konsernin lainakantaa. Konsernin lainakanta on vuonna 2024 noin 3,9 miljardia euroa, joka on 12 256 euroa asukasta kohden. Lainakanta on ennustekaudella korkeimmillaan vuonna 2026, jolloin se on 4,0 miljardia euroa, joka on 12 082 euroa asukasta kohden. Vuonna 2027 lainakanta kääntyy hitaaseen laskuun ja ennustekauden lopussa vuonna 2033 se on 3,1 miljardia euroa, joka on 8 748 euroa asukasta kohden.

Oikaistu lainakanta (pl. Espoon Asunnot Oy:n ja Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymän lainat, jotka katetaan vuokrilla ja maksutuotoilla sekä Länsimetron Oy:n Helsingin osuus) vuonna 2024 on 2,4 miljardia euroa. Ennustekauden aikana oikaistu lainakanta jatkaa laskuaan. Ennustekauden lopulla vuonna 2033 se tulee olemaan noin 1,2 miljardia euroa, joka on 3 239 euroa asukasta kohden.

Lainakantojen pitkän aikavälin kehitysskenaario perustuu esitettyyn kaupungin investointiohjelmaan. Mikäli esitetty investointiohjelma muuttuu ja kaupungin tulorahoitus ei riitä kattamaan investointeja, rahoitetaan uudet investoinnit todennäköisimmin lisälainalla.

1.4.11 Konsernitilinpäätös ja analyysit

Konsernin tuloslaskelma ja analyysi

KONSERNITULOSLASKELMA

	2023	2022
Toimintatuotot	800 948 205,35	1 302 140 217,34
Toimintakulut	-1 579 872 610,20	-2 890 664 264,02
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	3 184 204,26	-5 194 734,93
Toimintakate	-775 740 200,59	-1 593 718 781,61
Verotulot	911 387 490,26	1 850 145 547,40
Valtionosuudet	427 492 319,63	233 835 421,30
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	16 240 957,43	11 102 239,83
Muut rahoitustuotot	60 207 879,91	31 007 756,82
Korkokulut	-78 310 590,50	-43 976 163,81
Muut rahoituskulut	-5 089 109,70	-6 950 862,86
Vuosikate	556 188 746,44	437 695 941,92
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-359 861 400,59	-344 880 733,69
Omistuksen eliminointierot	-47 335,74	643,47
Arvonalentumiset	-1 202 290,91	-361 111 027,24
Satunnaiset erät	0,00	165 142 221,97
Tilikauden tulos	195 077 719,20	254 336 785,79
Tilinpäätössirrot	48 349,13	2 169 864,50
Tilikauden verot	1 341 847,03	-1 498 043,65
Laskennalliset verot	1 234 659,39	-3 253 989,59
Vähemmistöosuudet	7 985 004,88	4 741 829,62
Tilikauden ylijäämä	205 687 579,62	256 496 446,67
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	50,7	45,0
Vuosikate/Poistot, %	154,0	125,6
Vuosikate, euroa/asukas	1 770	1 434
Kaupungin asukasmäärä 31.12. (ennakkotieto)	314 150	305 274

Kaupungin tytäryhtiöt tavoittelevat mm. verotuksellisista syistä pääosin enintään nollatulosta. Tytäryhtiöiden yli-/alijäämään vaikuttaa myös tilinpäätösjärjestelyt ja lainanlyhennysten rahastoinnit, joista päätetään vuosikohtaisesti tilinpäätöksen yhteydessä. Konsernin tulos muodostuu kaupungin tulosta heikommaksi johtuen konsernieliminoinneista ja mm. poisto-oikaisista, jossa tyttärien poistoajat oikaistaan kaupungin poistoaikojen mukaiseksi.

Konsernituloslaskelma osoittaa konsernin tuloksen, kun siitä on vähennetty konserniyhteisöjen väliset sisäiset tuotot ja kulut, sisäinen voitonjako, sisäiset katteet ja vähemmistöosuudet. Tuloslaskelman tunnuslukujen selitteet ja laskentakaavat on esitetty liitetiedoissa.

Toimintakate oli -776 milj. euroa alijäämäinen eli noin 818 milj. euroa ja 51 prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Toimintatuotot pienenevät 501 milj. euroa eli 38 prosenttia. Toimintakulut pienenevät 1 311 milj. euroa eli 45 prosenttia edellisestä vuodesta. Toimintatuotot kattoivat 51 prosenttia toimintakuluista.

Vuosikate oli 556 milj. euroa eli 118 milj. euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Vuosikatetta paransivat kasvaneet valtionosuudet ja rahoitustuotot. Asukaskohtainen vuosikate oli 1 770 euroa, kun se edellisvuonna oli 1 434 euroa.

Rahoitustuottojen ja -kulujen erotus oli 45,6 milj. euroa pienempi edelliseen vuoteen verrattuna kasvaneista rahoitustuotoista johtuen. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 15 milj. euroa edellisestä vuodesta. Vuosikatteen ja poistojen suhde kasvoi 154,0 prosenttiin sen ollessa edellisenä vuonna 125,6 prosenttia.

Tilikauden tulos oli 195 milj. euroa eli 59 milj. euroa pienempi kuin edellisenä vuonna.

Tilikauden ylijäämä oli 206 milj. euroa eli 51 milj. euroa pienempi kuin vuotta aikaisemmin.

Konsernin rahoituslaskelma ja analyysi

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	2023		2022	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	556 188 746,44		437 695 941,93	
Satunnaiset erät	0,00		165 142 221,97	
Tilikauden verot	1 341 847,03		-1 498 043,65	
Tulorahoituksen korjaukset	<u>-77 803 058,13</u>	479 727 535,34	<u>-223 349 709,98</u>	377 990 410,27
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-375 188 339,20		-536 892 786,71	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	6 333 061,83		14 994 356,78	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>77 793 049,82</u>	-291 062 227,55	<u>229 618 970,52</u>	-292 279 459,41
Toiminnan ja investointien rahavirta		<u>188 665 307,78</u>		<u>85 710 950,86</u>
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-80 359,88		0,00	
Antolainasaamisten vähennykset	<u>2 523 348,80</u>	2 442 988,92	<u>2 849 868,90</u>	2 849 868,90
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	114 643 883,12		232 970 348,96	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-181 747 873,46		-282 191 090,28	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	<u>-3 876 196,72</u>	-70 980 187,07	<u>-858 579,67</u>	-50 079 320,98
Oman pääoman muutokset		7 592 358,92		7 113 516,29
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-373 011,58		2 313 957,77	
Vaihto-omaisuuden muutos	-980 222,77		4 059 044,16	
Saamisten muutos	48 817 028,92		-1 315 547,99	
Korottomien velkojen muutos	<u>-100 673 113,56</u>	-53 209 318,99	<u>96 247 160,51</u>	101 304 614,46
Rahoituksen rahavirta		<u>-114 154 158,22</u>		<u>61 188 678,67</u>
Rahavarojen muutos		74 511 149,57		146 899 629,53
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	1 403 823 861,78		1 354 104 948,18	
Rahavarat 1.1.	<u>1 329 312 712,21</u>	74 511 149,57	<u>1 207 205 318,66</u>	146 899 629,53
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €		-354 982 340,99		-694 733 267,81
Investointien tulorahoitus, %		150,8		83,9
Laskennallinen lainanhoitokate		1,1		0,9
Lainanhoitokate		2,4		1,5
Kassan riittävyys, pv		231		130

Kaupunkikonsernin toiminnan ja investointien rahavirta oli 189 milj. euroa eli se parani vuositasolla 103 milj. euroa. Espoo-konsernin vuosikate oli 118 milj. euroa edellisvuotta suurempi sen ollessa 438 milj. euroa vuonna 2022. Investointimenot olivat 375 milj. euroa eli 162 milj. euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Investointien rahoitusosuudet pienenivät 9 milj. eurolla yhteensä 6 milj. euroon. Konsernin nettoinvestoinnit olivat 369 milj. euroa. Investointien tulorahoitusosuus kasvoi 150,8 prosenttiin, kun se edellisenä vuonna oli 83,9 prosenttia. Investointien tulorahoitusosuutta paransi kasvanut vuosikate.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on vuoden 2023 lopussa -355 milj. euroa. Kertymä pieneni edellisestä vuodesta 340 milj. euroa. Negatiivinen tunnusluku (alijäämäinen) tarkoittaa, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Konsernin lainakanta pieneni vuodessa 515 milj. eurolla ollen vuoden 2023 lopussa 3 854 milj. euroa. Antolainasaamisten vähennykset olivat 2,5 milj. euroa ja muut maksuvalmiuden muutokset 53 milj. euroa. Rahoituksen rahavirta oli -420 milj. euroa, kun se edellisvuonna oli 117 milj. euroa.

Konsernin lainanhoitokate kasvoi edellisvuodesta ollen 2,4, kun se edellisenä vuonna oli 1,5. Laskennallinen lainanhoitokate oli 1,1 yksikköä. Kassan riittävyys oli 231 päivää.

Toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirroista muodostuva kokonaisrahavarojen muutos oli 232 milj. euroa. Kaupunkikonsernilla oli vuoden lopussa rahavaroja 1 404 milj. euroa, joista rahoitusarvopapereita oli 1 226 milj. euroa.

Konsernitase ja analyysi**KONSERNITASE**

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	50 351 635,92	45 766 557,03
Muut pitkävaikutteiset menot	59 858 635,48	77 888 476,96
Ennakkomaksut	<u>2 227 360,82</u>	<u>1 481 592,39</u>
	112 437 632,22	125 136 626,38
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	579 355 067,44	573 863 827,88
Rakennukset	3 058 714 084,72	3 208 711 189,12
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 499 444 143,81	1 520 315 067,23
Koneet ja kalusto	146 711 564,13	176 345 024,27
Muut aineelliset hyödykkeet	39 338 406,18	45 100 029,81
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>308 845 350,47</u>	<u>388 563 602,81</u>
	5 632 408 616,75	5 912 898 741,11
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	99 203 555,43	100 075 293,14
Muut osakkeet ja osuudet	50 145 749,16	33 742 307,95
Muut lainasaamiset	194 724 064,12	197 142 365,32
Muut saamiset	<u>1 018 003,70</u>	<u>1 148 784,18</u>
	345 091 372,39	332 108 750,57
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	5 603 483,16	6 601 531,82
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	33 156,03	1 269 762,54
Muut toimeksiantojen varat	<u>2 383 522,72</u>	<u>180 745,49</u>
	8 020 161,91	8 052 039,85
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	4 708 136,20	15 879 780,52
Muu vaihto-omaisuus	753 853,95	677 997,75
Ennakkomaksut	<u>113 227,53</u>	<u>46 264,30</u>
	5 575 217,68	16 604 042,57
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	6 640 096,20	7 407 635,37
Muut saamiset	4 383 924,37	9 968 481,43
Siirtosaamiset	<u>27 978 944,30</u>	<u>28 063 299,30</u>
	39 002 964,87	45 439 416,10
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	29 560 233,21	89 491 658,84
Lainasaamiset	616 318,32	316 252,13
Laskennalliset verosaamiset	103,40	0,00
Muut saamiset	26 060 173,14	40 066 269,10
Siirtosaamiset	<u>39 422 279,72</u>	<u>54 401 965,29</u>
	95 659 107,79	184 276 145,35
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	101 079,70	131 374,33
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	40 831 244,73	44 597 030,46
Muut arvopaperit	<u>1 184 707 932,73</u>	<u>1 043 550 864,18</u>
	1 225 640 257,16	1 088 279 268,97
Rahat ja pankkisaamiset	178 183 604,62	265 825 679,20
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>7 642 018 935,39</u>	<u>7 978 620 710,10</u>

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	1 396 023 171,17	1 444 132 783,67
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	420 469,83	420 469,83
Arvonkorotusrahasto	187 450,32	187 450,32
Muut omat rahastot	665 956 742,82	647 247 358,25
Edellisten tilikausien ylijäämä	1 009 610 759,08	773 627 202,13
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	<u>205 687 579,62</u>	<u>256 496 446,67</u>
	3 277 886 172,83	3 122 111 710,87
VÄHEMMISTÖOSUUDET	10 061 259,67	10 705 499,66
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0,00	101 877,75
Muut pakolliset varaukset	<u>11 102 102,20</u>	<u>19 817 814,97</u>
	11 102 102,20	19 919 692,72
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	5 603 483,16	6 604 749,77
Lahjoitusrahastojen pääomat	33 156,03	1 291 691,01
Muut toimeksiantojen pääomat	<u>8 127 142,56</u>	<u>6 274 158,96</u>
	13 763 781,75	14 170 599,74
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	30 000 000,00	30 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 362 142 594,75	3 570 406 184,95
Lainat julkisyhteisöiltä	266 456 198,24	287 527 966,52
Saadut ennakot	8 135 368,83	5 995 133,59
Liittymismaksut ja muut velat	24 329 626,96	36 380 166,45
Laskennalliset verovelat	<u>69 160,35</u>	<u>350 038,65</u>
	3 691 132 949,15	3 930 659 490,17
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	13 974 800,00	18 032 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	174 352 970,86	180 529 170,43
Lainat julkisyhteisöiltä	5 724 008,87	2 563 885,70
Lainat muilta luotonantajilta	1 355 976,85	1 175 119,55
Saadut ennakot	176 312 169,40	213 827 237,12
Ostovelat	112 160 776,44	186 718 842,61
Muut velat	21 203 844,32	36 961 989,33
Siirtovelat	132 988 123,04	240 002 833,00
Laskennalliset verovelat	<u>0,00</u>	<u>1 242 639,19</u>
	638 072 669,78	881 053 716,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>7 642 018 935,39</u>	<u>7 978 620 710,10</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	44,1	40,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	193,7	135,6
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	1 215 298	1 030 124
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	3 869	3 374
Konsernin lainat, euroa/asukas	12 268	13 399
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	3 854 007	4 090 234
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	3 854 006 550	5 056 454 604
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	12 268	16 564
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	194 724	197 142
Kaupungin asukasmäärä 31.12. (ennakkotieto)	314 150	305 274
Henkilöstön lukumäärä keskimäärin	12 740	17 475

Taseen loppusumma vuoden lopussa oli 7 642 milj. euroa, joka on 337 milj. euroa pienempi kuin vuotta aiemmin. Taseen vastaavaa-puolen merkittävin erä on aineelliset hyödykkeet, joka muodostuu pääasiassa rakennuksista sekä kiinteistä rakenteista ja laitteista. Aineelliset hyödykkeet olivat 5 632 milj. euroa eli ne pienenevät 280 milj. euroa vuodessa. Euromääräisesti suurin muutos oli rakennuksissa, joiden tasearvo pieneni 150 milj. euroa.

Konsernin omavaraisuusaste oli 44,1 prosenttia, eli se kasvoi 5,3 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona on pidetty kuntataloudessa keskimäärin 70,0 prosentin omavaraisuutta.

Oma pääoma oli vuoden lopussa 3 278 milj. euroa eli 156 milj. euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Tilikauden 2023 ylijäämä oli 206 milj. euroa eli 51 milj. euroa pienempi kuin edellisenä vuonna. Omaa pääomaa kasvatti erityisesti edellisten kausien ylijäämä.

Vieraan pääoman määrä, joka sisältää sekä korollisen että korottoman vieraan pääoman, oli 4 329 milj. euroa ja se pieneni vuodessa 789 milj. euroa, mikä selittyy rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta otettujen lainojen lyhentämisellä.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 193,7 prosenttia ja se kasvoi edellisvuodesta 49 prosenttiyksikköä. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kaupunkikonsernin lainakanta oli vuoden lopussa 3 854 milj. euroa eli se pieneni 515 milj. euroa edellisestä vuodesta. Eniten konsernin lainakantaa kasvattivat Espoon Asunnot Oy 20 milj. eurolla, HSY 14 milj. eurolla ja KOy Espoon Sotekiinteistöt 4 milj. eurolla. Konsernin lainakanta asukasta kohden oli 12 268 euroa, mikä on 2 138 euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Vuodesta 2018 eli viidessä vuodessa lainakanta asukasta kohden on pysynyt miltei samana ollen vuonna 2023 99 % vuoden 2018 tasosta.

Konsernin kertynyt ylijäämä on 1 215 milj. euroa eli 3 869 euroa asukasta kohden. Kokonaisylijäämän kertymä kasvoi 185 milj. euroa edellisestä vuodesta.

Taseen tunnuslukujen selitteet ja laskentakaavat on esitetty liitetiedoissa.

1.4.12 Konserniyhteisöille asetetut tulostavoitteet

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
Espoon Asunnot Oy	Asiakaskokemus on hyvällä tasolla	NPS-kyselyn suositteluhaluus on +40	NPS kyselyt 1–12/2023: nettosuosittelemuindeksi +45 Tavoite toteutui.
Espoon Asunnot Oy	Keskimääräinen asuntotuotannon aloitus 300* vuodessa, kunnes asunto-ohjelmasta päätetään uudestaan	Neljän edellisen vuoden alkaneiden asuntojen liukuva keskiarvo	Asuntoaloituksia 182 kpl 1–12/2023. Tällöin liukuva ka 341 kpl/vuosi. Tavoite toteutui osittain. * Tavoite muutettu Espoon valtuuston 12.6.2023 päättämän asumisen ja maankäytön periaatteiden mukaisesti 400:sta 300:aan asuntoaloitukseen vuodessa
Espoon Asunnot Oy	Yhtiö toteuttaa toimenpiteitä Espoo-tarinan ja Kestävä Espoo-ohjelman ilmastotavoitteiden tukemiseksi	- Yhtiö kokoaa ilmastotiekartan 2023 aikana - Energiatohokkuuden nykyisen tason ja kiinteistökannan suorituskyvyn ylläpitäminen: Kiinteistöjen keskimääräinen lämpöindeksi 41,0 kWh/rm3	Ilmastotiekartta julkaistu 12/2023. Keskimääräinen lämpöindeksi 1–12/2023: 37,0 kWh/Rm3 (38,7 kWh/Rm3 1–12/2022, jossa normeeraus korjattu takautuvasti 11/2023. Vanhalla normeerauksella 39,8 kWh/Rm3) Tavoite toteutui.
Espoon Asunnot Oy	Yhtiö osallistuu aktiivisesti asunnottomuuden vähentämiseen	Espoolaisille asunnottomille tarjottujen asuntojen määrä kasvaa suhteessa vuoteen 2022, esimerkiksi ATSO-hankkeen kautta.	Asunnottomille tarjottujen asuntojen määrä 1–12/2023: 267 kpl (209 kpl 1–12/2022). Tavoite toteutui.

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
Espoo Catering Oy	Tuottavuus nousee vähintään 3 % / vuosi säilyttäen ruuan laadukkaan tason.	Henkilöstökustannukset / tuotetut annokset Kilon keittiössä	Kilon tuottamien aterioiden määrä kasvoi. Henkilöstökustannus oli 23 (24) senttiä / kpl ja tuottavuus parani 3 %. Tavoite toteutui.
Espoo Catering Oy	Aterioiden laatu säilyy vakaana ja hinnoittelu toimii kilpailukykyisesti ja liiketaloudellisin periaattein	Hinnat ovat kilpailukykyiset muihin toimijoihin vertailtaessa	Vuoden 2023 hintoihin tehtiin vaikeassa markkinatilanteessa vain maltillinen korotus. Tavoite toteutui.
Espoo Catering Oy	Yhtiön toiminta on sidosyksikkönä kilpailukykyistä ja markkinaehtoista niin, että yhtiö tuottaa pääsääntöisesti hyvin maltillista voittoa.	Liiketulos	Tiikauden tulos rahoituserien jälkeen oli 57 706 euroa. Tavoite toteutui.
Espoo Catering Oy	Tilaaja-asiakkaiden antama yleisarvosana nousee vuodesta 2022 ja päivittäinen asiakaspalautemäärä on saatu nousuun	Asiakastytyväisyyskysely ja asiakaspalautteen lukumäärä	Asiakaspalautteiden lukumäärä oli 156 879 (116 354) kpl ja nousi viime vuoteen verrattuna. Tilaaja-sopimusasiakaskyselystä saatu kokonaisarvosana nousi viime vuodesta ja se oli 3,8 (3,65). Tavoite toteutui.
Espoo Catering Oy	Vastuullisuus toteutuu mitattuna kaikilla kestäväen kehityksen ulottuvuuksilla. Ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen vastuu otetaan huomioon	- Sosiaalinen vastuu todennetaan henkilöstön tyytyväisyysmittauksessa. Henkilöstöstä >50 % on tyytyväisiä työhönsä tai työnantajansa.	Joulukuussa tehdyssä fiilismittarissa tyytyväisten osuus oli 52,3 %. Ruokahävikki väheni 9,8 % edellisvuodesta. Ruokahävikkiä vähennettiin prosesseja tehostamalla sekä ylijääneen lounasruoan myyntiä lisäämällä. Yhtiö osallistui Hävikkiiviikkoon, Energiansäästöviikkoon sekä StratKIT+ -hankkeen työpajaan Riiassa. Yhteistyö jatkui tiiviinä Omnian Osaamiskeskuksen, Espoon

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
	<p>päätöksenteossa ja toiminnassa.</p>	<p>- Ruoan hävikki-% vähintään -1 prosenttiyksikköä alle edellisen vuoden toteuman.</p> <p>- Osallistuminen kahteen yhteiskunnallisesti merkittävään ympäristöhankkeeseen (esim. energian säästöviikko, hävikkiviikko) ja kahteen työllisyshankkeeseen (esim. Oske ja Espoon työllistämiprojektit).</p>	<p>työllisyyspalveluiden, LUVN:in vammaispalveluiden ja eri oppilaitosten kanssa.</p> <p>Tavoite toteutui.</p>
<p>Enter Espoo Oy</p>	<p>Rakentaa kestäväää kasvua houkuttelemalla kansainvälisiä yrityksiä Espooseen</p>	<p>Yhtiön avulla 12 onnistunutta ja merkittävää kansainvälistä yritysprojektia, jotka muodostuvat</p> <p>a) asettuneiden yritysten määrästä,</p> <p>b) investointien kpl-määrästä kasvuyritykseen tai</p> <p>c) yhteistyöprojektien määrästä toimijoiden ja yrityksen välillä</p>	<p>a) 7 kpl asettautuneita yrityksiä</p> <p>b) 1 kpl pääomasijoituksia</p> <p>c) 12 kpl yhteistyöprojektia sekä Kvanttinovaan 20 yritystä ilmoittautunut mukaan suunnitteluun.</p> <p>Tavoite toteutui.</p>
<p>Enter Espoo Oy</p>	<p>Kasvattaa Espoon tunnettuutta yritysten, matkailijoiden ja vierailijoiden keskuudessa</p>	<p>- Haettujen ja voitettujen kongressien määrä</p> <p>- Visit Espoon digikanavien näyttökerrat henkilöille yhteensä 9 900 000 kertaa</p>	<p>Kongressihaussa oli kolme kongressia vuonna 2023, joista päätökset tulleet yhdestä kongressista, joka voitettiin Espooseen. Yhteistyötä yli 10 kongressin kanssa joko hakuun tai järjestelyihin liittyen.</p> <p>Visit Espoon digikanavien yhteenlaskettu näyttömäärä 1–12/2023 on 10 455 568.</p>

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
			Tavoite toteutui.
Enter Espoo Oy	Houkuttelee matkailuinvestointeja Espooseen	Asettuneiden matkailuyritysten määrä (3 kpl)	Kolme asettunutta yritystä. Tavoite toteutui.
Länsimetro Oy	Metron jatkeen (vaiheen 2) rakentaminen etenee sopimusten ja suunnitelmien mukaisesti	LM2-hankkeen kustannusennuste ≤ 1159 miljoonaa	LM2-hanke on valmistunut ja liikenne on alkanut 3.12.2022. Hanke valmistui kaikkien sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti (aikataulu, kustannukset, työturvallisuus). Tavoite toteutui.
Länsimetro Oy	Metron jatkeen (vaiheen 2) rakentaminen etenee sopimusten ja suunnitelmien mukaisesti	Sujuva käyttöönotto ja suunnitelmallinen omaisuuden hallinta	Käyttöönottovaihe onnistui hyvin. Siirtymä omaisuuden hallintaan koko metrolinjan osalta Ruoholahdesta Kivenlahteen sujui hyvän valmistautumisen johdosta sujuvasti. LM2-takuuvaiheen tehtäviä seurattiin. Tavoite toteutui.
Länsimetro Oy	Riskienhallinnasta ja realistisesta aikataulu- ja kustannustoteutumasta raportoidaan tiiviisti ja avoimesti omistajalle sekä mahdolliset merkittävät muutokset hankkeessa käsitellään omistajien kanssa.	Raportointi ja käsittely omistajan kanssa	Riskienhallintaa kehitettiin ja käyttövaiheen riskejä käytiin läpi säännöllisesti Kaupunkiliikenteen kanssa. Riskit raportoitiin Länsimetron johtoryhmälle kvartaaleittain ja hallitukselle puolivuositain. Tavoite toteutui.
EMMA - Espoon modernin taiteen museo	Kulttuurisen ja sosiaalisen vaikuttavuuden lisääminen	Museon käyntimäärät ovat suuremmat kuin vuonna 2022	Koko vuoden aikana kävijöitä yht. 199 034, EMMA:n kävijänennätys. Tavoite toteutui.

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
EMMA - Espoon modernin taiteen museo	Toiminnan omarahoitusosuuden kasvattaminen	Toiminnan omarahoitusosuus on suurempi kuin vuonna 2022	Oma tulonhankinta 12 kk yht. 1,2 milj. euroa. Lipputulo, palvelumyynti ja EMMA Shopin myynti kasvoi 10 %. Yritysyhteistyö ylitti budjetoidun 18 % ja kohdeavustukset 52 %. Niiden osuus on kuitenkin vertailuvuotta pienempi johtuen Fiskars-projektin ja Collection Kakkosen näyttelytilan valmistumisesta vuoden 2022 lopussa. Tavoite toteutui osittain.
EMMA - Espoon modernin taiteen museo	Asiakastyytyväisyys	Asiakastyytyväisyys säilyy vähintään edellisen mittauksen tasolla	Arviointitapaa muutettiin vuoden aikana. EMMA:sta ja näyttelyistä annettiin keskiarvoksi 8,13 asteikolla 1–10. Avointen kommenttien mukaan EMMA on laadukas ja monipuolinen. Näyttelyt ovat taitavasti kuratoituja. Palvelu on asiantuntevaa ja ystävällistä, myös lapset on huomioitu hyvin. Näyttelyjen saama ka oli 80 % ja palvelujen liki 100 % Tavoite toteutui osittain.
Espoon teatteri	Kulttuurisen ja sosiaalisen vaikuttavuuden lisääminen	Teatterin käyntimäärät ovat suuremmat kuin vuonna 2022	Koko vuoden 2023 kävijämäärä oli 22 921 (18 073), eli 27 % kasvu. Tavoite toteutui.
Espoon teatteri	Toiminnan omarahoitusosuuden kasvattaminen	- Toiminnan omarahoitusosuus on suurempi kuin vuonna 2022 - Ansaintamallin ja suunnitelman laadinta tavoitteeseen pääsemiseksi	Vuonna 2023 omarahoitus oli yht. 915 387 euroa (lipputulot, kahviotuotot, muut tuotot, varainhankinta), eli 27 % kaikista tuotoista (vuonna 2022 16 %). Tavoite toteutui.
Espoon teatteri	Asiakastyytyväisyys	Asiakastyytyväisyys säilyy vähintään edellisen mittauksen tasolla.	Ajalla 1.10–31.12.2023 yht. 158 palautetta, joista 90 % oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä kokemaansa esitykseen. (Q3/2023 yht. 28 palautetta ja 89 %) Tavoite toteutui.

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
Espon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia	Talous on tasapainossa ja tuottavuus kasvaa	- Kumulatiivinen toimintakate. Toimintakate on vähintään yhtä suuri kuin poistot- - Kumulatiivinen kokonaistulos 0e (2020–2023)	Kumulatiivinen toimintakate 1–12.2023 1,5 milj. euroa. Poistot -2,5 milj. euroa. Kumulatiivinen kokonaistulos 0,7 milj. Tavoite ei toteutunut.
Espon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia	Toisen asteen tutkinnon suorittaneet sijoittuvat työelämään tai jatko-opintoihin	Ammatillisen perustutkinnon ja lukiotutkinnon Omniassa suorittaneiden työelämään tai jatko-opintoihin siirtyneiden osuus vähintään 75 %	78,6 %. Tavoite toteutui.
Espon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia	Toisen asteen tutkintokoulutuksesta eronneiden määrä vähenee	Ammatillisen perustutkinnon ja aikuislukion tutkintokoulutuksen eronneiden osuus enintään 10 %	13,1 % Tavoite ei toteutunut.
Espon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia	Ammatillisen koulutuksen arvostus kasvaa	Espon, Kirkkonummen ja Kauniaisten järjestämästä suomenkielisestä perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen hakeutujien osuus kaikista perusopetuksen päättäneistä 28 %	30 % Tavoite toteutui.
Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymä (HSL)	Tuottavuuden nousu koko tarkastelukaudella yhteensä vähintään 5 % vuosien 2015–2019 keskiarvoon verrattuna	- Tuottavuusohjelman laatiminen ja toimeenpano sisältäen tuottavuusmittarien päivittämisen sekä muut tarvittavat toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi jäsenkuntien taloustilanteet huomioon ottaen	Tuottavuusohjelma on valmistunut ja toimenpiteet on tuotu osaksi toiminnan suunnittelua ja seurantaa. Kustannustehokkuutta haastaa hintatason riskit ja inflaatio sekä matkustajamäärien odotettua hitaampi kehitys. Ennusteen mukaan matkustajakm-kustannus ilman infrakustannuksia oli 0,28 e/matk.km, kun HSL:n oma tavoite oli 0,28 e/matk.km. Matkustajakm-kustannus infrakustannusten kanssa oli 0,37 e/matk.km, kun HSL:n oma

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
		<ul style="list-style-type: none"> - Matkustajakilometrikustannus (infrakulujen kanssa ja ilman) 	<p>tavoite oli 0,38 e/matk.km. Lopullinen toteuma valmistuu kevään 2024 yhtymäkokoukseen.</p> <p>Tavoite toteutui osittain.</p>
<p>Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymä (HSL)</p>	<p>Kuntakohtaiset subventio-osuudet tarkastelukauden loppuun mennessä enintään 50 % kuntakohtaisista kokonaiskustannuksista</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suunnitelman laatiminen kuntakohtaisen subventio-osuuden saavuttamiseksi - Kuntaosuuksien tarkastelu kuntakohtaisesti vuosittain ja keskipitkän aikavälin (5–7 vuotta) ennusteilla - Joukkoliikenteen infra- ja operointikustannusten kumulatiivisen kehityksen tarkastelu kuntakohtaisesti ja koko HSL-alueen osalta vähintään suurten infrahankkeiden suunnitteluvaiheessa päivitettävillä pitkän aikavälin ennusteilla, jotka tukevat jäsenkuntien hankekohtaista päätöksentekoa 	<p>Tilinpäätösennusteen mukaan keskimääräinen subventio oli 53 % (Helsinki 48,5 %, Espoo 67,1 %, Vantaa 47,7 %) (toteuma valmistuu kevään 2024 yhtymäkokoukseen). Toimenpiteet liittyvät tuottavuusohjelman toimenpiteiden etenemiseen.</p> <p>Kunnittaiset kuntaosuusarviot on sijoitettu poikkileikkausvuosille 2030 ja 2035 Toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2024–2026 HSL:n rahoitusta ja tilannekuvaa arvioivan ohjausryhmän työn pohjalta.</p> <p>Infa- ja operointikustannusten kumulatiivisen kehityksen tiedot päivitetään vuosittain kolmen vuoden toiminta- ja taloussuunnitelmajaksolle.</p> <p>Tavoite toteutui osittain.</p>
<p>Helsingin seudun liikenne - kuntayhtymä (HSL)</p>	<p>Joukkoliikenteen toimivuuden parantaminen ja vastuullisuus</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suunnitelman laatiminen pandemian liikkumiseen aiheuttamiin muutoksiin sopeutumiseksi - Alueittainen asiakas- ja asukastyytyväisyys vuosittain 	<p>Liikenteen suunnittelussa tarjonnan suuntaaminen ja tuottavuuden kehittäminen on osa jatkuvaa toimintaa. Liikenteen sopimusten joustovaroja käytetään jatkuvasti, uudelleen neuvottelulle ei vielä tunnistettu tarvetta.</p> <p>Joulukuun 2023 NPS-luku eli suositteluindeksi oli 37, mikä vastaa hyvää tulosta (joulukuu 2022: 35) Suositteluindeksi nousi edellisestä mittauksesta yhtä kuntaa lukuun ottamatta</p>

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
		<p>- Joukkoliikenteen co2-päästöt vuoteen 2025 mennessä vähintään -90 % verrattuna vuoden 2010 tasoon</p>	<p>kaikissa kunnissa, vyöhykkeillä ja markkina-alueilla. Suositteluindeksi oli korkein Helsingin B-vyöhykkeellä (41) ja matalin Espoon C-vyöhykkeellä (16). Suositteluindeksi nousi eniten Espoon ja Kauniaisten B:llä (+21). Markkina-alueiden kohdalla itä (NPS-luku 37) suoriutui etelää ja länttä paremmin (molempien NPS 33).</p> <p>Päästötavoite on saavutettavissa jakeluvelvoitteen kasvaessa sekä sähköbussien ajosuoritteiden noustessa yli 50 % ajosuoritteista. Uutena hankittavien linja-autojen päästöttömyys sisältyy kalustovaatimuksiin. Tilinpäätösennusteen mukaan CO2-päästöt alenivat vuonna 2023 -63 % verrattuna vuoden 2010 tasoon (toteuma valmistuu kevään 2024 yhtymäkokoukseen).</p> <p>Tavoite toteutui.</p>
<p>Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymä (HSY)</p>	<p>Tuottavuuden nousu vuosittain vähintään 1,5 %</p>	<p>- Tuottavuusohjelman toimenpiteiden ja mittareiden tarkentaminen</p> <p>- Tuottavuusohjelman toimeenpano, toiminnan selkeä suuntaaminen perustehtävään ja investointiohjelman mitoitus sekä muut tarvittavat toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi niin, että tarvetta vesihuollon tariffien reaalisille hinnankorotuksille pystytään hillitsemään</p> <p>- Toimintamenot euroa/asukas</p>	<p>Tuottavuusohjelman toimenpiteiden tarkentaminen: hankintojen strategisen kehittämisen projektissa tehtiin hankintojen taloudellinen kokonaisanalyysi. Sisäisten palvelujen läpinäkyvyyden ja kustannustietoisuuden parantamiseksi tehty palvelukatalogityö saatiin valmiiksi. Lisäksi kustannustietoisuutta parannettiin toteuma- ja ennusteprosessiin panostamalla. Syksyllä 2023 tehtiin merkittävä rahamääräinen leikkaus yhteisten palvelujen talousarviosuunnitelmaan vuodelle 2024.</p> <p>HSY:n strategisena tavoitteena on nettovelanoton nollaaminen strategiakauden aikana. Tämänhetkisen ennusteen mukaan tähän tavoitteeseen päästään, jos asiakasmaksujen kehitys, toiminnan käyttömenot ja investoinnit toteutuvat suunnitelman mukaan.</p>

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
			<p>Tilinpäätösennusteen mukaan toimintamenot e/asukas -tunnusluku toteutui HSY:n oman tavoitteen mukaisesti: 146 euroa/asukas (tavoite 150 euroa/asukas) (toteuma valmistuu kevään 2024 yhtymäkokoukseen).</p> <p>Tavoite toteutui osittain.</p>
<p>Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymä (HSY)</p>	<p>Ympäristövastuullisuuden lisääminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tuottavuusohjelman toimenpiteiden ja mittareiden tarkentaminen - Tuottavuusohjelman toimeenpano, toiminnan selkeä suuntaaminen perustehtävään ja investointiohjelman mitoitus sekä muut tarvittavat toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi niin, että tarvetta vesihuollon tariffien reaalille hinnankorotuksille pystytään hillitsemään - Toimintamenot euroa/asukas 	<p>Ennuste kierrätysasteeksi vuodelle 2023 on 47 % (toteuma saadaan 09/2024). Vuonna 2023 toteutettiin biojätteen erilliskeräyksen laajennusprojekti Espoossa, Kauniaisissa ja Kirkkonummella ja valmisteltiin 2. vaihetta (Vantaa ja Helsinki). Viestinnän vaikuttavuuden kehittäminen aloitettiin, ja lajittelun lisäämiseen tähtäävän asukasaktiivimallin laajentaminen käynnistyi.</p> <p>Ennuste toteumasta 2023: 110 000–115 000 tCO₂-ekv (toteuma valmistuu kevään 2024 yhtymäkokoukseen). Viikinmäen puhdistamolla muodostui normaalia enemmän typpioksiduulipäästöjä keväällä, ja tilanne tasaantui kesän aikana. Blominmäen suhteessa pienemmät päästöt Suomenojan mallinnukseen verrattuna näkyvät kokonaismäärissä paremmin vasta 2024. Typpioksiduulipäästöjen hallintatoimet ja poikkeamien analysointi muodostavat yhden HSY:n hiilineutraaliusohjelman kärkihankkeista vuonna 2024.</p> <p>Vuodelle 2023 asetetut toiminnalliset tavoitteet saavutettiin. Nykyisellä kehityksellä ohjelman v. 2025 tavoite tullaan saavuttamaan. Seudullisen ilmastotyön hankkeissa ja yhteistyössä tuetaan mm. energiamurrosta ja ilmastokestävän kaupunkiseudun kehittymistä.</p> <p>Tavoite toteutui osittain.</p>

Konserniyhteisö	Tulostavoite	Mittari	Seuranta 31.12.
Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymä (HSY)	Vesi- ja jätehuollon toimivuuden parantaminen	<p>- Asiakasryhmä- ja toimintokohtainen asiakastyytyväisyys vuosittain</p> <p>- Laskuttamattoman veden osuus verkostoon pumpatusta vesimäärästä, tavoitetaso 2023: enintään 19 %</p>	<p>Asiakastyytyvyyttä tutkitaan toimintokohtaisesti sekä vuosittain suoritettavilla kyselyillä että jatkuvalla palvelun laadun mittaamisella. Kaikkien näiden keskiarvo vuonna 2023 oli 4,05/5. Biojätteen erilliskeräyksen laajentaminen aiheutti ruuhkautumista puhelinpalvelussa. Palvelutoiminnan ja asiakkuuksien johtamisen kehittämiseksi on käynnistetty asiakkuudenhallinnan hanke, jossa vuonna 2024 luodaan sähköinen asiointikanava OmaHSY. Sortti-asemien palveluiden monipuolistamista ja laajentamista suunnitellaan v. 2024.</p> <p>Vuoden 2023 laskuttamattoman veden osuus oli 20,3 %. Talousvesiverkoston laskuttamattoman veden vähentämiseen tähtäävä toimenpideohjelma valmistui 2023 ja toteutus on käynnissä. Vuoden 2023 aikana mahdollisia piilovuotoja paikannettiin 84 kpl. Vuotojen etsinnälle ja korjaamiselle asetetut vuoden 2023 tavoitteet täyttyivät. Vesihuollon investointiohjelma sisältää tavoitteita, joiden myötä vesijohtoverkoston vuotoisuutta pystytään vähentämään. Strategiakauden investointitason avulla ei pystytä silti saneerausvelan kasvua taittamaan vaan verkoston kunto heikkenee.</p> <p>Tavoite toteutui osittain.</p>

1.5 KAUPUNGINHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOSEN KÄSITTELYSTÄ

Kaupunginhallitus esittää valtuustolle vuoden 2023 tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- **Peruskaupunki** vähentää poistoeroa 10 752 842,27 euroa.
- **Tilapalvelut-liikelaitos** vähentää poistoeroa 5 014 750,03 euroa.
- **Vahinkorahasto:** ylijäämä 1 563 737,25 euroa lisätään rahaston edellisten tilikausien ylijäämään.
- **Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto:** ylijäämä 1 337 555,80 euroa lisätään rahaston edellisten tilikausien ylijäämään. Rahaston edellisten tilikausien ylijäämä 299 085,86 euroa siirretään rahastopäämaan.
- **Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto:** ylijäämä 28 346 930,52 euroa lisätään rahaston edellisten tilikausien ylijäämään. Rahaston pääomaan tehdään sääntöjen mukainen inflaatiokorjaus vuoden 2023 kuluttajahintaindeksin mukaisesti. Edellisten tilikausien ylijäämästä siirretään 18 100 298,69 euroa rahastopääomaan.
- **Kaupungin** tilikauden ylijäämä 277 386 249,08 euroa lisätään oman pääoman edellisten tilikausien ylijäämään.

Esitykset sisältyvät laadittuun tilinpäätökseen.

2 TOTEUTUMISVERTAILUT

2.1 ESPOO-TARINAN VUODEN 2023 TAVOITTEIDEN, OHJELMIEN JA LINJAUSTEN TOTEUTUMINEN

Espoo-tarina on Espoon strategia, jota toteutetaan toimialojen ja yksiköiden omilla tarinoilla, tuloksikkotasoisilla tuloskorteilla ja poikkihallinnollisilla kehitysohjelmilla. Espoo-tarina ohjaa tulostavoitteiden asettamista. Tulostavoitteet hyväksytään vuosittain talousarvion hyväksymisen yhteydessä.

2.1.1 Yhteenveto Espoon kaupungin tulostavoitteiden toteutumisesta

Espoo-tarinassa on vuosille 2021–2025 määritelty kaupungille seitsemän valtuustokauden tavoitetta. Vuonna 2023 kaupungille asetettiin yhteensä 26 kaupunkitasoista tulostavoitetta, joiden tarkoituksena oli edistää valtuustokauden tavoitteiden toteutumista. Näistä tulostavoitteista 21 katsotaan toteutuneen vähintään suurimmaksi osaksi. Viiden tulostavoitteen osalta havaittiin poikkeamia. Erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kiusaamisen ehkäisemisen tavoitteissa suunta on ollut aiempaa heikompi. Lisäksi rakentamislupien käsittelyaikojen tavoitteeseen ei ole vielä päästy. Kaupungille oli asetettu nuorisotyöttömyyden osalta erittäin kunnianhimoinen tavoite palata koronaa edeltäneeseen työttömyysasteeseen. Tämä tavoite ei ole täyttynyt, vaikka Espoo on suoriutunut verrattuna verrokkikaupunkeihin hyvin. Toimintamenojen kasvun rajoittaminen budjetin ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti ei myöskään ole onnistunut.

Valtuustokauden tavoitteen "Espoo on oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunki" osalta tavoitteet saavutettiin osittain. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut edellisvuoden loppuun verrattuna 1 prosenttiyksiköllä. (81,1 prosentista > 82,1 prosenttiin). Huoltajien sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja johtajien tyytyväisyys palvelujen järjestämiseen parani. Espoon oppimistulokset olivat hyvät valtakunnallisessa vertailussa. Koronapandemian aiheuttamasta tauosta toipuneiden lasten ja nuorten harrastustoimintaan paluu on onnistunut, ja yleisesti ottaen harrastustoiminnan osallistumisaste on korkea; kouluterveyskyselyn mukaan 95,9 prosenttia vastaajista ilmoitti harrastavansa jotakin vähintään kerran viikossa. Valtuustokauden tavoitteiden saavuttamisen osalta on kuitenkin kohdattu haasteita lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä kiusaamisen kokemusten alueella. Oppilaskyselyn mukaan koulussa hyvinvoivien lasten osuus on vähentynyt: 43,9 prosenttia ilmoitti voivansa hyvin koulussa, kun taas edellisenä vuonna vastaava luku oli 49,1 prosenttia. Samanaikaisesti oppilaat kokevat saavansa vähemmän tukea koulukuraattoreilta ja -psykologeilta (koulukuraattori- ja psykologipalvelut tuottaa hyvinvointialue). Oppilaista 77 prosenttia ilmoitti, ettei heitä kiusata koulussa, mikä on laskua edellisvuoden 81,4 prosenttia tuloksesta. Myös aikuisten puuttuminen kiusaamistilanteisiin on oppilaiden mielestä vähentynyt. Henkilöstön saatavuuden suhteen tilanne on edelleen haasteellinen, mutta on parantunut viime vuoteen verrattuna sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen osalta.

Valtuustokauden tavoitteen "Espoo toteuttaa palveluja koko espoolaisen yhteisön voimin" tavoitteiden saavuttaminen onnistui osittain. Erityisen haastavaksi on osoittautunut rakentamislupien käsittelyaikojen lyhentämisen tavoite. Yhdeksi haasteeksi on noussut asiakkaiden toiveet siirtää lupahakemusten käsittelyä, etenkin uudisrakentamisprojektien yhteydessä. Tulevaisuudessa tavoitteiden saavuttamiseksi on jo laadittu suunnitelmat. Kaupungin sisäisten palveluiden ja tehokkuuden kehittämiseksi on panostettu erityisesti digitaalisten kärkihankkeiden toteutukseen. Huomattava uudistus on ollut johtamisen ja talousohjauksen tietojärjestelmän uudistus (Joto), joka on saatu käyttöön. Tähän liittyen tehdään vielä pienkehitystä, joiden myötä järjestelmien käyttö tehostuu. Digitaalisen kehityksen osalta Vantaan vetämän opetuksen DigiOne-hankkeen aikataulut ovat viivästyneet, ja vuonna 2024 tehdään päätöksiä hankkeen jatkosta. Kaupungin keskeisenä tavoitteena on ollut monituottajamallin hyödyntämisen edistäminen, mikä on ohjannut sekä toimialojen että tuloksikköiden toimintaa. Yhtenä tavoitteena on esimerkiksi lisätä yksityisen sektorin osuutta varhaiskasvatuspalveluissa, tavoitellen yksityisen

sektorin osuuden kasvattamista noin 25 prosentista 30 prosenttiin. Kiinteistönhoidossa monituottajamalli on jo aktiivisesti käytössä. Elinvoiman alueella verkostomainen yhteistyö järjestöjen, seurojen, yritysten ja oppilaitosten kanssa on olennainen osa toimintaa. Hyvinvointialueen kanssa aloitetun yhteistyön osalta olemme vielä alkuvaiheessa. Ensimmäiset varsinaiset neuvottelut on käyty vuoden 2024 alkupuolella. Yhteistyötä pyritään jatkamaan ja syventämään hyvässä hengessä.

Valtuustokauden tavoitteen ”Espoo on taloudellisesti kestävä ja verotukseltaan kilpailukykyinen” tavoitteet saavutettiin osittain. Haasteita jo useamman vuoden on tuottanut toimintamenojen kasvujen hillintä budjetin ja tavoitteen mukaisesti. Kaupungin ei tarvinnut nostaa talousarviolainaa, joten kaupungin lainakanta ei kasva. Espoon kaupunki pyrki nostamaan kaupunkipolitiikan ja kasvukaupunkien merkitystä valtion hallitusohjelmaan, johon se on myös kirjattu. Hallitusohjelman toimeenpanoon on pyritty aktiivisesti vaikuttamaan, erityisesti niin, että kasvukaupunkien tarpeet huomioitaisiin lainsäädäntöuudistuksissa kuten TE-uudistuksen ja valtionosuusjärjestelmän uudistuksen osalta. Näiden ohella on käynnistetty kuuden suurimman kaupungin ja valtion strateginen allianssi, jossa on etsitty ratkaisuja varhaiskasvatuksen työvoiman saatavuuden, jengiytymisen sekä kansainvälisten osaajien teemoihin.

Valtuustokauden tavoitteen ”Espoo on kansainvälisesti vetovoimainen yrittäjyys- ja innovaatiopääkaupunki” saavuttaminen onnistui erinomaisesti. Taloudellisen kehityksen nykytilanteesta huolimatta yritystyöpaikkojen määrä Espoossa kasvoi. Lisäksi korkean osaamisen alueilla toimivien yritysten ja yritystyöpaikkojen lukumäärä lisääntyi. Ulkoisen kehittämisrahoituksen määrä nousi Espoo-tarinan puitteissa toteutettujen yhteiskehittämishankkeiden myötä. Startup-yritysten lukumäärä ja niiden saama rahoitus saavuttivat vähintään kohtuullisen tason. Vaikka yleisesti startup-yritysten määrä väheni hieman ja rahoitusta saatiin aiempia vuosia vähemmän, kansainvälisesti vertailtaessa saavutettua tulosta voidaan pitää hyvänä. Espoo on saanut myös erinomaista palautetta kansainvälisille osaajille suunnatuista tapahtumista, sekä yrityksiltä että osaajilta. Osallistujamäärien jatkuva kasvu näihin tapahtumiin vahvistaa Espoon vetovoimaisuutta. Kuten monissa muissakin kaupungeissa, Espoota haastaa nuorisotyöttömyyden kasvu. Tähän liittyen Espoo on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita, joita ei vielä ole täysin saavutettu.

Valtuustokauden tavoitteen ”Espoo on viihtyisä, turvallinen ja luonnonläheinen kotikaupunki” saavuttamisessa on onnistuttu hyvin. Espoo on jatkuvasti kehittynyt kestävän kasvun periaatteiden mukaisesti, ja tämä on tapahtunut huolimatta valtakunnallisen taloustilanteen heikkoudesta. Kaavoituksen myötä asuntokantaa on lisätty strategian mukaisesti. Kaupungin asukkailta saatu palaute kaupunki- ja kuntapalveluista on ollut myönteistä. Turvallisuuden kokemus on myös arvioitu positiiviseksi, vaikkakin on havaittavissa lievää laskua aiempaan verrattuna. Poliisi on viime vuonna muuttanut turvallisuuden raportoinnin mittaria katuturvallisuusindeksistä häiriöindeksiin, jonka myötä on raportoitu negatiivista kehitystä verrattuna edellisvuoteen. Häiriöindeksi perustuu painotettuihin rikos- ja tehtävämääriin suhteutettuna asukaslukuun. Lisäksi Espoon kasvun rinnalla on pystytty edistämään luonnon monimuotoisuutta. Suojelualueiden laajentaminen on tukenut Espoo-tarinan tavoitetta luonnon kokonaisuuskentymättömyydestä, jonka osalta työ jatkuu. Vuoden aikana valmistui eri alueiden virkistysvisioita, joiden tavoitteena on edistää lähiluonnon hyödyntämistä liikkumisen ja hyvinvoinnin lähteenä.

Valtuustokauden tavoite ”Espoo saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2030 mennessä” eteni pääosin suunnitelmien mukaisesti. Tavoitteen osalta on huomioitava, että päästöjen mittaritiedot päivittyvät hieman jäljessä. Päästöjen osalta vuoden 2022 tilannetiedon valossa Espoon kaupungin asukaskohtaiset päästöt kasvoivat hieman. Pitkään jatkuneen ilmastopäästöjen vähenemisen katkaisi vuonna 2022 Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama poikkeustilanne, joka vaikutti polttoaineiden saatavuuteen ja hidasti energian osalta tavoitteiden saavuttamista. Alustavan arvioinnin perusteella voidaan kuitenkin uskoa, että vuoden 2023 päästöt ovat taas laskussa. Vuoden aikana on myös valmisteltu ilmastotiekarttaa, joka tuodaan päätöksentekoon vuoden 2024 alkupuolella. Hiilineutraaliutta edistettiin monilla kaupungin strategisilla alueilla. Metron asemaseutuja on kehitetty kestävän kehityksen ja hiilineutraaliutta edistäen. Metrokäytävän varrella on muun muassa hyväksytty Kiviruukin osayleiskaava, jolla mahdollistetaan Kivenlahden

metroasemaan tukeutuva asuin- ja työpaikka-alueen kehittyminen. Osayleiskaava luo edellytykset kestäväälle liikkumiselle sekä tehokkaalle ja vähähiilisellem energijärjestelmälle. Finnoon kehittyvällä alueella on käytössä rakennuksilla energiapisteytys, mikä perustuu kestävä kehityksen kriteereihin. Pohjois-Espoon keskusten ja pientaloalueiden suunnittelua varten on perustettu erillinen suunnitteluprojekti, jonka kautta jalkautetaan ilmastoviisaan kaupunkiympäristön periaatteet asemakaavoitukseen. Merkittävä hiilineutraalisuutta edistävä Raide-Jokeri-hanke aloitti liikennöinnin 21.10.2023. Myös Infra-palvelualueille on laadittu toimenpideohjelma hiilineutraaliuden edistämiseksi ja uuden Datakeskushankkeen mahdollistavan infran suunnittelu on alkanut. Hepokorvenkallion asemakaava sai lainvoiman, mikä mahdollistaa datakeskuksen hukkalämmön hyödyntämisen lämmöntuotannossa. Kaupunkisuunnittelukeskus osallistuu uuden asemakaavojen vähähiilisyystyökalun (AVA) kehityshankkeeseen yhteistyöhankkeessa ja asemakaavoituksessa on valmisteltu Espoon viherkerroin -menettelyn käyttöönottoa.

Valtuustokauden tavoitteen "Espoo on Suomen paras kotouttaja" saavuttamisessa on onnistuttu osittain. Espoo on aktiivisesti tukenut alueellaan asuvia ukrainalaisia, pyrkien tarjoamaan heille tarvittavat palvelut kotoutumisen ja asettumisen tukemiseksi. Näiden toimenpiteiden osalta on saavutettu menestystä. Joulukuussa 2023 varhaiskasvatuksessa oli 67 ukrainalaista lasta ja esiopetuksessa 44 lasta. Perusopetuksessa opiskeli samana ajankohtana 211 ukrainalaista oppilasta ja lukioissa noin 10 oppilasta. Suomen paras kotouttaja -tavoitteen saavuttamiseksi on toteutettu toimenpiteitä, joista on nähtävissä myönteisiä vaikutuksia, muun muassa työllisyyden alueella. Kuitenkin esimerkiksi varhaiskasvatuksen osallistumisasteessa tai peruskoulun oppimistuloksissa merkittävää parannusta ei ole havaittu. Näiden seikkojen yksityiskohtaisempi käsittely tapahtuu osana Espoon kotouttamisohjelman raportointia.

Tulostavoitteiden toteutumista kuvataan mittaritasolla tarkemmin kappaleessa 2.1.5

2.1.2 Poikkihallinnollisten kehitysohjelmien eteneminen

Valtuustokauden mittaiset poikkihallinnolliset kehitysohjelmat ovat yksi keskeinen keino Espoo-tarinan toteuttamisessa. Ohjelmat ovat kehittämisen, kokeilemisen ja oppimisen alustoja, joiden avulla haetaan ratkaisuja valtuustokauden keskeisiin haasteisiin ja kehittämiskokonaisuuksiin yhdessä kaupungin toimijoiden, asukkaiden, asiakkaiden, kumppanien ja sidosryhmien kanssa.

Poikkihallinnollisia kehitysohjelmia ovat:

- Elinvoimainen Espoo -ohjelma
- Hyvinvoiva Espoo -ohjelma
- Kestävä Espoo -ohjelma
- Tapahtumien yhteisöllinen Espoo -ohjelma

Kehitysohjelmat ovat edenneet hyvin vuoden 2023 aikana. Valtuusto hyväksyi kehitysohjelmien puolivälitarkastelut 11.9.2023 ja vuoden 2023 seurantaraportit 26.2.2024.

Seuraavassa kuvataan ohjelmien täsmentyneitä suunnitelmia ja saavutettuja tuloksia vuodelta 2023.

Elinvoimainen Espoo

Elinvoimainen Espoo -kehitysohjelma on edennyt vuoden 2023 aikana menestyksekkäästi hyötytavoitteiden edistämässä ja niiden valinnassa on onnistuttu. Kehitysohjelmaa toteutetaan projektien, selvitysten, uusien kokeilujen ja yhteistyön kautta. Tavoitteena on etsiä rohkeasti ja monipuolisesti uusia ratkaisuja sekä kannustaa myös yrityksiä kehittämään ratkaisuja.

Vuonna 2023 oli käynnissä 13 projektia tai toimenpidettä, joista osa alkoi jo vuonna 2022. Vuoden 2023 projekteista ja toimenpiteistä kuusi jatkuu vielä vuonna 2024. Ohjelmakauden alkupuolella painottuivat selvitykset, tutkimukset ja muun muassa elinkeino- ja työllisyyspoliittisten painopisteiden määrittely. Vuonna 2023 on keskitytty enemmän konkreettiseen kehittämiseen.

Esimerkiksi maaliskuussa käynnistyi yhteisömanageroinnin pilotti, jonka tarkoituksena on lisätä espooalaisten innovaatioekosysteemitöimijöiden (kiihdyttämöt, hubit ja klusterit) välisiä yhteyksiä ja toimijöiden keskinäistä tunnettuutta. Pilottiin liittyy loppuvuodesta käynnistynyt tapahtumakalenteriprojekti.

Suomi toisena kielenä -opetusta ja työnkuvan muokkausta hyödyntävä pilotti vieraskielisten työllistymisen edistämiseksi on edennyt käytännön työskentelyyn pilottirytyksissä. Tavoitteena on madaltaa yritysten kynnystä palkata vieraskielisiä työntekijöitä tuomalla työpaikoille kielitaidon kehittämistä palveluna. Pilotti on nostettu yhdeksi kärkiprojektiesta, joita halutaan jatkaa ohjelmakauden loppuun asti.

Hyvinvoiva Espoo

Hyvinvoiva Espoo -ohjelma toteutti vuonna 2023 kolmetoista espooalaisten hyvinvointia tukevaa toimenpidettä. Suurimpina toimenpiteinä vuonna 2023 oli Huomaa Hyvä! -ilonpalautuspaketti, joka laajeni viime vuodesta 1.-luokkalaisten lisäksi 2.-luokkalaisten käyttöön. Toisena suurena toimenpiteenä rahoitettiin Senioripakun toimintaa. Syksyllä 2023 tuettiin Omnian Hyvä olla -kampanjaa sekä varhaiskasvatuksen osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimenpiteitä.

Espooalaisten aikuissosiaalityön, vammaispalveluiden ja kotoutumisen tuen asiakkaiden mahdollisuuksia edistää omaa hyvinvointiaan haluttiin tukea Voi hyvin Espoossa -lipuilla, jotka vuonna 2023 koostuivat 10 kerran uintirannekkeista (500 kpl) sekä Kino Tapiola -lipuista (660 kpl). Loppuvuodesta päätettiin vielä tukea liikuntapalveluiden interaktiivista iWall-liikuntapeliä koulujen käyttöön sekä SOS Lapsikylän Unelmista totta -toiminnan kautta espooalaisten lasten ja nuorten harrastamista. Myös Voi hyvin Espoossa -sähköinen julkaisu päätettiin toteuttaa suomen, ruotsin ja englannin lisäksi kolmella muulla kielellä sekä selkosuomeksi maahanmuuttotustaisten espooalaisten tavoittamiseksi. Kaikkiaan ohjelmatyö tavoitti noin 82 000 kuntalaista.

Kestävä Espoo

Ohjelmassa on edistytty erityisesti ilmastotyön kehittämisessä sekä EU-rahoituksen hyödyntämisessä. Syksyn 2023 aikana valmisteltiin päätöksentekoon ilmastolain mukainen Espoon kaupungin ilmastosuunnitelma osana talousarviota sekä ilmastobudjetti vuodelle 2024. Kaupunginhallituksen käsittelyyn tuotiin lisäksi Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartta, jota vielä päivitetään valtuuston päätettäväksi pitämään sisällään tarvittavat lisätoimet Espoon hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Kehittäjäkumppaniverkkoa ja edellytyksiä ulkoisen rahoituksen saamiselle on vahvistettu hakemalla Euroopan komissiolta Mission Label -tunnustusta Espoon ilmastotyön laadulle. Espoon kaupunki allekirjoitti myös ilmastokaupunkisopimuksen yhdessä 25 kumppanin kanssa.

Kaupungin toimintaa arvioitiin toistamiseen suhteessa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmaan. Tavoitteiden ja toimenpiteiden integroiminen rakenteisiin, toimintaan ja ajattelumalleihin edellyttää yhä työtä. Ohjelman kehittämiskokonaisuuksissa kestävä elämäntapaa ja systeemistä muutosta on edistetty erilaisilla toimenpiteillä, esim. kestävä liikennettä, erityisesti pyöräilyä tukemalla. Keran ensimmäiset rakennuttajien laatimat kehittämissuunnitelmat on arvioitu ja työ käynnistetty suunnitelmien seurannan tueksi. Espoon kaupungin yksiköiden yhdyskuntajätteen määrä ja kierrätysaste on selvitetty. Selvityksen perusteella jätteiden lajittelua tulee lisätä ja kehittää kunkin yksikön tilanteen ja tarpeen mukaisesti. Ohjelmatyöllä on tuettu myös kaupungin hankintojen kehittämistä kestävämpään suuntaan.

Tapahtumien yhteisöllinen Espoo

Tapahtumat ovat alusta kohtaamisille ja vuorovaikutukselle. Tapahtumien yhteisöllinen Espoo -ohjelman tavoitteena on vahvistaa Espoon elin-, pito- ja vetoaivoa sekä yhteisöllisyyttä tapahtumatyön keinoin. Vuonna 2023 ohjelmatyötä toteutettiin yhteistyöverkostoissa asukkaiden, yhteisöjen, yritysten ja oppilaitosten kanssa.

Vuonna 2023 ohjelmatyö eteni suunnitelmien mukaisesti. Espoo 50 -vuodesta saatujen oppien pohjalta ohjelmaryhmä jatkoi Espoo-päivän kehittämistä ohjelmakauden ajan. Konkreettisine

toimenpiteinä toteutettiin mm. Espoo juhlii -klubit eri puolilla kaupunkia sekä yhteisöllinen valotapahtuma 31.12.2023–7.1.2024, jonka toteuttamiseen myös asukkaat osallistuivat. Espoo-päivän tunnettuuden kasvattamiseen ja analysointiin paneuduttiin keräämällä tietoa ja kehitysideoita eri toimijoilta. Ideoiden pohjalta toteutuivat muun muassa Leppävaaran historia-, puutarha- ja luontopolkutapahtuma sekä saavutettava nuorten tapahtuma Espoonlahteen.

Ohjelmatyöllä valmisteltiin ja käynnistettiin Espoon tapahtumaperiaatteiden työstäminen kilpailuttamalla yhteistyökumppani hankkeelle. Työ valmistuu toukokuussa 2024. Lisäksi ohjelma tuki yksittäisten tapahtumien toteuttamista.

Espoon tapahtumallisuus eri osa-alueineen edistyi konkreettisilla askelin, ja tapahtumamäärät Espoossa kasvoivat. Ohjelma edisti kaupungin kehittymistä asiakaslähtöiseksi ja toimivaksi tapahtumakaupungiksi, jossa asukkaiden, kumppanien ja yritysten tuottamat tapahtumat elävöittävät kaupunkia ja sen elinvoimaisuutta. Keskeisenä ja vaikuttavana tuloksena jatkettiin verkostona toimivan, erityisesti suur tapahtumien sujuvaa järjestämistä tukevan, Olosuhteet ja luvat -ryhmän toimintaa. Konkreettisimmillaan ryhmän työ kehitti yhtenäisiä käytänteitä esimerkiksi turvallisuussuunnitelmien, tapahtumalupien sekä alue- liikenne- ja ympäristölupien käsittelyyn sekä edisti poikkihallinnollisen tiedon sujuvaa kulkua. Tapahtumanjärjestäjien ja asiakkaiden palvelupolku suoraviivaistui ja vastinajat nopeutuivat.

2.1.3 Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelma

Espoo-tarinassa on asetettu tavoitteeksi kaupungin taloudellisesti, sosiaalisesti, ekologisesti ja kulttuurisesti kestävä kasvu. Talouden epätasapainon oikaisemiseksi ja velkaantumisen hillitsemiseksi valtuusto päätti 19.10.2020 Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelmasta TakE. Kaupungin kehys- ja talousarviovalmistelu 2021–2025 tehdään ohjelman tavoitetasojen ja toimenpiteiden mukaisesti.

TakE-ohjelman tavoitetasot ja toimenpiteet päivitettiin sote- ja pelastustoimen uudistuksen vaikutusten osalta kevään 2022 aikana siten, että ohjelma parantaa Espoon kykyä sopeutua uudistuksen aiheuttamiin taloudellisiin muutoksiin. Samassa yhteydessä arvioitiin TakE-ohjelman kipukohtat Espoo-tarinan mukaisesti. Ohjelman tavoitteet kaupungin talouden tasapainottamisesta ja velkaantumisen kääntämisestä laskuun pidettiin ennallaan.

Ohjelmalla tavoitellaan käyttötalouden kasvun hidastamista suunnitelmallisesti noin 116 milj. eurolla perusuraan nähden vuoden 2025 loppuun mennessä. Toimintakatteen kasvua pyritään hillitsemään noin 106 milj. eurolla vuoteen 2025 mennessä.

Vuoden 2023 aikana TakE-ohjelman toimeenpanossa on edetty Espoo-tarinan ja valtuustokauden tavoitteiden mukaisesti. Toimintaympäristön haasteet muun muassa maailmanpolitiikan ja -talouden tilanteet ja työvoiman saatavuushaasteet ovat osaltaan vaikuttaneet tuottavuustavoitteiden toteutumisesta haastavasti.

2.1.4 Projektoitu toiminnan ja palvelujen kehittäminen

Kehittämisprojektit ovat keskeinen keino Espoo-tarinan toteuttamisessa. Niiden avulla kehitetään Espoon palveluja ja toimintaa. Kehittämisprojektit ja kehitysohjelmat toteutetaan ja johdetaan Espoossa projekti- ja ohjelmajohtamisen EsPro-mallilla. Projektien tiedot on koottu yhteiseen projektisalkkujärjestelmään.

Vuoden 2023 lopussa projektisalkussa oli 85 käynnissä olevaa projektia, joista noin 40 prosenttia liittyi ensisijaisesti kaupungin palvelujen kehittämiseen ja 60 prosenttia toiminnan kehittämiseen. Kehittämisprojekteilla edistettiin vuoden aikana kaikkia valtuustokauden tavoitteita. Useita kehittämisprojekteja kytkeytyi mm. Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman toteutukseen, kestävän kehityksen ja ilmastotyön edistämiseen sekä oppimisen ja sivistyksen tukemiseen.

Projektien kokonaismäärä laski hieman edellisestä vuodesta. Erityisesti vähenivät IT-ratkaisujen kehittämiseen liittyvät projektit. Kaikista kehittämisprojekteista lähes puolet sai kaupungin ulkopuolista rahoitusta. Ulkoisesti rahoitettujen projektien osuus kasvoi edellisestä vuodesta.

Projektisalkussa seurataan kehittämisprojektien lisäksi laajempia ohjelmakokonaisuuksia, kuten Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelmaa ja siihen liittyviä toimenpiteitä sekä valtuustokauden poikkihallinnollisia kehitysohjelmia.

2.1.5 Espoo-tarinan 2021-2025 kaupunkitasoisten tulostavoitteiden toteutuminen vuonna 2023

Tavoite	Lähtöarvo (viimeisin käytettävissä oleva tieto)	Selite 31.12.	Mittarin toteuma 31.12.	Tila 31.12.
Valtuustokauden Tavoite : 1. Espoo on oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunki				
1.1. Espoolaiset osallistuvat laadukkaaseen varhaiskasvatukseen	<p>Osallistumisaste Lähtöarvo: 81,1 %, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Huoltajien tyytyväisyys lapsen varhaiskasvatuspaikkaan ja hänen saamaansa varhaiskasvatukseen Lähtöarvo: 5,1 Tavoitearvo: paranee</p> <p>Henkilöstön tyytyväisyys onnistumisestaan pedagogisessa työssä ja toiminnassa Lähtöarvo 4,3: Tavoitearvo: paranee</p> <p>Johtajien arvio pedagogisen toiminnan onnistumisesta Lähtöarvo: 3,9 , Tavoitearvo: paranee</p>	<p>Osallistumisaste on noussut edellisvuoden loppuun verrattuna 1 prosenttiyksiköllä. (81,1 % > 82,1 %)</p> <p>Osallistumisaste ikäryhmittäin (suluissa v. 2022):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10kk-2v 60,7 % (57,2 %), • 3 - 4 v 93,7 % (93 %), • 5 v 95,7 % (94,8 %), • 6v 92,8 % (93,5 %) <p>• Eniten osallistumisaste nousi 10 kk - 2v ikäryhmässä.</p> <p>Huoltajien tyytyväisyys on kasvanut kevääseen verrattuna 5.1:stä 5.5:een (asteikko 1 - 6)</p> <p>Myös henkilöstön tyytyväisyys (4.6 ed. 4.5) sekä johtajien arvio pedagogisen toiminnan onnistumisesta (4.6 ed. 4,2) on edellismittausta korkeampi.</p>	<p>Osallistumisaste: 82,10 %</p> <p>Huoltajien tyytyväisyys lapsen varhaiskasvatuspaikkaan ja hänen saamaansa varhaiskasvatukseen: 5,50</p> <p>Henkilöstön tyytyväisyys onnistumisestaan pedagogisessa työssä ja toiminnassa: 4,60</p> <p>Johtajien arvio pedagogisen toiminnan onnistumisesta: 4,60</p>	Toteutui

<p>1.2. Espoon oppimistulokset ja koulutustaso ovat Suomen kärkitasoa</p>	<p>Espoossa valmistuneista ylioppilaista yli 60 %:lla on valtakunnallista keskiarvoa korkeampi kaikkien kokeiden keskiarvo. Lähtöarvo: 64,4%, Tavoitearvo: 60%</p> <p>Yhteishaussa ammatilliseen koulutukseen perusasteen jälkeen ensisijaisesti hakeneiden määrä Lähtöarvo: 1410, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Omnian arvostus (Luottamus & maine –tutkimus) Lähtöarvo: ei vertailtavaa lähtöarvoa Tavoitearvo: paranee</p> <p>Espoon perusopetuksen oppimistulokset ovat kansallisia tuloksia paremmat Karvin arvioinnissa.</p> <p>Yo-tutkinnon suorittaneiden kirjoitusten tulokset. Yo-kirjoitusten kaikkien kokeiden arvosanojen (paras arvosana) keskiarvo on Espoossa korkeampi kuin valtakunnallinen keskiarvo (kevät/syky). Lähtöarvo: 4,5, Tavoitearvo: parempi kuin valtakunnallinen keskiarvo</p> <p>6. luokan lukuvuosidistusten arvosanojen keskiarvo Lähtöarvo: 8,52 Tavoitearvo: paranee</p> <p>9. luokan lukuvuosidistusten arvosanojen keskiarvo Lähtöarvo: 8,4 Tavoitearvo: paranee</p>	<p>Lukuvuosidistusten keskiarvot perusopetuksessa:</p> <p>6.lk: suomenkielisten ka 8,52, monikielisten ka 7,85 (lähtöarvot 8,52 / 7,86) 9.lk: suomenkielisten ka 8,39, monikielisten ka 7,67 (lähtöarvot 8,4 / 7,67)</p> <p>Espoossa valmistuneista ylioppilaista yli 60 %:lla on valtakunnallista keskiarvoa korkeampi kaikkien kokeiden keskiarvo.</p> <p>S23: 63,5 % (S22: 64,4 %) K23: 66,2 % (K22: 65,5 %)</p> <p>Yo-tutkinnon suorittaneiden kaikkien kokeiden keskiarvo</p> <p>S23: Espoossa 4,4 (Valtakunnallinen keskiarvo = 4,0). (S22: 4,5/4,0) K23: Espoossa 4,8 (Valtakunnallinen keskiarvo = 4,3). (K22: 4,6/4,3).</p> <p>Yhteishaussa ammatilliseen koulutukseen ensisijaisesti hakevien määrä on pysynyt samana. Vuonna 2022 hakijoita oli 1410 ja vuonna 2023 1413.</p> <p>Karvin arvioinnissa vuonna 2023 oli 9.lk B-ruotsin arviointi (luetun ymmärtäminen). Arvioinnissa Espoo pärjäsikin paremmin kuin vertailuotokset:</p>	<p>Espoossa valmistuneista ylioppilaista yli 60 %:lla on valtakunnallista keskiarvoa korkeampi kaikkien kokeiden keskiarvo.: 63,50 %</p> <p>Yhteishaussa ammatilliseen koulutukseen perusasteen jälkeen ensisijaisesti hakeneiden määrä: 1413</p> <p>Omnian arvostus (Luottamus & maine – tutkimus): 3,64</p> <p>Espoon perusopetuksen oppimistulokset ovat kansallisia tuloksia paremmat Karvin arvioinnissa.</p> <p>Yo-tutkinnon suorittaneiden kirjoitusten tulokset. Yo-kirjoitusten kaikkien kokeiden arvosanojen (paras arvosana) keskiarvo on Espoossa korkeampi kuin valtakunnallinen keskiarvo (kevät/syky).: 4,40</p> <p>6. luokan lukuvuosidistusten arvosanojen keskiarvo: 8,52</p> <p>9. luokan lukuvuosidistusten arvosanojen keskiarvo: 8,39</p>	<p>Toteutui</p>
---	--	--	---	-----------------

		<p>Kaikki oppilaat: Espoo 15,7, otos 13,7 (tilastoll. erittäin merkitsevä ero) S1: Espoo 16,4, otos 13,8 (tilastoll. erittäin merkitsevä ero) S2: Espoo 12,9, otos 12,7 (ei eroa)</p> <p>Omnian kokonaismaine on vuonna 2023 3,64 (asteikko 1-5). Se ei ole täysin vertailtavissa aikaisempaa tulokseen, sillä laskentatapa on hieman muuttunut. Tuloksissa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta, mutta tulokset ovat hieman paremmat viime mittaukseen verrattuna.</p>		
--	--	---	--	--

<p>1.3. Kaikilla lapsilla ja nuorilla on mieluisa harrastus.</p>	<p>Kouluterveyskysely: Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa Lähtöarvo: 97%, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Koronapudokkaat saadaan takaisin harrastamisen pariin</p>	<p>Liikunnan ja urheilun tulosityksikkö järjestää yhteistyössä seurojen kanssa maksutonta harrastustoimintaa monipuolisesti 7–20- vuotiaille lapsille ja nuorille. Koronapudokkuutta lasten ja nuorten osalta ei enää ole. Ryhmiä on kaikkiaan 147 ja mukana noin 2500 lasta. Tiivis seurayhteistyö mahdollistaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden viikoittaiseen, säännölliseen ja maksuttomaan harrastamiseen. Leppävaaran alueella järjestetään Leiki ja liiku- toimintaa 37 varhaiskasvatusyksikön kanssa. Yhteistyössä ovat mukana tulosityksikön lisäksi suomen- ja ruotsinkielinen varhaiskasvatus, Espoon Telinetaiturit ja Kameleonten- liikuntahalli. Leiki ja liiku- toimintaa kehitetään ja tavoitteena on laajentaa tätä myös muualle Espooseen. Liikunnan ja urheilun tulosityksikkö mieltii ja kehittää myös kotoutumista tukevia liikunnan toimenpiteitä, joilla pyritään tavoittamaan vieraskieliset lapset, nuoret ja perheet.</p> <p>Kulttuurin edistäminen ja kumppanuudet -palvelualueen koordinoima, Harrastamisen Suomen mallia toteuttava Espoon harrastuspolku järjestää maksuttomia, matalan kynnyksen harrastusryhmiä kouluilla, niiden läheisyydessä ja etäyhteydellä koulupäivän jälkeen. Harrastuksiin voi</p>	<p>Kouluterveyskysely: Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa: 95,90 %</p> <p>Koronapudokkaat saadaan takaisin harrastamisen pariin</p>	<p>Toteutui</p>
--	---	--	--	-----------------

		<p>osallistua ilman ennakko-osaamista ja ilman kielitaitovaatimuksia. Harrastuspolulla harrastusten sisältövalinnat perustuvat lasten omiin toiveisiin. Harrastuksia suunnataan erityisesti niille lapsille ja nuorille, jotka eivät vielä osallistu säännölliseen ja ohjattuun harrastustoimintaan. Myös erityisryhmille on suunnattu omia, heille räätälöityjä harrastusryhmiä. Syyslukukaudella harrastajia oli 1869 yhteensä 210 harrastusryhmässä ja uusia harrastajia oli 26 % osallistujista. Koko vuoden 2023 harrastuskäyntien lukumäärä oli lähes 37 000. Harrastuspalveluiden tuottajat valinnassa noudatetaan hankintalakia, ja toimijat valitaan dynaamisen toimittajarekisterin sisältä kevennetyn hankintamenettelyn kautta. Taiteen perusopetuksessa koronapudokkaat on saavutettu takaisin toiminnan piiriin ja osallistujia oli 13 000 vuonna 2023. Vapaa-ajan toimintaa ja tapahtumia toteutetaan Kulttuurin tulosityksikössä myös Lastenkulttuurikeskus Aurorassa ja muissa kulttuuritaloissa sekä kirjastoissa. Kirjaston lasten ja nuorten vapaa-ajan tapahtumien osallistujamäärä vuonna 2023 oli 89 000 ja kulttuuritaloissa yli 30 000 osallistujaa. Suomen- ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen kanssa toteutettavaan Kulttuurikurkkaukseen osallistui yhteensä 11 500 lasta, Espoon</p>	
--	--	--	--

		<p>opetustoimen ja liikunnan ja urheilun tulosyksikön kanssa toteutettavan KULPS -toiminnan käyntimäärät olivat 108 000 vuonna 2023.</p> <p>Kouluterveyskyselyssä 95,9% (8-9 luokkalaisista) ilmoittaa harrastavansa vähintään jotakin yhtenä päivänä viikossa. Luku oli vuonna 2021 97%. Tässä on siis tapahtunut laskua, mutta tulos on silti hyvä.</p>		
1.4. Nollatoleranssi koulukiusaamiseen ja kouluväkivaltaan.	<p>Oppilaskysely: Koulussamme aikuiset puuttuvat kiusaamiseen Lähtöarvo: 47,1%, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Oppilaskysely: Minua ei kiusata Lähtöarvo: 81,4%, Tavoitearvo: laskee</p>	<p>Oppilaskysely 23–24: Koulussamme aikuiset puuttuvat kiusaamiseen 42,8 % (Oppilaskysely 2023–2024). Merkittävästi heikentynyt edelliseen tulokseen (22-23) ja lähtöarvoon (21-22) verrattuna</p> <p>Oppilaskysely 23–24: Minua ei kiusata 77,0 % (Oppilaskysely 2023–2024). Tulos on heikentynyt merkittävästi edelliseen tulokseen verrattuna (22-23) ja jonkin verran lähtöarvoon verrattuna (21-22)</p>	<p>Oppilaskysely: Koulussamme aikuiset puuttuvat kiusaamiseen: 43,00 %</p> <p>Oppilaskysely: Minua ei kiusata: 77,00 %</p>	Ei toteutunut

<p>1.5. Työpaikkojen houkuttelevuus ja henkilöstön jaksaminen varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa paranee.</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa vieraskielistaustaisten henkilökunnan määrä Lähtöarvo: ei lähtöarvoa Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Kelpoisten hakijoiden määrä työpaikkaa kohden perusopetuksessa Lähtöarvo: 4,2, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Työfiilismittarin tulokset: Miten olet jaksanut töissä viime aikoina? (Varhaiskasvatus) Lähtöarvo: 5,9 Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Henkilöstökysely: Koen jaksavani työssä hyvin (Perusopetus) Lähtöarvo: 76,2% Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Tehtäviinsä kelpoisten varhaiskasvatuksen erityisopettajien osuus % Lähtöarvo: 68,4 % Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Tehtäviinsä kelpoisten varhaiskasvatuksen lastenhoitajien osuus % Lähtöarvo: 58,9 %, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Tehtäviinsä kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien osuus % Lähtöarvo: 45,9 % Tavoitearvo: kasvaa</p>	<p>Kelpoisen henkilöstön prosenttiosuus on selvitetty syyskuun 2023 tilanteessa.</p> <p>Kelpoisuusehdot täyttävien varhaiskasvatuksen</p> <ul style="list-style-type: none"> • lastenhoitajien (61 %, edellinen 62,6%) ja • erityisopettajien (66%, edellinen 74,7%) osuus on ollut edellis seurantaan alhaisempi. • Kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajia oli 49,4 % (edellinen mittaus 50,7%) <p>Työfiilismittarin mukaan työssä jaksaminen on parantunut alkuvuodesta, mutta heikentynyt edellisestä mittauksesta (6.3, ed. 6.5.)</p> <p>Perusopetuksen henkilöstökysely 2022-23, "Koen jaksavani työssä hyvin" "samaa mieltä" -vaihtoehdon valinneiden %-osuus on kasvanut 81,2 % (lähtöarvo: 76,2 %).</p> <p>Perusopetuksessa muodollisesti kelpoisia hakijoita työpaikkaa kohden on kasvanut 4,7 (1/2023-12/2023), (lähtöarvo 4,2; 1-12/2022)</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa vieraskielistaustaisten henkilökunnan määrä: 14,40</p> <p>Kelpoisten hakijoiden määrä työpaikkaa kohden perusopetuksessa: 4,70</p> <p>Työfiilismittarin tulokset: Miten olet jaksanut töissä viime aikoina? (Varhaiskasvatus): 6,30</p> <p>Henkilöstökysely: Koen jaksavani työssä hyvin (Perusopetus): 81,20 %</p> <p>Tehtäviinsä kelpoisten varhaiskasvatuksen erityisopettajien osuus %: 66,00 %</p> <p>Tehtäviinsä kelpoisten varhaiskasvatuksen lastenhoitajien osuus %: 61,00 %</p> <p>Tehtäviinsä kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien osuus %: 49,40 %</p>	<p>Toteutui pääosin</p>
--	---	---	--	-------------------------

<p>1.6 Lapset ja nuoret voivat hyvin</p>	<p>Oppilaskysely: Voin koulussa hyvin Lähtöarvo: 49,1%, Tavoitearvo: paranee</p> <p>MOVE: Heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus 5. luokkalaisissa Lähtöarvo: 31,3%, Tavoitearvo: laskee</p> <p>MOVE: Heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus 8. luokkalaisissa Lähtöarvo: 34%, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Kouluterveyskysely (8. ja 9. luokka): Ei ole saanut tukea ja apua kun on tarvinnut koulukuraattorilta Lähtöarvo: 34,9%, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Kouluterveyskysely (8. ja 9. luokka): Ei ole saanut tukea ja apua kun on tarvinnut koulupsykologilta Lähtöarvo: 43%, Tavoitearvo: laskee</p>	<p>Voin koulussa hyvin: 43,9 % (Oppilaskysely 2023-2024). Tulos on merkittävästi heikompi kahteen aikaisempaan tulokseen (21-22, 22-23 vuosien oppilaskyselyt)</p> <p>MOVE: Heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus 5. ja 8. luokkalaisissa: Vuoden 2023 mittauksen tuloksissa on nähtävissä pientä parannusta: - 5.lk: 30 % - 8.lk: 32 %</p> <p>Avun saanti koulukuraattorilta ja -psykologilta on heikentynyt suhteessa vuoteen 2021 (Koulukuraattorilta 34,9%, Koulupsykologilta 43,0%). Tuloksissa on vuosittain heikentyvä trendi.</p>	<p>Oppilaskysely: Voin koulussa hyvin: 44,00 %</p> <p>MOVE: Heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus 5. luokkalaisissa: 30,00 %</p> <p>MOVE: Heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus 8. luokkalaisissa: 32,00 %</p> <p>Kouluterveyskysely (8. ja 9. luokka): Ei ole saanut tukea ja apua kun on tarvinnut koulukuraattorilta: 37,60 %</p> <p>Kouluterveyskysely (8. ja 9. luokka): Ei ole saanut tukea ja apua kun on tarvinnut koulupsykologilta: 47,70 %</p>	<p>Ei toteutunut</p>
--	---	--	---	----------------------

Valtuustokauden Tavoite : 2. Espoo toteuttaa palveluja koko espoolaisen yhteisön voimin				
2.1. Palvelutuotannon kustannusvaikuttavuus paranee digikärkihankkeiden vaikutuksesta.	<p>Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman digikärkihankkeiden eteneminen aikataulussa (80% toteutuu hyväksytyssä aikataulussa)</p> <p>Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman digikärkihankkeiden hyötytavoitteiden saavuttamisen arvio</p>	<p>Digikärkihankkeiksi on luokiteltu v. 2020 TAKE-ohjelmaan liittyneet spesifiset digihankkeet. Tällöin myös HYTET oli osa Espoon kaupungin toimintaa. Viime aikoina fokuksessa on enimmäkseen ollut DigiOne ja JoTo. HR Digin ja OmaEspoon osalta tilannetta on arvioitu uudestaan ja suunnitelmat niiden toteutuksen osalta on muuttuneet. Alla kuvaus kaikista hankkeista, jotka on alun perin luokiteltu digikärkihankkeiksi:</p> <p>Espoon DigiOne-käyttöönotto ei valmistu kokonaisuudessaan TAKE-kaudella, Vantaa johtaman kuntien yhteishankkeen myöhästymisen ja kustannusten kasvun vuoksi. Arvio on, ettei kustannushyödytkään tule toteutumaan, koska Vantaa yhteishanke on ilmoittanut merkittävistä nousuista tulevaisuudessa käyttömenoissa.</p> <p>JoTo myöhästyi n. 12-16 kk alkuperäisestä aikataulusta. Sote-exitin myötä uudelleen tarkastellut hyötytavoitteet ovat toteutuneet taloushallinnon henkilöstövähennyksinä.</p> <p>eVaKa 2. vaihe valmistui aikataulussa. Nettokustannushyödyt on toteutettu Kasvun ja oppimisen toimialalla muulla keinoin, koska alkuperäiset hyödyt ovat toteutuneet lähinnä laskennallisina työaika säästöinä lakisääteisistä henkilöstömitoituksista johtuen.</p> <p>OmaEspoon sisäisen omistajavaihdoksen myötä suunniteltua</p>		Toteutui pääosin

	<p>kaupunkiyhteistä toimintamallia on tarkasteltu uudelleen, ja päädytty toteuttamaan vain henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon palveluhallintajärjestelmän käyttöönotot kaupungissa, aikaisemmin käytössä olleella Hektori-järjestelmällä. Kustannushyötyjä tarkasteltiin uudestaan sote-exitin ja muuttuneen tavoitetilan myötä. Asiointipalvelut on lähtenyt suunnittelemaan oman pääjärjestelmänsä uusintaa digiasiointikanavineen. Tämä hanke tulee toteutumaan TAKE-kauden ulkopuolella. Eikä siis sisälly varsinaisesti digikärkihankkeisiin.</p> <p>HR digi ei toteudu sellaisenaan, vaan tavoitetta on muutettu toimintaympäristö ja tarpeet huomioiden. HR digi viittaa ajatteluun, jossa S365 palkka- ja HRM-järjestelmä, olisi korvattu isolla kansainvälisellä HRM-järjestelmällä. HRM-osuuden lisäksi uusi järjestelmä olisi sisältänyt myös HRD-osuuden. HR digi tavoite on kuitenkin muuttunut vuosien saatossa siten, että ei luovuta Sarastian S365-järjestelmästä, vaan kilpailutetaan kaupungille järjestelmä HRD-prosesseihin, joissa ei ole tällä hetkellä minkäänlaista järjestelmätukea. Lisäksi kaupungille kilpailutetaan työvuorosuunnittelujärjestelmä, joka korvaa nyt käytössä olevan Titania-järjestelmän.</p> <p>Työvuorosuunnittelujärjestelmä kilpailutetaan huomioiden erityisesti Varhaiskasvatuksen tarpeet sekä niiden yksiköiden tarpeet, jotka nyt käyttävät Titaniaa. Varhaiskasvatuksessa ei ole</p>	
--	--	--

		<p>tällä hetkellä sähköistä järjestelmää työvuorojen suunnitteluun ja seurantaan. Varhaiskasvatus tulee olemaan uuden työvuorosuunnittelujärjestelmän suurin käyttäjä.</p> <p>Sote-tietoallas ja digiklinikka valmistuivat aikataulussa, mutta ovat siirtyneet LUVN:lle.</p>		
--	--	--	--	--

<p>2.2. Palvelutuotanto kehittyi asukas- ja asiakaslähtöisesti ja kustannusvaikuttavasti monituottajamallia hyödyntäen.</p>	<p>Espoolaisten tyytyväisyys palveluihin viimeisen kolmen vuoden keskimääräinen taso (Kaupunki- ja kuntapalvelututkimuksen laaja indeksi) Lähtöarvo: 3,71 Tavoitearvo: paranee</p> <p>Laadullinen arvio monituottajamallin mahdollisuuksien hyödyntämisestä kattavasti</p>	<p>Kasvun ja oppimisen toimiala</p> <p>Monituottajamallissa on useita palveluntuottajia. Palveluja kehitetään ottaen huomioon yhtä aikaa kolme tavoitetta: palvelutuotannon asukaslähtöisyys, asiakaslähtöisyys ja kustannusvaikuttavuus. Kasvun ja oppimisen toimiala hyödyntää monituottajamallia varhaiskasvatuksessa ja opetuksen iltapäiväkerhoissa.</p> <p>Esposseen pyritään saamaan lisää yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja niin, että yksityisen osuus palveluista nousee vähitellen noin 25 prosentista 35 prosenttiin. Palveluntuottajien kanssa tehdään jatkuvaa, hyvää yhteistyötä. Uusien yksityisten toimipaikkojen valmistelussa palveluntuottajat ja varhaiskasvatuksen tulosyksiköt yhdessä varmistavat, että suunnitellulla alueella on riittävästi varhaiskasvatuksen kysyntää. Joitakin kaupungin Y-tontteja on luovutettu hakumenettelyn kautta yksityisille palveluntuottajille päiväkotirakentamiseen. Tällä hetkellä palveluntuottajat ovat suhdannetilanteen ja palvelujen järjestämiskustannusten nousun takia hyvin varovaisia laajentamaan toimintaansa. Monituottajamallissa kustannusvaikuttavuutta seurataan ja</p>	<p>Espoolaisten tyytyväisyys palveluihin viimeisen kolmen vuoden keskimääräinen taso (Kaupunki- ja kuntapalvelututkimuksen laaja indeksi): 3,80</p> <p>Laadullinen arvio monituottajamallin mahdollisuuksien hyödyntämisestä kattavasti</p>	<p>Toteutui</p>
---	--	--	---	-----------------

		<p>ohjataan sekä tuotantomallien välillä että kunkin tuotantomallin sisällä. Monituottajamallia toteutetaan yksityisessä varhaiskasvatuksessa yksityisen hoidon tuen mallilla ja palvelusetelimallilla. Yksityisen hoidon tuki on osa varhaiskasvatuksen lainsäädännön edellyttämää toimintaa, jonka perhe voi halutessaan valita. Palveluseteli on kunnalle vapaaehtoinen tapa toteuttaa palvelua, jonka myös perhe voi halutessaan valita. Tällä hetkellä se on jonkin verran kunnan itse tuottamaa palvelua edullisempi kunnalle, mutta asiakkaalle jonkin verran kalliimpi palveluntuottajan asettaman lisämaksun takia</p> <p>Perusopetuksen iltapäiväkerhojen toimintaa tuotetaan sekä kaupungin omana toimintana että yksityisen ja kolmannen sektorin toimintana käyttäen kulloinkin tarkoituksenmukaisinta toimintatapaa. Eri tuotantomuotojen välisessä arvioinnissa otetaan huomioon myös välilliset kustannukset ja riskit mm. henkilöstöön ja jatkuvuuteen liittyen. Mahdolliset muutokset tuotantomuodossa arvioidaan aina sopimuskausien katkotilanteissa ja toiminnan rakenteen muuttuessa.</p> <p>Kaupunkiympäristön toimiala</p>		
--	--	---	--	--

		<p>Tilapalveluissa palvelutuotantoa kehitetään yhteistyössä toimitilojen käyttäjien, asiakkaiden kanssa. Myös yhteistyötä asukkaiden kanssa lisätään tulevaisuudessa hankkeiden toteutuksen osalta.</p> <p>Osa palvelutuotannosta toteutetaan Tilapalvelujen omana työnä ja osa kilpailutettuina ostopalveluina.</p> <p>Tilapalvelujen palvelutuotantoa on kehitetty asukas- ja asiakaslähtöisesti monituottajamallilla. Toimitilojen suunnittelupalveluissa palveluiden ostot ovat noin 98 %. Monituottajamalli antaa mahdollisuuden kustannustehokkaaseen palvelutuotantoon kilpailutusten myötä sekä kustannusten ja palvelujen laadun seurantaan.</p> <p>Palvelutuotannon laatusurainta on kehitetty erityisesti siivouksen ja kiinteistönhoidon palvelutuotannon osalta. Näiden palvelutuotteiden kustannuskehitystä ja tehokkuutta seurataan säännöllisesti mm. Patumenettelyn kautta sekä omassa tuotannossa että palvelutuotannossa.</p> <p>Kiinteistöjen rakennuttamisessa erityisesti eri osa-alueiden valvonnan ostopalveluus on noussut (25-30%). Siivouksessa, kiinteistönhoidossa ja aula- ja turvallisuuspalveluissa oman</p>	
--	--	--	--

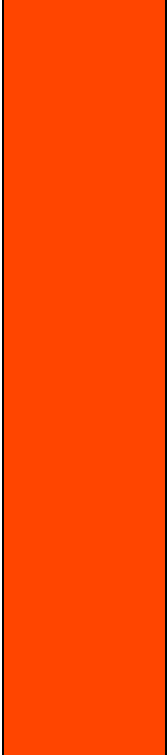

		<p>tuotannon ohella toimii alueilla kilpailutetut ostopalvelut useamman tuottajan toimesta.</p> <p>Siivouksen ostopalvelujen osuus on yli 60 %, kiinteistönhoidossa noin 30 % ja aula- ja turvallisuuspalveluissa yli 30 %. Kiinteistöjen ylläpidon oman, että ostopalvelujen laadunseuranta on myös kehitetty ja yhteistyötä lisätty kohteiden käyttäjien kanssa.</p> <p>Kaupunkitekniikan keskuksen kunnossapidon, rakentamisen, maaperätutkimusten ja maastomallimittausten palveluja tuotetaan omana tuotantona, omajohtoisena tuotantona ja ostopalveluna arvioiden kulloinkin tarkoituksenmukaisin tuotantotapa. Eri palveluiden tuotantotavoilla haetaan monituottajamallilla kustannushyötyjen syntymistä. Monituottajamallia on hyödynnetty kustannustehokkaan palvelutuotantoon urakoitsijoiden ja palvelutoimittajien kilpailutusten myötä.</p> <p>Kuntapalvelututkimus TEKPA 2023 mukaan palvelujen asiakastyytyväisyys on parantunut. Mm. liikennealueiden hoidon arvosana nousi vuoden 2022 2,91:stä vuoden 2023 3,49:ään. Samoin puistojen hoidon arvosana nousi 3,61:stä 3,75:een.</p> <p>Oman työn kilpailukyky rakentamis- ja kunnossapitotyössä on parantunut verrattuna ostopalveluihin, joiden kustannukset ovat nousseet noin 15 % vuoden aikana.</p>	
--	--	---	--

		<p>Laadullisena arviona monituottajamallista voidaan arvioida, että oma tuotanto on varteenotettava ja kilpailukykyinen vaihtoehto ostopalveluihin nähden valikoiduissa toiminnoissa.</p> <p>Espoon median eri kanavilla on kerrottu maankäytön suunnittelun ajankohtaisista asioista, Espoon yleiskaava 2060:n tavoitteista ja teemoista, liikennesuunnittelusta sekä Luontoviisas Espoo -työstä. Kaupunkisuunnittelukeskuksessa ei ole käytössä monituottajamallia toiminnan vuoksi. Kustannustehokkaaseen toimintaa ja palveluluiden tuottamista on kehitetty. Toimintaa seurataan eri talousmittareiden kautta mm. Patun avulla.</p> <p>Vuoden aikana kehitettiin Espoo-tarinan mukaisia alueellisia asukasiloja. Neljään asukasiltaan osallistui yhteensä noin 560 espoolaista Espoonlahden, Tapiolan, Leppävaaran ja Keski-Espoon alueilta ja niissä esiteltiin yhteensä 22:ta kaavaa. Illat herättivät runsaasti kiinnostusta paitsi asukkaissa, myös kaupunkiorganisaatiossa. Tapahtumakonsepti viimeisteltiin vuoden lopussa.</p> <p>Nuorisotaloilla ja kouluvierailuilla tavoitettiin lähes 300 nuorta. Kaupunkisuunnittelukeskus oli mukana kahdessa Hello Espoo -tapahtumassa, joiden kautta tavoitettiin noin 500 maahanmuuttajataustaista asukasta.</p>	
--	--	---	--

		<p>Elinvoiman tulosalue</p> <p>Elinvoiman tulosalueella palveluntuotantoa toteutetaan laajasti monituottajamallilla. Palveluiden tuottamisessa käytetään verkostomaista työskentelytapaa, jossa kumppaneina ovat muun muassa järjestöt, seurat, yhdistykset, oppilaitokset ja yritykset. Elinvoiman tulosalueen palveluissa monituottajamalliin kiinteästi liittyvä, vuorovedoin tapahtuva palvelutuotannon malli takaa sen, että kaupungissa pystytään vastaamaan kustannustehokkaasti asukkaiden ja asiakkaiden tarpeisiin.</p>		
--	--	--	--	--

<p>2.3. Rakentamisen lupien käsittelyaika paranee niin, että 85% lupapäätöksistä käsitellään korkeintaan 75 vuorokaudessa</p>	<p>Kaikki rakennusvalvonnan luvat Lähtöarvo: 1562</p> <p>Uudisrakentamisen ja laajennusten rakennusluvut Lähtöarvo: 507</p> <p>Käyttötarkoituksen muutosten sekä korjaus - ja muutostöiden rakennusluvut Lähtöarvo: 331</p> <p>Muut kuin rakennusluvut Lähtöarvo: 820</p> <p>Myönnettyt asunnot yhteensä Lähtöarvo: 5038</p> <p>Myönnettyt kerrostaloasunnot Lähtöarvo: 4182</p> <p>Myönnettyt pientaloasunnot Lähtöarvo: 856</p> <p>Prosentuaalinen osuus kaikista luvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta. Lähtöarvo: 81%, Tavoitearvo: 85%</p> <p>Prosentuaalinen osuus uudisrakentamisen ja laajennusten rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta. Lähtöarvo: 74%, Tavoitearvo: 85%</p> <p>Prosentuaalinen osuus käyttötarkoituksen muutosten sekä korjaus- ja muutostöiden</p>	<p>Rakentamisen suhdannetilanne, erityisesti uudisasuntokaupan tyrehtyminen ja rakennusalan konkurssit ovat vaikuttaneet hankkeeseen ryhtyviin. Lupahakemusten käsittelyjä on pyydetty jarruttamaan ja jopa keskeyttämään, hakemuksia ei ole kuitenkaan vielä poistettu järjestelmästä. Tämä on vaikuttanut erityisesti uudisrakentamisen käsittelyaikojen pidentymiseen.</p> <p>Uusien lupakäsittelijöiden rekrytoinneissa on onnistuttu, syksyllä 2023 on aloittanut taas yksi uusi lupakäsittelijä. Henkilöstön ikärakenteesta johtuvat rekrytoinnit ja perehdytykset tulevat myös jatkossa vaikuttamaan kokonaisuuteen. Esihenkilötehtävissä on tapahtunut muutoksia rakennuslupapäällikön siirryttyä rakennusvalvonnan päällikön tehtävään. Uusi rakennuslupapäällikkö aloittaa keväällä ja samoin uusi aluevastaava. Näiden avaintehtävien täyttö mahdollistaa kehitysprojektin viimeistelyn.</p> <p>Rakennusvalvonnan lupaprosessia koskeva analyysi sekä pientalolupaprosessin että kerrostalolupaprosessin osalta on tehty ja sen perusteella suunniteltujen kehittämistoimien toteuttamista on jatkettu. Tavoitteena saada luotua</p>	<p>Kaikki rakennusvalvonnan luvat: 1294,00</p> <p>Uudisrakentamisen ja laajennusten rakennusluvut: 383,00</p> <p>Käyttötarkoituksen muutosten sekä korjaus - ja muutostöiden rakennusluvut: 325,00</p> <p>Muut kuin rakennusluvut: 586,00</p> <p>Myönnettyt asunnot yhteensä: 3066,00</p> <p>Myönnettyt kerrostaloasunnot: 2640,00</p> <p>Myönnettyt pientaloasunnot: 426,00</p> <p>Prosentuaalinen osuus kaikista luvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta.: 78,00 %</p> <p>Prosentuaalinen osuus uudisrakentamisen ja laajennusten rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta.: 68,00 %</p> <p>Prosentuaalinen osuus käyttötarkoituksen muutosten sekä korjaus- ja muutostöiden rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta.: 82,00 %</p> <p>Prosentuaalinen osuus muista kuin</p>	<p>Ei toteutunut</p>
---	--	---	---	----------------------

	<p>rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta. Lähtöarvo: 80%, Tavoitearvo: 85%</p> <p>Prosentuaalinen osuus muista kuin rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta. Lähtöarvo: 81%, Tavoitearvo: 85%</p>	<p>vastuullinen, oikea-aikainen , ennakoitava ja läpinäkyvä prosessi.</p> <p>Jalkauttamisvaiheessa olevat kehittämistoimet sekä rekrytointien ja perehdytyksen onnistuminen tullevat vaikuttamaan jatkossa lupakäsittelyajan ja asiakaskokemuksen parantumiseen. 1.1.2025 voimaantulevan rakentamislain tuomat muutokset ja niiden edellyttämät toiminnan kehittämis- , muutos- ja oppimistarpeet kuormittavat resursseja merkittävästi tulevan kahden vuoden aikana.</p> <p>Rakennusjärjestyksen päivittämistä ollaan käynnistämässä uudelleen. Tavoitteena saada synkronoitua se uuden rakentamislain kanssa sekä huomioida muutkin mahdollisesti esille nousevat tarpeet.</p>	<p>rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta.: 77,00 %</p>	
--	---	--	---	---

<p>2.4 Espoon kaupungin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen rajapinnat ja palveluketjut toimivat hyvin</p>	<p>Arviointi kaupungin toiminnan ja talouden näkökulmista sekä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Arviointia tarkennetaan yhteistyön ja rajapintojen muotouduttua.</p>	<p>Yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa on edelleen muodostumisvaiheessa. Kuntien vastuulle jäävä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kaupungilla organisoitu pääasiallisesti Elinvoiman tulosalueelle, kuitenkin niin, että kaikilla yksiköillä on vastuu siitä oman perustehtävänsä kautta. Yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa keskeisenä haasteena tällä hetkellä ovat yhteisten tavoitteiden linjauksien, asiakasohjauksen ja palveluketjujen puuttuminen sekä konkreettisten yhteyshenkilöiden puuttuminen. Käytännön tasolla yhteistyö toimii hyvin vaihtelevasti toiminnoista riippuen, osa yhteistyöstä on saatu toki järjestymään myös hyvin epävarmuuksista huolimatta. . Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talospaineet näyttävät aiheuttavan tilanteen, jossa hyvinvointialueella tehtävät toimenpiteet keskittyvät muihin asioihin ja kaupungin kanssa tehtävä yhteistyö priorisoituu melko alas eikä yhteistyön resurssia löydetä. Ensimmäinen varsinainen neuvottelu yhteistyön rakentamisesta on kaupungin ja hyvinvointialueen johdon välillä helmikuussa.</p>	<p>Toteutui pääosin</p>
---	---	---	-------------------------

Valtuustokauden Tavoite : 3. Espoo on taloudellisesti kestävä ja verotukseltaan kilpailukykyinen				
<p>3.1. Toimintamenojen kasvua hillitään Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman ja talousarvion mukaisesti.</p>	<p>Toimialojen talous toteutuu alkuperäisen talousarvion mukaisesti</p>	<p>Kaupungin toimintakate toteutui 25 milj. euroa talousarviota parempana. Toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 8 milj. eurolla. Katetta paransi kertaluonteinen 31 milj. euron maa-alueen myynti. Ilman kertaluontoista tuloa toimintakate toteutui alkuperäistä talousarviota heikompana.</p> <p>Kaupungin TaKE tuottavuustavoite vuodelle 2023 oli 19,3 milj. euroa, ja toteuma oli 18,7 milj. euroa. Koko kaupungin tuottavuustavoite toteutui - 0,6 milj. euroa vuositavoitetta heikompana. Kaupungin tuottavuustavoitteista on raportoitu tilinpäätöksessä koko kaupungin tasolla sekä toimialatasolla.</p>		<p>Ei toteutunut</p>
<p>3.2. Investointien tulorahoitusaste nousee yli 100 % valtuustokauden aikana ja konsernin lainakanta kääntyy laskuun.</p>	<p>Investointien tulorahoitusaste vähintään talousarvion mukainen</p> <p>Toiminnan ja investointien rahavirta on vähintään talousarvion mukainen</p> <p>Konsernin lainakanta enintään talousarvion mukainen</p>	<p>Kaupungin ei tarvinnut nostaa talousarviolainaa, joten kaupungin lainakanta laski. Käyttötalouden menot ylittyivät, mutta verorahoituksen ja rahastojen alaskirjausten palautusten johdosta vuosikatetavoite saavutettiin. Investointien tulorahoitusaste toteutui talousarviota parempana.</p> <p>Konsernin lainakanta toteutui vertailukelpoisesti 111 milj. euroa talousarviota pienempänä ollen 3854 milj. euroa.</p>		<p>Toteutui</p>

<p>3.3. Espoolaiset viranhaltijat sekä poliittiset päättäjät vaikuttavat hallitusohjelman valmisteluun ja valtakunnalliseen päätöksentekoon siten, että Espoon mahdollisuudet kestäväan kasvuun ja investointeihin turvataan.</p>	<p>Arviointi valmistelussa tai päätöksenteossa olevista muutoksista</p> <p>Hallitusohjelmassa ja valtakunnanpolitiikassa toteutettavan politiikan ja lainsäädännön vaikutus Espoon kuntatalouteen.</p>	<p>Espoon kaupunki on aktiivisesti vaikuttanut hallitusohjelman valmisteluun. Uudessa hallitusohjelmassa on paljon kaupunkimyönteisiä kirjauksia ja tavoitteita. Yhtenä merkittävän positiivisena nostona on suurimpien kaupunkien ja valtion välisen allianssiyhteistyön rakentaminen, jonka työtä on käynnistetty. Haastavimmat kirjaukset liittyvät kansainvälisiin osajiin ja maahanmuuttajien kotoutumiseen, jossa hallitusohjelman kirjaukset ovat jopa osittain ristiriitaisia.</p> <p>Espoon tulee jatkaa työtä hallitusohjelman toimeenpanoon vaikuttamiseksi. Valtio on myös käynnistänyt VOS-järjestelmän uudelleen arvioinnin, jossa Espoon kaupungin näkemysten huomioiminen on kriittistä rahoituksen näkökulmasta. Myös monia muita hallitusohjelman mukaisia uudistuksia on käynnistynyt, joissa Espoo vaikuttaa aktiivisesti kuten normien purku, TE-uudistus ja Talent Boost. Lisäksi pyrimme varmistamaan, että pk-seudulle koulutetaan riittävästi työvoimaa varhaiskasvatukseen. Samalla tulisi parantaa yleisesti korkeakoulujen sisäänottojen määriä pk-seudulla, joka vaatisi valtion rahoituksen kohdentumista pk-seudun korkeakouluihin. Useissa valtion käynnistämässä uudistuksissa, kuten TE</p>	<p>Toteutui</p>
---	--	---	-----------------

		<p>ja VOS, merkittävänä haasteena on se, ettei valtio nimeä kuntien edustajia ohjausryhmiin.</p> <p>Vuoden lopussa VM ilmoitti valtionosuuteen lisää leikkauksia johtuen sote-uudistuksesta. Nämä leikkaukset päätettiin lopulta siirtää eteenpäin ja tutkia niiden mahdollisia sopeuttamisia. Espooseen näiden vaikutukset ovat kymmenissä miljoonissa euroissa vuosittain. Tämä kytkeytyy myös vahvasti VOS-uudistukseen.</p> <p>Länsirata hankkeen osalta on käynnistynyt keskustelut investointien suuruuksista valtion ja kuntien välillä. Lisäksi siihen on päätetty hakea CEF-rahoitusta.</p> <p>Kaupunginjohtaja piti puheenjohtajistolle ja espoolaisille kansanedustajille tilaisuuden, jossa käytiin Espoon ajankohtaisia asioita valtion politiikan näkökulmasta. Espoolaisilla politikoilla on merkittävä rooli, mikäli haluamme tapahtuvan Espoon kannalta myönteisiä poliittisia ratkaisuja.</p>		
--	--	---	--	--

Valtuustokauden Tavoite : 4. Espoo on kansainvälisesti vetovoimainen yrittäjyys- ja innovaatiopääkaupunki				
<p>4.1. Espoo houkuttelee tieto- ja osaamisintensiivisiä yrityksiä sijoittumaan ja pysymään Espoossa.</p>	<p>Yritysten halukkuus suositella Espoota Lähtöarvo: -4, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Tieto- ja osaamisintensiivisten yritysten ja niiden työpaikkojen nettomäärä Lähtöarvo: 39 258, Tavoitearvo: kasvaa</p>	<p>Tieto- ja osaamisintensiivisten yritysten määrä on kasvanut 155:lla sen ollen Q3/2023 8325 (Q4/2022 8170). Myös työpaikkojen määrä on kasvanut 39 258 → 41 128.</p> <p>Yritysten toimintaympäristötutkimuksen mukaan espoolaiset yrittäjät antoivat NPS tulokseksi -3 kysymykseen "Yrityksen sijaintikunnan suositteluinen yritystoiminnan kannalta". Vuoden takaiseen parannusta on +1. Helsingin tulos oli -11 ja Vantaan -36 ja ympäristökuntien -38. Espoo pärjää vertailussa siis varsin hyvin, vaikka NPS tulos on negatiivinen.</p>	<p>Yritysten halukkuus suositella Espoota: -3,00</p> <p>Tieto- ja osaamisintensiivisten yritysten ja niiden työpaikkojen nettomäärä: 41128</p>	<p>Toteutui</p>
<p>4.2. Yritystyöpaikkojen määrä Espoossa ja kasvukäytävillä kasvaa.</p>	<p>Yritystyöpaikat yhteensä Lähtöarvo: 115 485, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Yritystyöpaikat (kaupunkirata) Lähtöarvo: 35 021, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Yritystyöpaikat (Länsimetro) Lähtöarvo: 55 854, Tavoitearvo: kasvaa</p>	<p>Tammi-marraskuussa 2023 yritystyöpaikkojen estimoitu määrä kasvoi muutamalla tuhannella vuodesta 2022.</p>	<p>Yritystyöpaikat yhteensä: 119 311</p> <p>Yritystyöpaikat (kaupunkirata): 35 745</p> <p>Yritystyöpaikat (Länsimetro): 58 461</p>	<p>Toteutui</p>

<p>4.3. Espoo on haluttu kumppani kestävien kaupunki- ja palveluratkaisujen kehittämisessä.</p>	<p>Ulkoisen kehittämisrahoituksen määrä Espoo-tarinan toimeenpanoa tukevissa yhteiskehittämisen hankkeissa Lähtöarvo: Ei tiedossa, Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Laadullinen arvio yhteistyön kehityksestä.</p>	<p>Espoon projektitoiminta on kehittynyt aikaisempiin vuosiin nähden ja yhteistyökumppaneiden määrä on kasvanut. Espoo nähdään keskeisenä toimijana kansallisesti kestävien kaupunkiratkaisujen kehittämisessä. Espoo saa yhä enemmän ehdotuksia yhteisistä kehittämishankkeista kumppaneiltaan.</p> <p>Ulkoisen kehittämisrahoituksen määrä Espoo-tarinan toimeenpanoa tukevissa yhteiskehittämisen hankkeissa: 7,4 M€ (ulkoisen kehittämisrahoituksen määrä v. 2023 käynnissä olleissa palvelujen ja toiminnan kehittämisprojekteissa)</p>	<p>Ulkoisen kehittämisrahoituksen määrä Espoo-tarinan toimeenpanoa tukevissa yhteiskehittämisen hankkeissa: 7400000,00 €</p>	<p>Toteutui</p>
---	--	--	--	-----------------

<p>4.4. Espoo profiloituu Pohjoismaiden parhaana startup-yrittäjyyden ja kasvuyritysten sijaintikaupunkina, jota tukemaan kehitämme kasvuyrityskampuksen yhdessä kumppaneiden kanssa.</p>	<p>Rahoituksen määrä espoolaisiin yrityksiin (NewCo) Lähtöarvo: 411.3M€ , Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Startup-yritysten määrä Espoossa (NewCo) Lähtöarvo: 496 , Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>Kasvuyrityksiin ja innovaatioyhteisöön kohdistuva suunnitelman valmistuminen</p>	<p>Espoossa oli vuodenvaihteessa 2023-2024 yhteensä 432 vuonna 2014 tai myöhemmin perustettua startupia (lähde: Dealroom). Määrä on laskenut n. 6 yrityksellä edellisestä vuodesta. Uusien perustettujen startupien määrä koko Suomessa on laskenut selvästi vuodesta 2015 lähtien.</p> <p>Espolaiset startupit keräsivät vuonna 2023 rahoitusta €158M. Kokonaisluvusta puuttuu muutamia rahoituskiertoja, joiden arvoa ei julkistettu. Vuonna 2022 kerätty rahoitus oli €411.3M, jolloin rahoitusmäärän kokonaissummaa nostivat merkittäväksi kahden yrityksen rahoituskierrokset – nämä pois lukien sijoituksia kerättiin vuonna 2023 sama määrä kuin vuonna 2022.</p> <p>Innovaatio- ja kasvuyritysyhteisön kehittämiseen liittyvät suunnitelmat on määritetty osana keväällä 2023 valmistuneita elinkeino- ja työllisyyspoliittisten painopisteitä.</p>	<p>Rahoituksen määrä espoolaisiin yrityksiin (NewCo): 158000000,00</p> <p>Startup-yritysten määrä Espoossa (NewCo): 432</p>	<p>Toteutui pääosin</p>
---	--	---	---	-------------------------

<p>4.5. Espoo on Pohjoismaiden paras paikka kansainvälisille osaajille</p>	<p>Kv-osaajien tyytyväisyys tapahtumiin ja palveluihin kasvaa ja on vähintään erinomaisella tasolla (NPS vähintään 40) valtuustokauden päättyessä Lähtöarvo: 37, Tavoitearvo: 40</p> <p>Työnantajien tyytyväisyys tapahtumiin ja palveluihin kasvaa ja on vähintään erinomaisella tasolla (NPS vähintään 40) Lähtöarvo: 30 Tavoitearvo: 40</p> <p>Tapahtumiin ja palveluihin osallistuneiden kv-osaajien määrä kasvaa ja on valtuustokauden päättyessä 6000 Lähtöarvo: 1427 Tavoitearvo: valtuustokauden päättyessä 6000</p> <p>Tapahtumiin ja palveluihin osallistuneiden työnantajien määrä kasvaa ja on valtuustokauden päättyessä 500 Lähtöarvo: 11 Tavoitearvo: valtuustokauden päättyessä 500</p>	<p>Kv-osaajien tyytyväisyys palveluihin parantunut. Työnantajien osalta NPS-luku pysynyt samana, koska tyytyväisyyttä mittaavia tapahtumia työnantajille ei ole ollut Q3-Q4 aikana.</p>	<p>Kv-osaajien tyytyväisyys tapahtumiin ja palveluihin kasvaa ja on vähintään erinomaisella tasolla (NPS vähintään 40) valtuustokauden päättyessä: 44,00</p> <p>Työnantajien tyytyväisyys tapahtumiin ja palveluihin kasvaa ja on vähintään erinomaisella tasolla (NPS vähintään 40): 41,40</p> <p>Tapahtumiin ja palveluihin osallistuneiden kv-osaajien määrä kasvaa ja on valtuustokauden päättyessä 6000: 3935,00</p> <p>Tapahtumiin ja palveluihin osallistuneiden työnantajien määrä kasvaa ja on valtuustokauden päättyessä 500: 215,00</p>	<p>Toteutui</p>
<p>4.6 Nuorisotyöttömyys alenee v. 2019 tasolle</p>	<p>Alle 25 v. työttömien osuus saman ikäisestä työvoimasta Lähtöarvo: 8,4%, Tavoitearvo: 6,9%</p>	<p>Nuorten työttömyysaste on kääntynyt nousuun ja on vielä kaukana vuoden 2019 lopun lukemista (6,9%).</p> <p>Työllisyyspalveluissa nuorten aktivointiasetetta on saatu kasvatettua (35,1%) ja työllistettyjen nuorten määrä on 2047 kun tavoitteena on 2200 vuodessa.</p>	<p>Alle 25 v. työttömien osuus saman ikäisestä työvoimasta: 9,40 %</p>	<p>Ei toteutunut</p>

Valtuustokauden Tavoite : 5. Espoo on viihtyisä, turvallinen ja luonnonläheinen kotikaupunki				
<p>5.1. Espoo kasvaa kestävästi.</p>	<p>Pääosa infrainvestoinneista kohdistuu kaupunkikeskuksiin, hyvien joukkoliikenneyhteyksien varteen ja niiden saavutettavuuteen Lähtöarvo: 0%, Tavoitearvo: yli 50%</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Yhdyskuntarakenne ja kaupunkikuva -indeksin kolmen vuoden keskimääräinen taso Lähtöarvo: 3,41, Tavoitearvo: paranee</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Yhdyskuntatekniset palvelut -indeksin kolmen vuoden keskimääräinen taso Lähtöarvo: 3,9, Tavoitearvo: paranee</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Ympäristöpalvelut-indeksin kolmen vuoden keskimääräinen taso Lähtöarvo: 3,65, Tavoitearvo: paranee</p> <p>Kehitetään määrällinen ja laadullinen arviointi kumppanuuksien ja yhteistyömallien hyödyntämisestä osana investointien ja kehittämishankkeiden toteuttamista.</p> <p>Kulikutapaosuus (kestävät liikkumistavat yhteenlaskien) Lähtöarvo: 50%, Tavoitearvo: kasvaa</p>	<p>Kunnassa hyväksytyt asemakaavat sisälsivät vuonna 2023 yhteensä 300 000 k-m² uutta asuntorakentamisen kerrosalaa. Tästä 97 % sijoittui MAL 2019 -suunnitelman mukaisille maankäytön ensisijaisille kehittämisvyöhykkeille. MAL-kaudella 2020–2023 Espoossa hyväksytyt asemakaavat sisälsivät yhteensä 1 412 800 k-m² uutta asuntorakentamisen kerrosalaa.</p> <p>Kunnassa hyväksytyt asemakaavat ovat sisältäneet uutta työpaikkakerrosalaa (K/T/Y) yhteensä - 114 100 k-m² (netto). Toimistoja, hotellin, kongressikeskuksen ja asuntoja Keilaniemeen mahdollistavan Keilarannan kaavamuuotos on hyväksytty ehdotuksena kaupunginhallitukselle. Uutta asumisen kerrosalaa sisältäviä kaavoja on hyväksytty Tapiolan (Tietäjänkylmä ja Laajalahden keskus) ja Matinkylän suuralueilla (Koronakylmä II, Nuottaniemi II).</p> <p>Espoon keskuksen läheisyydessä Kaupunginkalliossa on kaavan valmisteluaineisto ollut nähtävillä. Tapiolan suuralueella Tietäjätien valmisteluaineisto sekä Itärannan, Ahertajankulman ja Malmiportin kaavaehdotukset ovat olleet nähtävillä.</p> <p>Laajalahdessa urheilu- ja</p>	<p>Pääosa infrainvestoinneista kohdistuu kaupunkikeskuksiin, hyvien joukkoliikenneyhteyksien varteen ja niiden saavutettavuuteen: 66,00 %</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Yhdyskuntarakenne ja kaupunkikuva -indeksin kolmen vuoden keskimääräinen taso: 3,40</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Yhdyskuntatekniset palvelut -indeksin kolmen vuoden keskimääräinen taso: 3,90</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Ympäristöpalvelut-indeksin kolmen vuoden keskimääräinen taso: 3,70</p> <p>Kulikutapaosuus (kestävät liikkumistavat yhteenlaskien): ei tiedossa</p> <p>Asemakaavan uusi asunto-km²: 300000,00 km²</p>	<p>Toteutui</p>

	<p>Asemakaavan uusi asunto-km2 Lähtöarvo: 0k-m², Tavoitearvo: 300 000k-m²</p>	<p>virkistystoimintojen ja -tilojen rakentamisen mahdollistava kaavamuutos on hyväksytty.</p> <p>Valtuusto hyväksyi Lasihytin asemakaavan Kauklahdessa. Asemakaavalla luodaan edellytykset keskusta-alueen toteuttamiselle ja mahdollistetaan Kauklahden asemanseudun monipuolinen kehittyminen. Asemakaavalla osoitetaan alueelle uutta asumista ja luodaan edellytykset kaupunkiradan ulottamiselle Kauklahteen asti.</p> <p>Kaava mahdollistaa myös päiväkodin, kivijalkapäiväkodin, päivittäistavara-kaupan ja muiden liiketilojen toteuttamisen.</p> <p>Hepokorvenkallion asemakaava on saanut lainvoiman. Kaava mahdollistaa datakeskuksen hukkalämmön hyödyntämisen lämmöntuotannossa.</p> <p>Alkuvuoden 2023 investoinneista (infra) on 66 % suuntautunut saavutettavuusvyöhykkeille I-II.</p> <p>Espoon liikennekatsauksen 2023 mukaan joukkoliikenne on pitkälti palautunut korona-ajan notkahduksesta. HSL:n kulkutapaosuustutkimus valmistui vuonna 2023.</p>		
--	---	---	--	--

<p>5.2. Turvallisuus Espoossa ja kuntalaisten kokema turvallisuus.</p>	<p>Häiriöindeksi Lähtöarvo: 128,3 Tavoitearvo: laskee</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Asukkaiden kokema turvallisuus Lähtöarvo: 4,13 Tavoitearvo: 4</p>	<p>Asukkaiden kokematurvallisuus on tasolla 4,06 (maksimi 5).</p> <p>Espoossa häiriöindeksi on 213,3 kun vuonna 2022 se oli 128,3. Häiriöindeksi on kasvanut viime vuodesta. Häiriöindeksi muodostuu painotetuista rikos- ja tehtävämääristä suhteutettuna asukaslukuun. Painotukset ovat muuttuneet aikaisemmin julkaistusta katuturvallisuusindeksistä ja kuvaa poliisin mukaan paremmin tilannetta.</p>	<p>Häiriöindeksi: 213,30</p> <p>Kaupunki- ja kuntapalvelututkimus: Asukkaiden kokema turvallisuus: 4,06</p>	<p>Toteutui pääosin</p>
--	---	--	---	-----------------------------

<p>5.3. Luonnon monimuotoisuus vahvistuu.</p>	<p>Luonnon kokonaisuikentymättömyys -tiekartan valmistuminen</p> <p>Suojelualueiden pinta-ala kasvaa siten, että kohteita perustetaan luonnonsuojelun toimenpiteet -ohjelman aikataulun mukaisesti vuosille 2021-2025 ajoitettu määrä ja vähintään kohteiden mukainen pinta-ala.</p> <p>Laadullinen arvio luontohaittojen lieventämishierarkian toteutumisesta uusissa maankäytön hankkeissa.</p>	<p>Luonto-ohjelman ja valtuustotavoitteen mukaisesti kaupunginhallitus esitti ympäristönsuojelun valmistelemana 2023 kolme luonnonsuojelualueita 4.12.23 ELY:lle perustettavaksi eli vuositavoite toteutui.</p> <p>Luontoviisas Espoo/kokonaisuikentymättömyys -tiekarttatyössä valmistui ennallistamispotentiaaliselvitys, tiekartan kaikki työpaketit etenivät aikataulussa ja loppuvuonna työstettiin kehittämiskokonaisuuksia ja toimenpiteitä.</p> <p>Asemakaavoissa on vältetty luontohaittojen syntymistä noudattaen Espoossa käytössä olevaa luontoarvojen priorisointia. Luontohaittoja on lievennetty asemakaavoissa kaavamerkinöin ja -määräyksin, jotka ovat koskeneet mm. hulevesien hallintaa, uusien puistoalueiden toteutusta, puuston ja muun kasvillisuuden säilyttämistä ja suojaamista sekä luonnon monimuotoisuuden vahvistamista.</p>		<p>Toteutui</p>
---	---	---	--	-----------------

Valtuustokauden Tavoite : 6. Espoo saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2030 mennessä				
6.1. Hiilidioksidipäästöt vähenevät tavoitteen mukaisesti.	<p>Hiilidioksidipäästöt (Kokonaispäästöt) Lähtöarvo: 823kt, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Lämmitys) Lähtöarvo: 368kt, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Liikenne) Lähtöarvo: 290kt, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Sähkö) Lähtöarvo: 136kt, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Jätteiden käsittely) Lähtöarvo: 24kt, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Teollisuus ja työkoneet) Lähtöarvo: 5kt, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Maatalous) Lähtöarvo: 1kt, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Hiilidioksidipäästöt asukasta kohden Lähtöarvo: 2,8t, Tavoitearvo: laskee</p> <p>Ilmastotyön tiekartan valmistuminen</p> <p>Ilmastonmuutoksen sopeutumisen</p>	<p>Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartta päivitetään kaupunginhallituksen 18.12. päätöksen mukaisesti ja tuodaan kaupunginvaltuuston päätettäväksi kevään 2024 aikana. Tiekartta tarkentaa talousarviossa hyväksytyt ilmastosuunnitelman toimeenpanoa. Valmisteluun on osallistunut laajasti kaupunkikonserni ja tiiviimmin peruskaupungin yhdeksän eri yksikköä.</p> <p>EU:n ilmastomission toimeenpanoa tukeva Espoon ilmastokaupunkisopimus valmistui syyskuussa ja on edennyt komission arviointiin kaupungin ja 25 kumppanin allekirjoittamana. Espoon ilmastotyön verkostoyhteistyötä on lisäksi edistetty kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä muiden ilmastotyön edelläkävijäkaupunkien kanssa.</p> <p>Pitkään jatkuneen ilmastopäästöjen vähenemisen katkaisi vuonna 2022 Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama poikkeustilanne, joka vaikutti polttoaineiden saatavuuteen ja hidasti energian osalta tavoitteiden saavuttamista.</p> <p>- Kokonaispäästöt 2022 910kt CO₂-ekv. Tavoite 2030 212 kt CO₂-ekv. Laskua vuodesta 1990 14%, nousua vuodesta 2021 9%.</p> <p>- Asukaskohtaiset päästöt 2022 3t CO₂-ekv. Pääkaupunkiseudun</p>	<p>Hiilidioksidipäästöt (Kokonaispäästöt): 910,00 kt</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Lämmitys): 444,00 kt</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Liikenne): 303,00 kt</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Sähkö): 129,00 kt</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Jätteiden käsittely): 22,00 kt</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Teollisuus ja työkoneet): 12,00 kt</p> <p>Hiilidioksidipäästöt (Maatalous): 1,00 kt</p> <p>Hiilidioksidipäästöt asukasta kohden: 3,00 t</p>	Toteutui pääosin

	<p>toimenpidesuunnitelman valmistuminen ja toteutumisen seuranta.</p>	<p>pienimmät. Laskua vuodesta 1990 51%, nousua vuodesta 2021 7%.</p> <p>Ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimenpidesuunnitelman mukaisesti valmistui pääkaupunkiseudun työmaavesiohje, jonka viestintäsuunnitelmaa sekä jalkautuksen toimenpiteitä suunniteltiin.</p>		
--	---	---	--	--

<p>6.2. Hiilineutraaliuden edistäminen Espoo-tarinan strategiassa priorisoiduissa kohteissa raideliikenteen varren kaupunkikeskusalueilla ja POKE-pientaloalueilla.</p>	<p>Selvitys POKE-pientaloalueella tehdyistä toimenpiteistä ja arvio niiden vaikuttavuudesta.</p> <p>Selvitys metroradan alueella tehdyistä toimenpiteistä ja arvio niiden vaikuttavuudesta.</p> <p>Selvitys kaupunkiradan alueelle tehdyistä toimenpiteistä ja arvio niiden vaikuttavuudesta.</p>	<p>Pohjois-Espoon keskusten ja pientaloalueiden suunnittelua varten on perustettu erillinen suunnitteluprojekti. Suunnitteluprojektin kautta jalkautetaan ilmastoviisaan kaupunkiympäristön periaatteet asemakaavoitukseen.</p> <p>Viiskorven ja Kalajärven kaavarunkotyöt ovat käynnissä. Niissä suunnitellaan nk. "vartin kaupungin" periaatteiden mukaiset paikalliskeskukset. Tällainen kaupunkirakenne lisää paikallisten palveluiden elinvoimaa ja kannustaa kestäviin kulkutapoihin. Kun keskukset kehittyvät ilmastokestävinä, myös niihin tukeutuvat pientaloalueet voidaan ankkuroida ilmastokestävään kasvuun ja edistää pientalojen kestävää rakentamista.</p> <p>Raide-Jokerin, pikaraitiotie nro 15 liikenne alkoi 21.10.2023. Uusi rata tuo raitiovaunuliikenteen kokonaan uusille asuin- ja työpaikka-alueille edistäen useiden alueiden hiilineutraaliuden kehittymistä. Mm. toimistoja, hotellin, kongressikeskuksen ja asuntoja Keilaniemeen mahdollistavan Keilarannan kaavamuutos on hyväksytty ehdotuksena kaupunginhallitukselle. Metroradan alueella Länsimetron liikennöinnin valmistuttua on alueen kehittämistä jatkettu.</p>	<p>Toteutui</p>
---	---	--	-----------------

		<p>Metroradan alueella Niittysillankäytävän OAS ja valmisteluaineisto on ollut nähtävillä. Niittykummussa vanha paloaseman tontti muutetaan liike- ja toimistorakennusten korttelialueeksi. Kaavan OAS ja valmisteluaineisto on ollut nähtävillä.</p> <p>Metrokäytävän varrella on hyväksytty Kiviruukin osayleiskaava, jolla mahdollistetaan Kivenlahden metroasemaan tukeutuva asuin- ja työpaikka-alue. Osayleiskaava luo edellytykset kestäväälle liikkumiselle sekä tehokkaalle ja vähähiiliselle energijärjestelmälle.</p> <p>Ruukinhuhdan asemakaava mahdollistaa Kiviruukin alueelle Cleantech Garden-hankkeen, joka tukee bio- ja kiertotalouden tutkimuksen kautta laajemmin ilmastonmuutoksen hillinnän tavoitteita.</p> <p>Metron asemaseutuja on kehitetty kestävä kehityksen ja hiilineutraaliutta edistäen. Esim. Finnoon alueella on käytössä rakennuksilla energiapisteytys, mikä perustuu Keke-kriteereihin. Metron asemaseutujen tontinmuodostusten ja rakentamisen kautta metron käyttö on suunniteltu asukkaille liikenteellisesti sujuvaksi. Asemaseuduilla on otettu käyttöön uusissa rakennuksissa ja alueilla mm. maalämpökaivoja ja tehty</p>	
--	--	---	--

		<p> muita energiatoimenpiteitä.</p> <p>Kaupunkiradan vyöhykkeellä Karapellon asemakaava luo edellytykset merkittävän uuden ekologisen keskusta-alueen synnylle. Alueen liikenne tukeutuu vahvasti jalankulkuun ja pyöräilyyn sekä joukkoliikenteeseen. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista tukevat myös vihertehokkuutta, kiertotaloutta ja energiaa koskevat määräykset.</p> <p>Valtuusto hyväksyi Lasihtin asemakaavan Kauklahdessa. Asemakaavalla luodaan edellytykset keskusta-alueen toteuttamiselle ja mahdollistetaan Kauklahden asemanseudun monipuolinen kehittyminen. Asemakaavalla osoitetaan alueelle uutta asumista ja luodaan edellytykset kaupunkiradan ulottamiselle Kauklahteen asti.</p> <p>Infra-palvelualueille on laadittu toimenpideohjelma hiilineutraaliuden edistämiseksi. Datakeskushankkeen mahdollistavan infran suunnittelu on käynnissä. Hepokorvenkallion asemakaava on saanut lainvoiman, joka mahdollistaa datakeskuksen hukkalämmön hyödyntämisen lämmöntuotannossa.</p> <p>Kaupunkisuunnittelukeskus osallistuu</p>	
--	--	---	--

		uuden asemakaavojen vähähiilisyystyökalun (AVA) kehityshankkeeseen yhteistyöhankkeessa. Espoon viherkerroin - työ on valmistumassa ja tulossa käyttöön asemakaavoituksessa.		
--	--	---	--	--

Valtuustokauden Tavoite : 7. Espoo on Suomen paras kotouttaja				
7.1. Espoon kotouttaminen on tuloksellista.	<p>Oppimistulosten kaupunkitasoiset erot vieraskielisten ja suomen- sekä ruotsinkielisten välillä perusopetuksen loppuvaiheessa (6. luokkalaiset) Lähtöarvo: 0,66 , Tavoitearvo: pienenee</p> <p>Oppimistulosten kaupunkitasoiset erot vieraskielisten ja suomen- sekä ruotsinkielisten välillä perusopetuksen loppuvaiheessa (9. luokkalaiset) Lähtöarvo: 0,7 , Tavoitearvo: pienenee</p> <p>Ulkomaalaisten työttömyysaste suhteessa yleiseen työttömyysasteeseen Lähtöarvo 2,4 Tavoitearvo: pienenee</p> <p>Vieraskielisten lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen Lähtöarvo: 74% , Tavoitearvo: kasvaa</p> <p>18-19-vuotiaiden vieraskielisten opiskelijoiden ylioppilastutkinnon suorittaneiden suhdeluku vieraskielisten ikäryhmään suurenee ja lähenee näin ollen suomenkielisten vastaavaa tilannetta. Lähtöarvo: 1,9%, Tavoitearvo: kasvaa</p>	<p>Oppimistulosten kaupunkitasoiset erot vieraskielisten ja suomen- sekä ruotsinkielisten välillä perusopetuksen loppuvaiheessa (6. luokkalaiset): 2023 tulokset kerätään kevään 2024 aikana, vuonna 2022 suomenkielisten keskiarvo oli 8,52 ja vieraskielisten 7,86, eli ero oli 0,66 numeroa.</p> <p>Oppimistulosten kaupunkitasoiset erot vieraskielisten ja suomen- sekä ruotsinkielisten välillä perusopetuksen loppuvaiheessa (9. luokkalaiset): 2023 tulokset kerätään kevään 2024 aikana, vuonna 2022 suomenkielisten keskiarvo oli 8,40 ja vieraskielisten 7,67, eli ero oli 0,73 numeroa. Subjektiviivisen arvosana-arvostelun pienet erot ovat yllättäviä, koska PISA-tutkimuksen mukaan ulkomaalaistaustaiset oppilaat ovat noin kahden kouluvuoden verran jäljessä oppimistuloksissa.</p> <p>Ulkomaalaisten työttömyysaste suhteessa yleiseen työttömyysasteeseen: Vuonna 2023 ulkomaalaisten työttömyysaste oli 2,33 kertaa korkeampi kuin koko työvoiman (tilanne 31.12.2023). Ulkomaalaisten työttömyysaste oli 22,9 % ja koko työvoiman 9,8 %.</p> <p>Vieraskielisten lasten osallistumisaste varhaiskasvatuksessa:</p>	<p>Oppimistulosten kaupunkitasoiset erot vieraskielisten ja suomen- sekä ruotsinkielisten välillä perusopetuksen loppuvaiheessa (6. luokkalaiset): 0,66</p> <p>Oppimistulosten kaupunkitasoiset erot vieraskielisten ja suomen- sekä ruotsinkielisten välillä perusopetuksen loppuvaiheessa (9. luokkalaiset): 0,73</p> <p>Ulkomaalaisten työttömyysaste suhteessa yleiseen työttömyysasteeseen: 2,33</p> <p>Vieraskielisten lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen: 74 %</p> <p>18-19-vuotiaiden vieraskielisten opiskelijoiden ylioppilastutkinnon suorittaneiden suhdeluku vieraskielisten ikäryhmään suurenee ja lähenee näin ollen suomenkielisten vastaavaa tilannetta.: 2,00</p>	Toteutui pääosin

		<p>- Vuonna 2022 10kk-5-vuotiaiden osalta 70,6 % - Vuonna 2022 10kk-6-vuotiaiden osalta 74% - 2023 tulokset saadaan vasta keväällä 2024.</p> <p>Vieraskielisten uusien ylioppilaiden osuus suhteessa vieraskieliseen väestöön: Vuonna 2022 vieraskielisten osuus ylioppilaista Espoon lukioissa 9,1 % ja väestöosuus 18-19-vuotiaista 18,4 %</p>		
--	--	--	--	--

<p>7.2. Espoo tukee vastuidensa mukaisesti Ukrainasta saapuvia pakolaisia onnistuneesti</p>	<p>Toimenpiteistä ja Espoon kasvatustalouden piirissä olevien määristä raportointi ja arvio Espoon kaupungin toimintojen tuloksellisuudesta.</p>	<p>Keväällä 2023 järjestettiin viikoittain poikkihallinnollisia infotilaisuuksia kotikuntaoikeudesta kiinnostuneille tai sen kotikunnan Espoosta saaneille ukrainalaisille. Niistä saatiin myönteistä asiakaspalautetta, mutta kotikuntaoikeiden hakemisen suosion jäädessä alhaiseksi osallistujamäärät jäivät pieniksi. Ukrainankielistä viestintää on kevään jälkeen jatkettu sosiaalisessa mediassa, jossa on mm. levitetty ukrainankielisiä infovideoita. Maahanmuuttajien neuvonta- ja ohjauspalvelupiste Hello Espoo -info Isossa Omenassa ja Ukrainalaisten yhdistys Suomessa Ry:n avustuspiste tukevat ja neuvovat ukrainalaisia. Kaupunki tiivisti yhteistyötään yhdistyksen kanssa. Kevään jälkeen uusia ukrainalaisia kuntalaisia tuli Espooseen noin 100 henkilöä kuukaudessa.</p> <p>Varhaiskasvatukseen on vuoden 2023 aikana tullut noin 130 varhaiskasvatuspaikkahakemusta, jotka koskevat ukrainalaisia lapsia. Joulukuussa varhaiskasvatuksessa oli 67 lasta ja esiopetuksessa 44 lasta.</p> <p>Perusopetuksessa opiskeli 2023 joulukuussa 211 ukrainalaista oppilasta, joista perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistui 30 oppilasta, 21 alakoulussa ja 9 yläkoulussa.</p>	<p>Toteutui</p>
---	--	---	-----------------

		<p>Ukrainan äidinkielen opetusta annettiin 5 opetusryhmässä, joista yksi ryhmä oli yläkoululaisille ja 4 alakoululaisille. Opetukseen osallistui yhteensä 78 oppilasta.</p> <p>Ukrainalainen kulttuuriohjaaja on tukenut huoltajia ja opettajia kodin ja koulun välistä yhteistyössä.</p> <p>Kulttuuriohjaaja on auttanut noin 70 oppilasta tai perhettä (määrässä mukana mm. sisarukset, jotka kuuluvat samaan perheeseen). Määrä on kasvamassa, muuttoa Espooseen tapahtuu Helsingistä ja muista kunnista. Ajoittain ohjaukseen tulee myös Suomeen vasta vähän aikaa sitten muuttuneita tai vasta suomalaiseen kouluun ilmoittautuneita. Palvelutarpeet vaihtelevat, jotkut tarvitsevat paljon tukea ja joillakin on laaja tukiverkosto ja he pärjäävät itsenäisesti. Erityisen heikossa asemassa yksin Suomeen muuttaneet perheet. Käytännössä valtaosa näistä tulee Venäjän tuhoamilta tai miehittämiltä alueilta. Kulttuuriohjaajan tarjoaman avun vanhemmat kokevat hyödylliseksi. Puskaradio levittää tiedon siitä, että apua eri kysymyksissä on saatavilla. Kulttuuriohjaajan yhteystietoja jaetaan myös Hello Espoon ja vastaanottokeskuksen sosiaaliohjaajien kautta.</p> <p>Hyväksi käytänteeksi on havaittu koulun</p>	
--	--	---	--

		<p>aloitus kulttuuriohjaajan kanssa sisältäen pienen koulukierroksen, avun Wilman käyttöönotossa sekä lomakkeiden täyttämässä. Perheitä on kannustettu hakemaan painotettuun opetukseen. Perheet toivovat apua harrastusten löytämiseen lapsille, mutta tähän ohjaukseen ei ole riittävästi aikaa. On myös ilmennyt tarvetta kulttuuriohjaajan muuhun jalkautuvaan työhön koulussa oppilaiden kanssa sekä yhteistyöhön oppilashuollon henkilökunnan kanssa. Suomen kielen oppiminen on usein oppilailla haastavaa, mutta on myös poikkeuksia. Osa oppilaista opiskelee ukrainalaisessa etäkoulussa tavoitteena päättötodistus ukrainalaisesta koulusta.</p> <p>Marraskuussa järjestettiin jokaisella suuralueella maahanmuuttotaustaisilla yläkouluikäisille oppilaille ja huoltajille Jatko-opinnot tutuiksi -infoiltoja, joissa kerrottiin suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, yhteishausta ja opiskelusta toisella asteella (ammattillinen koulutus, lukio, TUVA ja AIPE). Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 25 ukrainalaista (18 huoltajaa ja 7 oppilasta). Perusopetuksen piirissä olevat ukrainalaiset oppilaat ja heidän perheensä ovat tutustuneet suomenkielisen perusopetuksen käytänteisiin ja opetusjärjestelmään. Ukrainalaisille huoltajille on pidetty</p>	
--	--	---	--

		<p>maaliskuussa webinaareja mm. kiusaamiseen puuttumisesta, oppilashuollosta ja kolmiportaisesta tuesta.</p> <p>Suomenkieliset lukiot: 7 nuorta opiskeli englanninkielisessä lukiokoulutuksessa. Loput on ohjattu Omniaan tutkintoon valmentavaan koulutukseen (TUVA), sekä Omnian aikuisten perusopetukseen perustettuihin oppivelvollisten 0-kielitaitoisten ryhmiin, perusopetuksen valmistavaan opetukseen tai TE-toimiston koto-koulutukseen. Suomenkieltä osaamattomien osalta on ollut haasteena löytää koulupaikkoja jo peruskoulun suorittaneille oppivelvollisille nuorille, minkä vuoksi Omnian aikuisten perusopetukseen perustettiin kaksi uutta ryhmää. Toisen asteen oppilaiden on haastavaa jatkaa opintojaan Suomessa, koska riittävää koulukielen osaamista ei ole.</p>		
--	--	---	--	--

2.2 KÄYTTÖTALOUSOSAN TOTEUTUMINEN

Talousarvion toteutumisvertailu suoritetaan valtuustoon nähden sitovalla määrärahasolla. Yksiköitä, joiden toimintakate on sitova, tarkastellaan erikseen. Taulukoiden poikkeamasarakkeissa tuloylitykset ja menoalitukset näkyvät positiivisina ja tuloalitukset ja menoilykset negatiivisina.

	1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Valtuusto	Toimintatuotot	652	-	652	7 645	6 993
	Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	-	-
	Toimintakulut	-32 401	1 373	-31 028	-30 459	-568
	TOIMINTAKATE	-31 749	1 373	-30 376	-22 814	7 561
Konsernihallinto	Toimintatuotot	84 072	0	84 072	77 314	-6 758
	Valmistus omaan käyttöön	125	-	125	298	173
	Toimintakulut	-109 064	-19	-109 082	-96 934	-12 148
	TOIMINTAKATE	-24 866	-19	-24 885	-19 323	5 563
Elinvoiman tulosalue	Toimintatuotot	12 490	-1 000	11 490	14 024	2 534
	Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	-	-
	Toimintakulut	-167 151	-2 903	-170 053	-170 326	273
	TOIMINTAKATE	-154 661	-3 903	-158 564	-156 302	2 261
Kasvun ja oppimisen toimiala	Toimintatuotot	42 969	-	42 969	54 746	11 777
	Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	1	1
	Toimintakulut	-781 075	-27 424	-808 499	-807 722	-777
	TOIMINTAKATE	-738 106	-27 424	-765 530	-752 974	12 555
Kaupunkiympäristön toimiala	Toimintatuotot	233 504	3 385	236 889	260 704	23 814
	Valmistus omaan käyttöön	12 787	-	12 787	10 484	-2 303
	Toimintakulut	-337 274	-16	-337 290	-328 028	-9 262
	TOIMINTAKATE	-90 983	3 369	-87 614	-56 840	30 774
Käyttötaloudenosa	Toimintatulot	373 687	2 385	376 072	414 433	38 361
	Valmistus omaan käyttöön	12 912	-	12 912	10 784	-2 128
	Toimintakulut	-1 426 964	-28 988	-1 455 952	-1 433 470	-22 482
	TOIMINTAKATE	-1 040 365	-26 603	-1 066 968	-1 008 254	58 715

2.2.1 Valtuusto

Valtuusto (ei sitovia eriä)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	652	-	652	7 645	6 993
Toimintakulut	-32 401	1 373	-31 028	-30 459	568
TOIMINTAKATE	-31 749	1 373	-30 376	-22 814	7 561

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastus

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastus (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	0	-	0	0	0
Toimintakulut	-921	-	-921	-697	225
TOIMINTAKATE	-921	-	-921	-696	225

Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastuksen menot alittuvat henkilöstökuluissa avoimena olevan vakanssin rekrytointivaikeuksista ja juniorimallin käyttöönotto ei toteutunut suunnitellusti. Ulkoisten palvelujen ostoissa oli varauduttu ennakoimattomiin tarkastuspalveluihin, jotka eivät toteutuneet. Koulutuksiin varatuista määrärahoista osa jäi käyttämättä.

Valtuusto ja Konsernihallinto (pl. tarkastusltk ja tilintarkastus)

Valtuusto ja konsernihallinto, toimintakate sitova (pl. tarkastusltk ja tilintarkastus)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	84 724	0	84 724	84 958	234
Valmistus omaan käyttöön	125	-	125	298	173
Toimintakulut	-140 543	1 355	-139 189	-126 697	12 492
TOIMINTAKATE	-55 694	1 355	-54 340	-41 441	12 899

Talousarvion toteutuminen

Tulot ylittivät 0,4 milj. euroa talousarvion. Ulkoisten tulojen ylitys 8,2 milj. euroa johtui laskennallisista korvauksista maahanmuuttajien kotouttamiseen sekä Hytetin ja Lupin tulokirjauksista, joita ei ollut budjetoitu ja kirjattu tulojäämäksi. Muita ylityksiä syntyi asiakasmaksujen perintätuotoissa, alv-palautuksissa sekä hankkeiden ulkopuolisesta rahoituksessa.

Sisäiset tulot alittuivat 8 milj. euroa, josta merkittävimmät alitukset sisäisissä tietohallinnon veloituksissa järjestelmien ylläpito ja kehittämismenoissa, toimialakohtaisissa poistoissa ja työasemapalveluissa. Sisäiset tulojen laskuun edellisvuodesta (21 prosenttia) vaikutti hyvinvointialueelle siirtyneet toiminnot.

Menot alittuivat 13,8 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon ja 12,5 muutettuun talousarvioon. Ulkoiset menot alittuivat 10,2 milj. euroa. Hytet ja LUP menokirjaukset olivat 7,2 milj. euroa. Keskitetystä palkkavarauksesta säästyti 4,1 milj. euroa ja 2,3 milj. euroa Ukrainan sodan vaikutuksiin ja projektin omarahoitusosuuksiin varatuista rahoista. Konsernihallinnon ulkoiset menot alittuivat 8,5 milj. euroa, joista merkittävimmät tietohallinnon erien lisäksi konsernihallinnon avoimena ja täyttämättä olevat vakanssit, JoTon käyttöönottoon ja Sarastian jatko kehittämiseen varatut menot sekä asioiden palvelujen ostot. Sisäiset erät alittuivat 3,7 milj. euroa.

Toimintakate alitti alkuperäisen talousarvion 14,3 milj. euroa ja muutetun 12,9 milj. euroa.

Talousarviomuutokset

Vuoden aikana kaupunginhallituksen tehtävälta on tehty määrärahasiirtoja toimialoille. Kesätyöntekijöiden palkkaamiseen 135 376 euroa, maahanmuuttajien rekrytointimallin käyttöön toimialoille 56 176 euroa ja työllisyyspalveluille 313 824 euroa, jossa jatkossa koordinoidaan määrärahojen käyttöä. Kasvun ja oppimisen toimialalle on siirretty palkkamäärärahaa 867 974 euroa järjestelyerien kohdentamiseen ja kertapalkkioihin liittyviin tarpeisiin.

2.2.2 Konsernihallinto

Toiminnan toteutuminen

Joto-järjestelmän käyttöönotto toteutui suunnitellusti ja jatkuvien palvelujen toimintamalli on käynnissä. Jatkokehitystarpeita ja teemoja käsitellään yhdessä toimialojen edustajien kanssa ja seuraava painopiste on kaupunkitasoisesti tiedolla johtamisen kehittämisessä. Myös Sarastia 365HR -järjestelmän vakauttamisen toimenpiteitä jatkettiin. Projektisalkkujärjestelmän taloustoiminnallisuuksia kehitettiin Joto-tietojärjestelmä uudistuksen yhteydessä vastaamaan paremmin projektien talouden hallinnan tarpeita ja kehittäminen jatkuu.

Omistajapolitiikka ja konserniohje hyväksyttiin valtuustossa alkuvuodesta 2023.

Omistajapolitiikkaan on koottu omistamiselle ja konsernin johtamiselle yhtenäiset periaatteet ja toimintalinjaukset, joita noudattamalla omistamista käytetään keinona muun muassa palvelujen järjestämiseen ja kehittämiseen. Omistajapolitiikan lähtökohta on Espoo-tarina: sen kohteena olevat Espoo-konsernin tytäryhteisöt, sekä soveltuvin osin kuntayhtymät, säätiöt ja yhdistykset ja osakkuusyhteisöt toteuttavat omalta osaltaan Espoo-tarinan tavoitteita. Samalla aiempi konserniohje ja hyvä hallinto- ja johtamistapa yhdistyivät määrittelemään tarkemmin konsernin johtamisen periaatteet ja käytännöt sekä antamaan ohjeita ja suosituksia konserniyhteisöjen hallituksille ja johdolle. Näin yhtenäistetään Espoon kaupungin tytäryhteisöjen johtamis- ja hallintokäytäntöjä sekä pyritään varmistamaan konsernin yhteisten tavoitteiden saavuttaminen sekä konsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuminen.

Kaupungin vakuutusten ajantasaisuuden ja hintojen kilpailukykyisyyden varmistamiseksi kaikki kaupungin vakuutukset pois lukien eläkevakuutukset kilpailutettiin julkisella hankintamenettelyllä. Vakuutukset jaoteltiin kolmeen ns. vakuutuskoriin; henkilövakuutukset, omaisuus- ja vastuuvakuutukset sekä moottoriajoneuvo- ja pienalusvakuutukset. Vakuutukset kilpailutettiin korikohtaisesti ja valittiin jokaiselle korille yksi palveluntarjoaja. Kolmesta vakuutuskorista kahden palveluntarjoaja vaihtui. Kaupunki saavutti kilpailutuksella huomattavat vakuutusmaksusäästöt vakuutusturvien ja omavastuiden pysyessä ennallaan.

Ruokapalvelujen valmiussuunnitelma päivitettiin kaupungin valmiussuunnitelmaohjeen mukaisesti. Ateriahintojen kehitys säilyi maltillisena haasteellisessa markkinatilanteessa.

Organisaatioturvallisuuden periaatteet hyväksyttiin kaupungin johtoryhmässä ja niiden jalkauttaminen koko henkilöstölle aloitettiin syyskuussa.

Henkilöstön ja palvelujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat seuraavalle kaudelle 2023–2025 valmistuivat. Työsuojelu uudisti Toimi turvallisesti työpaikalla! -oppaan sekä kehitti työväkivallan ehkäisyyn toimenpiteitä muun muassa opetustoimen kanssa.

Kaupungilla normaaleja työtehtäviä oli noin 6 prosenttia enemmän haussa kuin edellisenä vuonna. Kasvua on ollut erityisesti kasvun ja oppimisen toimialalla. Kesätyöpaikkoja oli 400.

Työterveydessä vastaanottoaikojen saamisessa on alkuvuodesta ollut haasteita työfysioterapeuttien, työterveyspsykologien sekä yleislääkärien osalta. Mielenterveyden haasteisiin

vastaamisen toimintamallia on edelleen vahvistettu. Espoon malli on herättänyt laajasti mielenkiintoa STM:ää myöten.

Toimintaympäristön tilasta ja väestörakenteesta tuotettiin useita julkaisuja, jotka löytyvät kaupungin verkkosivuilta. Vuoden aikana aloitettiin kaupunkitutkimusyhteistyö mallin valmistelu ja C6-kaupunkien datahuonepilotti.

Kaupungin kansainvälisen toiminnan painopisteitä linjaavan kansainvälisen toiminnan agenda on toimeenpantu muun muassa EU-yhteistyömallien kehittämisellä ja kansainvälisten kumppanuuksien vahvistamisella.

Kestävän kehityksen osaamiskeskuksessa Kestävä Espoo -ohjelman tavoitteita edistettiin kumppaneiden ja toimialojen kanssa 11 ulkoisesti rahoitetussa kehittämissuunnitelmassa liittyen älykkäisiin kaupunkiratkaisuihin, kestävään energiamurrokseen, päästöttömään liikenteeseen ja kiertotalouteen. Espoon kaupunki allekirjoitti ilmastokaupunkisopimuksen (Climate City Contract) 25 kumppanin kanssa. Syksyn aikana valmisteltiin päätöksentekoon ilmastolain mukainen Espoon kaupungin ilmastosuunnitelma osana talousarviota sekä ilmastobudjetti vuodelle 2024.

Vaikuttavuudella johtamisen -pilotit jatkuivat vuoden aikana seitsemässä eri teemassa eri tulosyksiköissä. Vaikuttavuutta osoittavien mittareiden ja indikaattoreiden määrää lisättiin ja dataa otettiin systemaattisesti käyttöön osana palvelujen järjestämistä ja kaupunkisuunnittelua.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa laadittiin yhteinen hyvinvointikertomusten analytiikkanäkymä ja tietopohja Länsi-Uusimaan kuntien yhteiskäyttöön

Konsernihallinnossa toteutettiin 1.6.2023 lukien organisaatiomuutos. Strategiasta ja palvelukehityksestä muodostettiin uusi tulosyksikkö strategia ja kehittäminen. Hallinto ja lakiasiat tulosyksikön sisälle muodostettiin uudet vastualueet: päätöksenteon tuki, kaupunkitapahtumat sekä maahanmuuttajien neuvonta- ja ohjauspalvelut.

Talousarvion toteutuminen

Konsernihallinto, ei sitova taso

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	84 072	0	84 072	77 314	-6 758
Valmistus omaan käyttöön	125	-	125	298	173
Toimintakulut	-109 064	-19	-109 082	-96 934	12 148
TOIMINTAKATE	-24 866	-19	-24 885	-19 323	5 563

Tulot alittuivat 6,6 milj. alkuperäiseen talousarvioon. Ulkoisten tulojen ylitys 1,2 milj. euroa johtui hankkeiden saamasta ulkoisesta rahoituksesta. Sisäisten tulojen alitus oli 8 milj. euroa, josta merkittävimmät tietohallinnon järjestelmien ylläpidossa ja kehittämisessä, toimialakohtaisissa poistoissa ja työasemapalveluissa. Sisäiset tulot laskivat edellisvuodesta 18,6 milj. euroa, johon vaikutti kaupungista hyvinvointialueelle siirtyneet hytet ja LUP-toiminnot.

Menot alittuivat 12,1 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon. Ulkoisten menojen alitus oli 8,5 milj. euroa, joista tietohallinnon erien lisäksi alitusta syntyi konsernihallinnon avoimena ja täyttämättä olevista vakansseista, JoTon käyttöönottoon ja Sarastian jatkokehittämiseen varatut menoista sekä asioinnin palvelujen ostoista. Sisäiset erät alittuivat 3,7 milj. euroa.

Toimintamenot laskivat edellisestä vuodesta noin 14 milj. eurolla, mikä johtuu sote-muutoksen aiheuttamasta organisaation ja palveluntarpeen pienenemisestä. Poistot alittuivat talousarvion 2,5 milj. eurolla.

Talousarviomuutokset

Konsernihallinnon yksiköihin siirrettiin kesätyöntekijöiden palkkaamiseen euroa 10 618 euroa ja maahanmuuttajien rekrytointimallin edistämiseen 28 216 euroa. Asioinnin vastuualueelta siirrettiin suomenkieliseen varhaiskasvatukseen 20 102 euroa työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajakotivanhempien kotoutumisen tukemiseen.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman (Take) toteuttaminen

Konsernihallinto jatkoi Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus ja sopeutusohjelman toimeenpanoa ja ohjausta sekä konsernihallinnon omien Take-toimenpiteiden toteuttamista.

Konsernihallinnon (hallinto ja lakiasiat, henkilöstö, rahoitus ja talous, strategia ja kehittäminen) tuottavuustavoite vuodelle 2023 oli 2,6 milj. euroa, ja toteuma oli 3,1 milj. euroa. Konsernihallinnon tuottavuustavoite toteutui vajaa 0,5 milj. euroa parempana. Konsernihallinnon tulosityksiköistä henkilöstöyksikkö jäi vuositavoitteestaan muiden yksiköiden ylittäen vuositavoitteensa.

Vuonna 2023 konsernihallinnossa oli käynnissä 44 tuottavuustoimenpidettä. Suurin osa toiminnan tuottavuutta parantavista muutoksista eteni suunnitellusti (27 toimenpidettä). Muissa toimenpiteissä tarvitaan korjaavia toimenpiteitä vuonna 2024 tavoitteisiin pääsemiseksi.

Kaupungin johtamisen ja talousohjauksen järjestelmäkokonaisuus (Joto) otettiin käyttöön vuoden 2023 alusta. Sarastia365-järjestelmän käyttöönottoa ratkaisemaan tarvittiin edelleen lisäresurssia. Ongelma on väliaikainen ja tavoitteeseen nähden päästään oikealle uralle 2025. OmaEspoo-hankkeesta valmistui HR:n ja talouden palveluhallintaan liittyvä osuus, muilta osin OmaEspoo-hanke alkuperäisessä muodossa päätettiin keskeyttää ja uudelleen arvioida kaupunkiyhteistä toimintamallia.

Konsernin Take-toimenpiteiden tavoitteet ylittyivät kokonaisuutena selvästi. Kaupungille tuloutuivat mm. Seuren osakkeiden myynti LUVN:lle sekä aiempaa suuremmat Kuntarahoitus Oyj:n osingot. Konserniyhteisöjen taloudellisen riippuvuuden pienentäminen kaupungista vaatii vielä toimenpiteitä tulevina vuosina.

Ulkoisen rahoituksen määrä vuonna 2023 käynnissä olleissa palvelujen ja toiminnan kehittämissuunnitelmissa oli kaupunkitasolla 7,4 milj. euroa. Ulkoisen rahoituksen määrä on kasvussa.

Palvelutuotteet

Talouspalvelut

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Automatisoitu kirjaus	107 742	319 890	1 500 000	1 353 664	0,07	0,24	229,0 %
Automatisoitu osto	491 100	529 205	200 000	191 888	2,46	2,76	12,3 %
Automatisoitu laskutus	307 090	480 684	180 000	166 429	1,71	2,89	69,3 %
Automatisoitu toimitusketju	223 227	445 710	120 000	98 775	1,86	4,51	142,6 %
Konsultointipalvelu	556 697	296 497	6 550	4 264	84,99	69,53	-18,2 %
Neuvontapalvelu	2 079 943	1 318 826	22 267	17 712	93,41	74,46	-20,3 %
Digiprosessien kehittäminen	97 905	85 240	1 068	1 152	91,66	74,01	-19,3 %
Asiakaspalvelu	644 057	690 961	5 929	13 958	108,63	49,50	-54,4 %
Tilinpäätös	162 678	130 372	2 384	1 928	68,25	67,61	-0,9 %
Viranomaisraportit	35 713	40 116	523	593	68,25	67,65	-0,9 %
Analysointi ja raportointipalvelut	88 210	31 069	965	420	91,39	73,93	-19,1 %

Ensimmäisen kahden kvartaalin ajan JoTo:n vakauttamistoimet nostivat keskiarvokustannuksia jokaisella automatisoidulla palvelutuotteella. Tuntikirjausten käytössä oli niin ikään alkuvuodesta haastetta, jolloin tilinpäätös ja viranomaisraportointi toteutui talousarviolukujen mukaisina.

HVA:n irtautuminen arvioitiin suoritemäärien osalta pienemmäksi kuin mitä toteutui. Asiakaspalvelun yksikköhinnan oletettiin laskevan HVA:n irtautumisen myötä. Asiakaspalvelu kasvoi kuitenkin JoTo:n käyttöönottoon liittyvien yhteydenottojen vuoksi.

Automatisoitu toimitusketju tarkoittaa tilaamista, jonka lopullinen hinta oli suurempi kuin ennustettu. Yksikköhinnan nousu johtuu siitä, että tämä oli ensimmäinen vuosi jolloin tilaustoiminnot ovat olleet yhdessä järjestelmässä.

Automatisoitujen palvelutuotteiden keskihinnan kasvu talousarviosta johtuu kasvaneista pääkäyttäjätehtävistä JoTon seurauksena.

Patu-laskennassa on teknisistä syistä huomioituna satunnaisia ulkoisia tuottoeriä 0,480 milj. euroa, jotka eivät kuulu patu-laskennan piiriin. Lisäksi vuoden 2023 ensimmäisellä kvartaalilla tunteja on suunnitelmallisesti kirjattu JoTo-projektille (valmistus omaan käyttöön). Kyseiset erät vaikuttavat hintarakenteeseen poikkeuksellisesti käyttöönottovuonna.

Henkilöstö

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Yhteydenottomäärät	799 392	737 673	13 000	14 620	61,49	50,46	-17,9 %
Valmistelutehtävät, lisien laskenta	266 464	245 891	3 500	7 208	76,13	34,11	-55,2 %
Palkanlaskennan kaupunkitasoiset palvelut	3 534 403	2 645 828	200 000	187 175	17,67	14,14	-20,0 %
Rekrytointi ilmoitukset	962 833	777 910	3 100	3 230	310,59	240,84	-22,5 %
Tietojen anto ja ohjaus organisaatio	18 175	75 858	150	710	121,17	106,84	-11,8 %
Työpaikkaselvitys	53 366	126 722	400	353	133,41	358,99	169,1 %
Työkykyarviot	60 713	42 095	500	212	121,43	198,56	63,5 %
Työterveysneuvottelut	129 160	126 284	1 200	937	107,63	134,77	25,2 %
Lakisääteiset määräaikaistarkastukset	34 804	29 817	400	261	87,01	114,24	31,3 %
Terveystarkastukset muut	471 397	471 371	5 500	3 791	85,71	124,34	45,1 %
Tietojen anto ja ohjaus yksilö	606 745	1 209 341	27 000	21 300	22,47	56,78	152,7 %
Lääkärikontaktit	741 706	946 250	15 000	16 630	49,45	56,90	15,1 %
Hoitajakontaktit	19 335	17 101	2 000	613	9,67	27,90	188,6 %

HR-neuvomon yhteydenotto sekä valmistelutehtävät ja lisien laskennan palvelutuotteissa suoritemäärät olivat huomattavasti talousarviota suuremmat. Tämä johti palvelutuotteiden yksikkökustannusten selkeään alitukseen talousarvioon nähden. Palkanlaskennan kaupunkitasoisissa palveluissa kustannukset alittivat selvästi talousarvion johtuen eroavaisuuksista budjetoinnissa ja toteuman kirjauksissa. Näin ollen sisäisiä järjestelmäkuluja kohdistui palkanlaskentaan merkittävästi vähemmän kuin talousarviossa oli suunniteltu. Rekrytointi-ilmoituksissa kustannukset toteutuivat talousarviota pienempinä samalla kun suoritemäärät ylittivät talousarvion. Näin ollen yksikkökustannukset toteutuivat yli 20 prosenttia talousarviota pienempinä.

Työterveyden palvelutuotteiden osalta kulujen allokoinnissa talousarvion ja tilinpäätöksen kesken on eroavaisuuksia, jonka vuoksi palvelutuotekustannukset eivät ole täysin vertailukelpoisia. Myös suoritteiden kirjauksissa on joitakin muutoksia vuositasona. Näin ollen varsinaisille palvelutuotteille

kohdistuu tilinpäätöksessä enemmän kustannuksia kuin talousarviossa, ja sitä vastoin muuhun toimintaan merkittävästi vähemmän.

Hallinto- ja lakiasiat

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Kilpailutus	2 422 859	2 365 829	92	62	26 335,42	38 158,53	44,9 %
Vuokrauspalvelu	4 732 593	4 924 718	500	500	9 465,19	9 849,44	4,1 %
Toimipisteasiointi	1 883 201	1 474 140	140 000	85 040	13,45	17,33	28,9 %
Päätelaitepalvelu	9 328 766	8 492 806	48 015	45 293	194,29	187,51	-3,5 %
Koha järjestelmät ja digiratkaisut KOTO järjestelmät ja digiratkaisut	11 823 896	10 065 927	10 500	10 957	1 126,09	918,68	-18,4 %
KYT järjestelmät ja digiratkaisut	3 445 475	3 205 094	53 290	52 716	64,66	60,80	-6,0 %
	3 400 743	3 153 641	311 850	314 150	10,91	10,04	-7,9 %

Kilpailutusten määrät ovat odotettua pienemmät minkä pääsyyt ovat sote-uudistuksen edellyttämät työt ja hankintakeskuksen suuri henkilöstön vaihtuvuus. 2023 osalta 35 prosenttia henkilöstöstä on uusia työntekijöitä, joiden perehtyminen ottaa aikansa ennen kuin tavoitetason kilpailutustahtiin päästään. Tilanne vaihtuvuuden suhteen on alkuvuoden aikana tasaantunut. Hankintoja on paljon yhdistelty ja hankintoja on keskeytetty hankintakeskuksesta riippumattomista syistä ennakoitua enemmän, mikä vähentää valmistuneiden kilpailutusten lukumäärää.

Vuokrauspalvelun kalustomäärä on suunnitellun mukainen. Kustannukset ovat talousarviota suuremmat johtuen kaluston kunnossapidon ja polttoainemenojen kasvaneista kustannuksista.

Toimipisteasiointin luonne on muuttunut siten että asiakkaita opastetaan kattavammin tavoitteena ohjata itsepalveluun. Neuvonta- ja digitukityö on kestoaltaan pidempää kuin perinteinen kassapalvelu. Suoritemäärien lasku on odotettu ja toivottu lopputulema. Pidemmän aikavälin suuntaus on se, että kustannuksia lasketaan.

Päätelaitepalvelu: Palvelun suoriin kustannuksissa noin 0,8 milj. euron alitus, josta suurin poikkeama syntyi Koton oppilaslaitteista ja niiden toimitusaikataulusta sekä MS lisenssin uudesta sopimuksesta ja Luvn:n irtaantumisen myötä tarkentuneista lisenssimääristä.

Koha järjestelmät ja digiratkaisut: Palvelun suoriin kustannusten alitus tuli pääsääntöisesti järjestelmien kustannuksista. Tarkentuneiden suunnitelmien myötä kustannuksien säästöjä, hankkeiden lykkäytymisiä mm. JoTo (täysmääräisesti ylläpitoa hintoja lähdetty maksamaan suunniteltua myöhemmin 2023), OmaEspoo (hanke päätetty keskeyttää, jonka myötä käyttömenovaikutukset eivät realisoituneet), sekä koha järjestelmiin kohdistuneet ennakoitua suuremmat LUVN-exit säästöt.

2.2.3 Elinvoiman tulosalue

Elinvoiman tulosalue (ei sitovia eriä)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	12 490	-1 000	11 490	14 024	2 534
Toimintakulut	-167 151	-2 903	-170 053	-170 326	-273
TOIMINTAKATE	-154 661	-3 903	-158 564	-156 302	2 261

Toiminnan toteutuminen

Vuoden 2023 aikana elinvoiman tulosalueen tulosityksiköt tuottivat laajasti palveluita elinvoiman eri vastuualueilla sekä järjestivät useita yhteistyötapahtumia. Elinvoiman tulosalueen yksiköt toteuttavat Espoo-tarinaa paitsi oman palvelutuotannon, myös laajojen ja tiiviiden verkostojen ja kumppaneiden kanssa yhteistyössä, palvelun kaikenikäisiä espoolaisia ja tavoittaen asukkaiden eri väestöryhmät päivittäin.

Elinkeino- ja työllisyystulosityksikössä valmistui vuoden 2023 aikana koko kaupunkiorganisaatiota koskevat Elinkeino- ja työllisyyspoliittiset painopisteet, joiden avulla kirkastetaan elinkeinon edistämiseen ja työllisyyteen liittyviä toiminnan kärkiä sekä tarkennetaan kaupungin rooleja ja vastuita elinkeino- ja työllisyystoiminnassa. Vuoden aikana käynnistyi kolme uutta hanketta. FAIR EDIH -hankkeen tavoitteena on nopeuttaa tekoälyn käyttöönottoa espoolaisissa pk-yrityksissä, laskeutuvien yritysten palvelut pk-seudulle –hanke vahvistaa ja yhtenäistää ulkomailta Espooseen asettautuvien start-up yritysten palveluita ja pelialan keskittymän luomiseen tähtäävä hanke aloitti syksyllä pääkaupunkiseudun ekosysteemisopimuksen hankerahoituksella. Yritysneuvontapalvelut siirrettiin loppuvuodesta kaupungin toiminnaksi elinkeinopalveluihin.

Yleinen työllisyyskehitys heikentyi edellisestä vuodesta. Vuoden 2023 keskimääräinen asiakasmäärä oli 18 685, nousua edellisvuoteen 1 084 asiakasta (6 prosenttia). Työnantajapalvelujen ja henkilöasiakaspalvelujen yhteistyötä tehostettiin ja työnhakijoita saatiin nopeammin työhön, lisäksi laadittiin vieraskielisten palvelupolkujen valtavirtaistamisen toimintasuunnitelma. Espoon TE25-ohjelman toteutus eteni suunnitellusti, ja tuleva työllisyysalue muodostetaan Espoon kaupungin ja Kauniaisten kaupungin välillä.

Kulttuurin tulosityksikössä Kulttuuritalot ja -palvelut tuottivat palveluita ja sisältöjä yli 540 000 kävijälle 3139 tapahtumassa, joista esimerkkeinä Lasten itsenäisyyspäivän vastaanotto Aurorassa, konserteja Sellosalissa ja Kulttuurikeskuksessa sekä Kannusalissa järjestetty kirjaston ja liikunnan kanssa yhteistyössä toteutettu Kibekon. Kaupunginorkesteri ja sen pienkoonpanot tavoittivat konserteissa ja yleisötapahtumissa yhteensä 32 590 katsojaa ja EMMA teki yli 190 000 kävijällään kävijäennätyksensä. Akseli Gallen-Kallela museo, Helinä Rautavaaran museo ja KAMU Espoon kaupunginmuseumuseo saavuttivat kävijätavoitteensa. Museo Leikki palkittiin Vuoden museo 2023 palkintogaalassa erikoispalkinnolla. Kulttuurikasvatusmalli Kulttuurikurkkaukseen osallistui yhteensä 11 304 päiväkotilasta ja KULPSin kulttuuri- ja liikuntapolku käyntikertoja oli yhteensä 117 728. KAMU WeeGeen tila- ja toimintakonseptin suunnitteluvaihe saatiin loppuun. KulttuuriEspoon tunnettuuden edistämisen kampanja toteutettiin loppuvuodesta digitaalisella markkinointikampanjalla.

Liikunnan ja urheilun tulosityksikössä vuoden merkittävimpiä tapahtumia olivat heinäkuussa yleisurheilun alle 23-vuotiaiden EM-kilpailut Leppävaarassa sekä Suomen suurin e-urheilutapahtuma Elisa Masters marras-joulukuussa. Uimahalleissa oli 1,2 miljoonaa käyntikertaa, huolimatta siitä, että Matinkylän ja Olarin uimahalleissa sekä Leppävaaran maauimalassa oli huoltotöistä johtuvia sulkua uintikauden aikana. Kotouttamisen tuen tehostamiseksi perustettiin yhteistyössä urheiluseurojen kanssa työryhmä. Syksyllä 2023 aloitettiin lasten harrasteliikunnan ohjaajakoulutus seurojen ohjaajaresurssien tukemiseksi. Osallistujista oli maahanmuuttajataustaisia noin 40 prosenttia. Liikunnan viestinnässä ja markkinoinnissa on

keskitytty digitaalisen viestinnän kehittämiseen, esimerkiksi verkkosivujen selkeyttämiseen ja sosiaalisen median sisältöjen monipuolistamiseen, jotta tieto palveluista saavuttaisi paremmin kohderyhmät.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman (Take) toteuttaminen

Vuonna 2023 elinvoiman tulosalueella oli käynnissä 35 tuottavuustoimenpidettä. Suurin osa Take-toimenpiteillä tehtävistä toiminnan muutoksista eteni suunnitellusti. Elinvoima ylitti vuodelle 2023 asetetun tuottavuustavoitteen noin 0,3 milj. eurolla, ja toteuma oli 1,3 milj. euroa.

Elinkeino ja työllisyys -tulosityksikön Take-toimenpiteet toteutuivat suurimmilta osin suunnitelmallisesti. Ostopalveluiden hyödyntämisen, kaupungin työvoimatarpeisiin vastaamiseen sekä asiakasohjauksen tehostamiseen liittyvät toimenpiteet eivät etene tavoitteen mukaisesti. Ostopalvelujen hyödyntämistä työllisyyspalveluissa koskevaa toimenpiteen edistymistä on hidastanut työnhakijoiden määrän kasvu. Palveluihin osallistumista kuvaava aktivointiaste on kuitenkin samaan aikaan kehittynyt myönteisesti ja työllistymisen esteitä pyritään aktiivisesti kartoittamaan ja ohjaamaan asiakkaita tarpeiden mukaisten palveluiden piiriin. Kaupungin työvoimatarpeita on tuettu vuoden 2023 aikana 232 uudella palkkatukityösuhteella. Toimenpiteen toteumaan on vaikuttanut mm., ettei palkkatuella työllistettyjen määrää ole voitu työllisyysmäärärahojen puitteissa lisätä edellisestä vuodesta, koska määrärahat on käytetty tehokkaasti jo aikaisempinakin vuosina. Asiakasohjausta on tehostettu ja ajantasaisen suunnitelmien määrä on tavoitteessa ja vaikuttavuutta on pystytty lisäämään, mikä heijastuu aktivointiasteeseen.

Kulttuurin toimenpiteet toteutuivat suunnitelmien mukaisesti. Tämän lisäksi Taiteen perusopetuksen tiloihin kohdistuu toimenpiteitä vuosille 2024 ja 2025. Sellon kiinteistössä on tehty tilamuutoksia, jotka toteutuvat jo vuoden 2023 aikana. Iso Omenan kirjastossa neliömäärää on vähennetty. Toimenpide toteutui etupainotteisesti vuoden 2024 osalta jo vuonna 2023. Säästövapaita on purettu etupainotteisesti, ja vuonna 2023 niitä pidettiin yhteensä 137 päivää.

Liikunnan toimenpiteet toteutuivat pääosin suunnitelmien mukaisesti. Menojen osalta toimia säästöjen saavuttamiseksi on jatkettu. Tavoite hallinnon henkilökunnan määrän vähentämisestä ei toteudu, koska hallinnossa ei ole liikuntajohtajan lisäksi muuta henkilökuntaa. Toimenpide tullaan korvaamaan toisilla säästötoimenpiteillä. Maksutuottojen lisääminen -toimenpide on suunnitteilla ja se viedään liikuntalautakuntaan huhtikuussa. Kaikkien tavoitteiden arvioidaan toteutuvan Take-ohjelman mukaisesti vuoden 2025 loppuun mennessä ja kokonaistavoite 3,05 milj. euron sopeutuksesta toteutuu.

Elinvoiman tulosalue pl. kulttuuri ja liikunta

Talousarvion toteutuminen

Elinvoiman tulosalue (pl. kulttuuri ja liikunta) Tulot ja menot sitovia

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	2 578	-300	2 278	3 029	751
Toimintakulut	-47 623	-1 636	-49 259	-48 365	894
TOIMINTAKATE	-45 045	-1 936	-46 981	-45 336	1 645

Tulot ylittivät alkuperäisen talousarvion 0,5 milj. euroa ja muutetun talousarvion 0,8 milj. euroa. Palkkatukityöllistämisen tuloarviota pienennettiin, joka toteutui kuitenkin ennakoitua parempana. Talent Espoo toimenpideohjelma ja maahanmuuttajien osaamiskeskukset saivat uudet valtion rahoituspäätökset.

Menot ylittivät 0,7 milj. euroa alkuperäisen talousarvion ja alittivat 0,9 milj. euroa muutetun talousarvion. Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten ylitys oli 1,7 milj. euroa alkuperäiseen talousarvioon ja 0,4 muutettuun talousarvioon verrattuna. Työmarkkinatuen kustannukset olivat yhteensä 29,2 milj. euroa, kasvua edellisvuoteen 4 prosenttia (1,2 milj. euroa).

Palkkatukityöllistämiseen ja maahanmuuttajien rekrytointimalliin varatut määrärahat alittuivat 0,7 milj. euroa. Myös vuoden aikana palvelujen ostoihin varattuja hankintoja jäi toteutumatta johtuen TE-uudistuksen valmistelusta.

Talousarviomuutokset

Valtuusto lisäsi 1,3 milj. euroa määrärahoja työllisyyspalveluille työmarkkinatuen kuntaosuuteen ja palkkatuen tulotavoitetta alennettiin 300 000 euroa.

Tulosityksikölle siirrettiin 334 742 euroa maahanmuuttajien rekrytointimalliin edistämiseen ja 1 327 euroa kesätyöntekijöiden palkkaamiseen.

Kulttuurilautakunta

Kulttuurilautakunta (ei sitovia eriä)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	2 400	-	2 400	3 999	1 600
Toimintakulut	-63 399	-30	-63 428	-63 911	-483
TOIMINTAKATE	-60 999	-30	-61 029	-59 912	1 117

Kulttuuri, brutto (pl. kulttuuri netto) tulot ja menot sitovia

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	1 450	-	1 450	1 336	-114
Toimintakulut	-45 062	-19	-45 081	-45 008	73
TOIMINTAKATE	-43 612	-19	-43 631	-43 672	-42

Talousarvion toteutuminen

Kulttuurin bruttobudjetoitujen yksiköiden toimintatulot alittavat talousarvion noin 0,1 milj. euroa. Alitus johtuu pääsääntöisesti kirjaston myöhästymismaksujen ja aineistokorvauksien toteuman jäädessä alle tulotavoitteen.

Toimintamenot toteutuivat miltei talousarvion mukaisesti.

Kirjaston henkilöstökuluissa alitusta lomapalkkajaksotuksen, siviilipalvelushenkilöiden ja kelan maksamien korvauksien osalta. Kulttuurin edistäminen ja kumppanuuksien henkilöstökuluissa ylitystä ulkoisen rahoituksen hankkeen vaikutuksesta. Yhteisvaikutus noin 0,2 milj. euroa.

Kaupunginkirjaston palveluiden ostoissa alitusta mm. työvoiman vuokrauksen saatavuushaasteiden vuoksi, posti- ja kuriiripalveluissa varhaiskasvatuksen yhteistyöpilotin odotettua heikomman toteutumisen vuoksi. Lisäksi alitusta siviilipalvelun kustannuksissa muun muassa matka, majoitus- ja ravitsemispalveluissa sekä vuokrakuluissa. Kulttuurin edistäminen ja kumppanuuksien palveluiden ostot ylittyivät ulkoisen rahoituksen hankkeiden vaikutuksesta. Huolto- ja ylläpidon, rakentamispalveluiden ja aula- ja turvallisuuspalveluiden toteuma on palveluiden ostojen sisäisissä erissä, kate ulkoisissa palveluiden ostoissa. Palveluiden ostot toteutuvat talousarvion mukaisesti.

Aineet ja tarvikkeet ylittää talousarvion 0,15 milj. euroa. Ylitys johtuu toimistotarvike, elintarvike, vaatteiston sekä kalustohankintojen vaikutuksesta. Kirjaston aineistomääräraha 1,55 milj. euroa toteutui talousarvion mukaisesti.

Talousarviomuutokset

Kaupunginjohtajan päätöksellä kaupunginkirjastolle siirrettiin noin 19 000 euroa kesätyöllistämiseen.

Kulttuuri netto

Kulttuuri netto (toimintakate sitova)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	950	-	950	2 664	1 714
Toimintakulut	-18 337	-11	-18 348	-18 904	-556
TOIMINTAKATE	-17 387	-11	-17 398	-16 240	1 158

Talousarvion toteutuminen

Kulttuurin nettobudjetoitujen palvelualueiden toimintatulot ylittivät talousarvion noin 1,7 milj. euroa. Merkittävin osa palvelualueiden toimintatuloista kertyy pääsy- ja lipputuloista. Museokorttituottojen kasvu oli ennakoitua suurempi. Vuokratuotoissa kasvua muun muassa kahvilayrittäjäyhteistöiden vaikutuksesta.

Toimintamenojen ylitti talousarvion noin 0,6 milj. euroa. Menoylitys katetaan toimintatuottoja vastaavalla tulokertymällä. Ylitys kohdistuu pääsääntöisesti toimintaa tukevien asiantuntijapalveluiden ostoihin ja henkilöstökuluissa Sinfoniettaa koskeviin palkkioihin. Kaupunginmuseon Lagstadia koskeva kehitystyö on viivästynyt museosta riippumattomista syistä. Kehitystyöhön kohdistettua määrärahaa säästy viivytyksen takia. Kulttuuritalot ja –palveluiden palvelualueella Espoonlahteen kohdistettu toimintaan tuli viivästymisiä rekrytointiprosessin takia. KulttuuriTapiolan ja siihen liittyvän WeeGeen ympäristötyön aloitus ja organisaatiomuutoksen jälkeinen toiminnan käynnistymiseen viivästymisen vaikutuksesta määrärahat alittivat talousarvion. Tapiola Sinfoniettan talous toteutui talousarvion mukaisesti. Kulttuuri netto, palvelualueiden toimintakatteen toteuma alittaa talousarvion noin 1,1 milj. euroa.

Talousarviomuutokset

Kaupunginjohtajan päätöksellä kaupunginmuseolle, Kulttuurikeskukseen, ja näyttelykeskus WeeGeelle siirrettiin noin 11 000 euroa kesätyöllistämiseen sekä maahanmuuttajien rekrytointimallin edistämiseen.

Palvelutuotteet

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Kirjastopalvelut	24 719 832	24 168 102	73 255	72 222	337,45	334,64	-0,8 %
Kohdennetut kulttuuripalvelut, brutto	19 926 422	20 414 159	631 452	1 046 390	31,56	19,51	-38,2 %
Kulttuurin olo-/tilapalvelut	10 601 500	9 696 343	12 910	12 456	821,19	778,45	-5,2 %
Kohdennetut kulttuuripalvelut, netto	7 171 246	6 967 130	123 400	118 567	58,11	58,76	1,1 %

Kulttuurin tulosityksikön palvelualueella on tehty organisaatiomuutos. Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut on ollut 1.6.2023 lähtien kulttuuritalot ja -palvelut-palvelualue. Sitova toimintakate muuttui, määrärahojen siirron vaikutuksesta. Kulttuurin hallinnolliset kulut vyörytetään palvelutuotteille palvelualueiden talousarvioiden suhteessa.

Kirjastopalveluiden aukiolotunnit toteutuivat hieman alle talousarvion. Omatoimikirjastojen käyttö säännöt uudistuivat kaikissa Helmet-kirjastoissa 1.11. 2023 alkaen. Asiakkaiden on omatoimikirjastoa käyttääkseen käytävä jossain Helmet-kirjastossa rekisteröitymässä omatoimikirjaston käyttäjäksi. Uudistuksen tavoitteena on selkiyttää asiakkaan velvollisuuksia kirjastohenkilökunnan poissa ollessa. Sen toivotaan myös vähentävän häiriökäyttäytymistä ja parantavan omatoimikirjastoissa asioivien turvallisuutta. Kirjaston lainaus- ja kävijämäärät ovat nousussa, joten toiminta on palaamassa lähes pandemiaa edeltävälle ajalle.

Kirjaston toimintamenot alittivat talousarvion mm. työvoimanvuokrauksen saatavuushaasteiden vuoksi, lomapalkkajaksotuksen sekä kelan maksamien korvauksien vaikutuksesta. Lisäksi säästymistä myös posti- ja kuriiripalveluihin. Varhaiskasvatusyhteistyötä on jatkettu uudella palvelumallilla, jossa Posti kuljettaa eri teemojen mukaisia aineistolaatikoita päiväkoteihin. Palvelun piirissä on tällä hetkellä 110 päiväkotia. Päiväkotien määrää ennakoitiin talousarviossa suuremmaksi. Lisäksi alitusta siviilipalveluksen kokonaiskustannuksissa. Palvelutuotteen kokonaiskustannukseen vaikuttaa tehdyn organisaatiomuutoksen vaikutuksesta hallinnollisten kulujen vyörytys. Yksikkökustannus laskee talousarvioon verrattuna 0,8 prosenttia.

Kohdennettujen kulttuuripalveluiden asiakasmäärät ovat palanneet pandemiaa edeltävälle tasolle. Eri asukasryhmille tuotetut palvelut ovat saavuttanut asiakkaat yli tavoitteiden. Merkittävin tekijä kustannuksien kasvuun on palvelualueen ulkoisen rahoituksen hankemäärärahat. Yksikkökustannus alittui asiakasmäärän kasvun vaikutuksesta 38,2 prosenttia.

Kulttuurin olo- ja tilapalveluiden aukiolotunnit toteutuivat miltei suunnitellusti. Kulttuurisisältöjä tarjoavat avoimet tilat ovat käytettävissä kaikille asiakkaille. Erityisvarustellut tilat mahdollistavat laadukkaiden ja monipuolisten taide- ja kulttuuripalveluiden toteuttamisen. Kokonaiskustannukset alittuivat Kaupunginmuseon Lagstadia koskeva kehitystyö viivästyksen vuoksi. Museokorttimyynnissä tulokasvua, jonka vaikutuksesta toimintakate alittui. Yksikkökustannus alittui 5,2 prosenttia.

Kohdennetut kulttuuripalvelut, netto. Kohdennettuja kulttuuripalveluja toteuttavat Tapiola Sinfonieta, Espoon kaupunginmuseon kohdennetut asiakaspalvelut, Sellosali ja Kannusali. Palveluiden monipuolinen tarjonnan vaikutuksesta kävijätavoitteet saavutettiin yleisön palattua tapahtumiin ja tilaisuuksiin pandemian jälkeen. Kokonaiskustannuksessa alitusta KulttuuriTapiolan ja siihen liittyvän WeeGeen ympäristötyön aloituksen ja toiminnan käynnistymisen viivästyksen vaikutuksesta. Kulttuurin nettobudjetoituja palvelualueita sitoo toimintakate. Yksikkökustannus ylitti talousarvion 1,1 prosenttia.

Liikuntalautakunta

Talousarvion toteutuminen

Liikuntalautakunta (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	7 512	-700	6 812	6 996	184
Toimintakulut	-56 129	-1 237	-57 366	-58 050	-684
TOIMINTAKATE	-48 617	-1 937	-50 554	-51 054	-500

Ulkoiset toimintatuotot alittuivat n. 0,6 milj. euroa suhteessa alkuperäiseen talousarvioon. Maksutuotot alittuivat, koska muun muassa uimahallien kävijämäärät jäivät 420 000 käyntiä ennusteesta. Vastaavasti toimintaan saadut tuet ja tilojen käyttökorvaukset ylittivät talousarvion.

Ulkoiset toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 1,2 milj. eurolla. Henkilöstökuluissa ja palvelujen ostoissa tuli ylitystä. Palkankorotukset, kesätyöntekijät ja ylityökorvaukset nostivat henkilöstökuluja yli budjetoidun. Palvelujen ostoissa mm. runsasluminen talvi, sähkö, materiaalit, polttoaineet ja ostopalvelusopimukset aiheuttivat menoylitystä. Vastaavasti avustuksissa ja muissa toimintakuluissa syntyi alitusta. Ostopalvelusopimukset nousivat talousarvion päättämisen jälkeen 0,7 miljoonalla eurolla. Tähän ei osattu varautua.

Vuoteen 2022 verrattuna henkilöstökulut nousivat 7,6 prosenttia pääasiassa sopimuskorotusten takia. Alueiden rakentamis- ja kunnossapitopalvelut kasvoivat noin 1 milj. euroa ja sisäiset toimitilavuokrat noin 3 milj. euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Toimintakate oli 2,4 milj. euroa heikompi kuin alkuperäinen talousarvio. Yhtenä merkittävänä tekijänä oli myös tilapalveluiden veloittamat sisäiset vuokrat, jotka ylittyivät Matinkylän uimahallin ja Kameleontenin liikuntahallin osalta yhteensä yli 0,6 milj. euroa. Lisäksi sisäisistä vuokrasta 0,8 milj. euroa puuttui alkuperäisestä talousarviosta.

Talousarviomuutokset

Valtuusto hyväksyi tuloarvion vähennyksen 0,7 milj. eurolla, johtuen uimahallien ennustettujen kävijämäärien alituksesta. Menoja lisättiin 1,2 milj. euroa mm. sisäisten toimitilavuokrien ennakoimattoman nousun takia.

Liikunnalle siirrettiin vuoden aikana noin 40 000 euroa kesätyöntekijöiden palkkaamiseen. Kesätyöntekijöitä oli kaikkiaan lähes 80.

Palvelutuotteet

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Uimahallit, oma	11 828 507	12 125 571	1 400 000	1 035 202	8,45	11,71	38,6 %
Uimahallit, osto	2 152 203	2 218 668	220 000	171 183	9,78	12,96	32,5 %
Merellinen ulkoilu	3 346 849	3 281 414	1	1	3 346 849	3 281 414	-2,0 %
Mannerulkoilu	4 137 585	4 265 392	1	1	4 137 585	4 265 392	3,1 %
Saariston tilausliikenne	858 863	858 659	1	1	858 863	858 659	0,0 %
Jäähallit, oma	1 011 975	1 038 498	5 030	5 003	201,19	207,58	3,2 %
Jäähallit, osto	2 974 908	3 301 511	11 500	11 290	258,69	292,43	13,0 %
Jalkapallohallit, oma	1 242 512	1 218 508	3 700	4 900	335,82	248,68	-25,9 %
Jalkapallohallit, osto	681 487	884 394	1 900	1 900	358,68	465,47	29,8 %
Peruskoulujen uinninopetus, oma	218 707	200 739	2 880	2 880	75,94	69,70	-8,2 %
Peruskoulujen uinninopetus, osto	679 587	821 143	9 600	9 600	70,79	85,54	20,8 %
Lasten ja nuorten maksuton harrasteliikunta	695 834	815 970	69 000	69 000	10,08	11,83	17,3 %

Koronalla oli vielä vaikutusta suorittemäärien laskuun. Uimahalleissa talousarvion mukaisiin suorittemääriin tai yksikköhintoihin ei edellä mainittujen seikkojen takia päästy.

Korona ei vaikuttanut enää liikunta- ja jäähallien kävijämääriin. Korona-aikana uinninopetusvelkaa kertyi huomattavasti, mutta ostopalvelutoimintana saimme sitä kurottua kiinni.

2.2.4 Kasvun ja oppimisen toimiala

Toiminnan toteutuminen

Kaikissa tulosityksiköissä asetettiin valtuustokauden tavoitteiden mukaiset tulostavoitteet mittareineen ja niiden toteutumista seurattiin osavuosikatsausten yhteydessä.

Suomenkielisen perusopetuksen oppilasmäärä oli 31.12.2023 vajaat 31 000 oppilasta. (Vastaava luku vuonna 2022 oli 30 619 oppilasta. Kasvua oli 1,2 prosenttia.) Heistä muita kuin kotimaankielisiä oli noin 8 500. Lisäksi noin 1 000 oppilaalla vähintään toinen huoltajista puhuu äidinkielenään muita kuin kotimaisia kieliä. Monikielisten oppilaiden osuus kasvaa edelleen.

Hösmäripuiston koulun toiminta päättyi 31.07.2023.

Valtuustokauden tavoitteiden mukaiset tulostavoitteet asetettiin mittareineen ja niiden toteutumista seurattiin osavuosikatsausten yhteydessä.

Espoon suomenkielisissä lukioissa opiskeli vuoden 2023 syyskuussa 6 535 opiskelijaa (2022: 6 193) ja opiskelijaennusteen mukaan syksyllä 2024 suomenkielisissä lukioissa opiskelee 6 796 opiskelijaa. Lukuvuoden 2023–2024 lukioiden aloituspaikkamääräksi Kasvun ja oppimisen lautakunta päätti 2 118, mikä on 66,3 prosenttia perusopetuksen päättävästä ikäluokasta. Lukuvuoden 2024–2025 aloituspaikkamääräksi on päätetty 2 123 (66,3 prosenttia).

Espoon kaupungin suomenkielisiin lukioihin oli keväällä 2023 ensisijaisia hakijoita yhteensä 2 267 (2022: 2 353). Ensisijaisia hakijoita suhteessa aloituspaikkoihin oli 1,11 (2022: 1,13). Kaikki lukioiden aloituspaikat täytettiin yhteishaussa. Alin keskiarvo, jolla pääsi lukioon, oli 7,45 (2022: 7,58).

Uusi oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021, ja vuonna 2023 laajennetun oppivelvollisuuden piiriin tuli kolmas ikäluokka peruskoulun päättäviä oppilaita. Oppivelvollisuuden laajentaminen tarkoittaa myös maksutonta toisen asteen koulutusta, ja syksyllä 2023 maksuttoman lukiokoulutuksen piirissä olivat kaikki lukioiden 1.–3. vuoden opiskelijat, mikä tarkoittaa Espoossa yli 6 000 opiskelijaa. Oppivelvollisuuslain mukaan asuinkunta on vastuussa niistä oppivelvollisista nuorista, jotka eivät perusopetuksen jälkeen pääse tai hakeudu jatkokoulutukseen. Nuoria ohjataan opiskelun ja tarvittavan tuen piiriin, ja tarvittaessa heille tehdään opiskelupaikan osoittamis päätös. Perusopetuksen päättäviä oppivelvollisia oli Espoossa vuonna 2023 noin 3 200.

Äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvien opiskelijoiden osuus kaikista suomenkielisten lukioiden opiskelijoista on 12,2 prosenttia (2022: 11,5 prosenttia).

Nuorisopalvelujen toiminnassa nuorten kohtaamiskertojen määrä oli yhteensä 176 890, mikä ylitti tavoitteeksi asetetun koronapandemiaa edeltävän ajan määrän 2,3 prosentilla (2019: 172 927) ja vuoden 2022 määrän 16,2 prosentilla. Kesäleiri- ja kurssitoiminnassa nuorten kohtaamiskertoja oli yhteensä 5 133, mikä on 7,2 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022 (4 788).

Nuorten työllistymistä tuettiin 300 euron arvoisilla kesä- ja yritysseteleillä, joihin ovat oikeutettuja vähintään 15 vuotta ja enintään 19 vuotta täyttäneet espoolaiset. Kesäseteleitä jaettiin vuonna 2023 yhteensä 1 600 (2022: 1 500). 4H-yhdistyksen kanssa yhdessä kehitettyä yritysseteliä jaettiin nuorille 60 yrityksen perustamiseen.

Espoolaisnuorten lyhytkestoisia keikkatyömahdollisuuksia on edistetty yhteistyössä Työllisyys Espoon ja WorkPilotsin kanssa. Nuorisopalvelut työllisti yli 30 kesätyöntekijää: alueellisessa nuorisotyössä työllistettiin koululaisia ja lukiolaisia ja nuorisotyötä tukevissa ja Ohjaamotalopalveluissa alalle opiskelevia.

Nuorisoyhdistysten toimintaa on tuettu suunnitelmallisesti, ja vuonna 2023 niille kohdennettuja avustuksia lisättiin 80 000 eurolla edelliseen vuoteen verrattuna. Nuorisoavustuksia jaettiin yhteensä 650 000 euroa.

Syksyn 2023 nuorisovaltuustovaalit pidettiin 6.–24.11., ja niissä oli ehdolla yhteensä 91 nuorta 40 valtuustopaikkaan. Äänestysaktiivisuus oli 35,2 prosenttia.

Etsivä nuorisotyö tavoitti yhteensä 537 nuorta vuonna 2023 (2022: 474). Laajennetun oppivelvollisuuden tukemisessa työskenteli kaksi suunnittelijaa, joista toinen aloitti huhtikuun alussa, ja he työskentelivät yhteensä 155 Valpas-järjestelmään ilmoitetun nuoren ja 71 muun nuoren kanssa.

Vuonna 2023 nuorisopalveluissa alkoi koulunuorisotyöprojekti kahdeksalla koululla neljän nuorisonohjaajan voimin. Projekti toteutetaan Etelä-Suomen aluehallintoviraston myöntämällä rahoituksella sekä nuorisopalvelujen omarahoitusosuudella vuoden 2024 loppuun asti, ja siinä on mukana nuorisopalvelujen lisäksi suomenkielinen perusopetus sekä ruotsinkieliset sivistyspalvelut.

Espoon varhaiskasvatusikäisten suomen-, ruotsin- ja muun kielisten lasten määrä on kasvanut noin 70 lapsella vuodesta 2022. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut edellisvuoden 81,1 prosentista 82,1 prosenttiin. Kasvu on kohdistunut erityisesti alle kolmevuotiaiden lasten ikäluokkaan, jossa osallistumisaste nousi 57,2 prosentista 60,7 prosenttiin Espoo-tasolla. Tarkempi, kieliryhmittäinen väestötieto saadaan keväällä 2024.

Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oli vuoden aikana keskimäärin 16 140 lasta, 446 enemmän kuin edellisenä vuonna. Kunnallisissa päiväkodeissa lasten määrä oli ennakoitun mukainen noin 11 750, mutta alle 3-vuotiaiden määrä oli 335 lasta arvioitua suurempi, mikä lisäsi henkilöstön ja tilojen tarvetta. Yhdellä kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä työskentelevällä työntekijällä voi olla vastuullaan seitsemän kolme vuotta täyttäneitä tai neljä alle kolmevuotiaista lasta. Laskennallisesti alle 3-vuotias varaa siten 1,75 paikkaa verrattuna kolme vuotta täyttäneeseen lapseen.

Varhaiskasvatuspaikkoja lisättiin toimintavuoden aikana ns. poikkeusjärjestelyin, jotta lapset saatiin sijoitettua varhaiskasvatukseen. Keväällä 2023 kunnallisiin päiväkoteihin oli sijoitettu ns. poikkeusjärjestelyin 529 lasta. Poikkeusjärjestelyjä jatkettiin syksyllä 383 lapselle, sillä varhaiskasvatuspaikkojen kapasiteetti ei ole riittävä kysyntään nähden. Varhaiskasvatuksen lapsimäärän kasvun lisäksi haasteena on useiden päiväkotien samanaikainen väistötarve päiväkotitilojen kiireellisten ja suunniteltujen laajempien korjaustoimien ajalle.

Palvelusetelipäiväkodeissa keskimääräinen lapsimäärä kasvoi vuoteen 2022 verrattuna 277 lapsella. Vuoden aikana aloitti yksi uusi palvelusetelipäiväkoti. Palvelusetelipäiväkodeissa alle kolmevuotiaiden osuus oli erityisen korkea, 36 prosenttia kaikista lapsista, joten päiväkotien kapasiteetista merkittävä osa on varattu pienten lasten varhaiskasvatukseen. Yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa päiväkotien siirtyminen yksityisen hoidon tuelta palvelusetelituottajaksi oli ennakoitua vähäisempää.

Ruotsinkielisissä sivistyspalveluissa varhaiskasvatuksen lapsimäärä, varsinkin alle kolmevuotiaiden määrä, kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvu yhteensä oli kolme prosenttia eli noin 40 lasta. Perusopetuksen oppilasmäärä väheni vuositasona noin 45 oppilaalla. Ruotsinkielisen lukiokoulutuksen opiskelijamäärä kasvoi noin 60 opiskelijalla.

Ruotsinkieliset sivistyspalvelut tarjosivat vuoden aikana noin sata avointa kulttuuritapahtumaa. Näiden lisäksi ruotsinkieliset sivistyspalvelut osallistuvat muun muassa KULPS:in ja Kulttuurikurkkauksen toteutukseen. Nuorisotoimintaan osallistuneiden määrä kasvoi vuonna 2023. Suuri osa nuorista osallistui toimintaan verkossa. Esbo Arbiksen osallistujien kasvavaan määrään on muun muassa vaikuttanut pandemian aikana vakiintunut tiettyjen kurssien toteuttaminen etänä.

Kungsgårds förskola och skolan uudet, korvaavat tilat otettiin käyttöön elokuussa 2022 ja olivat vuonna 2023 ensimmäistä kertaa koko vuoden toiminnassa.

Ruotsinkielisen henkilöstön saatavuudessa oli edelleen suuria haasteita erityisesti varhaiskasvatuksessa, luokkamuotoisessa erityisopetuksessa sekä tietyissä aineissa. Loppuvuodesta 2022 aloitettu hanke varhaiskasvatuksessa, jossa pilotoitiin päiväkotiapulaisten palkkaamista päiväkoteihin, jatkettiin 2023 tavoitteena vakinaistaa päiväkotiapulaiset. Tarkoituksena on mahdollistaa opettajien ja muun pedagogisen henkilöstön keskittyminen varhaiskasvatukseen ydintehtävään. Yhteistyötä henkilöstön saatavuuden parantamiseksi on jatkettu erityisesti yliopistojen kanssa.

Henkilöstö

Kasvun ja oppimisen toimialan henkilöstömäärä kasvoi 5,4 prosenttia vuoden 2023 aikana (436 henkilöä), joista merkittävin tekijä on lapsimäärän kasvu. Määräaikaisen henkilöstömäärä kasvoi 22,1 prosenttia (590 henkilöä), joista merkittävin henkilöstömäärän kasvua selittävä tekijä oli varhaiskasvatuksen ei-kelpoisten henkilöstön saatavuushaasteet. Vakituisten henkilöstömäärä kääntyi laskuun 0,2 prosenttia (8 henkilöä).

Toimialan otti myös aikaisempaa enemmän työllistettyjä 90 henkilöä (28 henkilöä enemmän, kasvua vuodesta 45 prosenttia) ja oppisopimusopiskelijoita 74 henkilöä (30 henkilöä enemmän, kasvua vuodesta 68 prosenttia). Oman henkilöstön lisäksi henkilöstöä otettiin vuokratyövoimalla. Vuokratyövoiman eurojen määrä kasvoi 8 prosenttia verrattuna vuoteen 2022. Henkilöstömenojen osuus budjetista oli 49,1 prosenttia, joista vuokratyövoiman osuus oli 2,7 prosenttia.

Toimialan henkilöstöstä 76 prosenttia suositteli kasvun ja oppimisen toimialaa ystävälleen tai tuttavalleen (kaupunkitasoinen tavoite on 70 prosenttia). Tästä huolimatta vuoden 2023 aikana toimialan henkilöstön saatavuushaasteet jatkuivat, erityisesti varhaiskasvatuksen henkilöstön osalta. Tämän lisäksi perusopetuksessa oli haasteita henkilöstön saatavuudessa esimerkiksi erityisluokanopettajien ja erityiskoulunkäynninohjaajien osalta.

Henkilöstön saatavuuden ja pitovoimaa edistäviä toimenpiteitä tehtiin jokaisessa tulosityksikössä ja osana Espoon kaupungin työvoiman saatavuuden ohjelmaa vuosille 2022–2025. Toimialan pualaisten rekrytointitarve vuoteen 2030 saakka on suuri, arvion mukaan 4 843 henkilöä (ka. 605 vuodessa). Toimiala jatkoi työnantajakuvan ja henkilöstökokemuksen kehittämistä muun muassa työnantajaviestintää, johtamista ja esihenkilötyötä vahvistamalla. Espoolaisen johtamisen suuntaamon mukaisia käytäntöjä edistettiin muun muassa ottamalla käyttöön johtamissuunnitelmat ja tavoite- ja osaamiskeskustelut. Johtamisen ja esihenkilötyön vahvistamiseksi perustettiin virka-apulaisrehtorien ja apulaisjohtajien virkoja perusopetukseen, lukioon ja varhaiskasvatustulosyksiköihin. Lisäksi varhaiskasvatukseen perustettiin sihteereitä ja varahenkilöitä. Perusopetuksen osalta jatkettiin johtoryhmävalmennuksia. Uusien esihenkilöiden perehdytystä jatkokehitettiin. Oppilaitosyhteistyötä jatkettiin urapolkuja rakentamalla ja oppisopimuskoulusta jatkamalla. Työvoimahaasteita kohtaaville ammattiryhmien työntekijöille mahdollistettiin neljän kuukauden palkallinen virka- ja työvapaa tehtävän edellyttämän kelpoisuuden saamiseksi.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman (Take) toteutuminen

Toimiala jäi vuodelle 2023 asetetusta 6,7 milj. euron säästötavoitteesta 2,3 milj. euroa.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen Take toimenpiteistä toteutui noin 0,6 milj. euroa, mikä alittaa vuoden 2023 tavoitteen 2,0 miljoonalla eurolla, mutta Take-toimenpiteitä on saatu toteutetuksi suunnitelmaa nopeammin aiempina vuosina.

Suomenkielisen perusopetuksen vuodelle 2023 asetetuista Take-tavoitteista 3,6 milj. euroa toteutui 2,7 milj. euroa.

Suomenkielisen toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen 0,1 miljoonan euron tulonlisäys- ja 0,4 miljoonan euron säästötoimenpiteet toteutuivat lähes tavoitteiden mukaisesti.

Ruotsinkielisten sivistyspalveluiden vuoden 2023 TakE-toimenpiteet toteutuivat lähes tavoitteiden mukaisesti 0,5 milj. euroa.

Talousarvion toteutuminen

Kasvun ja oppimisen toimiala (ei sitovia eriä)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	42 969	-	42 969	54 746	11 777
Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	1	1
Toimintakulut	-781 075	-27 424	-808 499	-807 722	777
TOIMINTAKATE	-738 106	-27 424	-765 530	-752 974	12 555

Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna toimintatulot kasvoivat 11,8 milj. euroa johtuen muun muassa suomenkielisen perusopetuksen budjetin ylittävistä hanketuloista 4,5 milj. euroa ja toisen asteen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen hanketuloista yhteensä 6,4 milj. euroa. Samalla kuitenkin asiakasmaksutulojen budjetti alittui 1,0 milj. euroa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa asiakasmaksujen tulo rajojen noston takia.

Toimintamenot ylittivät alkuperäisen talousarvion 26,6 milj. eurolla. Suurimmat ylityksen aiheuttajat ovat suomenkielisen opetuksen henkilöstökulut (11,0 milj. euroa, joka johtuu hankekuluista ja valmistavan opetuksen ryhmistä) ja suomenkielisen varhaiskasvatuksen henkilöstö- ja työvoimavuokramenoista (12,9 milj. euroa), joka koostuu hankekuluista, lapsimäärän kasvusta johtuvaan lisähenkilöstön palkkaukseen ja palkankorotuksien vaikutuksista ja lomapalkkajaksotuksista sekä palvelusetelikustannuksista (3,7 milj. euroa).

Talousarviomuutokset

Valtuusto lisäsi Kasvun ja oppimisen lautakunnan menomäärärahoja yhteensä 26,5 milj. eurolla. Menomäärärahoja lisättiin Suomenkieliselle varhaiskasvatukselle yhteensä 16,1 milj. euroa ja Suomenkieliselle perusopetukselle 12,4 milj. euroa. Lisämäärärahan tarpeessa on otettu huomioon myös Kasvun ja oppimisen toimialan investointikirjaukset ja loppuvuonna tehtävät toimitilojen ensikertaisen kalustamisen kulujen aktivoinnit investointeihin. Lisäksi Toisen asteen koulutus ja nuorisopalvelut alitti toimintamenot 1,0 milj. eurolla, joka myös otettiin huomioon lisämäärärahan tarpeessa.

Vuoden aikana kaupunginhallituksen tehtäväalueelta tehtiin palkkamäärärahan siirto 0,9 milj. euroa järjestelyerien kohdentamiseen ja kertapalkkoihin liittyviin tarpeisiin.

Kasvun ja oppimisen toimialan esikunnalta siirrettiin 18 000 euroa sisäisesti toimialan suomenkieliseen varhaiskasvatukseen, ruotsinkielisiin palveluihin 2 000 euroa sekä nuorisopalveluihin 5 000 euroa (Hyvinvoiva Espoo-hanke).

Investointien toteutuminen

Toimialan ensikertaisen kalustamisen investoinnit toteutuivat 3,4 milj. euroa ja jäivät 0,8 milj. euroa alle talousarvion.

Suomenkielisen perusopetuksen investointimenot toteutuivat 0,6 milj. euroa alle muutetun talousarvion. Investointeihin kuuluvien ensikertaisen kalustamisen määrärahojen toteuma painottui kohteiden valmistumisen vuoksi loppuvuoteen, ja osa hankinnoista toteutui käyttötalouteen.

Suomenkielisen toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen investointimenot ylittivät talousarvion 0,1 milj. euroa.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen investointimenot alittivat muutetun talousarvion 0,1 milj. eurolla. Kirjaukset käytännöstä johtuen osa ensikertaisen varustamisen kustannuksia on kirjattu käyttötalouden menoksi. Muutamia kohteita valmistui joulukuussa 2023 ja vuoden 2024 alussa. Näiden kohteiden haasteena oli tavaran saanti ja niiden toimitusajat. Osa kustannuksista siirtyi vuodelle 2024.

Ruotsinkielisten sivistyspalveluiden investointimenot alittivat muutetun talousarvion 0,1 milj. eurolla. Varustamisen kohteena oli Kungsgårds förskola ja –skola. Menot alittuivat lähinnä koska tilat saatiin hyvin varustettua jo edellisellä vuonna ja koska osa hankinnoista toteutui käyttötalouteen.

Kasvun ja oppimisen lautakunta

Talousarvion toteutuminen

Kasvun ja oppimisen lautakunta (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	34 959	-	34 959	46 356	11 397
Toimintakulut	-675 243	-27 436	-702 679	-705 172	-2 493
TOIMINTAKATE	-640 284	-27 436	-667 720	-658 816	8 904

Suomenkielisen perusopetuksen toimintatulot ylittivät muutetun talousarvion 6 milj. euroa. Ylitys johtuu pääosin hanketuloista, jotka olivat 7,1 milj. euroa.

Suomenkielisen perusopetuksen toimintamenot ylittivät muutetun talousarvion 1,5 milj. euroa. Ylitystä syntyi muun muassa henkilöstömenoissa, palveluiden ostoissa sekä aineissa ja tarvikkeissa. Kokonaiskulut kasvoivat 7,25 prosenttia vuonna 2023 verrattuna edelliseen vuoteen. Toimitilavuokrat nousivat 7,2 prosenttia ja henkilöstökulut nousivat 6,8 prosenttia. Henkilöstökulujen kasvuun vaikutti suuret hankeavustukset.

Suomenkielinen toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen toimintatulot ylittivät talousarvion 2,2 milj. euroa pääasiassa lukiokoulutuksen saamien 1,2 milj. euron korona-avustusten ja nuorisopalvelujen etsivän nuorisotyön tukemiseen saaman 0,4 milj. euron toiminta-avustuksen vuoksi.

Toimintamenot alittivat talousarvion 1,6 milj. euroa. Koulutuspalvelujen henkilöstömenot ylittyivät 0,3 milj. euroa saadun projektirahoituksen käytön vuoksi, hallinnon ja opetuksen muista ulkoisista menoista säästyti 0,3 milj. euroa., oppivelvollisuuden laajentamisesta aiheutuviin kustannuksiin varatuista määrärahoista jäi käyttämättä 1,0 milj. euroa ja kouluruokailumenot ylittyivät 0,1 milj. euroa. Nuorisopalvelujen henkilöstömenot alittuivat palkankorotuksista huolimatta 0,3 milj. euroa, koska henkilöstön vaihtuvuus on suurta, ja rekrytointien yhteydessä vakanssit ovat aina jonkin ajan täyttämättä, ja muut ulkoiset menot alittuvat 0,4 milj. euroa. Kesäseteleistä 0,2 milj. euroa maksettiin niihin osoitetuista perintövaroista.

Konsernihallinnolta ostetut sisäiset palvelut alittuivat 0,3 milj. euroa ja Tilapalvelujen sisäiset toimitilavuokrat sekä aula- ja siivouspalvelut ylittyivät yhteensä 0,3 milj. euroa.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen talousarvion tulot ylittivät muutetun talousarvion noin 3,2 miljoonalla eurolla. Hankeavustustulot olivat 4,3 miljoonaa euroa.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosyksikön menot ylittivät muutetun talousarvion noin 2,6 milj. eurolla. Ylitys koostui lomapalkkakajastuksesta 1,2 milj. euroa sekä ennakoitua suuremmista palvelusetelimenoista 1,4 milj. euroa.

Palvelutuotteet

Palvelutuotteiden laskentaperiaatteet muuttuivat vuonna 2023 uuden järjestelmän käyttöönottoon siirryttäessä. Vuoden 2023 aikana huomattiin laskentaan vaikuttavia muutostarpeita, ja yhteistyössä etsittiin, testattiin ja määriteltiin uusia toimintatapoja palvelutuotteiden laskentaan. Tästä johtuen vertailu aiempiin vuosiin ei ole mahdollista eivätkä talousarvion 2023 palvelutuotehinnat ole kaikilta osin verrannollisia tilinpäätökseen. Palvelutuotteiden laskentaa kehitetään edelleen.

Suomenkielisen perusopetuksen suoritemäärät kasvoivat talousarviosta; yleisopetus 1–6 kasvoi 98 oppilaalla, eli 0,6 prosenttia ja yleisopetus 7–9 kasvoi 134 oppilaalla, eli 1,6 prosenttia. Yleisopetuksen oppilasmäärän kasvuun vaikutti integroitujen maahanmuuttaja/valmistavan opetuksen (immo) oppilaiden siirtyminen yleisopetukseen.

Tilinpäätöksen 2022 mukaan yleisopetukseen 1-9lk käytettiin 252,5 milj. euroa, kun sama summa oli vuoden 2023 tilinpäätöksessä 258,1 milj. euroa, eli kasvua oli 2,3 prosenttia viime vuoteen verrattuna. Yleisopetuksen tilinpäätös 2023 on 10,4 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa 2023, kasvu vuoden 2023 aikana 4,2 prosenttia. Tilinpäätöksessä 2023 Yleisopetuksen 1-6 lk suoritehintana oli 1,2 prosenttia korkeampi kuin talousarviossa. Vastaava kasvu suoritehinnassa 7-9 lk oli 7,1 prosenttia.

Erityisopetuksen 9v jaetaan nyt ryhmämuotoiseen ja integroiduun opetukseen. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä ryhmämuotoisessa oli 1323 oppilasta ja integroidussa opetuksessa 1339 oppilasta. Vuotta aikaisemmin yhteenlaskettu oppilasmäärä erityisopetuksessa 9v oli 2514, näin ollen oppilasmäärä on kasvanut 148 oppilaalla, eli 5,9 prosenttia. Erityisopetuksen ryhmämuotoisen opetuksen suoritehintana oli tilinpäätöksessä 12,9 prosenttia korkeampi kuin talousarviossa. Erityisopetuksen 9v integroidun opetuksen suoritehintana laski tilinpäätökseen 0,3 prosenttia talousarvioon verrattuna.

Maahanmuuttaja/valmistavan opetuksen suoritehintana nousi 0,7 prosenttia tilinpäätökseen verrattuna talousarvioon.

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Yleisopetus 1-6	162 637 725	165 506 825	17 333	17 431	9 383,01	9 495,24	1,2 %
Yleisopetus 7-9	85 102 472	92 650 355	8 193	8 327	10 387,15	11 126,90	7,1 %
Esiopetus	2 224 668	2 217 640	260	229	8 572,90	9 684,02	13,0 %
Englanninkielinen opetus	7 495 345	6 947 502	747	730	10 030,57	9 517,13	-5,1 %
Valmistava ja maahanmuuttajien määräaikainen opetus ryhmässä	10 034 024	10 159 025	822	827	12 206,84	12 287,90	0,7 %
Erityisopetus 9v., ryhmämuotoinen	19 050 141	17 011 832	1 672	1 323	11 393,62	12 858,53	12,9 %
Erityisopetus 9v., integroituna	15 915 624	16 067 328	1 323	1 339	12 034,50	11 997,26	-0,3 %

Suomenkielisen yleislukiokoulutuksen suoritemäärä jäi hieman alle talousarvion, mutta toimintamenot alittuivat 2,4 milj. euroa, joten yksikköhinta laski 4,1 prosenttia talousarvioon verrattuna.

Alueellisessa nuorisotyössä saavutettiin tavoite ylittää nuorten kohtaamiskertojen määrässä koronapandemiaa edeltävä aika, mutta vuodelle 2023 asetetusta tavoitteesta jäätiin 5,6 prosenttia.

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Yleislukiokoulutus	53 969 006	51 567 643	5 730	5 711	9 419,36	9 029,79	-4,1 %
Alueellinen nuorisotyö (oma/muu)	7 217 620	6 962 415	149 802	141 457	48,18	49,22	2,2 %

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen palvelutuotelaskentaa on tarkistettu vuoden 2023 aikana. Tämän takia palvelutuotteiden kustannukset ja hinnat eivät ole vertailukelpoisia talousarvioon 2023.

Varhaiskasvatus päiväkodissa omana toimintana: alle 3-vuotiaiden lasten määrä kasvoi merkittävästi, mutta 3 vuotta täyttäneiden lasten määrä jäi vastaavasti ennakoitua alhaisemmaksi. Alle 3-vuotiaiden lasten henkilöstön suhdeluku on suurempi (1/4), kun 3 vuotta täyttäneiden osalta (1/7). Alle 3-vuotiaiden määrän kasvu lisäsi tarvittavaa henkilöstön määrää sekä rekrytointivaikeudet aiheuttivat edelleen merkittäviä haasteita varhaiskasvatukseen, mikä lisäsi työvoimanvuokrauskustannuksia. Kokonais- ja yksikkökustannusten kasvuun vaikutti lisäksi vuoden 2023 palkkaratkaisut, Seuren hinnankorotukset, toimitilavuokrien sekä ateriakustannusten kasvu.

Yksityisen hoidon tuen lapsimäärä pysyi lähes ennallaan ja siirtymää palvelusetelille oli ennakoitua vähemmän. Yksityisen hoidon tuen kustannusten ja yksikköhinnan kasvuun vaikutti lakisääteisten osien indeksikorotukset sekä kuntalisän korotukset.

Palvelusetelin lapsimäärä jäi talousarvioon ennakoidusta, mutta kasvoi kuitenkin edelliseen vuoteen nähden 277 lapsella. Kokonaiskustannukset ja yksikkökustannus kasvoi lasten määrän kasvusta, josta alle 3-vuotiaiden osuus on korkea (36 prosenttia). Lisäksi kustannuksia nosti palvelusetelin arvon korottaminen, alle 3-vuotiaan kertoimen muutos (1,55 → 1,6) sekä asiakasmaksun tuloarajojen muutos alensi perheiden asiakasmaksun osuutta, joka taas nosti kunnan maksamaa osuutta palveluntuottajalle.

Kotihoidon tuella olevien lasten määrä väheni. Kustannukset eivät alentuneet lasten määrän alenemisen suhteessa, mutta alenivat vuoteen 2022 verrattuna. Kokonais- ja yksikkökustannuksia nosti lakisääteisen hoitorahan indeksikorotukset. Kuntalisän alentaminen vähensi osaltaan kustannuksia, mutta kuntalisän ehdollisuuden purkaminen taas vastaavasti lisäsi niitä. Yksikkökustannusten nousuun vaikuttaa lasten määrän väheneminen suhteessa nopeammin kuin kustannusten.

Lasten tuen palveluiden lapsimäärä tilinpäätöksessä 2023 on liian alhainen johtuen järjestelmäpäivityksestä. Yksikkökustannusten aleneminen talousarvioon nähden ei ole todellinen. Lasten kielen ja kulttuurien tuen palveluiden lasten määrä kasvoi.

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Varhaiskasvatus päiväkodissa alle 3-v. lapsi (oma tuotanto)	52 643 058	58 840 790	2 415	2 756	21 798,37	21 349,29	-2,1 %
Varhaiskasvatus ja esiopetus päiväkodissa 3-6 v. lapsi (oma tuotanto)	123 929 983	133 172 048	9 313	8 994	13 307,20	14 806,11	11,3 %
Yksityisen hoidon tuki (suva)	14 390 445	15 091 233	1 580	1 576	9 107,88	9 575,66	5,1 %
Palveluseteli	13 040 713	17 058 385	1 650	1 545	7 903,46	11 041,03	39,7 %
Lasten kotihoidon tuki (suva)	17 209 861	16 993 686	3 015	2 709	5 708,08	6 273,05	9,9 %
Lasten tuen palvelut (suva)	10 365 081	7 052 116	1 530	1 421	6 774,56	4 961,88	-26,8 %
Lasten kielen ja kulttuurien tuen palvelut	2 730 450	2 347 751	4 120	4 414	662,73	531,90	-19,7 %

Svenska rum -lautakunta**Talousarvion toteutuminen**

Svenska rum -lautakunta (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	4 360	-	4 360	4 849	489
Toimintakulut	-72 944	-13	-72 957	-72 409	548
TOIMINTAKATE	-68 584	-13	-68 597	-67 559	1 037

Toimintatulot ylittivät alkuperäisen talousarvion 0,5 milj. euroa johtuen saaduista ja käytetyistä hankeavustuksista. Suurimmat hankeavustukset olivat jälleen valtiolta saadut korona- ja tasa-arvohankerahat. Iltapäivätoiminnan asiakasmaksuja korotettiin 1.8.2023.

Toimintamenot alittivat alkuperäisen talousarvion 0,5 milj. eurolla. Henkilöstömenot, sisältäen työvoimanvuokrauksen, ylittivät budjetoidun 1 milj. eurolla johtuen palkan- ja hinnankorotuksista, alle 3-vuotiaiden kasvusta varhaiskasvatuksessa sekä lomapalkkajaksotuksista. Budjetissa oli 0,3 milj. euron varaus palveluiden ostoissa Take-ennakkosäästöistä johtuen, joka jäi käyttämättä. Lisäksi säästyivät tavarahankinnoista 0,6 milj. euroa (suurin osa liittyy toisen asteen maksuttomaan), avustuksista vajaa 0,2 milj. euroa sekä vuokrasta 0,1 milj. euroa.

Talousarviomuutokset

Talousarvion tehtiin kaupungin johtajan päätöksellä kesätyöpaikkoihin liittyvä määrärahasiirto 10 618 euroa.

Palvelutuotteet

Varhaiskasvatuksen tärkeimpien palvelutuotteiden yksikköhinnat laskivat talousarvion verrattuna. Suoritemäärä varhaiskasvatuksen omissa päiväkodeissa ylitti talousarvion yhteensä noin kuudella prosentilla, mistä johtuen myös toimintamenot ylittivät talousarvion. Kasvavista toimintamenoista huolimatta yksikköhinnat jäivät hieman alle talousarvion.

Perusopetuksen merkittävimmän palvelutuotteen yleisopetus 1–9 lk yksikköhinnat laskivat hieman talousarvion verrattuna. Kokonaismenot jäivät alle talousarvion ja oppilasmäärä ylitti talousarvion yhteensä yhdellä prosentilla.

Yleislukion yksikköhinta laski hieman verrattuna talousarvion. Sekä kokonaismenot että opiskelijamäärä alittivat talousarvion. Talousarvion opiskelijamäärässä oli virhe, ilman sitä opiskelijamäärä olisi pysynyt suurin piirtein samalla tasolla.

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Kunnallisen varhaiskasvatus päiväkodissa alle 3-v. lapsi (svebi)	7 245 884	7 787 427	346	380	20 941,86	20 493,23	-2,1 %
Kunnallisen varhaiskasvatus ja esiopetus päiväkodissa alle 3-6 v. lapsi (svebi)	14 571 803	15 140 481	1 016	1 062	14 342,33	14 256,57	-0,6 %
Yleisopetus 1-6 svebi	20 986 191	20 411 861	1 899	1 904	11 051,18	10 720,52	-3,0 %
Yleisopetus 7-9 svebi	10 617 213	10 682 531	913	934	11 628,93	11 437,40	-1,6 %
Yleislukiokoulutus, svebi	4 690 877	3 936 441	603	550	7 779,23	7 157,17	-8,0 %

Kasvun ja oppimisen toimialan yhteiset

Talousarvion toteutuminen

Kasvun ja oppimisen toimialan yhteiset (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	3 650	-	3 650	3 541	-109
Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	1	1
Toimintakulut	-32 888	25	-32 863	-30 141	2 722
TOIMINTAKATE	-29 238	25	-29 213	-26 599	2 614

Toimintatulot alittivat muutetun talousarvion 0,1 milj. eurolla johtuen kotikuntakorvauksista, jotka ovat aiempaa ja budjetoitua pienemmät.

Toimintamenot alittivat muutetun talousarvion noin 2,8 milj. eurolla johtuen kotikuntakorvausmenoista ja sisäisistä palveluostoista.

Talousarviomuutokset

Kasvun ja oppimisen toimialan esikunnalta siirrettiin 18 000 euroa sisäisesti toimialan suomenkieliseen varhaiskasvatukseen, 2 000 euroa ruotsinkielisiin sivistyspalveluihin ja 5 000 euroa nuorisopalveluihin (Hyvinvoiva Espoo-hanke).

2.2.5 Kaupunkiympäristön toimiala

Toiminnan toteutuminen

Vuoden aikana toimintaa ovat ohjanneet tuottavuuden kasvattaminen ja Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman toteuttaminen. Ohjelman toteuttaminen edistyy hyvin ja sen etenemistä seurataan. Ohjelmasta raportoidaan jatkossakin osavuosisikatsauksissa ja tulosjohtoryhmässä.

Kotimaan asuntomarkkinoiden laskusuhdanne vaikutti myös Espoon alueella rakentamiseen. Muina epävarmuustekijöinä yleiseen työskentelyilmapiiriin on vaikuttanut yleinen turvallisuusuhka Ukrainan sodan takia. Energiasäästötoimia on jatkettu huolimatta energian hintojen tasaantumisesta. Toimialalla otettiin laajemmin käyttöön Virvepuhelimet osana varautumista.

Vuonna 2023 valmistui 5 507 asuntoa, mikä on lähes saman verran kuin edellisenä vuonna. Asuntotuotantotavoite oli 3 300 asuntoa vuodessa. Uusia asuntoja aloitettiin 2 849 asuntoa.

Rakennuslupia myönnettiin 2 998 asunnolle.

Uuden aineistomyyntipalvelun hankintasopimus tehtiin loppuvuodesta. Uusi sovellus korvaa nykyisen eCityn-palvelun, joka on ollut toimialan aineistojen myyntipalvelukanava. Palvelu tarjoaa jatkossa asiakkaille ostomahdollisuuden mm. rakennuspiirustus-, katusuunnitelma- ja pohjatutkimusaineistoihin.

Toimialan keskeinen kuntatiedon IT-järjestelmä otettiin käyttöön syksyllä.

Maanmyyntituloja saatiin peruskaupungille yhteensä noin 61,6 miljoonaa euroa, jolla ylitettiin talousarvion maanmyyntitulotavoite. Tapiolan taseyksikölle maanmyyntituloja saatiin noin 14,5 miljoonaa euroa. Maata hankittiin noin 11,8 miljoonalla eurolla.

Maankäyttösopimuksia allekirjoitettiin 15 kpl ja niillä rahoitetaan yhdyskuntarakentamisen kustannuksia noin 51,7 miljoonan euron arvosta. Merkittävimmät sopimuskohteet olivat Lasihytti, Kemisti ja Tietäjänkylmä.

Hepokorvenkallion asemakaava tuli marraskuussa lainvoimaiseksi ja Microsoftille myytiin 21,6 hehtaarin suuruinen maa-alue Hepokorvenkalliosta Högnäsistä datakeskushankkeen toteuttamista varten 30,9 miljoonalla eurolla.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehtiin yhteistyötä toimitilojen vuokrauksessa. Hyvinvointialueelle Matinkylän ja Espoonlahden paloasemat olivat rakenteilla. Espoonlahden terveysaseman peruskorjaus aloitettiin.

Tilapalvelut-liikelaitoksen uusi toiminnanohjausjärjestelmä hankittiin ja sen kehittäminen aloitettiin yhteistyössä kilpailun voittaneen toimittajan, kaupungin tietohallinnon ja hankintakeskuksen kanssa. Tavoitteena on saada järjestelmä käyttöön 1.1.2025.

Toimitiloja toteutettiin investointiohjelman mukaisesti. Suhdanne ja taloustilanne vaikutti alkuvuodesta hieman hankkeiden ajoitukseen. Viimeiset Public Private Partnership -mallilla toteutetut hankkeet valmistuivat vuoden 2023 aikana. Lisäksi valmistuivat Mankkaan päiväkodin peruskorjausosa, Laajalahden koulu (elinkaari) ja Niipperin koulun siirtokelpoinen liikuntasalirakennus ja Matinkylän lukio (yhtiö). Suurimmat suunnittelussa olevat kohteet olivat Kulttuurikeskuksen teatteri, Tapiolan Stadion ja Espoolaistentalo. Rakenteilla olevat suurimmat koulukohteet ovat Tiistilän koulu ja päiväkotiki sekä Kalajärven koulu ja päiväkotiki.

Toimitilamyynnit vähenivät ja vuoden aikana myytiin vain pieniä kohteita.

Tapiolan terveysaseman kiinteistöosakeyhtiö Tapiolan Louhi Oy ostettiin sopimuksen mukaisella osto-oikeudella 30.12.2023.

Toimialan henkilöstömäärä 2023 oli 1280 (2022: 1316). Hyvinvointialueelle siirtyi henkilöstöä 1.1.2023 yhteensä 50. Lähtövaihtuvuus väheni 3,41 prosenttiyksikköä. Tulosityksiköt laativat ja toteuttivat Kunta10 -työhyvinvointitutkimuksen tulosten perusteella johtamiseen, työyhteisöön ja työn suorittamiseen liittyviä kehittämistoimenpiteitä. Toimialalla valmisteltiin ja toteutettiin toimenpiteitä työvoiman saatavuuden edistämiseksi.

Valtuusto hyväksyi Espoon asumisen ja maankäytön periaatteet kesäkuussa.

Kaupunginhallitus hyväksyi 13.3.2023 Espoon yleiskaava 2060 -tavoitteet, minkä jälkeen alkoi kaavaluonnoksen valmistelu. Luonnos valmistuu 2024. Espoon uusi, koko kaupungin kattava yleiskaava tähtää vuoteen 2060.

Hallinto-oikeus kumosi Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaa (POKE) koskeneet valitukset tammikuussa. Osa valittajista haki muutosta hallinto-oikeuden ratkaisuun korkeimmasta hallinto-oikeudesta.

Arkkitehtuurikilpailu Espoon keskukseen sijoittuvasta Espoolaistentalosta ratkesi julkistustilaisuudessa kesäkuussa. Voittaja oli yleisösuosikki "Kohtaamisia". Alueen asemakaavan muutoksen suunnittelua jatkettiin voittaneen kilpailutyön pohjalta.

Kaupunkisuunnittelukeskus järjesti vuonna 2023 neljä uuden konseptin mukaista kaupunkiympäristön alueellista asukasiltaa: Espoonlahti, Suur-Tapiola, Suur-Leppävaara ja Keski-Espoo. Tapahtumissa oli yhteensä 560 osallistujaa ja esillä 22 kaavaa.

Leppävaaran keskustan ideakilpailun toisessa vaiheessa valittiin 5 ideaa jatkokehitettäväksi. Jatkokehitetyt ideat julkaistiin vuoden lopussa. Kilpailun tulos julkistetaan alkuvuodesta 2024 ja rakentaminen suunnittelualueella voi käynnistyä arviolta 2026–2027.

Kerassa teollisuus- ja logistiikka-alueen muuttaminen 14 000 asukkaan kaupunginosaksi käynnistettiin vuoden loppupuolella alkaneella 1. vaiheen katu- ja puistourakalla.

Tapiolan urheilupuiston yleisten alueiden suunnittelua edistettiin.

Marraskuussa järjestettiin toimialan kaupunkikehitysyhteistyökumppaneille Locate in Espoo -tilaisuus.

Kaupunginhallitus päätti perustaa 3 uutta luonnonsuojelualuetta. Luonnon monimuotoisuuden selvityksessä on määritelty 23 muuta kohdetta, joista on tarkoitus tehdä luonnonsuojelualueita vuoteen 2030 mennessä.

Espoossa pilotoitiin kesällä joukkoistettua mobiilipelialustaa vieraslajien kartoitukseen ja torjuntaan. Menetelmää käytettiin ensi kertaa maailmassa tähän tarkoitukseen.

Luonnon monimuotoisuuden kokonaisheikentymättömyyden tiekartan valmistelu eteni.

Kaupunginhallitus päätti, että Espoo allekirjoittaa kansainvälisen Green City Accord -sitoumuksen. Espoo liittyy mukaan kansalliseen Luontoviisaat kunnat -verkostoon.

Infrainvestointien toteutuminen

Yritysten ja työpaikkojen sijoittumista Länsimetron ja kaupunkiradan kasvu- ja kehityskäytäviin on edistetty. Rakentaminen sijoittuu raideliikenteelle hyvin saavutettaville alueille ja pääosa (66 prosenttia) infrainvestoinneista on toteutettu saavutettavuusvyöhykkeille I-II.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan aiheutti kustannusten nousua alkuvuoden aikana. Loppuvuoden aikana urakkatarjousten määrä lisääntyi ja hintataso laski.

Käyttösuunnitelman mukainen infrainvestointiohjelma onnistuttiin toteuttamaan hyvällä tarkkuudella määrärahojen ja hankkeiden osalta.

Pikaraitiotie 15 aloitti liikennöinnin kahdeksan kuukautta etuajassa Espoon Keilaniemen ja Helsingin Itäkeskuksen välillä 21.10. Helsingin ja Espoon kaupunkien raitiotieinfran budjetti alittui 4 miljoonalla eurolla.

Espoon kaupunkirata -hankkeen suunnittelu on edennyt tavoitteiden mukaisesti, ja rakentamisen käynnistämistä valmistelevat työt aloitettiin vuoden alussa. Urakkatarjousten käsittely edistyi ja tavoitteena on, että kaikkien neljän alueurakan sopimukset allekirjoitetaan vuoden 2024 alkupuolella, jolloin rakentaminen voisi alkaa.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman (TakE) toteutuminen

Venäjän 2022 Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset näkyivät joidenkin tavoitteiden toteutumisessa myös 2023. Energian hinnassa oli vielä alkuvuonna merkittävää epävarmuutta, joka kuitenkin tasaantui loppuvuotta kohden. Korkotason voimakas nousu ja markkinaepävarmuus pysäytti maanluovutukset vuoden toisella puoliskolla lähes täysin. Loppuvuonna toteutui kuitenkin yksi poikkeuksellisen suuri maanluovutus, jonka avulla tavoite saavutettiin. Tilapankin rakennusten myyntitavoite ei myöskään toteutunut ja myös rakennuslupien määrän lasku vaikutti niistä saatavaan tulotavoitteeseen. Rakennuslupien käsittelyaikoja ei vielä ole saatu tavoitteen mukaiselle tasolle. Lupakäsittelyaika on parantunut syksyn 2023 aikana, muttei ollut vielä koko vuosi 2023 huomioiden tavoitteen mukaisella tasolla. Rakennusvalvonnan lupaprosesseja koskevat analyysit on tehty ja niiden ja asiakaspalautteiden perusteella suunniteltujen kehittämistoimien toteuttaminen on aloitettu. Kehittämistoimien tavoitteena on parantaa lupaprosessin asiakaskokemusta, oikea-aikaisuutta, ennakoitavuutta, läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta.

Kiinteistöveroselvitys on edennyt edelleen hyvin ja siitä saatavat tulot ylittävät tavoitteen. Säästövapaiden määrää toimiala on edelleen vähentänyt vuoden aikana 677 henkilötyöpäivää.

TakE-tuottavuustavoitteet on otettu huomioon vuoden 2023 talousarviossa. Toimialan tulo- ja menotavoitteet toteutuivat kokonaisuutena korjatun talousarvion mukaisesti. Jotain pieniä poikkeamia oli yksittäisissä tuottavuustavoitteissa, mutta koko ohjelman tasolla toimiala etenee tavoitteen mukaisesti.

Talousarvion toteutuminen

Kaupunkiympäristön toimiala (ei sitovia eriä)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	233 504	3 385	236 889	260 704	23 814
Valmistus omaan käyttöön	12 787	-	12 787	10 484	-2 303
Toimintakulut	-337 274	-16	-337 290	-328 028	9 262
TOIMINTAKATE	-90 983	3 369	-87 614	-56 840	30 774

Kaupunkiympäristön toimiala (pl. nettositovat tehtäväalueet, ei sitovia eriä)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	218 504	3 385	221 889	251 255	29 365
Valmistus omaan käyttöön	2 787	-	2 787	942	-1 845
Toimintakulut	-312 274	-16	-312 290	-309 088	3 203
TOIMINTAKATE	-90 983	3 369	-87 614	-56 891	30 723

Tulot ylittivät alkuperäisen talousarvion 33 milj. euroa. Maanmyyntivoittojen tavoite oli 35,9 milj. euroa, tuloja toteutui 60,2 milj. euroa. Hepokorvenkalliosta myyntiin 21,6 hehtaarin suuruinen maa-alue 30,9 milj. eurolla datakeskushankkeelle. Maankäyttösopimuskorvauksia tuloutettiin 5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota enemmän.

Kaupunginhallitus korotti 1. osavuositarkistuksen yhteydessä kaupunkitekniikan keskuksen tulotavoitetta 5 milj. euroa. Korotus perustui vastaavan suuruiseen investointimenojen korotukseen maankäyttösopimuskorvausten talousarviota suuremman käytön vuoksi.

Valtuusto alensi rakennusvalvonnan tulotavoitetta 1 milj. euroa 3. osavuositarkistuksen yhteydessä suhdannetilanteen muuttuttua sekä joukkoliikenteen tulotavoitetta 0,6 milj. euroa infrasopimuksen sopimusehtojen perusteella.

Toimialan menot alittivat talousarvion 3 milj. euroa. Määrärahan käyttö alittui esikunnassa sekä joukkoliikenteessä. Muuten menot toteutuivat melko tarkkaan talousarvion mukaisesti.

Talousarvion menomäärärahoihin tehdyt muutokset liittyivät kesätyöllistämisen sekä muihin henkilöstömenoihin ja olivat euromääräisesti vähäisiä

Investointien toteutuminen

Maahankintaan oli varattu 7 milj. euroa ja siihen käytettiin 11,8 milj. euroa. Valtuusto lisäsi maanhankinta rahaa osavuositarkistus 2:n yhteydessä 4 milj. euroa ja osavuositarkistus 3:n yhteydessä 0,8 milj. euroa. Merkittävimmät loppuvuoden 2023 maanhankinnat kohdistuivat Sammalvuoren metrovarikon alueeseen, Otaniemen rantapuistoihin, Nuottaniemessä sijaitsevaan puistoalueeseen ja korttelinosaan sekä Espoon Asunnot Oy:n kanssa tehtäviin maanvaihtoihin.

Kiinteisiin rakenteisiin ja laitteisiin oli alkuperäisessä talousarviossa varattu 80,6 milj. euroa. Kaupunginhallitus lisäsi 1. osavuositarkistuksen yhteydessä maankäyttösopimuksilla rahoitettavien investointien määrärahaa 5 milj. euroa. Toteutuneet investointimenot olivat muutetun talousarvion mukaiset 80,8 milj. euroa.

Espoon infran rakentaminen perustuu paljon yksityisten maiden kaavoittamiseen ja tästä kaupungille maksettavaan maankäyttösopimuskorvaukseen. Sopimuskorvauksien käyttö kunnallistekniikan rakentamiseen oli korkealla tasolla. Sopimuskorvauksia käytettiin 31,5 milj. euroa.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden investointitulot olivat 3,8 milj. euroa. Merkittävimmät summat olivat Kaupunkirataan 1,5 milj. euroa, urheilupuistoihin 0,75 milj. euroa ja Tapiolan taseyksikön alueelle 0,8 milj. euroa. Talousarvio oli 2,0 milj. euroa.

Teknisen lautakunnan kone- ja kalustoinvestoinnit sekä toimialan osakkeet ja osuudet on kuvattu investointiosan toteutuminen -luvussa.

Tekninen lautakunta

Talousarvion toteutuminen

Tekninen lautakunta (ei sitovia eriä)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	52 706	5 000	57 706	57 051	-655
Valmistus omaan käyttöön	12 700	-	12 700	10 482	-2 218
Toimintakulut	-91 930	-7	-91 937	-85 947	5 990
TOIMINTAKATE	-26 524	4 993	-21 531	-18 414	3 117

Tekninen lautakunta (pl. nettositovat tehtäväalueet, tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	37 706	5 000	42 706	47 602	4 896
Valmistus omaan käyttöön	2 700	-	2 700	940	-1 760
Toimintakulut	-66 930	-7	-66 937	-67 007	-70
TOIMINTAKATE	-26 524	4 993	-21 531	-18 464	3 067

Teknisen lautakunnan alaisen Kaupunkitekniikan keskuksen taloudellinen kehitys jatkui vuonna 2023 jo kahdeksatta vuotta positiivisena, ylittäen talousarvion tulotavoitteen ja tilikaudelle kuuluvien kulujen pysyessä talousarvion määrärahojen puitteissa.

Toimintatulot 47,6 milj. euroa ylittivät alkuperäisen talousarvion (37,7 milj. euroa) 9,9 milj. eurolla ja muutetun talousarvion (42,7 milj. euroa) 4,9 milj. eurolla. Alueiden käyttöluopatulot (1,3 milj. euroa) kasvoivat suotuisasti rakentamisalan heikosta suhdanteesta huolimatta. Maankäyttömaksutuloja toteutui 31,5 milj. euroa, ylittäen muutetun talousarvion (30 milj. euroa) 1,5 milj. eurolla alkuperäisen talousarvion (25 milj. euroa) 6,5 milj. eurolla. Maankäyttömaksutuloja tuloutetaan näillä tuloilla rahoitettavien investointien toteuman perusteella, joita tilikaudella saatiin tehtyä investointisuunnitelman mukaisesti. Geotekniikkapalvelujen kohdistamisessa kaupungin infrainvestointeihin on muutettu kirjaustapaa johtuen uudesta talousohjauksen tietojärjestelmäkokonaisuudesta. Geotekniikkapalveluista on kirjattu myyntituloja 1,1 milj. euroa.

Toimintakulut olivat 67 milj. euroa (66,936 milj. euroa) pysyen määrärahojen puitteissa 0,07 milj. euron marginaalilla.

Lautakunnan vuosikatetavoite oli -21,5 milj. euroa vuodelle 2023, mutta toteutunut vuosikate oli -18,5 milj. euroa, jopa 3 milj. euroa tavoitetta parempi.

Investointeihin siirrettävät käyttömenot - investointeja toteuttavan henkilökunnan henkilöstömenot - toteutuivat alle talousarvion, ollen 0,9 milj. euroa (2,7 milj. euroa), alittaen talousarvion 1,8 milj. eurolla. Alituksesta 0,9 milj. euroa johtui kirjaustavan muutoksesta. Tämä vaikutti toimintakatteen toteutumiseen tuloylityksen (+4,7 milj. euroa) vaikutusta pienempänä.

Tekninen lautakunta päätti 17.5.2023 esittää kaupunginhallitukselle 5 milj. euron lisämäärärahaa investointien tehtäväalueelle 948 HA Kunnallistekniikan sopimusrakentaminen- investoinnit, jotka rahoitetaan maankäyttömaksutuloilla - ja samalla maankäyttömaksutulotavoitteen korottamista 5 milj. eurolla. Kaupunginhallitus päätti 5.6.2023 esityksen mukaisesti. Lisämäärärahan ja korotuksen taustalla oli hyvin edistyneet suunnitelmaresurssit ja suotuisat rakentamisolosuhteet, jonka takia panostettiin tekemällä suunniteltua enemmän.

Palvelutuotteet

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/ Suorite TA23	Eur/ Suorite TP23	M%
Kadut ja yleiset alueet hoito oma	9 757 057	12 592 391	8 754 542	9 253 975	1,11	1,36	22,1 %
Puistot ja viheralueet hoito omatuotanto	3 907 923	4 180 307	9 651 121	10 747 043	0,40	0,39	-3,9 %
kadut ja yleiset alueet korjaus oma	3 317 908	4 106 977	8 754 542	9 253 975	0,38	0,44	17,1 %
Puistot ja viheralueet korjaus omatuotanto	3 488 353	3 869 797	9 651 121	10 747 043	0,36	0,36	-0,4 %
Katuvalaistus	4 137 520	3 784 904	54 000	54 000	76,62	70,09	-8,5 %
Metsien hoito	2 106 565	1 989 708	5 000	4 800	421,31	414,52	-1,6 %
Paikkatietoaineistojen ylläpito	1 786 501	1 735 639	170 000	1 617 144	10,51	1,07	-89,8 %
Ylijäämämaiden vastaanotto	1 223 647	1 697 381	100 000	77 176	12,24	21,99	79,7 %
Kadut ja yleiset alueet hoito ostopalvelun kustannukset	1 187 384	1 466 348	1 609 948	2 302 319	0,74	0,64	-13,6 %
Liikennevalot	1 069 476	1 441 168	250	255	4 277,90	5 651,64	32,1 %

Palvelutuotteen tuottavuustavoite on huomioitu tuotteen talousarviossa ja mikäli palvelutuotteen yksikköhinta toteutuu talousarvion mukaisesti, tuottavuustavoite toteutuu.

Palvelutuotteen ”kadut ja yleiset alueet hoito oma” suoritemäärät ovat kunnossapidettävät neliöt. Kaupungin kasvun edellyttämät kunnallistekniikan investoinnit ovat kasvattaneet kunnossapidettäviä neliöitä. Sisäiset auto-, kone- ja laitevuokrat kirjataan aiheuttamisperiaatteen mukaan, poiketen käyttösuunnitelmasta. Talvikunnossapidon vaikutus ylityökorvauksiin oli suurempi kuin käyttösuunnitelmassa ennakoitu. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna enemmän kuin suoritemäärät verrattuna käyttösuunnitelmaan, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa suurempana ja tuottavuustavoite ei toteutunut.

Palvelutuotteen ”puistot ja viheralueet hoito omatuotanto” suoritemäärät ovat kunnossapidettävät neliöt. Kaupungin kasvun edellyttämät kunnallistekniikan investoinnit ovat kasvattaneet kunnossapidettäviä neliöitä. Sisäiset auto-, kone- ja laitevuokrat kirjataan aiheuttamisperiaatteen mukaan, poiketen käyttösuunnitelmasta. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna vähemmän kuin suoritemäärät verrattuna käyttösuunnitelmaan, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa pienempänä ja tuottavuustavoite ylitettiin.

Palvelutuotteen ”kadut ja yleiset alueet korjaus oma” suoritemäärät ovat kunnossapidettävät neliöt. Kaupungin kasvun edellyttämät kunnallistekniikan investoinnit ovat kasvattaneet kunnossapidettäviä neliöitä. Sisäiset auto-, kone- ja laitevuokrat kirjataan aiheuttamisperiaatteen mukaan, poiketen käyttösuunnitelmasta. Rakennustarvikkeiden ja energian hintojen nousu vaikutti korjaus- ja kuljetuspalveluihin ja ne toteutuivat yli käyttösuunnitelman. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna enemmän kuin suoritemäärät verrattuna käyttösuunnitelmaan, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa suurempana ja tuottavuustavoite ei toteutunut.

Palvelutuotteen ”puistot ja viheralueet korjaus omatuotanto” suoritemäärät ovat kunnossapidettävät neliöt. Kaupungin kasvun edellyttämät kunnallistekniikan investoinnit ovat kasvattaneet kunnossapidettäviä neliöitä. Henkilöstökulut, palvelujen ostot, aineet ja tarvikkeet sekä sisäiset auto-, kone- ja laitevuokrat toteutuivat yli käyttösuunnitelman yleisen kustannustason nousun myötä. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna vähemmän kuin suoritemäärät verrattuna käyttösuunnitelmaan, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa pienempänä ja tuottavuustavoite ylitettiin.

Palvelutuotteen ”katuvalaistus” suoritemäärät ovat toteutuivat käyttösuunnitelmassa arvioidusti. Käyttösuunnitelmassa oltiin varauduttu sähköenergian suurempaan korotukseen kuin mitä toteutui.

Koska palvelutuotteen suorit määrä toteutui käyttösuunnitelman mukaisesti ja kustannukset käyttösuunnitelmaa alhaisempana, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa pienempänä ja tuottavuustavoite ylitettiin.

Palvelutuotteen "metsien hoito" suorit määrät ovat hoidettavat metsähehtaarit. Suoritteet toteutuivat alle käyttösuunnitelmassa arvioidun. Poikkeama johtuu arvioihin yleisesti sisältyvästä epävarmuudesta. Mitään yksittäistä syytä kustannusten poikkeamiseen käyttösuunnitelmasta ei ole. Käyttösuunnitelmassa varatut määrärahat on tehty toiminnan arvioidun tarpeen mukaan. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna enemmän kuin suorit määrät verrattuna käyttösuunnitelmaan, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa pienempänä ja tuottavuustavoite ylittyi.

Palvelutuotteen paikatietoaineistojen ylläpito suorit määrärien toteumaan on vaikuttanut käyttönotetun ohjelmiston eri logiikka, toiminnallisuus ja opaskartan uudistus. Mitään yksittäistä syytä kustannusten poikkeamiseen käyttösuunnitelmasta ei ole. Käyttösuunnitelmassa varatut määrärahat on tehty toiminnan arvioidun tarpeen mukaan. Koska kustannukset toteutuivat alle käyttösuunnitelman ja suoritteet moninkertaisesti yli, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa pienempänä ja tuottavuustavoite ylittyi.

Palvelutuotteen ylijäämämaiden vastaanotto suorit määrään on vaikuttanut rakennusalan suhdannetilanne. Määrärien lasku ei ole kompensoinut energian hinnan vaikutusta vastaanottoalueen siirto- ja kuljetuspalveluihin, tai muutenkaan yleisen kustannustason nousua kaikissa kuluissa. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset ja suorit määrät erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa suurempana ja tuottavuustavoite ei toteutunut.

Palvelutuotteen "kadut ja yleiset alueet hoito" ostopalvelun kustannukset suorit määrät ovat kunnossapidettävät neliöt. Kaupungin kasvun edellyttämät kunnallistekniikan investoinnit ovat kasvattaneet kunnossapidettäviä neliöitä. Palvelujen ostot, ostopalvelut ja muut palvelutuotteen kulut toteutuivat yli käyttösuunnitelman yleisen kustannustason nousun myötä. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna vähemmän kuin suorit määrät verrattuna käyttösuunnitelmaan, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa pienempänä ja tuottavuustavoite ylitettiin.

Palvelutuotteen "liikennevalot" suorit määrät toteutuivat yli käyttösuunnitelmassa arvioidun. Poikkeama johtuu arvioihin yleisesti sisältyvästä epävarmuudesta. Yleinen kustannustason nousu sekä toiminnan tarvitsemat panostukset ovat vaikuttaneet toteutuneisiin kustannuksiin. Käyttösuunnitelmassa varatut määrärahat on tehty toiminnan arvioidun tarpeen mukaan ja toimintavuotena tarve muuttuu toiminnan niin vaatiessa. Koska palvelutuotteen toteutuneet kustannukset erosivat käyttösuunnitelmaan verrattuna enemmän kuin suorit määrät verrattuna käyttösuunnitelmaan, toteutui yksikkökustannus käyttösuunnitelmaa suurempana ja tuottavuustavoite ei toteutunut.

Ulkopuoliset työt

Talousarvion toteutuminen

Ulkopuoliset työt (toimintakate sitova)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	15 000	-	15 000	9 449	-5 551
Toimintakulut	-15 000	-	-15 000	-9 399	5 601
TOIMINTAKATE	0	-	0	50	50

Kaupungin kunnallistekniikan rakentamisen ja rakennuttamisen ohessa toteutettiin vesihuoltoa Helsingin seudun ympäristö -kuntayhtymälle (HSY). Muiden johtolaitosten kanssa tehtiin yhteistyötä erilaisten johtojen ja kaapelien sijoittamisessa katualueelle.

Ulkopuoliset työt on nettobudjetoitu ja sen toimintakate on sitova, tavoitteena 0 euroa. Sitova toimintakate toteutui 50 000 euroa positiivisena.

Rakentamisen sisäiset palvelut

Talousarvion toteutuminen

Rakentamisen sisäiset palvelut (toimintakate sitova)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	-	-	-	-	-
Valmistus omaan käyttöön	10 000	-	10 000	9 542	-458
Toimintakulut	-10 000	-	-10 000	-9 542	458
TOIMINTAKATE	0	-	0	0	0

Rakentamisen sisäisten palveluiden menot koostuvat sellaisten rakentamishankkeiden menoista, jotka Kaupunkitekniikan keskus rakentaa pääasiallisesti omaa henkilökuntaa käyttäen. Palvelualueelle kirjataan näiden rakentamishankkeiden palvelu- ja tavaraostot. Menot siirretään investointeihin valmistus omaan käyttöön -kirjauksen kautta.

Rakentamisen sisäiset palvelut on nettobudjetoitu ja sen toimintakate on sitova, tavoitteena 0 euroa. Sitova toimintakate toteutui.

Kaupunkisuunnittelulautakunta

Talousarvion toteutuminen

Kaupunkisuunnittelulautakunta (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	590	-	590	383	-207
Toimintakulut	-11 334	-4	-11 338	-11 368	-30
TOIMINTAKATE	-10 744	-4	-10 748	-10 985	-237

Toimintatulot jäivät käyttösuunnitelmasta 207 000 euroa. Vuonna 2023 oli arvioitua vähemmän asemakaavoja käsittelyssä, jolloin tulot näistä olivat arvioitua pienemmät. Toimintamenot kokonaisuudessaan olivat melko tarkkaan käyttösuunnitelman mukaisesti 11,4 miljoonaa.

Toimintamenot toteutuivat taloussuunnitelman puitteissa. Henkilöstökulut olivat käyttösuunnitelman mukaisesti 8,4 miljoona euroa. Ulkoiset ostot ylittivät käyttösuunnitelman 173 000 euroa samalla kun sisäiset veloitukset alittivat käyttösuunnitelman 131 000 eurolla.

Palvelutuotteet

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Asemakaava	6 086 918	5 948 380	319 000	276 575	19,08	21,51	12,7 %
Yleiskaava	2 553 338	2 693 615	34	34	75 098,16	79 223,96	5,5 %

Asemakaavoituksen kustannukset alittivat niukasti talousarvion, mutta patu-suoritteena raportoitujen kerrosneliömetrien toteuman ollessa talousarviota pienempi hinta ylitti talousarvion 12,7 prosenttia

Yleiskaava toteutui suunnitellulla tavalla, mutta siihen kohdistui kaupunkisuunnittelun kustannuksia talousarviossa arvioitua enemmän ja siitä syystä hinta oli 5,5 prosenttia korkeampi.

Ympäristö- ja rakennuslautakunta

Talousarvion toteutuminen

Ympäristö- ja rakennuslautakunta (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	7 173	-1 000	6 173	6 812	639
Toimintakulut	-10 704	-5	-10 710	-10 851	-141
TOIMINTAKATE	-3 531	-1 005	-4 537	-4 039	498

Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen tulot jäivät alkuperäisestä käyttösuunnitelmasta 361 000 euroa. Rakennusvalvonta jäi 676 000 euroa ja Ympäristöterveydenhuollon laskutus ylitti käyttösuunnitelman 323 000 euroa. Valtuusto alensi tulotavoitetta 1 milj. eurolla ja tulot ylittivät sen 639 000 eurolla.

Toimintamenot ylittyivät noin 146 000 euroa.

Henkilöstökustannukset ylittivät käyttösuunnitelman 311 tuhannella eurolla. Ylityksestä 123 000 euroa johtui vaikeasti ennakoitavista palkkajaksotuksista. Todellinen henkilöstökustannusten ylitys on 46 000 euroa.

Ulkoiset ostot alittivat käyttösuunnitelman noin 330 000 euroa. Luottotappiot käsitellään menoina. Luottotappioita kertyi rakennusvalvonnan rakennuslupatuloista 65 000 euroa ja ympäristöterveydenhuollon valvontamaksuista 9 000 euroa.

Palvelutuotteet

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Rakentamisen luvat ja viranomaisvalvonta	3 812 720	3 924 863	1 600	1 294	2 382,95	3 033,12	27,3 %
Rakentamisen tietopalvelut	1 210 920	1 176 679	17 700	17 700	68,41	66,48	-2,8 %
Viranomaispäätökset ja rekisteröinnit	568 266	525 064	756	185	751,67	2 838,19	277,6 %
Ympäristövaikuttaminen	665 493	613 581		479		1 280,96	
Villa Elfikin tilojen käyttö	371 040	373 699	30 600	32 869	12,13	11,37	-6,2 %
Ympäristöterveydenhuollon tarkastukset	776 766	871 943	1 380	1 432	562,87	608,90	8,2 %
Ympäristöterveydenhuollon asiantuntijapalvelut	897 924	1 059 847	16	16	57 559,25	66 240,41	15,1 %
Eläinlääkintähuollon valvontatehtävät	290 835	299 143	500	616	581,67	485,62	-16,5 %
Eläinlääkintähuollon potilaat	403 521	432 906	3 900	4 046	103,47	107,00	3,4 %
Löytöeläimet	52 000	44 697	228	256	228,07	174,60	-23,4 %

Rakennusvalvonnan lupapäätösten määrä oli suhdanteen vuoksi talousarviota merkittävästi pienempi.

Villa Elfikin kävijämäärä ylitti talousarvion. Muiden ympäristösuojelun palvelutuotteiden määrittely toteumassa poikkeaa talousarviosta ja siksi talousarvio ja toteuma ei ole vertailukelpoisia.

Ympäristöterveydenhuollossa ylitettiin kaikki vuoden 2023 talousarvioon kirjatut suoritemäärät. Henkilöstökustannukset olivat suuremmat kuin käyttösuunnitelmassa. Tämä johtuu henkilöstön vaihtumisen ja sijaistamisen yhteydessä syntyneestä arvioitua suuremmasta päällekkäisyydestä sekä osa-aikaisen hygieenikkoeläinlääkärin palkkaamisesta.

Joukkoliikenne**Talousarvion toteutuminen**

Joukkoliikenne (tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	97 403	-615	96 788	96 754	-35
Toimintakulut	-210 254	-	-210 254	-209 578	676
TOIMINTAKATE	-112 851	-615	-113 466	-112 824	642

Joukkoliikenteen tulot ovat melkein kokonaan HSL:n maksamia korvauksia joukkoliikennettä palvelevasta infrasta sekä pienemmässä määrin asiakasmaksuja kaupunkipyörien käytöstä. Toimintatuotot 96,8 milj. euroa alittivat alkuperäisen talousarvion (97,4 milj. euroa) 0,6 milj. eurolla. Joukkoliikenteen alkuperäinen talousarvio sisälsi raitiovaunuliikenteen infrakorvausta HSL:ltä 1,2 milj. euroa. Infrakorvausta maksetaan liikennöinnin aloituskuukautta seuraavan kuukauden alusta alkaen. Alkuperäisen talousarvion infrakorvaus laadittiin yhteistyössä HSL:n kanssa ja laadinnan yhteydessä arvioitiin raitiovaunuliikenteen alkavan elokuussa, jolloin siitä saataisiin infrakorvausta syyskuusta alkaen. Raitiovaunuliikenteen liikennöinti alkoi 21.10.2023, jolloin infrakorvausta saatiin marraskuulta alkaen. Valtuusto päätti 11.12.2023 vähentää tuloarviota 0,6 milj. eurolla.

Joukkoliikenteen menot ovat HSL:n kuntaosuuksia, Länsimetro Oy:n vastikkeita sekä joukkoliikenneterminaalien, liityntäpysäköinnin ja kaupunkipyörien kustannuksia. Toimintakulut olivat 209,6 milj. euroa (210,3 milj. euroa) alittaen talousarvion 0,7 milj. eurolla johtuen siitä, että Länsimetro Oy:n vastikekulut toteutuivat talousarviossa arvioitua pienempänä.

Muut mittarit	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023	2022- 2023 muutos- %
Sisäisten linjojen linjakilometrit Espoo (milj.km/vuosi)	18,347	18,196	16,764	15,937	-12,4 %
Seutulinjoiden linjakilometrit Espoon suunta (milj.km/vuosi)	6,585	6,300	5,318	5,428	-13,8 %
Metron linjakilometrit yhteensä (milj.km/vuosi)	5,747	5,458	6,393	6,189	13,4 %
Metron linjakilometrit Espoossa (milj.km/vuosi)	1,420	1,377	1,990	1,926	39,9 %
Pika-raitio linjakilometrit yhteensä (milj.km/vuosi)			0,763	0,360	
Pika-raitio linjakilometrit Espoossa (milj.km/vuosi)				0,130	

Kaupunkiympäristön toimialajohto

Talousarvion toteutuminen

Kaupunkiympäristön toimialajohto (pl. Joukkoliikenne, tulot ja menot sitovia)

1 000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimintatuotot	75 632	-	75 632	99 704	24 071
Valmistus omaan käyttöön	87	-	87	2	-85
Toimintakulut	-13 052	-	-13 052	-10 284	2 767
TOIMINTAKATE	62 667	-	62 667	89 421	26 754

Tulot ylittävät talousarvion 24,1 milj. eurolla. Viime vuonna tehty myyntipäätös Hepokorven alueen myymisestä Microsoft Finland Oy:lle datakeskushankkeeksi toteutui. Kaupat tehtiin joulukuussa. Kokonaisuutena maanmyyntivoittoja kertyi 60,2 milj. euroa, ulkoisia maanvuokratuottoja 22,4 milj. euroa ja sisäisiä maanvuokratuottoja 16,9 milj. euroa.

Menot alittivat talousarvion 2,8 milj. eurolla. Maanomistajalle kuuluvia kertaluonteisia kuluja kuten maanpuhdistuskulut, sopimusvelvoitteista aiheutuvat kulut tai pakolliset varaukset ei ollut lainkaan. IT hanke eJalusta oli edelleen investointivaiheessa ja näin ollen siitä ei aiheutunut käyttömenoja vielä vuodelle 2023.

Toimintakate ylitti alkuperäisen talousarvion 26,8 milj. eurolla tulojen ylittymisen ansiosta.

Palvelutuotteet

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/Suorite TA23	Eur/Suorite TP23	M%
Luovutuskirja	935 806	1 572 154	80	68	11 697,58	23 119,92	97,6 %
Maankäyttölupa	73 110	122 825	130	104	562,38	1 181,01	110,0 %
Vuokrasopimus	219 330	368 474	175	248	1 253,31	1 485,78	18,5 %
Maankäyttösopimus	233 952	393 039	20	13	11 697,58	30 233,74	158,5 %
Asumisoikeuspäätökset							
Asukasvalintojen valvominen	426 663	427 335	5 800	5 998	73,56	71,25	-3,1 %

Palvelutuotteiden suoritemäärissä näkyy selkeästi suhdannetilanteen vaikutus. Suoritteet ja asiakkaiden toiminnan muutos ovat siirtyneet enemmän vuokrauksen kuin myymiseen. Muut maankäyttöön liittyvät suoritemäärät ovat olleet laskusuuntaisia, mikä luonnollisesti nostaa

yksikkökustannusta, vaikka vakanssien täytössä on käytetty kriittistä harkintaa. Asukasvalintojen valvonnan suoritemäärät ovat nousseet ja myös yksikkökustannus on laskenut.

2.3 TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN

(kaupunki ilman liikelaitoksia ja rahastoja)

Talousarvion tuloslaskelmaosan toteutuminen (ml. sisäiset erät)

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Tot.-%
Toimintatulot	373 687	2 385	376 072	414 433	38 361	110,2
Myyntituotot	109 455	-	109 455	101 121	-8 334	92,4
Maksutuotot	66 268	3 300	69 568	74 126	4 558	106,6
Tuet ja avustukset	15 350	-300	15 050	29 578	14 528	196,5
Muut toimintatuotot	182 614	-615	181 999	209 608	27 608	115,2
Valmistus omaan käyttöön	12 912	-	12 912	10 784	-2 128	83,5
Toimintamenot	-1 426 964	-28 988	-1 455 952	-1 433 470	22 482	-98,5
Henkilöstökulut	-511 609	-12 186	-523 795	-519 457	4 337	-99,2
Palvelujen ostot	-488 439	-12 044	-500 483	-482 167	18 316	-96,3
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-31 119	-6	-31 125	-34 381	-3 255	-110,5
Avustukset	-81 900	-4 303	-86 203	-85 869	334	-99,6
Muut toimintakulut	-313 898	-449	-314 347	-311 596	2 751	-99,1
Toimintakate	-1 040 365	-26 603	-1 066 968	-1 008 254	58 715	94,5
Verotulot	865 000	-	865 000	911 387	46 387	105,4
Valtionosuudet	356 769	-	356 769	358 855	2 086	100,6
Rahoitustuotot ja -kulut	33 367	-	33 367	55 105	21 738	165,1
Korkotulot muilta	15 921	-	15 921	16 949	1 028	106,5
Korkotulot liikelaitoksilta	540	-	540	6 165	5 625	1 141,8
Muut rahoitustuotot	28 518	-	28 518	43 451	14 933	152,4
Korkomenot muille	-10 612	-	-10 612	-11 237	-625	-105,9
Muut rahoitusmenot	-1 000	-	-1 000	-223	777	-22,3
Vuosikate	214 771	-26 603	188 168	317 094	128 926	168,5
Suunnitelman mukaiset poistot	-106 385	-	-106 385	-103 186	3 199	-97,0
Arvonalentumiset	-	-	-	-3	-3	-
Tilikauden tulos	108 385	-26 603	81 782	213 905	132 123	261,6
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-15 000	-	-15 000	10 753	25 753	-71,7
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	15 000	-	15 000	-	-15 000	-
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	108 385	-26 603	81 782	224 658	142 876	274,7

Verotulojen toteuma (1 000 euroa)

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Ansioverotulo	580 000	-	580 000	615 847	35 847
Osuus yhteisöveron tuotosta	145 000	-	145 000	152 480	7 480
Kiinteistöverotulo	140 000	-	140 000	143 060	3 060
Yhteensä	865 000	-	865 000	911 387	46 387

Käyttötalouden valtionosuudet (1 000 euroa)

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	346 932	-	346 932	349 006	2 074
Josta: Sote muutosrajotin	85 195	-	85 195	85 655	460
Josta: Sote siirtymätasaus	30 355	-	30 355	30 662	307
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	-23 535	-	-23 535	-23 588	-53
Veromenetysten kompensaatio	30 721	-	30 721	30 593	-128
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitus	2 651	-	2 651	2 844	193
Yhteensä	356 769	-	356 769	358 855	2 086

Tuloverojen perusteet verovuosina 2021–2023

Verovuosi	Tulovero- prosentti	Verotettava tulo milj. euroa	Muutos %
2021	18,00%	7 856	5,4 %
2022	18,00%	8 304	5,7 %
2023	5,36%		

verotettava tulo = tuloveroprosentti x verovuoden maksuunpantu vero

Kiinteistöveron perusteet verovuosina 2021–2023

	TP2021	TP2022	TP2023
Vakituinen asuinrakennus	0,41%	0,41%	0,41%
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	0,93%	1,00%	1,00%
Voimalaitosrakennus	0,93%	1,00%	1,00%
Yleishyödyllinen yhteisö			
- rakennus	0,00%	0,00%	0,00%
- maapohja	0,00%	0,00%	0,00%
Rakentamaton rakennuspaikka	3,93%	4,43%	4,43%
Yleinen			
- rakennus	0,93%	1,00%	1,00%
- maapohja	0,93%	1,00%	1,00%

VERTAILUT TALOUSARVION SITOVUUSTASOLLA**VEROTULOT JA VALTIONOSUUDET**

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	1 221 769	-	1 221 769	1 270 243	48 474

Verorahoitusta, joka on verotulojen ja käyttötalouden valtionosuuksien summa, kertyi 1 270,2 milj. euroa. Verorahoitus ylitti alkuperäisen talousarvion 48,5 milj. eurolla. Verotulot laskivat edellisvuodesta 939 milj. euroa eli 51 prosenttia.

Vuosi 2023 oli ensimmäinen tilikausi Sote-uudistuksen yhteydessä uudistetulla kuntien rahoitusmallilla. Vuoden 2023 alusta veroprosentteja leikattiin -12,64 prosenttiyksikköä

samansuuruisesti kaikilta kunnilta sekä kolmannes kuntien yhteisöveron jako-osuudesta eli 11,25 prosenttiyksikköä. Lisäksi valtionosuusjärjestelmään tehtiin merkittäviä muutoksia. Espoon veroprosentiksi muodostui 5,36 prosenttia. Vuoden 2023 verotulojen toteumaa paransi aiemmilta verovuosilta korkeammalla tuloveroprosentilla ja yhteisöveron jako-osuuksilla maksuunpannut verotulot, jotka nostivat valtakunnallisesti verotilityksien tasoja vuonna 2023. Ns. verohännät olivat tiedossa talousarviota laadittaessa, mutta niiden merkittävyyttä ei pystytty täysin ennakoimaan ja taso ylittyi huomattavasti valtakunnallisesti. Vanhojen vuosien tilitysten ja kaupungin väestömäärän kasvun lisäksi vuoden 2023 verotuloja kasvatti palkkaratkaisut, ja sitä kautta kasvaneet palkkasummat sekä työeläkkeiden kehitys.

Kunnallisveroja tilitettiin 615,8 milj. euroa. Kunnallisveron tuotto ylitti talousarviossa oletetun 35,8 milj. eurolla. Yhteisöveroa tilitettiin Espoolle 152,5 milj. euroa. Yhteisöveron tuotto ylitti talousarviossa oletetun 7,5 milj. eurolla. Kiinteistöveroa tilitettiin 143,1 milj. euroa, 1,3 milj. euroa ja 0,9 prosenttia enemmän kuin 2022.

Peruspalvelujen valtionosuus Espoolle oli 349 milj. euroa, joka oli 281 milj. euroa enemmän kuin 2022. Kasvu johtuu Sote-uudistuksen yhteydessä uudistetusta rahoitusmallista. Peruspalvelujen valtionosuus sisältää vuodesta 2023 alkaen mm. Sote-uudistukseen liittyvän muutosrajoittimen, jonka suuruus Espoolle oli 86 milj. euroa vuonna 2023 sekä siirtymätasauksen (järjestelmämuutoksen tasaus), jonka suuruus Espoolle oli 31 milj. euroa vuonna 2023. Lisäksi veromenetysten kompensatiota ja verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta pienennettiin huomattavasti osana Sote-uudistukseen liittyviä muutoksia, joilla tasattiin uudistuksen yhteydessä siirtyvien tulojen ja menojen tasapainoa. Espoolta uudistuksen yhteydessä siirtyi huomattavasti enemmän verotuloja kuin Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen palvelujen kustannuksia ja tätä erotusta kompensoitiin osittain valtionosuusjärjestelmän kautta muuttamalla useampaa laskentatekijää ja lisäämällä uusia. Vuodesta 2023 alkaen peruspalvelujen valtionosuuskriteerit painottuvat vahvasti nuorten alle 16-vuotiaiden ikäryhmiin.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta Espoolle tilitettiin 2,8 milj. euroa.

RAHOITUSTULOT JA -MENOT

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	44 979	-	44 979	66 565	21 586
Menot	-11 612	-	-11 612	-11 460	152
Netto	33 367	-	33 367	55 105	21 738

Rahoitustulot koostuvat kassavarojen sijoittamisesta saaduista korkotuloista, verontilityskoroista ja liikelaitosten maksamista sisäisistä koroista sekä kassavarojen sijoittamisesta saaduista tuotoista, osinkotuotoista sekä liikelaitosten ja kuntayhtymien maksamista sijoitetun pääoman tuotoista.

Rahoitustulot yhteensä 66,6 milj. euroa, ylittivät talousarvion 21,6 milj. eurolla. Rahoitustulojen suurimmat erät muodostuivat muista rahoitustuotoista 43,5 milj. euroa sekä kuntayhtymien maksamista antolainojen koroista 16,9 milj. euroa. Investointirahastosta tuloutui kaupungille sijoitustuottoja n. 10 milj. euroa enemmän mitä talousarvioissa oli arvioitu, rahaston varainhoidossa tapahtuneiden muutoksien myötä. Myös kaupungin sisäiset korkotuotot kasvoivat talousarvioissa ennakoitua enemmän markkinakorkojen noustua nopeasti.

Rahoitusmenot vuonna 2023 olivat 11,5 milj. euroa ja alittivat talousarvion 0,2 milj. eurolla. Talousarviolainaa ei nostettu vuoden 2023 aikana. Kaupungin lainojen korkokustannukset pysyivät markkinakorkojen noususta huolimatta alhaisena. Kaupungin lainat ovat suurimmalta osin korkosuojattuja.

2.4 INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMINEN

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Investointimenot	-315 563	-35 000	-350 563	-296 679	53 884
Rakennukset	-108 153	-6 200	-114 353	-76 952	37 401
Kiinteät rakenteet ja laitteet	-99 996	-5 000	-104 996	-95 188	9 808
Muut aineelliset hyödykkeet	-210	-	-210	-44	166
Aineettomat hyödykkeet	-11 535	-2 500	-14 035	-11 895	2 140
Maa- ja vesialueet	-7 000	-4 800	-11 800	-11 784	16
Koneet ja kalusto	-12 197	-0	-12 197	-11 148	1 049
Osakkeet ja osuudet	-76 472	-16 500	-92 972	-89 668	3 304
Investointitulot	4 340	-	4 340	9 606	5 266
Rakennukset	-	-	-	365	365
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 000	-	2 000	3 809	1 809
Aineettomat hyödykkeet	840	-	840	784	-56
Maa- ja vesialueet	1 500	-	1 500	1 432	-68
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	3 216	3 216
Nettoinvestoinnit	-311 223	-35 000	-346 223	-287 073	59 150

Kaupungin investointimenot vuonna 2023 olivat 296,7 milj. euroa, kasvua edellisvuodesta 37,3 milj. euroa. Investointimenot alittivat alkuperäisen talousarvion 18,9 milj. eurolla sekä muutetun talousarvion 53,9 milj. eurolla. Rahoitusosuudet huomioiden kaupungin nettoinvestoinnit olivat yhteensä 292 milj. euroa ja rahoitusosuudet sekä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot huomioiden nettoinvestoinnit olivat 287,1 milj. euroa. Investoinneista rahoitettiin tulorahoituksella 156 prosenttia.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden investointimenot olivat 95,2 milj. euroa. Menot alitti muutetun talousarvion 9,8 milj. euroa. Poikkeamaa aiheutti Raide-Jokerin positiivinen loppuselvitys sekä kaupunkiratahankkeen ajoitus, joiden toteuma alitti talousarvion 10 milj. eurolla. Peruskaupungin hankkeisiin investoitiin 49 milj. euroa, yksityisrahoitteisiin hankkeisiin (sopimusrakentaminen) 32 milj. euroa, Suurpellon taseyksikön alueelle 4 milj. euroa ja Tapiolan taseyksikön alueelle 9 milj. euroa.

Aineettomat ICT-investoinnit olivat 11,9 milj. euroa ja alittivat muutetun talousarvion 2,1 milj. eurolla. Maanhankintaan investoitiin 11,8 milj. euroa.

Investoinnit koneisiin ja kalustoon olivat 11 milj. euroa. Investoinnit alittivat muutetun talousarvion 1,0 milj. eurolla. Suurimpia hankintoja olivat kuituverkon rakentaminen, logistiikan kalusto 3,0 milj. euroa, koulujen ja päiväkotien ensikertainen varustaminen 3,4 milj. euroa, liikunnan koneet ja kalusto 1,8 milj. euroa, kulttuurin hankinnat 0,9 milj. euroa sekä kaupunkitekniikan kalusto 0,6 milj. euroa.

Osakkeisiin ja osuuksiin varatuilla määrärahoilla maksettiin Länsimetro Oy:n vastiketta lainanlyhennyksiä varten yhteensä 41,3 milj. euroa, kasvua edellisvuodesta 4,1 milj. euroa. Tilapalvelut maksoi kaupungin yhtiöille vastiketta lainanlyhennyksiä varten 20 milj. euroa. Kiinteistö Oy Tapiolan Louhen osakkeet (Tapiolan terveysasema) ostettiin 15,9 milj. eurolla. Tämän lisäksi tehtiin sijoituksia mm. Turun Tunnin Juna yhtiöön.

Tilapalvelujen rakennusinvestoinnit olivat 77,0 milj. euroa, kasvua edellisvuodesta 18 milj. euroa. Määrärahat alittuivat 37,4 milj. euroa. Toimitilojen uudisrakentamisesta jäi hankkeiden ajoitussyistä

määrärahaa käyttämättä sekä siksi, että mm. Tapiolan uimahallin korjaus- ja uudisrakentamishanke siirtyi eteenpäin.

Investointiosa (kaupunki ilman liikelaitoksia, taseyksiköitä ja rahastoja)

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	4 340	-	4 340	7 077	2 737
Menot	-159 338	-12 300	-171 638	-163 324	8 314
Netto	-154 998	-12 300	-167 298	-156 247	11 051

Peruskaupungin investointimenojen toteuma oli 163,3 milj. euroa. Menot alittivat muutetun talousarvion 8,3 milj. eurolla. Suurimmat poikkeamat syntyivät kiinteiden rakenteiden ja laitteiden investoinneissa, kone- ja kalustoinvestoinneissa sekä aineettomissa ICT-hankinnoissa.

Investointituloja kertyi 7,1 milj. euroa ja ne ylittivät talousarvion 2,7 milj. eurolla. Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden investointeihin kertyi tuloja 1,8 milj. euroa budjetoitua enemmän.

2.4.1 Aineettomat hyödykkeet

Tietohallinto

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	840	-	840	784	-56
Menot	-11 535	-2 500	-14 035	-11 887	2 148
Netto	-10 695	-2 500	-13 195	-11 103	2 093

(tulot ja menot sitovia)

ICT-investoinnit ylittivät alkuperäisen talousarvion 0,3 milj. euroa ja alittivat muutetun talousarvion 2,1 milj. euroa. Tuloja kertyi Evaka-hankkeelle 0,8 milj. euroa. Investointien toteutuminen on ollut kiinni hyvin monesta asiasta, toimialan omista resursseista, toimittajista ja markkinatilanteesta johtuen.

Talousarviomuutokset:

Valtuusto lisäsi määrärahoja syyskuussa 2,5 milj. euroa JoTo-projektille sekä DigiOne-projektille.

2.4.2 Maa- ja vesialueet

Kaupunkiympäristön esikunta

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	1 500	-	1 500	1 432	-68
Menot	-7 000	-4 800	-11 800	-11 784	16
Netto	-5 500	-4 800	-10 300	-10 353	-53

(tulot ja menot sitovia)

Maanhankintaan käytettiin yhteensä 11,8 milj. euroa.

Maa-alueiden tuloja (tase-arvo) investointeihin kirjautui 1,4 milj. euroa.

Talousarviomuutokset:

Valtuusto lisäsi määrärahoja syyskuussa 4,0 milj. euroa yleisten alueiden hankintaan (noin 2,2 milj. euroa) ja Espoon Asunnot Oy:n kanssa tehtäviin kiinteistöjärjestelyihin (noin 1,8 milj. euroa) sekä joulukuussa 0,8 milj. euroa useamman kohteen hankintaan.

2.4.3 Kiinteät rakenteet ja laitteet**Kaupunkitekniikan keskus**

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	2 000	-	2 000	3 809	1 809
Menot	-80 610	-5 000	-85 610	-80 789	4 821
Netto	-78 610	-5 000	-83 610	-76 980	6 630

(tulot ja menot sitovia)

Teknisen lautakunnan kiinteisiin rakenteisiin ja laitteisiin oli alkuperäisessä talousarviossa varattu 80,6 milj. euroa. Kaupunginhallitus lisäsi 1. osavuosikatsauksen yhteydessä maankäyttösopimuksilla rahoitettavien investointien määrärahaa 5 milj. euroa. Toteutuneet investointimenot olivat 80,8 milj. euroa ja alittivat muutetun talousarvion 4,8 milj. eurolla. Poikkeamaa aiheutti Raide-Jokerin positiivinen loppuselvytys sekä kaupunkiratahankkeen ajoitus, joiden toteuma alitti talousarvion 10 milj. eurolla.

Espoon infran rakentaminen perustuu paljon yksityisten maiden kaavoittamiseen ja tästä kaupungille maksettavaan maankäyttösopimuskorvaukseen. Sopimuskorvauksien käyttö kunnallistekniikan rakentamiseen oli korkealla tasolla. Sopimuskorvauksia käytettiin 32 milj. euroa.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden investointitulot olivat 3,8 milj. euroa ja ylittyivät 1,8 milj. euroa.

Talousarviomuutokset:

Kaupunginhallitus lisäsi ensimmäisen osavuosikatsauksen yhteydessä maankäyttösopimuksilla rahoitettavien investointien määrärahaa 5 milj. euroa.

Liikuntalautakunta, liikuntapaikkojen perusparantaminen

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-1 416	-	-1 416	-1 384	32
Netto	-1 416	-	-1 416	-1 384	32

(tulot ja menot sitovia)

2.4.4 Koneet ja kalusto

Konsernihallinto

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-4 600	0	-4 600	-4 596	4
Netto	-4 600	0	-4 600	-4 596	4

(tulot ja menot sitovia)

ICT-infrainvestoinnit kuituverkkoon ja verkon kytkimiin olivat 1,6 milj. euroa ja logistiikan auto- ja konehankinnat 3,0 milj. euroa.

Kulttuurilautakunta

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-1 088	-	-1 088	-839	249
Netto	-1 088	-	-1 088	-839	249

(tulot ja menot sitovia)

Kirjastojen, Sellosalin ja muiden kulttuuripalvelujen hankintoja tehtiin 0,8 milj. eurolla.

Muut aineelliset

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-210	-	-210	-44	166
Netto	-210	-	-210	-44	166

(tulot ja menot sitovia)

Muut aineelliset sisältää kulttuurin investointihankinnat, joista ei tehdä poistoja, mm. taidehankinnat.

Liikuntalautakunta

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-1 680	-	-1 680	-1 753	-73
Netto	-1 680	-	-1 680	-1 753	-73

(tulot ja menot sitovia)

Venesatamien laitureihin investoitiin 0,6 milj. euroa, Kameleontti-liikuntahallin varustamiseen ja kalustoon 0,7 milj. euroa sekä muita hankintoja 0,4 milj. eurolla. Menot ylittivät 73 000 euroa.

Kasvun ja oppimisen toimiala

Kasvun ja oppimisien lautakunta

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-4 059	0	-4 059	-3 361	698
Netto	-4 059	0	-4 059	-3 361	698

(tulot ja menot sitovia)

Koulu- ja päiväkotitilojen ensikertaiseen varustamiseen investoitiin 3,4 milj. euroa. Suomenkielisen perusopetuksen investointimenot toteutuivat 0,6 milj. euroa alle muutetun talousarvion.

Svenska rum- lautakunta

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-120	0	-120	-32	88
Netto	-120	0	-120	-32	88

(tulot ja menot sitovia)

Kaupunkiympäristön toimiala

Kaupunkitekniikan keskus

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	-	-
Menot	-650	0	-650	-568	82
Netto	-650	0	-650	-568	82

(tulot ja menot sitovia)

2.4.5 Osakkeet ja osuudet

Valtuusto

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	175	175
Menot	-200	-	-200	-	200
Netto	-200	-	-200	175	375

(tulot ja menot sitovia)

Tuloja kertyi 0,2 milj. euroa.

Kaupunkiympäristön toimiala

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	-	-	-	877	877
Menot	-46 169	-	-46 169	-46 288	-118
Netto	-46 169	-	-46 169	-45 411	759

(tulot ja menot sitovia)

Osakkeisiin ja osuuksiin varatuilla määrärahoilla maksettiin Länsimetro Oy:lle vastiketta lainanlyhennyksiä varten yhteensä 41,3 milj. euroa. Tämän lisäksi tehtiin sijoituksia mm. Turun Tunnin Juna yhtiölle.

Tuloja kertyi 0,9 milj. euroa.

2.5 RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

(kaupunki ilman liikelaitoksia, taseyksiköitä ja rahastoja)

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Tot.-%
Toiminnan rahavirta	178 572	-26 603	151 969	256 951	104 849	169
Vuosikate	214 771	-26 603	188 168	317 094	128 926	169
Tulorahoituksen korjaukset	-36 199	-	-36 199	-60 143	-24 077	166
Investointien rahavirta	-118 799	-12 300	-131 099	-95 972	35 121	73
Investointimenot	-159 338	-12 300	-171 638	-163 324	8 308	95
Rahoitusosuudet investointimenoihin	4 340	-	4 340	4 593	253	106
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	36 199	-	36 199	62 760	26 561	173
Toiminnan ja investointien rahavirta	59 773	-38 903	20 870	160 979	139 970	771
Rahoituksen rahavirta	-35 298	-	-35 298	-121 800	-25 298	345
Antolainauksen muutokset	-33 336	-	-33 336	-20 373	12 537	61
Antolainasaamisten lisäykset	-43 750	-	-43 750	-28 990	14 760	66
Antolainasaamisten vähennykset	10 414	-	10 414	8 617	-2 223	83
Lainakannan muutokset	-1 962	-	-1 962	-32 490	-31 562	1 656
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	51 000	-	51 000	-	-51 000	-
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-52 962	-	-52 962	-51 941	19 438	98
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-	-	-	19 451	-	-
Muut maksuvalmiuden muutokset	-	-	-	-68 937	-6 272	-
Vaikutus maksuvalmiuteen	24 475	-38 903	-14 428	39 179	114 673	-272

Vuonna 2023 peruskaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli 161 milj. euroa. Rahavirta toteutui talousarviota parempana. Vaikutus maksuvalmiuteen oli kaikkiaan 39 milj. euroa positiivinen.

Kaupungin sisäinen rahoitus on järjestelty siten, että peruskaupunki nostaa pitkäaikaiset lainat ja rahoittaa liikelaitoksia ja taseyksiköitä sisäisesti välitystilin kautta. Tämän vuoksi peruskaupungin vaikutus maksuvalmiuteen on huomattavasti koko kaupunkia positiivisempi tarkastelussa, jossa mukana ovat myös liikelaitokset ja taseyksiköt. Lyhytaikaisten velkojen muutos johtuu pääosin tytäryhtiöiden konsernitilillä olevien kassavarojen muutoksista, jotka näkyvät kaupungin lyhytaikaisena velkana tai saatavana. Lyhytaikaisia lainoja ei budjetoida talousarviossa.

Lainanottovaltuutta, jota ei vuoden aikana käytetty, oli budjetoitu 51 milj. euroa. Pitkäaikainen lainakanta aleni talousarvioita enemmän, koska uutta lainaa ei nostettu ja lainoja lyhennettiin 51,9 milj. euroa.

Muut maksuvalmiuden muutokset sisältävät tilikauden aikaiset muutokset muun muassa saamisissa ja korottomissa veloissa.

VERTAILUT TALOUSARVION SITOVUUSTASOLLA

Antolainat

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	10 414	-	10 414	8 617	-1 797
Menot	-43 750	-	-43 750	-28 990	14 760
Netto	-33 336	-	-33 336	-20 373	12 963

Vuonna 2023 antolainojen tulot muodostuivat lainojen lyhennyksistä tytäryhtiöiltä. Antolainojen menot ovat lainanantoa konsernin sisällä. Talousarviossa oli budjetoitu antolainaa 43,8 milj. euroa, josta nostettiin 29,0 milj. euroa. Kiinteistö Oy Matinkylän lukiolle antolainattiin 18,5 milj. euroa, Kiinteistö Oy Espoon Koulu- ja päiväkotitaloille 9,0 milj. euroa, ja Weege Oy:lle 1,5 milj. euroa. Osa vuodelle 2023 suunnitelluista nostoista jäi toteutumatta tai siirtyi vuodelle 2024. Myös osa talousarvioon varatuista lyhennyksistä toteutui pienempänä.

Talousarviolainat

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tulot	51 000	-	51 000	-	-51 000
Menot	-52 962	-	-52 962	-51 941	1 021
Netto	-1 962	-	-1 962	-51 941	-49 979

Vuodelle 2023 oli talousarviossa budjetoitu 51,0 milj. euroa uutta lainannostovaltuutta, jota ei käytetty lainkaan. Lainoja lyhennettiin vastaavana aikana 51,9 milj. eurolla. Pitkäaikainen lainakanta vuoden lopussa oli 837,5 milj. euroa.

2.6 YHTEENVETO MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA

Sitovat erät Käyttötalous	1 000 EUR Sitova taso	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Tarkastuslautakunta	Toimintatuotot	0	-	0	0	0
	Toimintakulut	-921	-	-921	-697	225
Valtuusto ja konsernihallinto (pl. Tarkastuslautakunta ja tilintarkastus)	TOIMINTAKATE	-55 694	1 355	-54 340	-41 441	12 899
Elinvoiman tulosalue (pl. Kulttuuri ja liikunta)	Toimintatuotot	2 578	-300	2 278	3 029	751
	Toimintakulut	-47 623	-1 636	-49 259	-48 365	894
Kulttuuri, brutto (pl. kulttuuri netto)	Toimintatuotot	1 450	-	1 450	1 336	-114
	Toimintakulut	-45 062	-19	-45 081	-45 008	73
Kulttuuri, netto	TOIMINTAKATE	-17 387	-11	-17 398	-16 240	1 158
Liikuntalautakunta	Toimintatuotot	7 512	-700	6 812	6 996	184
	Toimintakulut	-56 129	-1 237	-57 366	-58 050	-684
Kasvun ja oppimisen lautakunta	Toimintatuotot	34 959	-	34 959	46 356	11 397
	Toimintakulut	-675 243	-27 436	-702 679	-705 172	-2 493
Svenska rum -lautakunta	Toimintatuotot	4 360	-	4 360	4 849	489
	Toimintakulut	-72 944	-13	-72 957	-72 409	548
Kasvun ja oppimisen toimialan yhteiset	Toimintatuotot	3 650	-	3 650	3 541	-109
	Valmistus omaan käyttöön	-	-	-	1	1
	Toimintakulut	-32 888	25	-32 863	-30 141	2 722
Kaupunkitekniikan keskus (pl. nettositovat tehtävääalueet)	Toimintatuotot	37 706	5 000	42 706	47 602	4 896
	Valmistus omaan käyttöön	2 700	-	2 700	940	-1 760
	Toimintakulut	-66 930	-7	-66 937	-67 007	-70
Ulkopuoliset työt	TOIMINTAKATE	0	-	0	50	50
Rakentamisen sisäiset palvelut	TOIMINTAKATE	0	-	0	0	0
Kaupunkisuunnittelukeskus	Toimintatuotot	590	-	590	383	-207
	Toimintakulut	-11 334	-4	-11 338	-11 368	-30
Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskus	Toimintatuotot	7 173	-1 000	6 173	6 812	639
	Toimintakulut	-10 704	-5	-10 710	-10 851	-141
Joukkoliikenne	Toimintatuotot	97 403	-615	96 788	96 754	-35
	Toimintakulut	-210 254	-	-210 254	-209 578	676
Kaupunkiympäristön toimialajohto (pl. Joukkoliikenne)	Toimintatuotot	75 632	-	75 632	99 704	24 071
	Valmistus omaan käyttöön	87	-	87	2	-85
	Toimintakulut	-13 052	-	-13 052	-10 284	2 767
Tuloslaskelma						
Verotulot	Tulot	865 000	-	865 000	911 387	46 387
Valtionosuudet	Tulot	356 769	-	356 769	358 855	2 086
Rahoitustulot ja -menot	Tulot	44 979	-	44 979	66 565	21 586
	Menot	-11 612	-	-11 612	-11 460	152
Liikelaitokset						
Tilapalvelut	Yli/alijäämä ennen satunnaisia eriä ja varuksia	18 895	-7 000	11 895	10 746	-1 150
Rahoitusosan sitovuustaso						
Antolainat	Tulot	10 414	-	10 414	8 617	-1 797
	Menot	-43 750	-	-43 750	-28 990	14 760
Talousarviolainat	Tulot	51 000	-	51 000	-	-51 000
	Menot	-52 962	-	-52 962	-51 941	1 021

Sitovat erät	1 000 EUR Sitova taso	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Investoinnit						
Kiinteät rakenteet ja laitteet						
Kiinteät rakenteet ja laitteet, kaupunkitekniikan keskus	Tulot	2 000	-	2 000	3 809	1 809
	Menot	-80 610	-5 000	-85 610	-80 789	4 821
Liikuntapaikkojen perusparantaminen, Liikuntalautakunta	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-1 416	-	-1 416	-1 384	32
Aineettomat hyödykkeet						
IT-kehitysprojektit, Tietohallinto	Tulot	840	-	840	784	-56
	Menot	-11 535	-2 500	-14 035	-11 887	2 148
Maa- ja vesialueet						
Maa- ja vesialueet, Kaupunkiympäristön esikunta	Tulot	1 500	-	1 500	1 432	-68
	Menot	-7 000	-4 800	-11 800	-11 784	16
Koneet ja kalusto						
Koneet ja laitteet Konsernihallinto	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-4 600	0	-4 600	-4 596	4
Muut aineelliset Kulttuurilautakunta	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-210	-	-210	-44	166
Koneet ja laitteet Kulttuurilautakunta	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-1 088	-	-1 088	-839	249
Koneet ja laitteet Liikuntalautakunta	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-1 680	-	-1 680	-1 753	-73
Koneet ja laitteet Kasvun ja oppimisen lautakunta	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-4 059	0	-4 059	-3 361	698
Koneet ja laitteet Svenska rum -lautakunta	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-120	0	-120	-32	88
Koneet ja laitteet Kaupunkitekniikan keskus	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-650	0	-650	-568	82
Osakkeet ja osuudet						
Osakkeet ja sijoitukset Valtuusto	Tulot	-	-	-	175	175
	Menot	-200	-	-200	-	200
Osakkeet ja sijoitukset Kaupunkiympäristön esikunta	Tulot	-	-	-	877	877
	Menot	-46 169	-	-46 169	-46 288	-118
Tilapalvelut -liikelaitoksen investointien sitovuustasot						
Uudisrakentaminen	Tulot	-	-	-	365	365
	Menot	-99 153	-6 200	-105 353	-69 429	35 924
Perusparantaminen	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-9 000	-	-9 000	-7 538	1 462
Osakkeet ja osuudet	Tulot	-	-	-	205	205
	Menot	-21 302	-16 500	-37 802	-36 035	1 767
Taseyksiköiden sitovuustasot						
Kiinteät rakenteet ja laitteet Tapiola	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-9 570	-	-9 570	-8 746	824
Osakkeet ja osuudet Tapiola	Tulot	-	-	-	1 908	1 908
	Menot	-8 800	-	-8 800	-7 345	1 455
Kiinteät rakenteet ja laitteet Suurpelto	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-4 100	-	-4 100	-3 973	127
Osakkeet ja osuudet Suurpelto	Tulot	-	-	-	51	51
	Menot	-	-	-	-	-
Kiinteät rakenteet ja laitteet Urheilupuisto	Tulot	-	-	-	-	-
	Menot	-4 300	-	-4 300	-289	4 011

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 TULOSLASKELMA

TULOSLASKELMA	01.01.-31.12.2023		01.01.-31.12.2022	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	34 845 972,75		108 069 665,92	
Maksutuotot	100 511 491,83		129 708 500,71	
Tuet ja avustukset	29 734 007,83		63 954 829,42	
Muut toimintatuotot	<u>238 826 574,36</u>	403 918 046,77	<u>159 583 889,29</u>	461 316 885,34
Valmistus omaan käyttöön		10 859 270,35		8 833 499,33
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-435 874 553,28		-602 582 999,01	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-90 350 499,54		-121 271 856,04	
Muut henkilösivukulut	-16 709 244,65		-22 745 667,22	
Palvelujen ostot	-446 928 090,65		-1 044 045 874,64	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-58 796 779,73		-84 451 771,63	
Avustukset	-86 614 357,52		-107 508 325,76	
Muut toimintakulut	<u>-148 023 571,71</u>	-1 283 297 097,08	<u>-140 139 780,52</u>	-2 122 746 274,82
Toimintakate		-868 519 779,96		-1 652 595 890,15
Verotulot		911 387 490,26		1 850 145 547,40
Valtionosuudet		358 855 328,00		165 597 969,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	17 211 390,06		14 948 307,37	
Muut rahoitustuotot	48 423 974,40		22 494 258,72	
Korkokulut	-10 170 096,16		-8 136 931,52	
Muut rahoituskulut	<u>-2 920 906,83</u>	52 544 361,47	<u>-45 413 806,86</u>	-16 108 172,29
Vuosikate		454 267 399,77		347 039 453,96
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-191 446 452,08		-195 731 095,77	
Arvonalentumiset	<u>-1 202 290,91</u>	-192 648 742,99	<u>-3 597 853,13</u>	-199 328 948,90
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00	125 514 895,96	125 514 895,96
Tilikauden tulos		261 618 656,78		273 225 401,02
Poistoeron muutos				
Poistoeron lisäys (-)/vähennys (+)	<u>15 767 592,30</u>	15 767 592,30	<u>15 767 592,30</u>	15 767 592,30
Rahastojen muutos				
Rahastojen lisäys (-)/vähennys (+)	<u>0,00</u>	0,00	<u>2 169 864,50</u>	2 169 864,50
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		277 386 249,08		291 162 857,82
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Toimintatuotot/Toimintakulut, %		31,7		21,8
Vuosikate/Poistot, %		235,8		174,1
Vuosikate, euroa/asukas		1 446		1 137
Asukasmäärä (ennakkotieto)		314 150		305 274

3.2 RAHOITUSLASKELMA

RAHOITUSLASKELMA	01.01.-31.12.2023	01.01.-31.12.2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	454 267 399,77	347 039 453,96
Satunnaiset erät	0,00	125 514 895,96
Tulorahoituksen korjauserät	-75 285 863,48	-188 458 880,79
	<u>378 981 536,29</u>	<u>284 095 469,13</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-296 679 444,79	-259 405 192,70
Rahoitusosuudet investointimenoihin	4 952 978,73	14 699 286,26
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	80 072 375,80	228 315 254,62
	<u>-211 654 090,26</u>	<u>-16 390 651,82</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	167 327 446,03	267 704 817,31
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-29 070 359,88	-35 500 000,00
Antolainasaamisten vähennykset	8 821 633,67	6 613 856,56
	<u>-20 248 726,21</u>	<u>-28 886 143,44</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-51 940 902,40	-149 202 215,91
Lyhytaikaisten lainojen muutos	19 450 986,96	-12 975 921,47
	<u>-32 489 915,44</u>	<u>-162 178 137,38</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-364 055,24	2 295 986,00
Vaihto-omaisuuden muutos	0,00	2 885 705,44
Saamisten muutos	41 480 859,02	24 249 004,21
Korottomien velkojen muutos	-86 811 905,65	44 225 082,52
	<u>-45 695 101,87</u>	<u>73 655 778,17</u>
Rahoituksen rahavirta	-98 433 743,52	-117 408 502,65
Rahavarojen muutos	68 893 702,51	150 296 314,66
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	1 312 911 994,41	1 244 018 291,90
Rahavarat 1.1.	1 244 018 291,90	1 093 721 977,24
	<u>68 893 702,51</u>	<u>150 296 314,66</u>
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, €	386 851 885,73	147 136 761,52
Investointien tulorahoitus, %	155,7	141,8
Laskennallinen lainanhoitokate	3,6	2,7
Lainanhoitokate	7,5	2,3
Kassan riittävyys, pv	288	174
Asukasmäärä (ennakkotieto)	314 150	305 274

3.3 TASE

TASE 31.12.	2023	2022
V A S T A A V A A	4 851 247 656,81	4 794 956 820,25
A PYSYVÄT VASTAAVAT	3 431 870 013,26	3 398 022 724,78
I Aineettomat hyödykkeet	67 801 619,55	69 564 664,28
1. Aineettomat oikeudet	32 675 612,50	28 022 459,09
2. Muut pitkävaikutteiset menot	35 126 007,05	41 542 205,19
II Aineelliset hyödykkeet	2 113 739 575,68	2 115 189 511,55
1. Maa- ja vesialueet	411 707 174,68	401 354 321,61
2. Rakennukset	573 333 712,66	617 494 457,32
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 002 907 523,70	1 029 918 852,15
4. Koneet ja kalusto	19 407 919,81	27 517 658,66
5. Muut aineelliset hyödykkeet	1 067 506,86	1 098 986,86
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	105 315 737,97	37 805 234,95
III Sijoitukset	1 250 328 818,03	1 213 268 548,95
1. Osakkeet ja osuudet	808 359 164,70	791 547 621,83
3. Muut lainasaamiset	440 951 649,63	420 678 235,70
4. Muut saamiset	1 018 003,70	1 042 691,42
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	4 624 083,72	5 323 083,53
1. Valtion toimeksiannot	4 590 927,69	5 289 807,50
2. Lahjoitusrahastojen varat	33 156,03	33 276,03
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 414 753 559,83	1 391 611 011,94
I Vaihto-omaisuus	0,00	4 270 295,60
1. Aineet ja tarvikkeet	0,00	4 270 295,60
II Saamiset	101 841 565,42	143 322 424,44
Pitkäaikaiset saamiset	41 569 243,82	43 452 171,33
2. Lainasaamiset	45 299,52	146 172,03
4. Siirtosaamiset	41 523 944,30	43 305 999,30
Lyhytaikaiset saamiset	60 272 321,60	99 870 253,11
1. Myyntisaamiset	20 571 760,48	50 254 568,79
2. Lainasaamiset	473 875,47	216 084,94
3. Muut saamiset	9 574 646,54	14 525 194,72
4. Siirtosaamiset	29 652 039,11	34 874 404,66
III Rahoitusarvopaperit	1 172 308 422,73	1 031 181 697,22
1. Osakkeet ja osuudet	89 631,79	119 925,53
4. Muut arvopaperit	1 172 218 790,94	1 031 061 771,69
IV Rahat ja pankkisaamiset	140 603 571,68	212 836 594,68

TASE 31.12.	2023	2022
V A S T A T T A V A A	4 851 247 656,81	4 794 956 820,25
A OMA PÄÄOMA	3 384 002 631,41	3 154 725 994,92
I Peruspääoma	1 396 023 171,17	1 444 132 783,76
III Muut omat rahastot	662 510 242,63	644 110 858,08
IV Edellisten tilikausien ylijäämä	1 048 082 968,53	775 319 495,26
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	277 386 249,08	291 162 857,82
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	158 074 077,84	173 841 670,14
1. Poistoero	158 074 077,84	173 841 670,14
C PAKOLLISET VARAUKSET	1 733 333,29	1 599 999,96
2. Muut pakolliset varaukset	1 733 333,29	1 599 999,96
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	10 320 768,73	11 383 823,78
1. Valtion toimeksiannot	4 590 927,69	5 289 807,50
2. Lahjoitusrahastojen pääomat	33 156,03	53 276,03
3. Muut toimeksiantojen pääomat	5 696 685,01	6 040 740,25
E VIERAS PÄÄOMA	1 297 116 845,54	1 453 405 331,45
I Pitkäaikainen	802 933 889,10	859 689 307,66
1. Joukkovelkakirjalainat	30 000 000,00	30 000 000,00
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	759 197 652,25	806 433 327,32
3. Lainat julkisyhteisöiltä	989 780,02	1 100 079,83
5. Saadut ennakot	8 135 368,83	5 994 890,52
7. Muut velat	4 611 088,00	16 161 009,99
II Lyhytaikainen	494 182 956,44	593 716 023,79
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	47 235 675,07	51 830 018,07
3. Lainat julkisyhteisöiltä	111 399,98	111 984,50
4. Lainat muilta luotonantajilta	110 235 956,13	90 784 969,17
5. Saadut ennakot	158 189 245,84	184 404 058,33
6. Ostovelat	69 020 109,59	95 254 864,40
7. Muut velat	10 738 866,92	13 149 992,54
8. Siirtovelat	98 651 702,91	158 180 136,78
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	75,6	72,3
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	67,5	51,0
Kertynyt yli-/alijäämä	1 325 469 218	1 066 482 353
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	4 219	3 494
Lainakanta 31.12., €	947 770 463	980 260 379
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 017	3 211
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	1 637 325 169	1 645 035 611
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	5 212	5 389
Lainasaamiset, €	440 951 650	420 678 236
Asukasmäärä (ennakkotieto)	314 150	305 274

3.4 KONSERNITILINPÄÄTÖS

KONSERNITULOSLASKELMA

	2023	2022
Toimintatuotot	800 948 205,35	1 302 140 217,34
Toimintakulut	-1 579 872 610,20	-2 890 664 264,02
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	3 184 204,26	-5 194 734,93
Toimintakate	-775 740 200,59	-1 593 718 781,61
Verotulot	911 387 490,26	1 850 145 547,40
Valtionosuudet	427 492 319,63	233 835 421,30
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	16 240 957,43	11 102 239,83
Muut rahoitustuotot	60 207 879,91	31 007 756,82
Korkokulut	-78 310 590,50	-43 976 163,81
Muut rahoituskulut	-5 089 109,70	-50 700 078,01
Vuosikate	556 188 746,44	437 695 941,92
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-359 861 400,59	-344 880 733,69
Omistuksen eliminointierot	-47 335,74	643,47
Arvonalentumiset	-1 202 290,91	-3 621 287,88
Satunnaiset erät	0,00	165 142 221,97
Tilikauden tulos	195 077 719,20	254 336 785,79
Tilinpäätössiirrot	48 349,13	2 169 864,50
Tilikauden verot	1 341 847,03	-1 498 043,65
Laskennalliset verot	1 234 659,39	-3 253 989,59
Vähemmistöosuudet	7 985 004,88	4 741 829,62
Tilikauden ylijäämä	205 687 579,62	256 496 446,67
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	50,7	45,0
Vuosikate/Poistot, %	154,0	125,6
Vuosikate, euroa/asukas	1 770	1 434
Kaupungin asukasmäärä 31.12. (ennakkotieto)	314 150	305 274

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	2023		2022	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	556 188 746,44		437 695 941,93	
Satunnaiset erät	0,00		165 142 221,97	
Tilikauden verot	1 341 847,03		-1 498 043,65	
Tulorahoituksen korjauserät	<u>-77 803 058,13</u>	479 727 535,34	<u>-223 349 709,98</u>	377 990 410,27
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-375 188 339,20		-536 892 786,71	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	6 333 061,83		14 994 356,78	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>77 793 049,82</u>	-291 062 227,55	<u>229 618 970,52</u>	-292 279 459,41
Toiminnan ja investointien rahavirta		188 665 307,78		85 710 950,86
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-80 359,88		0,00	
Antolainasaamisten vähennykset	<u>2 523 348,80</u>	2 442 988,92	<u>2 849 868,90</u>	2 849 868,90
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	114 643 883,12		232 970 348,96	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-181 747 873,46		-282 191 090,28	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	<u>-3 876 196,72</u>	-70 980 187,07	<u>-858 579,67</u>	-50 079 320,98
Oman pääoman muutokset		7 592 358,92		7 113 516,29
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-373 011,58		2 313 957,77	
Vaihto-omaisuuden muutos	-980 222,77		4 059 044,16	
Saamisten muutos	48 817 028,92		-1 315 547,99	
Korottomien velkojen muutos	<u>-100 673 113,56</u>	-53 209 318,99	<u>96 247 160,51</u>	101 304 614,46
Rahoituksen rahavirta		-114 154 158,22		61 188 678,67
Rahavarojen muutos		74 511 149,57		146 899 629,53
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	1 403 823 861,78		1 354 104 948,18	
Rahavarat 1.1.	<u>1 329 312 712,21</u>	74 511 149,57	<u>1 207 205 318,66</u>	146 899 629,53
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €		-354 982 340,99		-694 733 267,81
Investointien tulorahoitus, %		150,8		83,9
Laskennallinen lainanhoitokate		1,1		0,9
Lainanhoitokate		2,4		1,5
Kassan riittävyys, pv		231		130

KONSERNITASE

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	50 351 635,92	45 766 557,03
Muut pitkävaikutteiset menot	59 858 635,48	77 888 476,96
Ennakkomaksut	<u>2 227 360,82</u>	<u>1 481 592,39</u>
	112 437 632,22	125 136 626,38
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	579 355 067,44	573 863 827,88
Rakennukset	3 058 714 084,72	3 208 711 189,12
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 499 444 143,81	1 520 315 067,23
Koneet ja kalusto	146 711 564,13	176 345 024,27
Muut aineelliset hyödykkeet	39 338 406,18	45 100 029,81
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	<u>308 845 350,47</u>	<u>388 563 602,81</u>
	5 632 408 616,75	5 912 898 741,11
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet	99 203 555,43	100 075 293,14
Muut osakkeet ja osuudet	50 145 749,16	33 742 307,95
Muut lainasaamiset	194 724 064,12	197 142 365,32
Muut saamiset	<u>1 018 003,70</u>	<u>1 148 784,18</u>
	345 091 372,39	332 108 750,57
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	5 603 483,16	6 601 531,82
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	33 156,03	1 269 762,54
Muut toimeksiantojen varat	<u>2 383 522,72</u>	<u>180 745,49</u>
	8 020 161,91	8 052 039,85
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	4 708 136,20	15 879 780,52
Muu vaihto-omaisuus	753 853,95	677 997,75
Ennakkomaksut	<u>113 227,53</u>	<u>46 264,30</u>
	5 575 217,68	16 604 042,57
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	6 640 096,20	7 407 635,37
Muut saamiset	4 383 924,37	9 968 481,43
Siirtosaamiset	<u>27 978 944,30</u>	<u>28 063 299,30</u>
	39 002 964,87	45 439 416,10
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	29 560 233,21	89 491 658,84
Lainasaamiset	616 318,32	316 252,13
Laskennalliset verosaamiset	103,40	0,00
Muut saamiset	26 060 173,14	40 066 269,10
Siirtosaamiset	<u>39 422 279,72</u>	<u>54 401 965,29</u>
	95 659 107,79	184 276 145,35
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	101 079,70	131 374,33
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	40 831 244,73	44 597 030,46
Muut arvopaperit	<u>1 184 707 932,73</u>	<u>1 043 550 864,18</u>
	1 225 640 257,16	1 088 279 268,97
Rahat ja pankkisaamiset	178 183 604,62	265 825 679,20
VASTAAVAA YHTEENSÄ	<u>7 642 018 935,39</u>	<u>7 978 620 710,10</u>

VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	1 396 023 171,17	1 444 132 783,67
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	420 469,83	420 469,83
Arvonkorotusrahasto	187 450,32	187 450,32
Muut omat rahastot	665 956 742,82	647 247 358,25
Edellisten tilikausien ylijäämä	1 009 610 759,08	773 627 202,13
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	<u>205 687 579,62</u>	<u>256 496 446,67</u>
	3 277 886 172,83	3 122 111 710,87
VÄHEMMISTÖOSUUDET	10 061 259,67	10 705 499,66
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0,00	101 877,75
Muut pakolliset varaukset	<u>11 102 102,20</u>	<u>19 817 814,97</u>
	11 102 102,20	19 919 692,72
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	5 603 483,16	6 604 749,77
Lahjoitusrahastojen pääomat	33 156,03	1 291 691,01
Muut toimeksiantojen pääomat	<u>8 127 142,56</u>	<u>6 274 158,96</u>
	13 763 781,75	14 170 599,74
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	30 000 000,00	30 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 362 142 594,75	3 570 406 184,95
Lainat julkisyhteisöiltä	266 456 198,24	287 527 966,52
Saadut ennakot	8 135 368,83	5 995 133,59
Liittymismaksut ja muut velat	24 329 626,96	36 380 166,45
Laskennalliset verovelat	<u>69 160,35</u>	<u>350 038,65</u>
	3 691 132 949,15	3 930 659 490,17
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	13 974 800,00	18 032 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	174 352 970,86	180 529 170,43
Lainat julkisyhteisöiltä	5 724 008,87	2 563 885,70
Lainat muilta luotonantajilta	1 355 976,85	1 175 119,55
Saadut ennakot	176 312 169,40	213 827 237,12
Ostovelat	112 160 776,44	186 718 842,61
Muut velat	21 203 844,32	36 961 989,33
Siirtovelat	132 988 123,04	240 002 833,00
Laskennalliset verovelat	<u>0,00</u>	<u>1 242 639,19</u>
	638 072 669,78	881 053 716,94
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	<u>7 642 018 935,39</u>	<u>7 978 620 710,10</u>
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	44,1	40,4
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	193,7	135,6
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	1 215 298	1 030 124
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	3 869	3 374
Konsernin lainat, euroa/asukas	12 268	13 399
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	3 854 007	4 090 234
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	3 854 006 550	5 056 454 604
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	12 268	16 564
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	194 724	197 142
Kaupungin asukasmäärä 31.12. (ennakkotieto)	314 150	305 274
Henkilöstön lukumäärä keskimäärin	12 740	17 475

4 LIITETIEDOT

Liitetietojen numerointi perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen 13.10.2020

1) Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Maankäyttösopimustulot kirjataan noudattaen kirjanpitolakia, kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja. Pääsääntöisesti sopimustulot kirjataan suoriteperusteisesti tuloslaskelmaan tuloksi tilikaudelle, jonka aikana suorite on luovutettu. Maankäyttösopimukset, joista on saatu maksut, mutta sopimusten mukaisia velvoitteita ei ole tehty, on kirjattu velkoihin saatuina ennakkomaksuina.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 11. Suunnitelman mukaiset poistot.

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintameno tai sitä alhaisemman todennäköisen hankintameno määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen keskihintamenetelmän mukaan painotettuun hankintameno tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaiset sisältävät koron- ja valuutanvaihtosopimuksia. Kunnan johdannaiset on tehty suojaustarkoituksessa. Johdannaiset on käsitelty kirjanpitolain 5:2 §:n mukaisesti, jolloin niistä annettavat tiedot on esitetty taseen liitetietoina.

Taseen esittämistavan muutos

Danske Bankin tekninen sijoitustili on esitetty rahoissa ja pankkisaamisissa. Aiemmin Danske Bankin tekninen sijoitustili on esitetty lyhytaikaisissa lainoissa. Vastaavat muutokset on tehty edellisen tilikauden vertailutietoihin taseessa (yht. -306 166 608,00 eur) ja rahoituslaskelmalla (vuoden 2022 muutos -56 166 608,00 eur).

Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

1.1.2023 on otettu käyttöön Kunta-AURA -talousraportoinnin käsikirjan liitteenä 1 olevan Kunnan ja kuntayhtymän tililuettelo -mallin mukainen tililuettelo. Edellisen tilikauden tuloksen ja taseen jaottelua on muutettu vastaamaan kuluneen tilikauden jaottelua.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen takaisinperintä yht. 103 499,46 eur on siirretty vertailutuloksessa muista toimintatuotoista avustuksiin.
Tekijänoikeusmaksut, harrastustoiminnan tukeminen sekä tuetut ateriat yht. 3 988 256,82 eur

on siirretty vertailutuloksessa muista toimintakuluista palvelujen ostoihin.
Ajoneuvoleasingvuokrat yht. 2 115 270,32 eur on siirretty vertailutuloksessa palvelujen ostoista muihin toimintakuluihin.
Muita tilioikaisuja yht. 176,92 eur on siirretty vertailutuloksessa muista rahoituskuluista muihin toimintakuluihin.

Kassojen maksutavoista syntyneet saamiset yht. 461 078,29 eur on siirretty vertailutaseessa lyhytaikaisista muista saamista myyntisaamisiin.
Palkkoihin, valtionosuuksiin ja pysäköintivirhemaksuihin liittyvät saamiset yht. 8 775 915,53 eur

on siirretty vertailutaseessa lyhytaikaisista muista saamisista siirtosaamisiin.
Rahasiirtojen välitilit yht. 37 268,91 eur on siirretty vertailutaseessa lyhytaikaisista muista saamisista rahoihin ja pankkisaamisiin.
Välitettävät maksut sekä tilikaudelta maksettuihin palkkoihin liittyvien laskennallisten henkilösivukulujen velat yht. 3 904 991,76 eur on siirretty vertailutaseessa lyhytaikaisista muista veloista siirtovelkoihin.

Poistetun kaluston myynti yht. 198 527,07 eur on lisätty rahoituslaskelman vertailutiedoissa tulo-rahoituksen korjauseriin ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloihin.
Rahasiirtojen välitilien muutos yht. 32 659,16 eur on siirretty rahoituslaskelman vertailutiedoissa saamisten muutoksesta rahavarojen muutokseen.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden tietojen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa huomioon, että Hyvinvoinnin ja terveyden toimialan sekä Länsi-Uudenmaan Pelastuslaitoksen toiminnat siirtyivät lakimuutoksesta johtuen Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023 alkaen.

Taseen omaisuus- ja velkaeristä hyvinvointialueelle siirtyi pysyviä vastaavia 80 825 981,81 eur, vaihto-omaisuutta 4 270 295,60 eur ja lyhytaikaisia siirtovelkoja 36 986 664,82 eur.
Muutoksesta johtuen kaupungin peruspääoma pieneni 48 109 612,59 eur.

Aikaisempia tilikausia koskevan virheen käsittely tilinpäätöksessä

Loput Kiinteistö Oy Espoon Sairaalan myynnistä taseen muihin velkoihin vuonna 2022 jätetyt vastuut yht. 28 409 962,01 eur kirjattiin edellisten tilikausien ylijäämään.
Korjaus on tehty vertailuvuoden tuloslaskelmaan, rahoituslaskelmaan ja taseeseen.

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhteisöt, kuntayhtymät, joissa Espoo on jäsenenä, sekä osakkuusyhteisöt. Yhdisteltyjen yhtiöiden ja säätiöiden tilikaudet noudattavat kaupungin tilikautta, joka on kalenterivuosi.

Kuntayhtymät on yhdistelty omistussuuden mukaisessa suhteessa. Yhdisteltyjen kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty omistussuuden mukaisessa suhteessa vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta.

Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistelty Espoon kaupungin osakkuusyhtiötä As Oy Espoon Siuntionportti 6, Espoon Asunnot Oy:n tytäryhteisöjä (5 kpl) ja osakkuusyhtiöitä (14 kpl) eikä WeeGee Oy:n osakkuusyhtiötä Koy Espoon Kulttuuriparkkia. Konsernitilinpäätökseen ei ole myöskään yhdistelty Uudenmaan Päihdehuollon kuntayhtymää, jonka toiminta siirtyi 1.1.2023 Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle, eikä 30.12.2023 hankittua tytäryhteisöä Kiinteistö Oy Tapiolan Louhia, jonka yhdistelemättä jättäminen ei vaaranna oikean ja riittävän kuvan antamista konsernin tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Keskeisten omistusten eliminointi

Konsernin keskinäiset omistukset on eliminoitu.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut, saamiset ja velat sekä olennaiset sisäiset katteet on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Tytäryhteisöjen vähemmistöosuudet on erotettu konsernin tilikauden ylijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Tytäryhteisöjen pysyvien vastaavien aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on olennaisilta osin oikaistu suunnitelman mukaisiksi sekä jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmilte tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien ylijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöistä on yhdistelty konsernitilinpäätökseen konsernin omistussuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen tilikauden voitosta/tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Osakkuusyhteisöjen pysyvien vastaavien aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on olennaisilta osin oikaistu suunnitelman mukaisiksi niissä yhtiöissä, joissa poistoja ei ole tehty lainkaan.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on jaettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Hankintamenoön aktivoidut korkomenot

Hankintamenoön aktivoidut korkomenot on purettu konsernissa pysyvistä vastaavista tilikauden kuluksi korkomeneihin.

Kiinteistöveron käsittely

Kiinteistöveroa ei ole eliminoitu.

Poikkeavat tilikaudet

Osakkuusyhteisö Koy Soukan Pienteollisuustalon tilikausi on ollut 1.9.2022–31.8.2023.

Taseen esittämistavan muutos

Danske Bankin tekninen sijoitustili on esitetty rahoissa ja pankkisaamisissa. Aiemmin Danske Bankin tekninen sijoitustili on esitetty lyhytaikaisissa lainoissa. Vastaavat muutokset on tehty edellisen tilikauden vertailutietoihin taseessa (yht. -306 166 608,00 eur) ja rahoituslaskelmalla (vuoden 2022 muutos - 56 166 608,00 eur).

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikauden tietojen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa huomioon, että Hyvinvointialue-uudistuksen takia konsernista poistuivat 1.1.2023 kaupungin organisaatiosta poistuneet Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala ja Länsi-Uudenmaan Pelastuslaitos -liikelaitos sekä HUS:n, Kärkullan ja Etevan kuntayhtymät. Taseen omaisuus ja velkaeristä konsernin avaavasta taseesta poistui pysyviä vastaavia -284 248 323,60 eur, toimeksiantojen varoja -1 236 486,51 eur, vaihtuvia vastaavia -83 037 717,02 eur (josta rahoja ja pankkisaamia -24 792 235,97 eur), omaa pääomaa ja vähemmistöosuuksia -50 119 731,80 eur, pakollisia varauksia -7 545 204,43 eur, toimeksiantojen pääomia -1 238 414,98 eur sekä vierasta pääomaa -309 619 175,92 eur.

Aikaisempia tilikausia koskevan virheen käsittely konsernitilinpäätöksessä

Loput Kiinteistö Oy Espoon Sairaalan myynnistä taseen muihin velkoihin vuonna 2022 jätetyt vastuut yht. 28 409 962,01 eur kirjattiin edellisten tilikausien ylijäämään. Korjaus on tehty vertailuvuoden tuloslaskelmaan, rahoituslaskelmaan ja taseeseen.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Konsernihallinto	17 936 842,98	6 332 796,14	13 787 477,45	7 477 956,39
Elinvoiman tulosalue	17 764 939,47	18 587 677,31	13 832 909,65	14 544 277,47
Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala	0,00	611 104 459,70	0,00	115 911 318,92
Kasvun ja oppimisen toimiala	63 299 758,15	54 122 869,62	54 745 929,97	46 050 078,03
Kaupunkiympäristön toimiala	701 946 664,75	611 992 414,57	240 664 690,64	177 118 628,79
Rahastot			214 802,96	200 711,36
Liikelaikokset ja muut taseyksiköt			80 672 236,10	100 013 914,38
Toimintatuotot yhteensä	800 948 205,35	1 302 140 217,34	403 918 046,77	461 316 885,34

7) Verotulojen erittely			
		Kunta	
		2023	2022
Kunnan tulovero		615 847 316,13	1 484 705 599,69
Osuus yhteisöveron tuotosta		152 479 943,10	223 623 017,94
Kiinteistövero		143 060 231,03	141 816 929,77
Verotulot yhteensä		911 387 490,26	1 850 145 547,40

8) Valtionosuuksien erittely			
		Kunta	
		2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus		325 417 707,00	68 242 370,00
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (+/-)		-23 588 328,00	-176 241 588,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet		2 844 425,00	1 373 841,00
Verotulomenetyksen korvaus		30 593 196,00	95 981 758,00
Valtionosuudet yhteensä		358 855 328,00	165 597 969,00

9) Palvelujen ostojen erittely			
		Kunta	
		2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot		66 131 329,32	608 381 331,20
Muiden palvelujen ostot		380 796 761,33	435 664 543,44
Kunnan palvelujen ostot yhteensä		446 928 090,65	1 044 045 874,64

10) Valtuustoryhmille annetut tuet			
		Kunta	
		2023	2022
Espoon Kokoomus		33 600,00	33 600,00
Espoon Vihreät		16 800,00	16 800,00
Espoon sosdem kunnallisjärjestö		10 393,00	10 000,00
Espoon Perussuomalaiset		9 224,69	8 150,31
Svenska Folkpartiet i Esbo		7 200,00	7 200,00
Kristillisdemokraatit		3 600,00	3 506,05
Espoon Vasemmisto		0,00	2 000,00
Espoon Keskusta		1 886,32	1 972,10
Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä		82 704,01	83 228,46

11) **Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä**

ESPOON KAUPUNGIN PYSYVIEN VASTAAVIEN POISTOSUUNNITELMA 1.1.2023 ALKAEN

Poistomenetelmä

Poistomenetelmänä käytetään kaikissa omaisuusryhmissä tasapoistomenetelmää.

Poistoajat

Omaisuusryhmä	poistoaika vuotta
Aineettomat hyödykkeet	
Aineettomat oikeudet	
Atk-ohjelmistot	3
Muut aineettomat oikeudet	5
Muut pitkävaikuttavat menot	
Tutkimus- ja tuotekehitysmenot	kirjataan vuosikuluksi
Vuokratilat (koulut)	10
Vuokratilat (toimistot)	5
Osake- ja vuokrahuoneistojen perusparannukset	5-15
Muut	3
Osuudet rakennuksiin	20
Osuudet koneisiin ja laitteisiin	15
Osuudet Kampin terminaaliin	15
Osuudet kaupunkirataan (kv 7.6.2004)	10
Osuus Kehä I Turunväylä-Vallikallio (kv 12.11.2007)	15
Aineelliset hyödykkeet	
Maa- ja vesialueet	ei poisteta
Rakennukset	
Rakennukset ja rakennelmat	
Asuinrakennukset	30
Hallinto- ja laitosrakennukset	20
Asuin-, hallinto- ja laitosrakennusten perusparannukset	5-15
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20
Muut rakennukset	
Talousrakennukset	15
Vapaa-ajan rakennukset	20
Kalliotilat	50
Kevytrakenteiset rakennelmat	5
Muut rakennukset (siirrettävät koulut/päiväkodit)	10
Muiden rakennusten perusparannukset	5-10
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Maa- ja vesirakenteet	15
Sadevesiviemäriverkko	30
Kaukolämpöverkko	20
Sähköjohdot, muuntoasemat ja ulkovalaistuslaitteet	15
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15
Muut kiinteät koneet ja laitteet	10
Tunnelit ja viemäritunnelit	50
Kunnallistekniikka	15

Koneet ja kalusto	
Kuljetusvälineet	
Rautaiset alukset	15
Raskaat ajoneuvot	10
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8
Muut kuljetusvälineet ja liikkuvat työkoneet	5
Muut koneet ja kalusto	
Raskaat koneet ja laitteet	10
Kevyet koneet ja laitteet	5
Muut laitteet ja kalusteet	3
Atk-laitteet	3
Tietokone-laitteet	3
Viestintälaitteet	3
Muut aineelliset hyödykkeet	
Luonnonvarat	käytön mukaan
Arvo- ja taide-esineet	ei poisteta
Keskeneräiset hankinnat	ei poisteta
Sijoitukset	ei poisteta
Täydennys metron käyttöomaisuuden osalta	
METRON OMAISUUSRYHMÄ	
Aineettomat hyödykkeet	
Atk-ohjelmat	3
Käytönohjausjärjestelmät 31.12.2017 asti	20
Käytönohjausjärjestelmät 1.1.2018 alkaen	10
Aineelliset hyödykkeet	
Metrotunnelit 31.12.2017 asti	40
Metrotunnelit 1.1.2018 alkaen	60
Metroasemat	40
Alusrakenteet	40
Päälysrakenne	40
Metrosillat	30
Hissit ja liukuportaat	30
Sähkönsyöttöasemat	30
Metron rataväylän varusteet	20
Asetinlaitteet	20
Muut kiinteät rakenteet	8-20
METRON PERUSKORJAUKSET:	
Metroradan peruskorjaus	35
Metroaseman peruskorjaukset:	
Rauta- ja betonirakenteet (kantavien rauta- ja betonirakenteiden uusiminen tai perusteellinen korjaus)	40
Peruskorjaus (tila- ja rakenteiden muutokset sekä kaikkien pintamateriaalien uusiminen)	25
Pintamateriaalien uusinta (maalaukset, pintamateriaalien ja kiintokalusteiden uusiminen)	20
Ikkunat (ikkunoiden uusiminen)	20
Julkisivukunnostus (asemien lasien, peltien, teräsrakenteiden kunnostukset ja maalaukset)	15
Ulkoalueet (asfaltit, kiveykset, numikkoalueet, istutukset, aidat, katokset)	10
Lämmönjako- ja ilmanvaihkokonehuoneet (koneiden ja laitteiden uusiminen)	15
LV-las-peruskorjaus ja pumppaamot, tekniikan (lämpö, vesi, viemäri) peruskorjaus ja uusiminen	10
Valaistuksen peruskorjaus	15
Isot liukuportaat (asemien isojen liukuportaiden uusiminen koneistoinen)	25
Pienet liukuportaat (asemien pienten liukuportaiden uusiminen koneistoinen)	15
Hissit (hissien uusiminen, hissikori koneistoinen)	15
Liukuovet (liukuovien uusiminen koneistoinen)	10
Video- ja turvajärjestelmien peruskorjaus (asemien video- ja turvalaitteiden peruskorjaus)	10
Tunnelituulen hallintajärjestelmät (metrotunnelin tuulen hallintajärjestelmän uusiminen)	10
WC (peruskorjaus)	10
Opasteet (peruskorjaus)	10

12) Pakollisten varausten muutokset	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
	Eläkevastuu 1.1.	0,00	101 877,75	0,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Eläkevastuu 31.12.	0,00	101 877,75	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 1.1.	12 374 488,29	20 873 769,45	1 599 999,96	5 414 133,68
Lisäykset tilikaudella	179 540,33	4 437 193,46	133 333,33	133 333,33
Vähennykset tilikaudella	-1 451 926,41	-5 493 147,94	0,00	-3 947 467,05
Muut pakolliset varaukset 31.12.	11 102 102,20	19 817 814,97	1 733 333,29	1 599 999,96

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
	Muut toimintatuotot			
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	70 266 670,64	46 120 259,70	73 432 730,64	45 853 725,01
Rakennusten luovutusvoitot	504 402,27	11 696 950,29	504 402,27	10 740 261,38
Muut luovutusvoitot	2 603 108,56	4 775 324,60	2 348 679,65	2 546 576,72
Luovutusvoitot yhteensä	73 374 181,47	62 592 534,59	76 285 812,56	59 140 563,11
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot	-16 573,00	-10 712,00	-16 573,00	-10 712,00
Muut luovutustappiot	-11 140,68	-235 554,14	-850 042,75	0,00
Luovutustappiot yhteensä	-27 713,68	-246 266,14	-866 615,75	-10 712,00
Omistuksen eliminointierot				
Tilikauden tuloksi kirjattu	1 103,14	3 270,12		
Tilikauden kuluksi kirjattu	-48 438,88	-2 626,65		
Eliminointierot yhteensä	-47 335,74	643,47		

14) Satunnaisien tuottojen ja kulujen erittely	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
	Satunnaiset tuotot			
Kiinteistö Oy Espoon Sairaalan osakekannan myyntivoitto	0,00	165 142 221,97	0,00	125 514 895,96
Satunnaiset tuotot yhteensä	0,00	165 142 221,97	0,00	125 514 895,96

15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely	Kunta	
	2023	2022
	Osinkotuotot muista yhteisöistä	2 682 503,19
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	1 138 629,42	2 632 438,96
Yhteensä	3 821 132,61	4 246 351,41

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

19)	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet		
		Kunta	
		2023	2022
	<u>Aineettomat hyödykkeet</u>		
	Aineettomat oikeudet		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	26 932 886,74	21 118 097,10
	Lisäykset tilikauden aikana	11 872 243,80	13 997 587,89
	Rahoitusosuudet tilikaudella	-784 165,38	-1 337 409,11
	Tilikauden poisto	-5 342 832,66	-5 747 266,79
	Arvonlennukset ja niiden palautukset	-2 520,00	-8 550,00
	Poistamaton hankintameno 31.12.	32 675 612,50	28 022 459,09
	Muut pitkävaikutteiset menot		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	41 542 205,19	46 902 052,84
	Lisäykset tilikauden aikana	8 201,84	1 242 504,86
	Tilikauden poisto	-6 424 399,98	-6 602 352,51
	Poistamaton hankintameno 31.12.	35 126 007,05	41 542 205,19
	Aineettomat hyödykkeet yhteensä		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	68 475 091,93	68 020 149,94
	Lisäykset tilikauden aikana	11 880 445,64	15 240 092,75
	Rahoitusosuudet tilikaudella	-784 165,38	-1 337 409,11
	Tilikauden poisto	-11 767 232,64	-12 349 619,30
	Arvonlennukset ja niiden palautukset	-2 520,00	-8 550,00
	Poistamaton hankintameno 31.12.	67 801 619,55	69 564 664,28
	<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
	Maa- ja vesialueet		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	401 354 321,61	398 506 787,01
	Lisäykset tilikauden aikana	11 784 493,12	5 629 792,99
	Vähennykset tilikauden aikana	-1 431 640,05	-2 782 258,39
	Poistamaton hankintameno 31.12.	411 707 174,68	401 354 321,61
	Rakennukset		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	617 494 457,32	615 944 635,67
	Lisäykset tilikauden aikana	440 179,04	18 821 070,36
	Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	-221 304,00
	Vähennykset tilikauden aikana	-5 097,73	-12 015 838,62
	Siirrot erien välillä	10 051 946,52	53 891 713,25
	Tilikauden poisto	-53 578 096,37	-55 341 896,71
	Arvonlennukset ja niiden palautukset	-1 069 676,12	-3 583 922,63
	Poistamaton hankintameno 31.12.	573 333 712,66	617 494 457,32
	Kiinteät rakenteet ja laitteet		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	1 029 043 219,10	1 061 458 919,41
	Lisäykset tilikauden aikana	10 840 911,98	12 607 505,25
	Rahoitusosuudet tilikaudella	-1 986 558,17	-12 490 821,15
	Siirrot erien välillä	83 257 464,83	85 253 044,49
	Tilikauden poisto	-118 247 514,04	-116 909 795,85
	Poistamaton hankintameno 31.12.	1 002 907 523,70	1 029 918 852,15
	Koneet ja kalusto		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	18 383 554,30	24 794 287,73
	Lisäykset tilikauden aikana	8 108 891,47	11 726 798,84
	Rahoitusosuudet tilikaudella	0,02	-649 752,00
	Siirrot erien välillä	769 083,07	2 776 108,00
	Tilikauden poisto	-7 853 609,03	-11 129 783,91
	Poistamaton hankintameno 31.12.	19 407 919,83	27 517 658,66
	Muut aineelliset hyödykkeet		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	1 067 506,86	1 023 968,55
	Lisäykset tilikauden aikana	0,00	75 018,31
	Poistamaton hankintameno 31.12.	1 067 506,86	1 098 986,86

Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat			
Poistamaton hankintameno 1.1.		37 750 553,09	52 929 934,62
Lisäykset tilikauden aikana		163 956 029,29	126 801 546,57
Rahoitusosuudet tilikaudella		-2 182 255,20	0,00
Siirrot erien välillä		-94 078 494,42	-141 920 865,74
Arvonlennukset ja niiden palautukset		-130 094,79	-5 380,50
Poistamaton hankintameno 31.12.		105 315 737,97	37 805 234,95
Aineelliset hyödykkeet yhteensä			
Poistamaton hankintameno 1.1.		2 105 093 612,28	2 154 658 532,99
Lisäykset tilikauden aikana		195 130 504,90	175 661 732,32
Rahoitusosuudet tilikaudella		-4 168 813,35	-13 361 877,15
Vähennykset tilikauden aikana		-1 436 737,78	-14 798 097,01
Tilikauden poisto		-179 679 219,44	-183 381 476,47
Arvonlennukset ja niiden palautukset		-1 199 770,91	-3 589 303,13
Poistamaton hankintameno 31.12.		2 113 739 575,68	2 115 189 511,55

Maa- ja vesialueet erittely

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	3 275 474,15	3 130 464,31	1 398 089,21	1 398 089,21
Muut maa- ja vesialueet	576 079 593,29	570 733 363,57	410 309 085,47	399 956 232,40
Maa- ja vesialueet yhteensä	579 355 067,44	573 863 827,88	411 707 174,68	401 354 321,61

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Kunta	
	2023	2022
Osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.	721 907 111,64	751 916 664,74
Lisäykset	89 668 494,27	68 503 367,63
Vähennykset	-3 216 441,21	-28 872 410,54
Hankintameno 31.12.	808 359 164,70	791 547 621,83
Pääomalainasaamiset		
Hankintameno 1.1.	512 400,02	513 661,54
Vähennykset	0,00	-1 261,52
Hankintameno 31.12.	512 400,02	512 400,02
Muut lainasaamiset		
Hankintameno 1.1.	420 165 835,68	391 278 430,72
Lisäykset	28 990 000,00	35 500 000,00
Vähennykset	-8 716 586,07	-6 612 595,04
Hankintameno 31.12.	440 439 249,61	420 165 835,68
Muut saamiset		
Hankintameno 1.1.	1 042 691,42	1 042 691,42
Lisäykset	80 359,88	0,00
Vähennykset	-105 047,60	0,00
Hankintameno 31.12.	1 018 003,70	1 042 691,42
Sijoitukset yhteensä		
Hankintameno 1.1.	1 143 628 038,76	1 144 751 448,42
Lisäykset	118 738 854,15	104 003 367,63
Vähennykset	-12 038 074,88	-35 486 267,10
Hankintameno 31.12.	1 250 328 818,03	1 213 268 548,95

Pääomalainasaamiset lainoittain	2023	2022
Pääkaupunkiseudun Junakalusto Oy lisättynä yhdellä (1) prosenttiyksiköllä.	12 400,02	12 400,02
Kuntien Tiera Oy Vuotuinen korko on viisi (5) prosenttia. Laina-aika on viisi (5) vuotta ja velkaa lyhennetään samansuuruisin tasaisin aino lyhennyksiä)	500 000,00	500 000,00
Osakeyhtiölain 12 luvun mukaiset ehdot.		

20) Tytäryhteisöt								
Nimi	Y-tunnus	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta (€)	Konsernin osuus vieraasta pääomasta (€)	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta (€)	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta (€)
601 Espoon Asunnot Oy	1565281-0	Espoo	100,00	100,00	126 080 164,24	908 296 169,60	23 615,07	
608 Kiinteistö Oy Espoon Kaupinkallio	0600530-4	Espoo	100,00	100,00	4 223 839,55	110 848,17	-15 512,15	
609 Kiinteistö Oy Espoon Keskuksen Pysäköintitalo	0550217-3	Espoo	95,07	95,07	2 435 038,76	6 001,08	36,98	
612 Kiinteistö Oy Sokinsuonkuja 4	0573430-2	Espoo	41,22	50,30	2 047 326,38	86 464,06	-7 009,78	
613 Weegee Oy	0761927-9	Espoo	100,00	100,00	37 637 850,39	2 910 444,28	-155 927,51	
615 Enter Espoo Oy	1627645-8	Espoo	100,00	100,00	201 966,03	383 209,95	1 893,22	
623 Länsimetro Oy (alakonserni tilinpäätös)	2124310-8	Espoo	84,44	84,44	32 862 523,86	1 362 071 105,74	-3 676 892,71	
625 Kiinteistö Oy Otaniemen Tiedeasunnot	2223244-3	Espoo	100,00	100,00	2 132 134,57	12 469 398,78	144 103,72	
630 Kiinteistö Oy Jousenpuiston Pysäköinti	2428900-5	Espoo	100,00	100,00	12 306 471,19	11 218 870,68	-1 997 960,83	
631 Kiinteistö Oy Opinmäen Kampus	2412525-4	Espoo	100,00	100,00	29 139 038,05	22 854 136,81	-287 325,60	
634 Kiinteistö Oy Tapiolan Kulttuuriauکیو	0736972-4	Espoo	100,00	100,00	4 791 304,31	381 877,35	-41 790,45	
638 Espoon Elä ja Asu Oy	2554325-5	Espoo	100,00	100,00	5 346 057,36	17 011 569,77	3 117,21	
640 Espoo Catering Oy	2716134-9	Espoo	99,90	99,90	3 423 513,57	5 826 869,05	57 647,97	
641 Kiinteistö Oy Espoon Keskuskeittiö	2765442-6	Espoo	100,00	100,00	2 824 148,98	10 892 869,70	90 091,88	
642 Kiinteistö Oy Matinkylän Uimahalli	2839735-3	Espoo	100,00	100,00	2 334 370,40	38 020 233,80	225 612,42	
643 Kiinteistö Oy Finnoon Pysäköinti I	2862960-1	Espoo	100,00	100,00	1 431 084,26	1 849 283,37	-309 411,27	
645 Kiinteistö Oy Espoon Sotekiinteistöt	2951820-9	Espoo	100,00	100,00	8 037 409,30	12 860 319,13	0,00	
646 Kiinteistö Oy Espoon Koulu- ja päiväkotitilat	2951821-7	Espoo	100,00	100,00	127 526 929,76	164 588 902,53	2 227 675,58	
647 Kiinteistö Oy Suviniityn Pysäköinti II	3020412-7	Espoo	100,00	100,00	60,42	251,91	-8 102,95	
648 Kiinteistö Oy Matinkylän Lukio	3185193-2	Espoo	100,00	100,00	662 583,58	44 017 870,28	-780 158,62	
650 Kiinteistö Oy Tapiolan Stadion	3205825-8	Espoo	100,00	100,00	234 653,93	6 259,17	-5 942,48	
651 Kiinteistö Oy Tapiolan Urheilupuiston Pysäköinti	2329840-4	Espoo	100,00	100,00	30 180,16	324,22	-11 096,39	
654 Finnoon Pysäköinti II Oy	3390268-4	Espoo	100,00	100,00	310 916,50	2 951,94	-4 083,50	
620 Espoon Kaupunginteatterisäätiö	0712494-6	Espoo		100,00	1 937 211,92	332 173,94	-339 196,77	
621 Helinä Rautavaaran etnografisen museon säätiö	1439180-7	Espoo		100,00	517 355,87	89 767,83	8 167,77	
622 EMMA-taidemuseosäätiö sr	1784691-8	Espoo		100,00	5 815 804,38	788 352,15	160 552,03	

Espoo-konserniin yhdistelemättömät tytäryhteisöt								
Nimi	Y-tunnus	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Osuus omasta pääomasta (€)	Osuus vieraasta pääomasta (€)	Osuus tilikauden tuloksesta (€)	Osuus tilikauden tuloksesta (€)
656 Kiinteistö Oy Tapiolan Louhi*)	1749693-8	Espoo	100,00	100,00				
Espoon Asuntojen tytäryhteisöt								
Koy Espoon Anna Sahlsténinkatu 11 B	2761709-4	Espoo	0,00	100,00	2 079 435,84	1 049 558,76	-271,30	
Kuitinkadun Pysäköinti Oy, 2022	0495960-6	Espoo	0,00	79,86	3 019,05	437,17	220,73	
Kiinteistö Oy Puustellinuori, 2022	0423667-8	Espoo	0,00	61,25	121 715,28	1 415,74	-13 584,67	
Maapallonkadun Autopaikat Oy, 2022	0550232-5	Espoo	0,00	71,75	279 931,66	8 409,57	5 556,16	
Kiinteistö Oy Mäkiparkki, 2022	0701111-6	Espoo	0,00	52,83	284 955,14	854,15	-44,50	

*) Yhtiön koko osakekanta ostettu 30.12.2023.

21) Kuntayhtymät								
Nimi	Y-tunnus	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta (€)	Konsernin osuus vieraasta pääomasta (€)	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta (€)	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta (€)
702 Uudenmaan liitto	0201296-1	Helsinki	17,46	17,46	238 100,37	566 760,67	-8 887,71	
708 Samkommunen för Västra Nylands folkhögskola (alakonserni tilinpäätös)	0203394-9	Raasepori	3,12	3,12	28 492,45	7 145,88	-3 006,08	
709 Espoon seudun koulutus kuntayhtymä Omnia (alakonserni tilinpäätös)	0502454-6	Espoo	86,89	86,89	62 630 572,45	18 242 598,31	-2 159 512,54	
711 HSY-kuntayhtymä (alakonserni tilinpäätös)	2274241-9	Helsinki	22,54	22,54	142 553 294,73	478 647 323,59	-3 032 035,68	
712 HSL-kuntayhtymä	2274586-3	Helsinki	21,00	21,00	23 098 957,05	30 150 219,13	6 303 534,16	

Espoo-konserniin yhdistelemättömät kuntayhtymät								
Nimi	Y-tunnus	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta (€)	Konsernin osuus vieraasta pääomasta (€)	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta (€)	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta (€)
Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymä 2023	0125920-9	Hyvinkää	11,50	11,50	462 723,11	3 593,57	-66 652,07	

Osakkuusyhteisöt			Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Konsernin osuus omasta pääomasta (€)	Konsernin osuus vieraasta pääomasta (€)	Konsernin osuus tilikauden tuloksesta (€)
Nimi	Y-tunnus	Kotipaikka					
802 Koy Espoon Asematori	0701079-7	Espoo	45,88	45,88	2 086 308,13	3 269 852,69	-109 639,68
803 Koy Merenpauhu	0358944-7	Espoo	28,18	28,18	1 507 451,24	36 105,24	-28 792,45
804 Koy Merenselkä	0570456-8	Espoo	20,04	20,04	2 557 419,95	19 694,61	19 417,81
805 Papinniityn Paikotus Oy	0361226-4	Espoo	26,85	26,85	2 482 003,18	20 736,63	-30 717,56
806 Koy Soukan Liiketalo	0432360-8	Espoo	37,78	37,78	408 706,05	12 557,79	8 876,34
807 Koy Soukan Pienteollisuustalo	0194062-7	Espoo	23,66	23,66	859 489,91	9 648,90	-15 231,13
808 Tapiolan Teollisuustalo Oy	0194092-6	Espoo	21,64	21,64	250 840,45	405 844,65	-63 588,08
809 Laurea-ammattikorkeakoulu Oy	1046216-1	Vantaa	32,40	32,40	62 690 460,95	14 809 481,96	3 089 168,51
810 Otahalli Oy	1086404-8	Espoo	50,00	50,00	1 001 938,86	86 344,64	8 266,43
814 Asunto Oy Rajialax	0102542-9	Espoo	21,49	21,49	2 088 376,51	721 989,65	512,63
816 Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy	2094551-1	Helsinki	27,00	27,00	59 251 892,45	33 478 688,55	4 214 043,18
819 Suurpellon jätehuolto Oy	2239129-2	Espoo	29,40	29,40	4 967 126,12	2 382 590,36	145 511,69
820 Valurinkujan Paikotus Oy	2230619-0	Espoo	28,95	28,95	4 068 768,63	3 207,87	32,78
821 Tapiolan Keskuspysäköinti Oy	2249333-6	Espoo	20,70	35,77	135 562 006,25	11 156 206,81	-37 599,99
822 Tapiolan Harjoitusareena Oy	2397862-6	Espoo	45,00	45,00	1 189 715,27	3 928 652,30	312 329,62
824 Nuuksiokeskus Oy	2177847-9	Espoo	20,72	20,72	14 432 579,48	31 722,87	-159 644,81
825 Koy Espoon Terminaali	1769898-6	Helsinki	50,00	50,00	161 455,89	183 939,88	-27 425,31
826 Koy Espoon Niittikummun Metropysäköinti	2688575-9	Espoo	27,59	27,59	5 608 892,68	0,00	-33 872,84
827 Tapiolan Keskustalohomo Oy	2715925-7	Espoo	24,29	24,29	2 152 495,30	1 575,46	-2 297,60
828 Koy Suviinityn Pysäköinti I	2393533-5	Espoo	41,30	41,30	8 570 809,84	1 424 710,95	1 902,90
829 Kiinteistö Oy Finnoonsillan Parkki	3319379-3	Espoo	14,00	27,60	8 081 608,87	1 501 158,94	-3 232,13

Espoo-konserniin yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt			Kunnan omistus- osuus %	Konsernin omistus- osuus %	Osuus omasta pääomasta (€)	Osuus vieraasta pääomasta (€)	Osuus tilikauden tuloksesta (€)
Nimi	Y-tunnus	Kotipaikka					
As Oy Espoon Siuntionportti 6 *)		Espoo	50,00	50,00			
Espoon Asuntojen osakkuusyhteisöt							
Jukolan Paikotus Oy, 2022	0306942-5	Espoo	0,00	50,00	21 896,18	213,70	854,80
Nikkarinkujan Autopaikat Oy, 2022	0550236-8	Espoo	0,00	49,95	189 259,71	4 481,61	-25 508,82
Espoon Punaritien pysäköinti Oy, 2022	1603069-3	Helsinki	0,00	48,55	424 196,42	1 814,95	-4 512,36
Lintuparkki Oy, 2023	0848064-3	Espoo	0,00	46,24	393 504,03	2 827,55	52,79
Ristiiväntien Pysäköinti Oy, 2022	1833359-1	Espoo	0,00	41,50	700 784,75	821,30	4 193,49
Ullantorpan Autopaikotus Oy, 2022	1558303-4	Espoo	0,00	38,60	735 766,13	2 197,19	-1 172,95
Perkkaanpuiston Paikotustalo I Oy, 2022	0632794-4	Espoo	0,00	36,24	390 076,65	1 041,39	26,97
Ymmerstan Autopaikotus Oy, 2022	1642728-7	Espoo	0,00	28,38	207 698,82	623,24	792,12
Kala-Matin Pysäköintitalo Oy, 2022	0734373-5	Espoo	0,00	34,46	131 103,49	2 455,71	1 976,64
Matinkallion Autopaikotus Oy, 2022	1593316-1	Espoo	0,00	33,30	276 122,46	290,56	2 519,79
Kiinteistö Oy Espoon Kalamies, 2022	0630770-8	Espoo	0,00	30,68	210 879,73	2 524,26	1 978,38
Kuunkadun Autopaikat Oy, 2022	0245569-0	Espoo	0,00	26,83	71 289,45	1 010,28	-2 019,00
Kiinteistö Oy Espoon BiiliParkki, 2022	2153255-9	Espoo	0,00	21,40	4 743 036,10	17 044,57	-12 089,50
Leppävaaran Pysäköinti Oy 2023	1024162-5	Espoo	0,93	25,81	4 244 726,04	13 023,72	-10 824,07
WeeGee Oy:n osakkuusyhteisö							
Kiinteistö Oy Espoon Kulttuuriparkki 2021	3099227-4	Espoo	0,00	48,45	4 098 076,70	214 679,17	-52 352,26

*) As Oy Espoon Siuntionportti 6. Yhtiöjärjestyksen mukaan kumpikin osakas vastaa hallitsemansa huoneiston kustannuksista.

23) Saamisten erittely	Kunta			
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	2 814 904,02	0,00	2 630 478,48
Siirtosaamiset	0,00	804 174,02	0,00	386 785,06
Yhteensä	0,00	3 619 078,04	0,00	3 017 263,54
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	481 144,87	0,00	11 270 105,26
Siirtosaamiset	13 545 000,00	6 586 054,90	15 242 700,00	9 224 097,00
Yhteensä	13 545 000,00	7 067 199,77	15 242 700,00	20 494 202,26
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	43 161,45	0,00	410 508,94
Lainasaamiset	0,00	271 650,66	0,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	7 287,56	0,00	11 566,59
Yhteensä	0,00	322 099,67	0,00	422 075,53
Saamiset yhteensä	13 545 000,00	11 008 377,48	15 242 700,00	23 933 541,33

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
HSL kuntaosuus ylijäämä			13 545 000,00	15 242 700,00
Muut tulojäämät	27 978 944,30	28 063 299,30	27 978 944,30	28 063 299,30
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	27 978 944,30	28 063 299,30	41 523 944,30	43 305 999,30
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Siirtyvät korot	182 171,30	116 226,52	849 457,89	421 702,19
Ennakkomenot	1 769 176,12	1 367 758,13	1 767 820,42	1 367 758,13
HSL kuntaosuus ylijäämä			6 091 000,00	4 513 000,00
Kelan korvaus työterveydenhuollosta			3 814 572,01	2 133 161,39
Kunnallistekniikkainvestointien tulojäämät			593 311,00	1 848 603,60
Valtionosuussaamiset	1 500 000,00	0,00	1 500 000,00	0,00
Muut tulojäämät	35 970 932,30	52 917 980,64	15 035 877,79	15 814 263,82
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	39 422 279,72	54 401 965,29	29 652 039,11	26 098 489,13

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

25) Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
	Peruspääoma 1.1.	1 396 023 171,17	1 444 132 783,76	1 396 023 171,17
Peruspääoma 31.12.	1 396 023 171,17	1 444 132 783,76	1 396 023 171,17	1 444 132 783,76
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 1.1.	420 469,83	420 469,83	0,00	0,00
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 31.12.	420 469,83	420 469,83	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 1.1.	187 450,32	187 450,32	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	187 450,32	187 450,32	0,00	0,00
Muut omat rahastot				
Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto 1.1.	55 415 297,78	53 655 787,71	55 415 297,78	53 655 787,71
Siirrot rahastoon	299 085,86	1 759 510,07	299 085,86	1 759 510,07
Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto 31.12.	55 714 383,64	55 415 297,78	55 714 383,64	55 415 297,78
Investointirahasto 1.1.	80 778 895,57	80 778 895,57	80 778 895,57	80 778 895,57
Investointirahasto 31.12.	80 778 895,57	80 778 895,57	80 778 895,57	80 778 895,57
Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto 1.1.	502 786 074,63	460 848 831,01	502 786 074,63	460 848 831,01
Siirrot rahastoon	18 100 298,69	41 937 243,62	18 100 298,69	41 937 243,62
Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto 31.12.	520 886 373,32	502 786 074,63	520 886 373,32	502 786 074,63
Sosiaalisen luototuksen rahasto 1.1.	0,00	2 169 864,50	0,00	2 169 864,50
Vähennykset	0,00	-2 169 864,50	0,00	-2 169 864,50
Sosiaalisen luototuksen rahasto 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Vahinkorahasto 1.1.	5 130 590,10	5 130 590,10	5 130 590,10	5 130 590,10
Vahinkorahasto 31.12.	5 130 590,10	5 130 590,10	5 130 590,10	5 130 590,10
Muut omat rahastot 1.1.	3 136 500,18	2 939 204,28		
Lisäykset	40 000,00	204 308,63		
Vähennykset	0,00	-7 012,73		
Siirrot rahastoon	270 000,00	0,00		
Muut omat rahastot 31.12.	3 446 500,18	3 136 500,18		
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	665 956 742,81	647 247 358,25	662 510 242,63	644 110 858,08
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	1 028 280 143,63	817 323 955,83	1 066 482 353,08	819 016 248,95
Siirrot rahastoon	-18 669 384,55	-43 696 753,69	-18 399 384,55	-43 696 753,69
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	1 009 610 759,08	773 627 202,14	1 048 082 968,53	775 319 495,26
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	205 687 579,62	256 496 446,67	277 386 249,08	291 162 857,82
Oma pääoma yhteensä	3 277 886 172,83	3 093 701 748,96	3 384 002 631,41	3 154 725 994,92

Korjaus edellisten tilikausien ylijäämään

Kiinteistö Oy Espoon Sairaalan myynnistä taseeseen vuonna 2022 jätetyt vastuut on kirjattu edellisten tilikausien ylijäämään.

Kirjaus edellisten vuosien tilikausien ylijäämään korjaa aiemman virheelliseen arvioon perustuneen kirjauksen.

Edellisten tilikausien yli-/alijäämä ja tuloksenkäsittelyerät			
		Kunta	
		2023	2022
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.		1 048 082 968,53	775 319 495,26
Tilikauden ylijäämä/alijäämä		277 386 249,08	291 162 857,82
Kertynyt poistoero 31.12.		158 074 077,84	173 841 670,14
Kertynyt yli-/alijäämä ja tuloksenkäsittelyerät yhteensä		1 483 543 295,45	1 240 324 023,22

	AVAATA TASE 2023	Päätävä tase 31.12.2022	HVA oikaisu	Avaava tase 1.1.2023
V A S T A A V A A		5 101 123 428,25		5 016 027 150,84
A	PYSYVÄT VASTAAVAT	3 398 022 724,78		3 317 196 742,97
I	Aineettomat hyödykkeet	69 564 664,28		68 475 091,93
	1. Aineettomat oikeudet	28 022 459,09	-1 089 572,35	26 932 886,74
	2. Muut pitkävaikutteiset menot	41 542 205,19		41 542 205,19
II	Aineelliset hyödykkeet	2 115 189 511,55		2 105 093 612,28
	1. Maa- ja vesialueet	401 354 321,61		401 354 321,61
	2. Rakennukset	617 494 457,32		617 494 457,32
	3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 029 918 852,15	-875 633,05	1 029 043 219,10
	4. Koneet ja kalusto	27 517 658,66	-9 134 104,36	18 383 554,30
	5. Muut aineelliset hyödykkeet	1 098 986,86	-31 480,00	1 067 506,86
	6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	37 805 234,95	-54 681,86	37 750 553,09
III	Sijoitukset	1 213 268 548,95		1 143 628 038,76
	1. Osakkeet ja osuudet	791 547 621,83	-69 640 510,19	721 907 111,64
	3. Muut lainasaamiset	420 678 235,70		420 678 235,70
	4. Muut saamiset	1 042 691,42		1 042 691,42
B	TOIMEKSIANTOJEN VARAT	5 323 083,53		5 323 083,53
	1. Valtion toimeksiannot	5 289 807,50		5 289 807,50
	2. Lahjoitusrahastojen varat	33 276,03		33 276,03
C	VAIHTUVAT VASTAAVAT	1 697 777 619,94		1 693 507 324,34
I	Vaihto-omaisuus	4 270 295,60		0,00
	1. Aineet ja tarvikkeet	4 270 295,60	-4 270 295,60	0,00
II	Saamiset	143 359 693,35		143 359 693,35
	Pitkäaikaiset saamiset	43 452 171,33		43 452 171,33
	2. Lainasaamiset	146 172,03		146 172,03
	4. Siirtosaamiset	43 305 999,30		43 305 999,30
	Lyhytaikaiset saamiset	99 907 522,02		99 907 522,02
	1. Myyntisaamiset	49 793 490,50		49 793 490,50
	2. Lainasaamiset	216 084,94		216 084,94
	3. Muut saamiset	23 799 457,45		23 799 457,45
	4. Siirtosaamiset	26 098 489,13		26 098 489,13
III	Rahoitusarvopaperit	1 031 181 697,22		1 031 181 697,22
	1. Osakkeet ja osuudet	119 925,53		119 925,53
	3. Joukkovelkakirjalainasaamiset	0,00		0,00
	4. Muut arvopaperit	1 031 061 771,69		1 031 061 771,69
IV	Rahat ja pankkisaamiset	518 965 933,77		518 965 933,77
V A S T A T T A V A A		5 101 123 428,25		5 016 027 150,84
A	OMA PÄÄOMA	3 126 316 032,91		3 078 206 420,32
I	Peruspääoma	1 444 132 783,76	-48 109 612,59	1 396 023 171,17
III	Muut omat rahastot	644 110 858,08		644 110 858,08
IV	Edellisten tilikausien ylijäämä	775 319 495,26		775 319 495,26
V	Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	262 752 895,81		262 752 895,81
B	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	173 841 670,14		173 841 670,14
	1. Poistoero	173 841 670,14		173 841 670,14
C	PAKOLLISET VARAUKSET	1 599 999,96		1 599 999,96
	2. Muut pakolliset varaukset	1 599 999,96		1 599 999,96
D	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	11 383 823,78		11 383 823,78
	1. Valtion toimeksiannot	5 289 807,50		5 289 807,50
	2. Lahjoitusrahastojen pääomat	53 276,03		53 276,03
	3. Muut toimeksiantojen pääomat	6 040 740,25		6 040 740,25
E	VIERAS PÄÄOMA	1 787 981 901,46		1 750 995 236,64
I	Pitkäaikainen	888 099 269,67		888 099 269,67
	1. Joukkovelkakirjalainat	30 000 000,00		30 000 000,00
	2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	806 433 327,32		806 433 327,32
	3. Lainat julkisyhteisöiltä	1 100 079,83		1 100 079,83
	5. Saadut ennakot	5 994 890,52		5 994 890,52
	7. Muut velat	44 570 972,00		44 570 972,00
II	Lyhytaikainen	899 882 631,79		862 895 966,97
	2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	357 996 626,07		357 996 626,07
	3. Lainat julkisyhteisöiltä	111 984,50		111 984,50
	4. Lainat muilta luotonantajilta	90 784 969,17		90 784 969,17
	5. Saadut ennakot	184 404 058,33		184 404 058,33
	6. Ostovelat	95 254 864,40		95 254 864,40
	7. Muut velat	17 054 984,30		17 054 984,30
	8. Siirtovelat	154 275 145,02	-36 986 664,82	117 288 480,20

27) Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua			
		Kunta	
		2023	2022
Joukkovelkakirjalainat		30 000 000,00	30 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		548 004 825,57	600 807 700,24
Lainat julkisyhteisöiltä		724 587,09	868 863,83
Saadut ennakot		5 534 728,38	5 611 422,07
Pitkäaikaiset velat yhteensä		584 264 141,04	636 367 661,86

28) Joukkovelkakirjalainat			
		Kunta	
		2023	2022
JVK-laina 2015/2030		30 000 000,00	30 000 000,00
- korko 1,00 %			
- kertalyhenteinen			
Joukkovelkakirjalainat yhteensä		30 000 000,00	30 000 000,00

29) Pakolliset varaukset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevaraus	0,00	101 877,75	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	11 102 102,20	19 817 814,97	1 733 333,29	1 599 999,96
Pakolliset varaukset yhteensä	11 102 102,20	19 919 692,72	1 733 333,29	1 599 999,96

30) Velat lähiyhteisöille				
	Kunta			
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot	0,00	0,00	0,00	1 556 812,82
Ostovelat	0,00	3 667 673,23	0,00	4 328 948,47
Siirtovelat	0,00	165 194,98	0,00	340 186,88
Yhteensä	0,00	3 832 868,21	0,00	6 225 948,17
Velat kuntyhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot	0,00	2,10	0,00	787 258,60
Ostovelat	0,00	14 578 488,63	0,00	14 164 859,89
Siirtovelat	0,00	440 026,03	0,00	33 383 748,22
Yhteensä	0,00	15 018 516,76	0,00	48 335 866,71
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
Saadut ennakot	5 918 196,83	76 693,69	5 994 890,52	76 693,69
Ostovelat	0,00	412 846,13	0,00	34 316,38
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	196 592,61
Yhteensä	5 918 196,83	489 539,82	5 994 890,52	307 602,68
Velat yhteensä	5 918 196,83	19 340 924,79	5 994 890,52	54 869 417,56

32) Muiden velkojen erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat pitkäaikaiset				
Liittymismaksut	19 713 958,97	19 713 958,97	0,00	0,00
Muut velat	4 615 668,00	16 666 207,49	4 611 088,00	16 161 009,99
Muut velat, lyhytaikaiset	21 203 844,32	36 961 989,33	10 738 866,92	13 149 992,54
Muut velat yhteensä	45 533 471,29	73 342 155,78	15 349 954,92	29 311 002,53

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	2 964 346,06	3 150 377,51	0,00	0,00
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	86 108 099,14	160 221 681,41	71 183 895,10	113 084 875,77
Korkojaksotukset	6 832 883,99	4 665 183,23	2 085 492,55	1 571 274,65
Muut menojäämät	37 082 793,85	71 965 590,85	25 382 315,26	43 523 986,36
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	132 988 123,04	240 002 833,00	98 651 702,91	158 180 136,78
Siirtovelat yhteensä	132 988 123,04	240 002 833,00	98 651 702,91	158 180 136,78

VAKUUKSIA, VASTUUSITOUMUKSIA JA TASEEN ULKOPUOLISIA JÄRJESTELYJÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

34)	Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin	Konserni		Kunta	
		2023	2022	2023	2022
		Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	823 951 744,73	798 655 583,80	
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	951 892 653,57	929 001 511,58			
Lainat julkisyhteisöiltä	74 637 715,84	89 986 575,41			
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	408 219 725,72	476 238 308,74			
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	1 360 112 379,29	1 405 239 820,32		0,00	

35-37)	Vakuudet	Konserni		Kunta	
		2023	2022	2023	2022
		Omasta puolesta annetut vakuudet			
Pantatut arvopaperit	5 685,41	5 685,41		0,00	
Takaukset	3 532 482,64	3 227 480,64	345 000,00	40 000,00	
Vakuudeksi annetut muut vakuudet	100 000,00	113 103,01		0,00	
Yhteensä	3 638 168,05	3 346 269,06		40 000,00	
Vakuudet yhteensä	3 638 168,05	3 346 269,06		40 000,00	

38)	Vuokravastuut	Konserni		Kunta	
		2023	2022	2023	2022
		Vuokravastuut yhteensä	917 413 847,01	964 977 637,16	689 554 705,93
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	87 389 327,81	90 870 494,73	73 670 460,90	59 513 413,59	
- siitä PPP-hankeet (public-private partnership)			308 932 219,21	314 215 842,03	
- siitä sopimuksiin sisältyvät lunastusveloitteet			0,00	0,00	
- siitä kuntakonsernin sisäiset vuokravastuut	63 864 560,13	68 863 865,70	5 036 351,99	12 659 367,44	

39-40)	Vastuusitoumukset	Konserni		Kunta	
		2023	2022	2023	2022
		Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta			
Alkuperäinen pääoma			2 138 491 942,55	2 092 453 882,55	
Jäljellä oleva pääoma			1 643 013 812,21	1 679 251 440,09	
Lisäksi kunta on myöntänyt takauksia, joista lainasitoumukset olivat tekemättä 31.12.			278 540 599,99	293 540 599,99	
Takaukset koskien Länsimetro Oy:n lainojen korko- suojaamiseen solmittuja koronvaihtosopimuksia: Nimellisarvo 31.12. (Sis. Espoon osuuden) Markkina-arvo 31.12.			298 211 495,67 15 927 972,63	313 843 712,28 30 923 368,80	
Takaukset muiden puolesta					
Alkuperäinen pääoma	153 635 833,32	154 766 758,07	153 635 833,32	154 261 492,32	
Jäljellä oleva pääoma	102 839 637,78	115 952 362,84	102 839 637,78	115 690 974,53	
Lainasitoumus tekemättä 31.12.	15 954 166,68	21 254 166,68	15 954 166,68	21 254 166,68	

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
	Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	2 532 500 981,00	2 249 472 935,00	2 532 500 981,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	2 015 931,00	1 300 833,00	2 015 931,00	1 300 833,00

41)

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	Konserni	Konserni	Kunta	Kunta
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Maankäyttö- ja kunnallistekniikkasopimuksista aiheutuvat veloitteet	175 560 893,00	311 092 516,91	175 560 893,00	311 092 516,91
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	17 881 467,57	22 328 797,15	0,00	1 791 443,00
Elinkaarimallilla toteutettu kiinteistö Kaivomestarin palvelumaksu yhteensä 30.6.2028 asti			17 881 467,57	19 255 382,63
Muut sopimusvastuut	120 017 924,71	152 418 309,26		
Sopimusvastuut yhteensä	313 460 285,28	485 839 623,32	193 442 360,57	332 139 342,54
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Anonlisaäveron palautusvastuu	91 866 777,59	86 436 124,71	73 640 639,31	71 664 085,00
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	0,00	2 818 980,94		
Sijoitusstoumukset	139 402 207,22	86 796 212,08	139 402 207,22	86 796 212,08
Kaatopaikan jälkihoidon vastuuvaje (HSY) Espoon osuus 22,54%	747 768,43	747 768,43		
Hyödykejohtannaiset				
Sähköjohtannaiset				
Kaupunki hankkii sähköä ja suojaa tulevina vuosina hankittavan sähköenergian hintaa sähköjohtannaisilla. Toimintaa ohjaa hyväksytty sähköhankintapolitiikka. Kaupungin yhteistyökumppanina toimii Gasum Portfolio Services Oy (ent. Enegia Oy). Hintaero ilmoittaa Sähkösalun johtannaisten avon 31.12. markkinahinnoin arvostettuna. Kaupan arvo 31.12. Hintaero 31.12.	8 808 845,36 544 624,09	8 952 297,52 8 020 506,98	8 808 845,36 544 624,09	8 952 297,52 8 020 506,98
Helsingin ja uudenmaan Sairaanhoidopiiri				
Sähkösaluku				
Käypä arvo		3 098 662,94		
Talousarviolainojen korko ja valuutariskin suojaamiseen solmitut koronvaihtosopimukset				
<u>Koronvaihtosopimukset</u>				
Päättyvät 2024 - 2026				
Sidottu Euribor 3 kk / 6 kk				
Kiinteä korko				
Nimellisarvo 31.12. EUR	388 183 554,52	432 869 692,70	113 125 000,00	157 708 333,34
Markkina-arvo 31.12. EUR	19 891 354,97	37 626 483,30	4 642 675,32	8 321 142,16
<u>Porrastetut koronvaihtosopimukset</u>				
Päättyy 2024				
Sidottu Euribor 3 kk				
Kiinteä korko 0,71 - 3,38%				
Nimellisarvo 31.12. EUR	25 930 718,88	47 015 686,22	2 777 777,74	8 333 333,30
Markkina-arvo 31.12. EUR	697 637,67	1 710 211,18	18 344,69	92 183,53
Nimellisarvo Espoon kaupunki yhteensä 31.12. EUR	414 114 273,40	479 885 378,92	115 902 777,74	166 041 666,64
Markkina-arvo Espoon kaupunki yhteensä 31.12. EUR	20 588 992,64	39 336 694,49	4 661 020,01	8 413 325,69
<u>Helsingin seudun ympäristöpalvelut-kuntayhtymä</u>				
Valuutta- ja koronvaihtosopimukset				
Nimellisarvo 31.12. (sis. Espoon osuuden 22,54 %)	18 490 479,70	25 245 948,19		
Markkina-arvo 31.12.	1 408 813,43	2 258 780,51		
<u>Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoidopiirin kuntayhtymä</u>				
Nimellisarvo 31.12. (sis. Espoon osuuden 17,55 %)		0,00		
Markkina-arvo 31.12.		0,00		
<u>Eteva</u>				
Nimellisarvo 31.12. (sis. Espoon osuuden 14,14 %)		0,00		
Markkina-arvo 31.12.		0,00		
Koronvaihtosopimukset nimellisarvo EUR yhteensä	432 604 753,10	505 131 327,11	115 902 777,74	166 041 666,64
Koronvaihtosopimukset markkina-arvo EUR yhteensä	21 997 806,07	41 595 475,00	4 661 020,01	8 413 325,69

Espeen kaupunki

Espeen kaupungin lainasalkku 31.12.2023 oli 837,5 milj. euroa ja salkun suojausaste oli 86,24 % (johdannaiset + kiinteäkorkoiset lainat). Vaihtuvakorkoisesta lainasalkusta johdannaisilla oli suojattu 115,9 milj. euroa. Kiinteään korkoon sidottua lainaa oli 612,3 milj. euroa. Tehdyt johdannaiset suojaavat kaupungin olemassa olevien lainojen korkomenoja korkotason nousulta. Johdannaisilla ei ole tavoiteltu eikä niillä nähdä olevan spekulatiivista arvoa tai riskiä.

Kaupunki voi nostaa sekä kiinteäkorkoisia että vaihtuvakorkoisia lainoja. Kiinteäkorkoisessa lainassa lainan korko on kiinteä koko laina-ajan kun taas vaihtuvakorkoisessa lainassa lainasta maksettava korko vaihtelee markkinatilanteen mukaan. Vaihtuvakorkoisten lainojen korkosidonnaisuusajaa kaupunki pidentää tarvittaessa käyttäen johdannaisopimuksia. Suojaus on vakuuttamista tulevaisuuden varalle. On hyväksyttävä, että ajoittain suojauksen kautta joudutaan maksamaan markkinakorkoja korkeampaa hintaa ja lainasalkun keskikorko saattaa nousta tulevaisuuteen varauduttaessa.

Johdannaisia tarkastellaan usein markkina-arvon muutosten kautta. Markkina-arvo määräytyy johdannaisopimuksen kassavirtojen arvon kautta, huomioiden muutokset sekä vaihtuvan että kiinteän koron kassavirroissa. Korkotaso nousi voimakkaasti vuosien 2022-2023 aikana, jonka johdosta johdannaisen markkina-arvo vaihtui negatiivisesta positiiviseksi.

Korkoherkkyysoanalyysissä johdannaisopimusten markkina-arvon muutoksia on mallinnettu erisuuruisten markkinakorkojen paralleelimuutosten kautta (-0,5%-, +0,5%-, +1% sekä +2%-yksikköä). Tällöin huomataan että korkojen nousu vaikuttaa markkina-arvoon positiivisesti ja korkojen lasku vastaavasti negatiivisesti. Näin ollen sopimuksista maksetut kassavirrat laskevat korkojen noustessa eli johdannaisopimukset tuottavat kaupungille tavoiteltua suojaa korkojen nousua vastaan.

Korkoherkkyysoanalyysi

Markkina-arvo 31.12.2023	-50 korkopistettä	+50 korkopistettä	+100 korkopistettä	+200 korkopistettä
4 661 020,01	3 181 368,83	5 091 378,14	6 023 893,79	7 845 454,07

*) Espoon kaupungilla on yksi ehdollinen koronvaihtosopimus: Pohjola, ESPOO 1, mikäli korkojaksolle määritelty viitekorko (3 kk euribor) alittaa 4,00 % p.a., korkojakson vaihtuva korko on 1,336 % p.a., muutoin viitekorko (3 kk euribor) vähennettynä 2,664 prosenttiyksiköllä.

Länsimetro

Länsimetro Oy:n johdannaisen tavoite on suojata yhtiön olemassa olevien lainojen korkomenoja korkojen nousulta. Johdannaisopimusten keskimääräinen jäljellä oleva maturiteetti on 20,2 vuotta (painotettu keskiarvo). Länsimetro Oy:n suojausstrategiassa määritellään, että 30-80% molempien hankkeiden rahoituksesta suojataan korkoriskin varalta. Tämän mukaisesti yhtiö on suojannut johdannaisin tai kiinteäkorkoisin lainasopimuksin noin 71 % koko lainasalkustaan koronnousun varalta. Länsimetron toisen vaiheen rahoituksesta 81 % on korkosuojattu.

Yhtiöllä on 12 korkosuojausopimusta, joista yksi on ehdollinen. Johdannaisilla ei ole tavoiteltu eikä niillä nähdä olevan spekulatiivista arvoa tai riskiä. Länsimetro Oy:n korkosuojauksen ennustetaan olevan pitkällä aikavälillä voitollinen (22 miljoonaa euroa). Kaikki Länsimetro Oy:n johdannaisopimukset liittyvät Ruoholahti-Matinkylä -osuuteen ja ne on hankittu vuosina 2011-2015.

Länsimetro Oy:n korkosuojauksen tehokkuutta on arvioitu kymmenen vuoden jaksolla ja suhteessa kahteen skenaarioon. Ensimmäinen skenaario perustuu yhden prosenttiyksikön paralleeliin koronnousuun ja toinen yhden prosenttiyksikön laskuun. Näiden tarkastelujen perusteella yhden prosenttiyksikön nousu lisäisi yhtiön rahoitusmenoja noin 33 miljoonaa euroa kymmenen vuoden tarkastelujaksolla ja yhden prosenttiyksikön lasku vähentäisi rahoitusmenoja noin 34 miljoonaa euroa. Ensimmäisessä tapauksessa koronvaihtosopimusten kassavirta on positiivinen koko tarkasteluajan, eli korkosuojaus on tehokas. Jälkimmäisessä koronvaihtosopimusten kassavirta on positiivinen alkuvuonna 2024 ja negatiivinen siitä eteenpäin, nettotappio on hieman alle 14 miljoonaa euroa. Länsimetro Oy:n johdannaiset ovat kattavasti suojaavia, eli yhtiöllä on niitä nimellisarvoltaan ja juoksuajaltaan vastaava lainakomponentti. Tästä syystä Länsimetro Oy:n johdannaiset esitetään kokonaisuudessaan tilinpäätöksen liitetietoina.

Yhtiön ehdollinen sopimus oikeuttaa koronvaihtosopimuksen vastapuolena olevan pankin vaihtamaan rajatun ehdoin kiinteän koron vaihtuvaan korkoon hyvitysmarginaalia vastaan. Ehdollisen sopimuksen arvo vastaa alle yhtä kymmenesosaa yhtiön tämän hetkisten johdannaisopimusten nimellismäärästä. Ehdollisten sopimusten osuutta ei kokonaisuuteen nähden voida pitää merkittävänä. Vallitsevassa markkinatilanteessa pidetään epätodennäköisenä, että ehdollisen sopimuksen ehdot täyttyisivät. Tässäkään tapauksessa korkosuojausopimus ei raukea, vaan se edelleen kompensoi koronousuun vaikutusta.

Johdannaisiin sisältyvää riskiä seurataan yhtiön toimesta jatkuvasti ja tarvittaessa johdannaisen käsittelyä tilinpäätöksessä muutetaan.

Länsimetron tytäryhtiöitä koskeva muu vastuu
Kiinteistöjen rasitukset

Kiinteistötunnus 49-23-282-4

- a) Hallinnanjakosopimus 31.5.2013, toistaiseksi voimassa
- b) Maankäyttö- ja rakennuslain 96 §:n mukainen (käyttöoikeuden) lunastus. Lunastuksen vireille tulopäivä 26.3.2010. Metroa varten lunastettava maanalainen alue.
- c) Maankäyttö- ja rakennuslain 96 §:n mukainen (käyttöoikeuden) lunastus. Lunastuksen vireille tulopäivä 26.3.2010. Metroa varten lunastettava maanalainen alue.

Espeen Asumus Oy

Ara-ryhmän asuntojen luovutusta säätelee aravvuokra-asuntojen ja aravvuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annettu laki. Laki säätelee asuntojen myyntiä, vuokranmääritystä ja vuokralaisten valintaa. Rajoituksista on tehty merkintä yhtiön osakekirjoihin. Ara-ryhmän asuntoja on 14 765 kpl ja asuntojen yhteispinta-ala on 859 093 m².

HSY

Yhtymäkokouksessa 21.11.2023 hyväksytyn toiminta- ja taloussuunnitelman 2024 – 2026 mukaisesti Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymän jäljellä oleva alijäämä katetaan suunnitelmakauden ylijäämän tuloksilla. 31.12.2023 mennessä kattamatonta alijäämää on kertynyt yhteensä 208 636,22 euroa, josta HSY:n omistusoikeuden 32,89 % mukainen osuus on 68 620,45 euroa. Espoo-konserni omistaa HSY:stä 22,54 %.

HENKILÖSTÖÄ, TILINTARKASTAJAN PALKKIOITA JA INTRESSITAHOTAPAHTUMIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.			
		Kunta	
		2023	2022
Konsernihallinto		466	1 228
Elinvoiman tulosalue		697	703
Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala		0	4 135
Kasvun ja oppimisen toimiala		8 488	8 233
Kaupunkiympäristön toimiala (sis. Tilapalvelut)		1 306	1 333
<i>Yhteensä</i>		<i>10 957</i>	<i>15 632</i>

44) Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut			
		Kunta	
		2023	2022
Kansallinen Kokoomus, Uusimaa		138,75	222,00
Kansallinen Kokoomus, Espoo		132 005,97	145 294,10
Espoon Perussuomalaiset ry		52 882,11	51 692,85
Svenska folkpartiet i Esbo		35 963,00	37 816,80
Kristillisdemokraatit, Espoo		13 254,47	13 531,52
Suomen Keskusta, Espoo		12 976,13	13 126,14
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue, Uusimaa		92,50	0,00
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue, Espoo		77 017,01	66 404,68
Finlands Svenska Socialdemokrater r.f.		92,50	0,00
SKP Espoon ja Kauniaisten Kaupunkijärjestö ry		0,00	24,00
Vasemmistoliitto		19 846,90	17 505,28
Viherä liitto, Espoo		73 864,47	84 616,90
Viherä liitto, Uusimaa		92,50	185,00
Uudenmaan Piraatit		0,00	351,25
Länsi-Uudenmaan Siniset ry		0,00	735,50
Liike Nyt Espoo ry		4 076,00	1 148,00
<i>Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä</i>		<i>422 302,31</i>	<i>432 654,02</i>

45) Tilitarkastajan palkkiot			
		Kunta	
		2023	2022
BDO Audiator Oy / BDO Oy			
Tilitarkastuspalkkiot		61 438,08	76 309,34
Tilitarkastajan lausunnot		55 359,99	51 926,41
Muut palkkiot		18 902,91	20 089,67
<i>Palkkiot yhteensä</i>		<i>135 700,98</i>	<i>148 325,42</i>

46) Intressitahotapahtumat	
	Konserni 2023 1 000 euroa
Kaupungin tavaroiden ja palvelujen myynti intressitahoille	
- Myyntituotot	2 319
- Vuokratuotot	8 911
- Muut toimintatuotot	4 796
Kaupungin tavaroiden ja palvelujen ostot intressitahoilta	
- Palvelujen ostot	37 433
- Muut ostot	42
- Maksetut vuokrat	82 284
- Muut toimintakulut	846
Kaupungin korot ja osingot intressitahoilta	
- Korkotuotot	2 623
Kaupungin antamat lainat intressitahoille	
- Lainat yhteensä	178 271
- Kaupunki ei vaadi 100 %:sti omistamilleen tytäryhtiöille antamilleen lainoille ja takauksille vastavakuutta	
- Lisäksi välitettyjä valtion lainoja yhteensä	2 293
Kaupungin antamat avustukset intressitahoille	
- Avustukset konserniyhteisöille	7 651
Muut liiketoimet intressitahojen kanssa	
- Kaupunkikonsernissa on käytössä konsernitili	

47) Kirjanpidon eriyttäminen (kilpailulaki 30 d §)

Eriyttämislaskelma sisältää Tilapalvelut-liikelaitoksen tilojen vuokraustoiminnan kaupungin ulkopuolisten tahojen kanssa.

Eriyttäminen on tehty käyttäen kirjanpidon ja vuokrasovelluksen aineistoja. Tulot ovat kirjanpidon toteuman mukaiset. Menot on jaettu tulojen suhteessa. Menojen jaossa on mukana kaikki toimitilajohtamisen toiminta- ja rahoituskulut sekä poistot.

Eriytetyn toiminnan tuloslaskelma

TULOSLASKELMA		1.1.-31.12.2023
Liikevaihto		7 007 103,66
Materiaalit ja palvelut		-1 020 011,21
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-604 156,88
Palvelujen ostot		-415 854,33
Henkilöstökulut		-68 587,69
Poistot ja arvonalentumiset		-1 498 509,18
Liiketoiminnan muut kulut		
Avustukset		-19 686,28
Muut kulut		-2 351 919,02
Liikelylijäämä (-alijäämä)		2 048 390,28
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalle maksetut korkokulut	-37 788,96	
Muille maksetut korkokulut		
Korvaus peruspääomasta	-751 162,15	
Muut rahoituskulut		-788 951,11
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		1 259 439,17

KAUPUNGIN TILINPÄÄTÖKSEN TUNNUSLUKUJEN SELITTEITÄ JA LASKENTAKAAVOJA

Investointien tulorahoitus (%) = 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Investointien tulorahoitusprosentti kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo, mikä osuus investoinneista on rahoitettu lainarahalla, käyttöomaisuuden myynneillä tai kassavaroilla. Omahankintamenoista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Kassan riittävyys päivää = 365 pv * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku kertoo, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla tai muilla kassavaroihin luettavilla erillä. Tunnusluvun tulkinnassa on huomioitava sen olevan tilinpäätöshetken arvo, jolloin sen tasoon vaikuttaa mm. normaalit kassavarojen kausivaihtelut.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa = Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa kuinka paljon kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko on kertynyt tulevina vuosina katettavaa alijäämää.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas = (Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)) / Asukasmäärä

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän.

Lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus on riittävä lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi.

Lainakanta ja lainakanta euroa per asukas = (Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)) / Asukasmäärä

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Lainakanta euroa per asukas saadaan jakamalla lainakanta asukasmäärällä.

Lainasaamiset = sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Omavaraisuusaste (%) = 100* (Oma pääoma + Poistoero ja vapaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona on pidetty kuntataloudessa keskimääräistä 70 prosentin omavaraisuutta.

Pääomamenojen tulo-rahoitus (%) = Vuosikate / (Investointien omarahoitusmenot + Antolainauksen nettolisäys + Lainanlyhennykset)

Pääomamenojen tulo-rahoitus prosentteina on tunnusluku, joka osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä.

Suhteellinen velkaantuneisuus (%) = 100* (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden toimintaosuuksista.

Tilikauden tulos

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus. Positiivisesta tilikauden tuloksesta on mahdollista muodostaa varauksia tai tehdä rahastosiirtoja.

Toimintakate

Toimintakate ilmoittaa euroina paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista = 100* Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Tunnusluku kertoo, kuinka suuri osuus toimintamenoista voidaan kattaa kunnan saamalla toimintatuotoilla. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo, mikä osuus toimintamenoista on rahoitettava verotuloilla, valtionosuuksilla ja muilla tuotoilla.

Tilikauden ylijäämä

Tilikauden yli- / alijäämä lisää tai vähentää taseen mukaista omaa pääomaa.

Vuosikate

Vuosikate on kaupungin tulos, jolla pitkävaikutteisista tuotannontekijöistä aiheutuvat kulut, eli käyttöomaisuuden poistot katetaan. Vuosikate on keskeinen tilinpäätöksen kate arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyttä.

Vuosikate euroa / asukas = Vuosikate / Asukasluku

Tunnusluvulla vuosikate euroa / asukas arvioidaan tulo-rahoituksen riittävyttä.

Vuosikate prosenttia poistoista = 100* Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset

Kun tunnusluvun arvo on 100 prosenttia tai suurempi, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä tilanteessa, jossa poistot vastaavat käyttöomaisuuden todellista kulumista eikä tiedossa ole poikkeavan suuria investointitarpeita.

5 LIKELAITOSTEN, TASEYKSIKÖIDEN JA RAHASTOJEN TILINPÄÄTÖKSET

5.1 LIKELAITOKSET

5.1.1 Tilapalvelut-liikelaitos

Toimintakertomus

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Tilapalvelut-liikelaitoksessa toiminnan osalta vuosi meni tavoitteiden ja suunnitelmien mukaisesti. Rakennusalan tilanne vaihteli vuoden aikana ja vaikutti saatuihin hankkeiden ja korjaustöiden tarjouksiin. Rakennusalan yritysten konkurssien vaikutus Tilapalvelujen toimintaan oli vähäinen.

Tilapalvelut-liikelaitos on toteuttanut valtuuston asettamaa Koulut kuntoon -tavoitetta. Erityinen merkitys Koulut kuntoon -tavoitteeseen oli Public Private Partnership -mallilla, jolla toteutettiin yhteensä kahdeksan koulua ja päiväkotia. PPP-mallilla hankituista koulu- ja päiväkotirakennuksista valmistui elokuussa Kuitinmäen koulun alakoulu, joulutammikuussa 2023-2024 Kilon koulu ja päiväkoti sekä Perkkaan päiväkoti. Sopimukseen kuului näiden lisäksi vuosien 2022 aikana valmistuneet Pohjois-Tapiolan koulu, Nauriskasken koulu, Perkkaan koulu ja nuorisotila sekä Nöykkiönniityn päiväkoti. Yhteensä uudella mallilla hankitut koulu- ja päiväkotikohteet tarjoavat koulu- tai varhaiskasvatuspaikan noin 4 000 espoolaislapselle.

Kuntien sisäilmaverkosto on jatkanut aktiivista toimintaansa. Syksyllä valmistui verkkopohjainen Toimitilojen käyttäjäopas. Espoo osallistui myös valtioneuvoston Terveet Tilat 2028 -ohjelmaan.

Vuoden aikana jatkettiin toimitiloihin liittyviä energiansäästötoimenpiteitä, joilla saatiin merkittäviä säästöjä sekä lämmitys- että sähkukulutukseen ja kustannuksiin. Kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) toimenpidesuunnitelman toteuttaminen jatkui tavoitteiden mukaan aikataulussa. Tilapalveluissa jatkettiin Fortumin SmartLiving- palvelun ja Caverion Oyj:n energiamanageri- ja kiinteistövalvomopalvelun käyttöä. Näiden palveluiden avulla saatiin suoraomisteisten ja muiden palveluun kuuluvien kiinteistöjen energiankulutuksia alennettua ja energiakustannuksissa säästettiin 3,0 milj. euroa. Kiinteistöosakeyhtiöiden ja Espoon asuntojen sähköenergia maksetaan Tilapalvelujen sähkösalkun kautta ja kustannukset laskutetaan erikseen.

Vuoden 2023 kokonaisenergiankulutus oli suoraomisteisten kiinteistöjen sääkorjatun lämmön osalta 110 353 MWh ja sähkön osalta 59 571 MWh, eli yhteensä 169 924 MWh. Kulutusmuutos verrattuna vuoteen 2019 oli sääkorjatun lämmön osalta -13 % (16 919 MWh) ja sähkön osalta -8 % (5 156 MWh). Syntyneet säästöt olivat yhteensä 1,9 milj. euroa. Vuoden 2023 ja osittain vuoden 2024 aikana energiakulutukseen vaikuttavat positiivisesti ilmastoinnin jaksotuksen huolellisesti toteutetut säädöt sekä osallistuminen hallitusti ”astetta alemmas” -kampanjoihin.

Kiinteistövalvomoon liitettiin uusia rakennuksia ja vuoden 2023 lopussa valvomoon oli liitetty yli 148 rakennusta. Kiinteistövalvomo edistää ennakoivaa huoltoa ja vähentää päivystystarvetta sekä nopeuttaa vikojen korjaamista. Vuoden 2023 aikana tilattiin 15 energiakatselmusta ja 14 energiatodistusta. Kuntoarvioita tilattiin 9 rakennukseen. Kolme öljylämmitteistä kohdetta on korvattu maalämmöllä.

Espoolaistentalon alueen arkkitehtisuunnittelukilpailutus toteutettiin ja kohteen suunnittelu aloitettiin. Tapiolan kulttuurikeskuksen teatterin laajennuksen hankesuunnitelmasta päätettiin ja suunnittelua jatkettiin. Tapiolan uimahallin peruskorjauksen ja laajennuksen urakka keskeytettiin ja kohteen urakka kilpailutetaan uudelleen vuonna 2024. Vuoden aikana valmistuivat Mankkaan päiväkodin peruskorjausosa, Laajalahden koulun peruskorjaus ja laajennus (elinkaari), Niipperin

koulun siirtokelpoinen liikuntasalirakennus, Leppävaaran siirtokelpoinen päiväkotijoukko ja Matinkylän lukio (yhtiöhanke). Lisäksi Matinkylän ja Espoonlahden paloasemien urakka päättyi ja vastaanotto tehdään vuoden 2024 alussa. Tilapalvelut valmisteli myös uuden yhteistoiminnallisen vuokrahanke-mallin hankesuunnitelman ja hankinnan kilpailutusta.

Kunnossapidon uusi toiminnanohjausjärjestelmä kilpailutettiin yhteistyössä tietohallinnon ja hankintakeskuksen kanssa. Uuden toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönoton edellyttämät työryhmät perustettiin ja työ aloitettiin jo päättyneen tilikauden loppupuolella. Tavoitteena on, että uusi järjestelmä on käyttövalmiina 1.1.2025.

Kunnossapidon varsinainen toiminta oli edellistä vuotta paremmalla tasolla. Tilannetta helpotti merkittävästi se, että rekrytoinnit ovat onnistuneet hyvin ja lähes kaikki vakanssit saatiin täytettyä ja töitä pystyttiin tekemään aikaisempaa vuotta laajemmin.

Palvelutuotannossa kehitettiin kiinteistönhoidon laadunseurantaa sekä määrällisesti, että toiminnallisesti. Vuodelle 2023 asetettiin tavoitteeksi, että jokaisessa kaupungin omistamassa kiinteistössä tehdään vähintään 2 laadunseurantakäyntiä vuoden aikana. Tavoite ylitettiin, laadunseurantakäyntejä tehtiin vuoden aikana yhteensä 808 kappaletta. Toisena kehityskohteena oli laadunseurannan sisältö sekä arviointikriteerien laadinta.

Siivouksen laadunseurantaa jatkettiin aikaisempien vuosien tasolla. Työtä laadun parantamiseksi on tehty jo pidemmän aikaa, ja tulokset ovat kohonneet selkeästi paremmalle tasolle. Esimerkiksi vuonna 2020 tarkastuskäyntien tuloksista noin 66 % oli sopimuksen mukaisia, kun taas päättyvän vuoden vastaava luku oli noin 80 %. Siivouksen laadunseurantakäyntejä tehtiin yhteensä 2486 kappaletta.

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tulostavoite toteutui 1,1 milj. euroa alle muutetun tulostavoitteen ollen 10,7 milj. euroa. Talousarvion tulostavoite oli vuoden alussa 18,9 milj. euroa. Tulostavoitetta alennettiin ja muutettu tulostavoite oli 11,9 milj. euroa.

Ulkoiset vuokratulot toteutuivat 4,5 miljoonaa euroa pienempinä kuin kolmannessa osavuosikatsauksessa arvioitiin, mutta ylittivät edelleen muutetun käyttösuunnitelman 6,2 miljoonaa euroa.

Lämpö-, sähkö- ja vesikustannukset jäivät käyttösuunnitelmasta yhteensä noin 4,5 milj. euroa. Vuoden viimeisten kuukausien lämmityskustannukset kasvoivat pitkien pakkasjaksojen vuoksi.

Kunnossapitoon käytettiin 20,6 milj. euroa, mikä alitti muutetun talousarvion 1,5 milj. eurolla. Kunnossapidon edellisenä vuonna toimintaa häirinyttä henkilöstövajetta saatiin pienennettyä merkittävästi päättyneen vuoden aikana. Sisäilmakorjauksia tehtiin 19 kohteeseen, yhteensä 1,1 milj. eurolla. Erikseen tilattavia käyttäjäpalveluja tehtiin 1,4 milj. eurolla. Määrä laski merkittävästi aikaisempiin vuosiin verrattuna. Suurimpana muutokseen vaikuttavana tekijänä oli Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toiminnan alkaminen 1.1.2023.

Kiinteistönhoidon ja kunnossapidon yhteistyö jatkui ennakoivan ylläpidon toteuttamiseksi. Palvelutuotanto alitti talousarvion 1,5 milj. eurolla, toteuma oli 29,6 milj. euroa (TA 31,15 milj. euroa). Tilanteeseen vaikutti se, että hyvinvointialueen palvelut jäivät pois palvelutuotannon vastuulta. Lisäksi päättyneen vuoden aikana ei tullut merkittäviä sopimusmuutoksia, joilla olisi ollut ennakoimattomia kustannusnousuvaikutuksia. Palvelutuotanto toteutti myös kehityshankkeita, joilla kustannuksia pystyttiin laskemaan esimerkiksi kiinteistönhoidosta, jossa päättyneen vuoden aikana tehtiin kolmelle alueelle viidestä uudet alueelliset mitoituskeskukset. Uusissa mitoituskeskuksissa on pystytty karsimaan päällekkäisyyksiä ja ottamaan huomioon muuttuneet tehtävät. Tämän ansiosta olemme pystyneet vähentämään yhteensä kolme henkilötyövuotta luonnollisen poistuman kautta.

PPP (Public Private Partnership) -hankkeen konsultointiin ja valvontaan käytettiin 216 095 euroa. Purkukuluihin käytettiin 1,6 milj. euroa. Otaniemen paloaseman suunnitteluun käytettiin 13 341 euroa. Otaniemen paloaseman hanke siirtyi hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023.

Tilapalvelut-liikelaitoksen talousarvion mukaan investointien enimmäismäärä on 129,5 milj. euroa. Investointiohjelman talousarvioita muutettiin Hyökyvuoren pysäköintilaitoksen osalta osavuositarkastus II:n yhteydessä hankkeiden välisillä määrärahasiirroilla sekä käyttösuunnitelman korotuksilla. Pysäköintilaitokselle siirrettiin 6,2 milj. euroa ja osakkeisiin laitettiin 16,5 milj. euroa.

Investointien toteuma on 112,8 milj. euroa eli 74,2 % talousarviosta. Alitus talousarvioon nähden on 39,3 milj. euroa. Osavuositarkastus II:n yhteydessä päätettiin myös rahoittaa 16,5 miljoonalla eurolla Kiinteistö Oy Tapiolan Louhen osto-option mukainen osakkeiden lunastus, mikä toteutui alle 15,955 miljoonalla eurolla, kulujen ollessa 0,109 miljoonalla eurolla.

Tilapankin kohteita myytiin neljä, myyntihinnaltaan yhteensä 0,665 milj. euroa. Myynneistä pysyvien vastaavien luovutusvoitot 576 243 euroa. Myyntisalkkujen valmistelua on jatkettu, mutta varsinaisia myyntejä ei toteutettu, koska Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ei ole tehnyt palveluverkkopäätöksiään vuokrasopimusten pohjaksi. Toisaalta kiinteistömarkkina ei ole ollut otollinen pääoman hinnan ja saatavuuden takia.

Tilapalveluissa yhteisöllisyyden kokemusta kehitettiin yhteisillä tilaisuuksilla. Keväällä järjestettiin koko henkilöstölle työhyvinvointipäivä ja lisäksi yksiköt järjestivät omia työhyvinvointi -tilaisuuksia. Kesän aikana mahdollistettiin osallistuminen kesäteatteriesitykseen. Yksiköt pitivät omia henkilöstötilaisuuksia ja esihenkilöt panostivat hybridityön tukemiseen. Esihenkilötyön ja johtamisen parantamiseen panostettiin yhteisillä esihenkilöiden aamuilla ja kannustettiin kaupungin esihenkilökoulutuksiin osallistumiseen. Tiedon hallinnan ja tiedon kulun varmistamisen -projekti jatkui ja henkilöstön osallistamiseen liittyvät tulevat työpajat aikataulutettiin.

Vuoden aikana tehtiin 73 kpl kohdekohtaisten asiakastyytyväisyyskyselyjä. Tilapalvelujen laatutyötä kehitettiin edelleen. Havaittuihin poikkeamiin sekä niiden syihin pureuduttiin entistäkin tehokkaammin. Myös prosesseja vietiin eteenpäin ja tehostettiin IMS-järjestelmän käyttöä.

Talouden raportointia kehitettiin yhteistyössä konsernihallinnon kanssa.

Sitovien tulostavoitteiden toteutuminen

Tilapalveluja sitoo valtuustoon nähden talousarviossa ja taloussuunnitelmassa esitetyt kaksi liikelaitoksen sitovaa tavoitetta.

1. Liikelaitoksen vuoden 2023 tulostavoite on 11,895 milj. euroa ylijäämäinen tulos ennen varauksia. Tulos oli 10,745 milj. euroa, joka alitti tulostavoitteen 1,149 milj. euroa. Tavoite ei toteudu.

Tulot toteutuivat 0,3 milj. euroa yli muutetun talousarvion (100,1 %) ja laskivat edellisestä vuodesta 32 milj. euroa ollen 290,2 milj. euroa. Ulkoiset vuokratuotot nousivat 20 milj. eurolla ja sisäiset vuokratuotot laskivat 30,6 milj. eurolla sekä myyntituotot laskivat 13,2 milj. euroa ja muut tuotot laskivat 7,9 milj. euroa. Tulojen laskuun vaikutti Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toiminnan aloittaminen 1.1.2023. Toimintamenot olivat 192,6 milj. euroa (99,9 %) ja toimintamenojen alitus muutettuun talousarvioon nähden oli 0,1 milj. euroa. Menot olivat 14,4 milj. euroa alemmat kuin edellisenä vuonna (6,9 %).

Ulkoiset vuokramenot ovat 71,9 milj. euroa (109,4 %) ja ovat laskeneet edellisestä vuodesta 10,7 milj. euroa ja ylittivät muutetun talousarvon 6,2 milj. eurolla (muutettu TA 65,7 milj. euroa). Ulkoisten vuokratulojen kasvuun vaikutti Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toiminnan aloittaminen 1.1.2023. Ulkoiset vuokra- ja vastikemenot kasvoivat enemmän kuin oli mahdollista

budjetin mukaisesti korottaa sisäisiä vuokria. Vastaavaan poikkeamaan varautumista on tavoite kehittää sisäisen vuokran sääntöjä tarkentamalla vuodeksi 2025.

Toimintamenoissa talousarvion alittivat palvelutuotanto 3 milj. euroa, josta kunnossapidon osuus oli 1,5 milj. euroa sekä suunnittelupalvelut 0,2 milj. euroa. Toimintamenot ylittivät toimitilajohtamisessa 3,0 milj. eurolla.

Henkilöstökulut olivat 23,1 milj. euroa ja alittivat talousarvion (TA 25,4 milj. euroa) 2,3 milj. eurolla.

Purkukulut ylittivät talousarvion 0,4 milj. eurolla ja olivat 1,4 milj. euroa.

Palvelujen ostot olivat 56,2 milj. euroa ja kasvoivat edelliseen vuoteen verrattuna noin 3,1 milj. eurolla (5,8 %) ja olivat käyttösuunnitelman mukaiset. Aineet, tavarat ja tarvikkeet olivat 24,4 milj. euroa ja laskivat edelliseen vuoden verrattuna 7 milj. eurolla (22,7 %) ja alittivat käyttösuunnitelman 4 milj. eurolla.

Poistot ja arvonalentumiset ylittivät talousarvion 0,4 eurolla ollen 56,7 milj. euroa. Tästä arvonalentumiset olivat 1,1 milj. euroa.

Tilapalvelut-liikelaitoksen Taloudellisesti kestävä Espoo -tavoitteet vuodelle 2023 olivat 4,1 euroa. Tavoitteet ylitettiin mutta myynneissä jäätin alle tavoitteen. Toteuma oli 4,4 milj. euroa.

2. Liikelaitoksen talonrakennusinvestointihankkeiden toteutuminen valtuuston päättämän talousarvion sekä taloussuunnitelman investointiohjelman aikataulun ja kustannusarvion mukaisesti.

Uudisrakennusinvestointien toteuma oli 69,4 milj. euroa, joka oli 35,9 milj. euroa muutettua talousarviota alempi (muutettu TA 105,4 milj. euroa). Investointeja toteutettiin ohjelman mukaisesti. Investointiohjelma toteutuu kokonaisuutena mutta joidenkin yksittäisten hankkeiden osalta on ollut muutoksia.

Rakennusalan tilanne jatkui heikkona, mutta julkisten rakennusten rakennuttamisen tilanne parani. Kilpailutuksissa saatujen tarjousten määrä kasvoi ja myös hintataso laski jonkin verran. Rakennusalan konkurssit eivät vaikuttaneet merkittävästi investointeihin.

Suurimmat määrärahaylitykset ja -alitukset vuonna 2023:

Tiistilän koulu- ja päiväkotihankkeen vuoden 2023 määräraha alittui 5,1 milj. eurolla urakan kustannusjakauksen tarkennuttua vuosille 2023–2024.

Kalajärven koulu- ja päiväkotihankkeen muutettu talousarvio alittui 0,2 milj. euroa, koska hankkeen kustannukset painottuvat ennakoitua enemmän hankkeen ensimmäiselle rakentamisvuodelle, 2022.

Tähystäjän päiväkodin muutettu talousarvio alittui 1,6 milj. eurolla, koska urakan aloitus viivästyi alkuvuodesta keväälle 2023.

Viherkallion päiväkodin vuoden 2023 määräraha alittui 2,5 milj. eurolla, koska urakan aloitus viivästyi alkuvuodesta keväälle 2023.

Aarrekartan päiväkodin vuoden 2023 määräraha alittui 0,7 milj. eurolla, koska urakan aloitus viivästyi alkuvuodesta keväälle 2023.

Mankaan päiväkodin laajennus ja peruskorjaushankkeen muutettu talousarvio alittui 0,6 milj. eurolla, koska hankkeen kustannukset painottuivat ennakoitua enemmän hankkeen ensimmäisille vuosille.

Perkkaanniityn liikuntakentän huoltorakennuksen vuoden 2023 määräraha alittui 0,2 milj. eurolla urakan viimeisten maksuerien siirryttyä tammikuulle 2024.

Tapiolan ja Espoonlahden uimahallien vuoden 2023 määrarahat alittuivat yhteensä 8,2 milj. eurolla hankkeiden aikatauluviiveiden vuoksi.

Espoonlahden tekojääradan huoltorakennuksen vuoden 2023 määräraha alittui yhteensä 0,5 milj. eurolla hankevarausten käytön jäätyä ennakoitua pienemmiksi.

Karhusaaren päärakennuksen julkisivukorjauksen muutettu talousarvio alittui 0,3 milj. eurolla urakan viimeisten maksuerien siirryttyä tammikuulle 2024.

Hyökyyvuoren pysäköintilaitoksen muutettu talousarvio alittui 5,2 milj. eurolla, koska urakan aloitus viivästyi kesästä loppuvuoteen 2023.

Espoolaistentalon vuoden 2023 määräraha ylittyi 0,2 milj. eurolla, koska suunnittelu eteni ennakoitua nopeammin.

Kaupunginpuutarhan puutyöhallin vuoden 2023 määräraha alittui 1,1 milj. eurolla hankkeen suunnittelun viiveiden vuoksi.

Mestarintunnelin kentän vuoden 2023 määräraha alittui yhteensä 1,0 milj. eurolla hankkeen aikatauluviiveiden vuoksi.

Hösmärinpuiston koulun muutos päiväkodiksi -hankkeen vuoden 2023 määräraha alittui 0,3 milj. eurolla, koska suunnittelu eteni ennakoitua hitaammin.

Sunan koulun peruskorjaus- ja laajennushankkeen vuoden 2023 määräraha alittui 0,1 milj. eurolla, koska suunnittelu eteni ennakoitua hitaammin.

Tapiolan päiväkodin peruskorjaushankkeen vuoden 2023 määräraha alittui 0,4 milj. eurolla urakan ennakoitua hitaamman etenemisen vuoksi.

Kiviruukin alueen lukion vuoden 2023 määräraha alittui 0,2 milj. eurolla hankkeen siirryttyä vuokrahankeeksi.

Kulttuurikeskuksen teatterin vuoden 2023 määräraha alittui 0,2 milj. eurolla, koska suunnittelu eteni ennakoitua hitaammin.

Takuuajan korjaukset ja viivästyneet maksuerät -kustannuspaikka ylittyi 0,2 milj. eurolla (TA 1,0 milj. euroa), johtuen ennakoitua suuremmista aiempien vuosien urakoiden maksueristä ja takuuajaisista muutostöistä.

Postipuun ja Lintuvaaran koulujen siirtokelpoiset rakennukset ja Pitkäniityn siirtokelpoinen päiväkotitalo lunastettiin 1,3 milj. eurolla.

Tilapalveluliikelaitos rakennutti lisäksi yhtiöhankkeita kuten Matinkylän lukio, Espoonlahden terveysaseman peruskorjaus ja Laajalahden koulu.

Osavuositarkastuksen yhteydessä vuonna 2023 hankkeille kohdistettavia ja käyttämättä jääviä määrärahoja siirrettiin Tapiolan uimahallihankkeelta 5,487 milj. euroa seuraaville hankkeille: Kalajärven koulu- ja päiväkotihankkeelle 3,0 milj. euroa, Tähystäjän päiväkotihankkeelle 0,530 milj. euroa, Tapiolan päiväkotihankkeelle 0,341 milj. euroa, Mankkaan päiväkodin laajennushankkeelle 1,2 milj. euroa ja Karhusaaren päärakennushankkeelle 0,415 milj. euroa.

Uudisrakentamisen investointitulot olivat 306 075 euroa Tiistilän kouluhankkeelle

Osakkeisiin on investoitu 35,9 milj. euroa (muutettu TA 37,8 milj. euroa). Kiinteistö Oy Tapiolan Louhen osakkeet (Tapiolan terveysasema) ostettiin 15,9 milj. eurolla.

Kiinteistö Oy Espoon Koulu- ja päiväkotitilojen, Kiinteistö Oy Espoon Sotekiinteistöjen, Espoon Elä ja Asu Oy:n, Kiinteistö Oy Opinmäen kampuksen, Kiinteistö Oy Espoon Keskuskeittiön, Kiinteistö Oy Suviniityn pysäköinnin ja Matinkylän uimahallin rahastoidut rahoitusvastikkeet olivat 20 milj. euroa.

Perusparantamisen talousarvio oli 9 milj. euroa, josta toteutui 7,5 milj. euroa.

Suurimmat elinkaartajatkavat korjaukset olivat vuoden 2023 aikana aloitetut Pisan päiväkodin elinkaartajatkava korjaus ja Träskändan kartanon julkisivukorjaus. Näihin kohteisiin käytettiin yhteensä 3,7 milj. euroa.

Uusia merkittäviä vuokrakohteita olivat Niipperin siirtokelpoinen liikuntasalirakennus, Veräjätalon siirtokelpoinen päiväkotikiinteistö ja Perkkaan liikuntakentän huoltorakennus.

Tilapankissa ulosvuokrattavien vapaiden tilojen osuus tilapankissa on 0,025 % koko toimitilakannasta eli 28 000 m².

Organisaatio

Tilapalvelut-liikelaitoksessa on viisi palvelualueita: toiminnan tuki ja kehittäminen, toimitilajohtaminen, suunnittelupalvelut, rakennuttaminen ja palvelutuotanto. Palvelutuotanto on jaettu viiteen maantieteelliseen alueeseen sekä kunnossapitoyksikköön.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Liikelaitoksen sisäinen valvonta perustuu kaupungin antamien ohjeiden ja sääntöjen noudattamiseen ja valvontaan. Säännöt ja ohjeet ovat ajan tasalla ja tehtyjä päätöksiä noudatetaan. Ohjeet ja säännöt käydään läpi liikelaitoksen johtoryhmässä ja kaikkien palvelualueiden kokouksissa sekä työpaikkakokouksissa. Sääntöjen vastaiseen toimintaan puututaan välittömästi, jos sellaista havaitaan.

Tilapalvelut-liikelaitoksessa havaittiin väärinkäyttö vuonna 2020, josta johto teki tutkintapyynnön poliisille, joka aloitti esitutkinnan. Tapausta tutkittiin poliisin tiedotteen mukaan törkeänä petoksena, törkeinä lahjusrikoksina ja törkeänä rahanpesuna. Käräjäoikeuden tuomio saatiin asiasta 21.04.2023. Espoon kaupunki kuitenkin valitti päätöksestä ja tämänhetkisen tiedon mukaan asia käsitellään hovioikeudessa vuoden 2025 alussa.

Uuteen johtamisen ja talousohjauksen tietojärjestelmään siirtyminen muutti kaupungin tilaus- ja laskutusprosesseja myös Tilapalveluissa. Muutos on huomioitu talouspalveluiden ohjeistuksessa ja uudistetussa sisäisen valvonnan yleisohjeessa. 1.1.2023 päivitetty yleisohje on käsitelty ja varmistettu sen mukainen toiminta. Liikelaitoksen talouden ja toiminnan raportointia on kehitetty ja toimintaa seurataan raporttien kautta säännöllisesti.

Tilapalvelujen valmisteleva omavalvontasuunnitelma on käytössä ja sitä päivitetään toimintaympäristön muuttuessa. Lisäksi valvonnan ja seurannan tärkeyttä on tuotu esiin johtoryhmän työskentelyssä, esihenkilökoulutuksissa ja seurantakokouksissa.

Liikelaitos ohjeistaa omaa toimintaa yhtenäisillä toimintamalleilla ja ohjeilla. Nämä ohjeet löytyvät yhteisestä verkkokansiorista ja SharePoint-työtilasta ja ovat koko henkilöstön saatavilla. Lisäksi näiden ohjeiden noudattamista valvovat esihenkilöt. Liikelaitoksessa on käytössä yhtenäinen johtamis- ja kokousjärjestelmä. Kaikista kokouksista pidetään muistiot, jotka ovat henkilöstön

saatavilla. Liikelaitoksen kaikki esihenkilöt osallistuvat kaupungin esihenkilökoulutuksiin ja kehittämisprojekteihin sekä tietävät vastuunsa esihenkilöinä ja johtajina.

Espoon kaupungin hallintosäännön mukaan kaikilla organisaation tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on oltava riittävä sisäinen valvonta. Kun sisäinen valvonta on riittävä, kyetään paremmin ennaltaehkäisemään väärinkäytösriskejä. Liikelaitoksen laskutuksen ja toiminnan pistokoevalvonta on säännöllistä ja jatkuvaa ja sitä tehdään järjestelmistä saatavien tietojen avulla.

Harmaan talouden torjunta on säännöllistä ja keskittyy erityisesti korjaustöiden ja urakoiden maksatusilmoitusten tekoon verottajalle sekä siivousalan työntekijöiden hyväksikäyttöä ehkäisevään toimintaan. Harmaan talouden ennalta ilmoittamattomien tarkastuksien määrää on lisätty edelliseen vuoteen verrattuna merkittävästi.

Siivousalan työntekijöiden työperäisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi kohteiden valvontaa ja työn laatureurantaa on lisätty. Palvelutuotannossa harmaan talouden ennalta ilmoittamattomien tarkastuksia tehdään useita vuoden aikana, tarkastuksia tehtiin vuonna 2023 255 kpl. Tarkastuksien yhteydessä tavoitettiin yhteensä 273 työntekijää, joiden kanssa käytiin keskustelu työolosuhteista ja työsuhteen laatuun sekä periaatteisiin liittyvistä asioista. Siivouksen laadunvalvontaa on tehostettu. Laadunvalvontakäyntejä tehtiin vuoden 2023 aikana 2341 kertaa. Tarkastuksiin osallistui yhteensä 26 esihenkilöä ja asiantuntijaa. Espoon kaupunki edellyttää palveluntuottajilta myös omavalvontaa, joista raportit toimitetaan Tilapalvelujen asiantuntijoille tarkastettaviksi. Omavalvontatarkastuksia toteutettiin vuoden 2023 aikana yhteensä 2075 kertaa.

Tilapalvelut on mukana myös ns. tilaajien valvojalpalvelussa, jossa on tällä hetkellä 265 yritystä. Valvojalpalvelu tarkkailee yritysten tilannetta ja ilmoittaa mahdollisista havaituista puutteista, joiden perusteella Tilapalvelut tekee lisäselvityksiä. Valvojalpalveluun kuulumattomista yrityksistä pyydetään tilaajavastuuasiakirjat kolmen kuukauden välein.

Tilapalveluissa on vuoden aikana kehitetty hankintaosaamista, sopimushallintaa ja valmisteltu lukuisia puitesopimuskilpailutuksia.

Tavoitteiden toteutuminen, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luettavuus

Tavoitteiden toteutumista ja liikelaitoksen taloudellista tilannetta seurataan kuukausittain kaupungin ohjeistuksen ja seuranta-aikataulun mukaisesti. Lisäksi johtoryhmämme seuraa toiminnan ja tavoitteiden toteuttamista jatkuvana toimintana. Talouden ja toiminnan raportointia on kehitetty Joto- ja PowerBi raporttien avulla.

Varojen käytön valvonta

Liikelaitoksessa ei ole taloustoiminnassa vaarallisia yhdistelmiä (maksuliikenne ja rahan käsittely). Varojen käyttöä valvotaan säännöllisesti jokaisessa palveluyksikössä. Laskujen tarkastajista, hyväksyjistä ja tilaajista on tehty päätös.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Tilapalvelut-liikelaitos vastaa kaupungin toimitilojen ja rakennusten hankkimisesta ja ylläpidosta sekä tarjoaa tilapalveluja tilojen käyttäjille. Tilapalvelut-liikelaitos varmistaa, että käyttäjillä on terveelliset ja turvalliset tilat Koulut kuntoon -ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kestävä kehitys ja pitkä rakennusten elinkaari. Ylläpidossa panostetaan ennakoivan huollon merkitystä ja yhteistyötä tilojen käyttäjien kanssa.

Sopimustoiminta

Sopimuksien seuranta on systemaattista ja vastuu sopimusten seurannasta on kaikilla palvelualueilla ja -yksiköillä. Ostopalvelujen osuus palvelutuotannossa on kasvanut ja sopimusten ja palvelujen laadun seuranta tehdään säännöllisesti. Toimittajahallintaa on kehitetty yhteistyössä hankintakeskuksen kanssa.

Kaikkiin yllä oleviin riskeihin on varauduttu suunnitelmilla, kouluttamalla henkilöstöä ja varautumalla poikkeaviin tilanteisiin.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallinta on osa suunnittelu- ja ohjausprosessia. Liikelaitoksen riskit on arvioitu ja käsitelty johtoryhmässä sekä päivitetty joulukuussa 2022. Riskien jalkauttaminen viedään palvelualueille ja yksiköille. Suurimmat liikelaitoksen riskit ovat seuraavat:

- Toimitilojen sisäilman laadun vaihtelut. Korjaustoimenpiteiden riittävät määrärahat ja oikea-aikaisuus sekä investointiohjelman toteutuminen. Riskienhallintaa on parannettu sisäilmaolosuhteiden menettelytapaohjeen päivittämisellä.
- Toimitilojen tilakustannusten hallinta. Kustannuksia nostavat rakentamisen suhdannetilanteen muutos, äkillisten tilajärjestelyjen kasvu (esim. sisäilmaongelmat), väestömäärän kasvu ja vaikeat perustamisolosuhteet sekä mahdolliset valitukset. Riskienhallintaa on parannettu toimintaohjeilla.
- Rakentamisessa ja ylläpidossa luonnon olosuhteet sisältävät aina riskin toiminnalle. Vaikeat luonnon olosuhteet voivat nostaa kustannuksia. Osa riskeistä on ns. force major -riskejä. Toiminnan ennakoivilla johtamistoimenpiteillä varaudutaan vähentämään riskejä. Tilapalvelujen varautumissuunnitelma on päivitetty.
- Ilmastotoimenpiteiden riittämättömyys. Uusi, aikaistunut ilmastotavoitteen toteutuminen vaatii Espoolta uusien toimenpiteiden tunnistamista ja suunnittelua yhdessä kumppaneiden kanssa.
- Espoon kaupunki edistää toimenpiteitä usein eri keinoin, joissa Tilapalvelut on mukana (KETS-sopimus, ilmasto-ohjelman toimenpideohjelma ja Covenant of Mayors/SECAP).
- Toimintakate- ja tuottavuustavoitteet voivat vaarantaa palvelutason säilyttämisen volyymien kasvaessa. Toimintakatetta seurataan aktiivisesti ja havaittuihin poikkeamiin puututaan nopeasti. Palvelumuotoilu ja avoin keskustelu asiakkaiden kanssa toimii ennakoitina. Hankkeissa riskinä on rakennusalan suhdannetilanteen muutokset ja hintojen nousu.
- Kustannuksia nostavat yleisen kustannustason nousu sekä ylläpidettävien kiinteistöjen ja rakennetun ympäristön ikääntyminen. Kustannuskehitystä hallitaan eri toimenpitein ja lisätään tuottavuutta. Rakennetun ympäristön oikea-aikainen korjaaminen kuntoarvioihin perustuen vähentää kustannuksia, samoin kuin hankkeiden hyvä hankintaosaaminen, jota on kehitetty.
- Ongelmat henkilöstön saatavuudessa vaikuttavat osaavan ammattihenkilöstön määrään ja töiden epätasainen jakautuminen kasvattaa työkuormitusta. Riskiin varaudutaan Tilapalvelujen henkilöstösuunnittelulla ja yhteistyöllä rekryointipalvelujen kanssa. Tilapalvelut on osallistunut kaupungin työvoimansaataavuus -hankkeeseen.
- Terrorismiin ja turvallisuusuhkiin tulee varautua, pommiuhka tai muu vakava tilanne kaupungin palvelutiloissa aiheuttaa vahinkoja, mikäli ensitoimissa/evakuoinnissa epäonnistutaan. Tilapalvelujen varautumissuunnitelma on päivitetty ja osallistuttu valmiusharjoitteluun.

Palvelutuotteet

Palvelutuote	Eur TA23	Eur TP23	Suorite TA23	Suorite TP23	Eur/ Suorite TA23	Eur/ Suorite TP23	M%
Vuokrauspalvelut	97 094 788	115 658 579	1 113 475	1 073 466	87,20	107,74	23,6 %
Toimitilojen käyttömenot	28 731 483	23 023 252	1 113 475	1 073 466	25,80	21,45	-16,9 %
Siivouspalvelut oma tuotanto	8 564 808	4 455 687	251 802	236 050	34,01	18,88	-44,5 %
Siivouspalvelut ostopalvelut	9 848 587	10 450 274	468 674	490 252	21,01	21,32	1,4 %
Kiinteistönhoito oma tuotanto	1 761 652	5 363 723	613 463	610 941	2,87	8,78	205,7 %
Kiinteistönhoito ostopalvelut	794 134	1 738 868	256 900	257 862	3,09	6,74	118,1 %

Henkilöstötilanne on parantunut edellisestä vuodesta. Rekrytoinnit ovat onnistuneet ja vakansseja on saatu täytettyä. Rakennusalan tilanne on helpottanut rakentamisen ja kunnossapidon työvoimansaataavuutta ja vähentänyt lähtövaihtuvuutta. Kiinteistöhoitoon työvoimansaataavuus pysyneen vaikeana lähivuosina.

Palvelutuotannon siivouspalvelujen oman tuotannon yksikköhinta (e/m²/kk) oli 1,6 e/m²/kk ja ostopalvelujen 1,8 (e/m²/kk). Siivouksen palvelutuotteiden yksikköhinta on laskenut hyvinvointialueen siirtymän vuoksi, koska hyvinvointialueiden toimipaikkojen siivous on vaativampaa kuin muiden toimitilojen mm. hygieenisyyksivaatimusten vuoksi.

Kiinteistöhoitoon oman tuotannon yksikkökustannus oli 0,7 (e/m²/kk) ja ostopalvelujen 0,6 (e/m²/kk). Kiinteistöhoitoon yksikkökustannukset ovat nousseet edellisestä vuodesta. Vuokrauspalvelujen palvelutuotteiden yksikköhinnat ovat nousseet erityisesti ulkoisten vuokramenojen kasvettua lähes 10 %, lisäksi osakeomisteisten toimitilojen hoitovastikkeiden nousu ja rahoitusvastikkeiden korkojen nousu on vaikuttanut niihin kasvattavasti. Nousuun on vaikuttanut myös pinta-alojen määrän pienentyminen 3,6 prosenttia.

Talousarvion euroa/suorite siivouspalveluissa ja kiinteistöhoitoon ei ole vertailukelpoinen tilinpäätöksen toteuman kanssa koska talousarvio on tehty karkeammalle tasolle kuin kirjanpidon kirjaukset.

Toiminnan rahoitus

Liikelaitos on rahoittanut 113 milj. euron investointinsa 68,1 milj. euroa tulorahoituksella ja 44,9 milj. euroa välitystilin kautta. Liikelaitoksella ei ole omaa pankkitiliä, vaan toimintaa rahoitetaan kaupungin välitystilin kautta, kassavarasaamisilla. Välitystilin saldo, kassavarasaamiset olivat vuoden 2023 lopussa 53,4 milj. euroa ja liikelaitoksen velka vuonna 2023 kaupunkiin nähden on 0 euroa 31.12.2023.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta on positiivinen 31,9 milj. euroa

Henkilöstö

Henkilöstöä oli vuoden lopussa 457, joista vakinaisia 440, määräaikaista 4. Lisäksi työllistettyjä oli 6 ja oppisopimusoppilaita 7. Naisia on henkilöstöstä 47,5 prosenttia ja miehiä 52,5 prosenttia. Keski-ikä oli 51,06 vuotta. Liikelaitoksen vakinaisista työntekijöistä 60 vuotta täyttäneitä on 91 eli 19,9 prosenttia ja alle 40-vuotiaita oli 63 eli 13,8 prosenttia.

Liikelaitoksen suurimmat henkilöstöryhmät ovat laitoshuoltajat 125, kiinteistöhoitajat 52, vahtimestarit 50, palveluesimiehet 20, hankepääälliköt 13, rakennusmestarit 9 ja kirvesmiehet 8.

Tilikauden tuloksen käsittely

Johtokunta lähettää tilinpäätöksen yhdistettäväksi Espoon kaupungin tilinpäätökseen ja esittää, että tilikauden alijäämä kirjataan liikelaitoksen omaan pääomaan.

Muutos vertailuvuoden ylijäämään on tehty oman pääoman kautta vuodelle 2022, koska vuonna 2023 Espoon sairaalan myynnin vastuut alas kirjattiin.

Kaupunkihallituksen tila- ja asuntojaos (johtokunta) lähettää tilinpäätöksen yhdistettäväksi Espoon kaupungin tilinpäätökseen ja esittää, että tilikauden ylijäämä 15 760 436,68 euroa kirjataan liikelaitoksen omaan pääomaan.

Oma pääoma vuoden lopussa on 878,3 milj. euroa.

Tilinpäätöslaskelmat

205-Tilapalvelut-liikelaitos

TULOSLASKELMA	12-23		12-22	
Liikevaihto	285 287 006,71		309 279 688,25	
Valmistus omaan käyttöön	75 695,88		154 883,76	
Liiketoiminnan muut tuotot	4 895 115,56		12 867 960,95	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-24 416 105,26		-31 604 457,93	
Palvelujen ostot	-56 201 322,85	-80 617 428,11	-53 105 707,23	-84 710 165,16
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-17 711 327,77		-18 204 579,62	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-4 736 991,57		-4 090 867,51	
Muut henkilösivukulut	-659 063,61	-23 107 382,95	-680 577,09	-22 976 024,22
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-55 632 712,69		-57 579 771,76	
Arvonalentumiset	-1 069 676,12	-56 702 388,81	-3 589 303,13	-61 169 074,89
Liiketoiminnan muut kulut			-89 229 630,93	-99 648 686,89
Liikelylijäämä (-alijäämä)	40 600 987,35		53 798 581,80	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Kunnalle maksetut korkokulut	-1 429 903,98		-393 544,23	
Korvaus peruspääomasta	-28 417 814,36		-28 417 814,36	
Muut rahoituskulut	-7 582,36	-29 855 300,70	-12 154,54	-28 823 513,13
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	10 745 686,65		24 975 068,67	
Satunnaiset tuotot ja kulut				
Satunnaiset tuotot	0,00		125 514 895,96	
Satunnaiset kulut	0,00	0,00	0,00	125 514 895,96
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	10 745 686,65		150 489 964,63	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 014 750,03		5 014 750,03	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	15 760 436,68		155 504 714,66	
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Sijoitetun pääoman tuotto -%	4,20		5,76	
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto -%	4,30		6,23	
Voitto -%	3,77		48,66	

205-Tilapalvelut-liikelaitos

RAHOITUSLASKELMA	12-23	12-22
Toiminnan rahavirta		
Liikelyljäämä (-alljäämä)	40 600 987,35	53 798 581,80
Poistot ja arvonalentumiset	56 702 388,81	61 169 074,89
Rahoitustuotot ja -kulut	-29 855 300,70	-28 823 513,13
Satunnaiset erät	0,00	125 514 895,96
Tulorahoituksen korjauserät	-557 996,75	-137 824 518,75
	<u>66 890 078,71</u>	<u>73 834 520,77</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-113 001 901,03	-80 201 911,05
Rahoitusosuudet investointimenoihin	360 074,70	221 304,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	768 562,65	178 566 441,96
	<u>-111 873 263,68</u>	<u>98 585 834,91</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-44 983 184,97	172 420 355,68
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys muilta	-80 359,88	0,00
Antolainasaamisten vähennys muilta	105 047,60	0,00
	<u>24 687,72</u>	<u>0,00</u>
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00	-98 525 670,43
	<u>0,00</u>	<u>-98 525 670,43</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	24 180 894,99	-77 593 850,45
Saamisten muutos muilta	-2 522 292,69	-2 723 659,58
Korottomien velkojen muutos muilta	23 299 894,95	6 422 824,78
	<u>44 958 497,25</u>	<u>-73 894 685,25</u>
Rahoituksen rahavirta	44 983 184,97	-172 420 355,68
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, €	31 933 884,69	67 264 077,65
Investointien tulorahoitus, %	59,88	107,70
Lainanhoitokate	48,17	219,89
Kassan riittävyys, pv	Ei sovellu	Ei sovellu
Quick Ratio	1,46	4,57
Current Ratio	1,46	4,57

205-Tilapalvelut-liikelaitos

12-23

12-22

TASE

VASTAAVAA	1 018 652 967,44	984 607 385,84
A PYSYVÄT VASTAAVAT	958 121 112,57	902 416 928,67
I Aineettomat hyödykkeet	6 904 339,49	8 626 952,05
1. Aineettomat oikeudet	88,20	88,18
2. Muut pitkävaikutteiset menot	6 904 251,29	8 626 863,87
II Aineelliset hyödykkeet	677 307 096,64	655 685 406,37
1. Maa- ja vesialueet	1 378 315,71	1 378 315,71
2. Rakennukset	568 223 995,44	612 017 574,78
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 302 477,81	3 786 337,87
4. Koneet ja kalusto	776 651,95	983 759,11
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	103 625 655,73	37 519 418,90
III Sijoitukset	273 909 676,44	238 104 570,25
1. Osakkeet ja osuudet	272 891 672,74	237 061 878,83
4. Muut saamiset	1 018 003,70	1 042 691,42
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	60 531 854,87	82 190 457,17
II Saamiset	60 531 854,87	82 190 457,17
Lyhytaikaiset saamiset	60 531 854,87	82 190 457,17
1. Myyntisaamiset	2 632 105,95	4 159 994,00
3. Saamiset kunnalta	53 412 955,46	77 593 850,45
4. Muut saamiset	4 119 094,46	0,00
5. Siirtosaamiset	367 699,00	436 612,72
VASTATTAVAA	1 018 652 967,44	984 607 385,84
A OMA PÄÄOMA	878 271 690,19	862 511 253,51
I Peruspääoma	568 356 287,18	568 356 287,18
IV Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	294 154 966,33	138 650 251,67
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	15 760 436,68	155 504 714,66
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	70 817 988,52	75 832 738,55
1. Poistoero	70 817 988,52	75 832 738,55
E VIERAS PÄÄOMA	69 563 288,73	46 263 393,78
I Pitkäaikainen	27 859 286,34	27 935 980,03
3. Lainat kunnalta	21 940 117,51	21 940 117,51
6. Saadut ennakot	5 918 196,83	5 994 890,52
9. Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	972,00	972,00
II Lyhytaikainen	41 704 002,39	18 327 413,75
6. Saadut ennakot	356 191,69	356 191,69
7. Ostovelat	18 754 362,53	13 833 094,61
9. Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	582 487,01	0,00
10. Siirtovelat	22 010 961,16	4 138 127,45
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste %	93,75	95,92
Suhteellinen velkaantuneisuus %	21,81	12,39
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	309 915,40	294 154,97
Lainakanta, 1 000 €	21 940,12	21 940,12
Lainat ja vuokravastuut, 1 000 €	650 829,07	621 965,60
Lainasaamiset, 1 000 €	0,00	0,00

Tuloslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Liikevaihto	293 307	-3 600	289 707	285 287	-4 420
Valmistus omaan käyttöön	100	-	100	76	-24
Liiketoiminnan muut tuotot	140	-	140	4 895	4 755
Materiaalit ja palvelut	-84 566	-	-84 566	-80 617	3 948
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-28 405	-	-28 405	-24 416	3 989
Palvelujen ostot	-56 160	-	-56 160	-56 201	-41
Henkilöstökulut	-31 269	-	-31 269	-28 503	2 765
Palkat- ja palkkiot	-25 390	-	-25 390	-23 107	2 283
Henkilösivukulut	-5 879	-	-5 879	-5 396	483
Eläkekulut	5 124	-	5 124	4 737	-387
Muut henkilösivukulut	755	-	755	659	-96
Poistot ja arvonalentumiset	-56 347	-	-56 347	-56 702	-355
Suunnitelman mukaiset poistot	-56 347	-	-56 347	-55 633	715
Arvonalentumiset	-	-	-	-1 070	-1 070
Liiketoiminnan muut kulut	-79 741	-3 400	-83 141	-89 230	-6 089
Avustukset	-750	-	-750	-745	5
Vuokrat	-78 919	-3 400	-82 319	-88 269	-5 950
Muut kulut	-72	-	-72	-215	-144
Liikeyli-/alijäämä	47 503	-7 000	40 503	40 601	98
Rahoitustuotot ja -kulut	-28 608	-	-28 608	-29 855	-1 247
Rahoituskulut	-28 608	-	-28 608	-29 855	-1 247
Kunnalle maksetut korkokulut	-190	-	-190	-1 430	-1 240
Korvaus peruspääomasta	-28 418	-	-28 418	-28 418	-0
Muut rahoituskulut	-	-	-	-8	-8
Yli/alijäämä ennen satunnaisia eriä ja varauksia	18 895	-7 000	11 895	10 746	-1 150
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 015	-	5 015	5 015	0
Tilikauden yli-/alijäämä	23 910	-7 000	16 910	15 760	-1 150

Investointien toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toimitilarakentaminen	-108 153	-6 200	-114 353	-76 967	37 386
Uudisrakentaminen	-99 153	-6 200	-105 353	-69 429	35 924
Elinvoiman rakennukset	-20 050	5 487	-14 563	-5 514	9 049
Kasvun ja oppimisen rakennukset	-64 473	-5 071	-69 544	-52 925	16 619
Kaupunkiympäristön rakennukset	-1 200	-	-1 200	-109	1 091
Tilapalvelut	-2 730	-6 616	-9 346	-4 036	5 310
Muu talonrakentaminen	-10 700	-	-10 700	-6 845	3 855
Perusparantaminen	-9 000	-	-9 000	-7 538	1 462
Muut investoinnit	-21 302	-16 500	-37 802	-36 035	1 767
Osakkeet ja sijoitukset	-21 302	-16 500	-37 802	-36 035	1 767
Investointimenot (brutto)	-129 455	-22 700	-152 155	-113 002	39 153
Investointitulot	-	-	-	571	571
Uudisrakentaminen	-	-	-	365	365
Osakkeet ja sijoitukset	-	-	-	205	205
Nettoinvestoinnit	-129 455	-22 700	-152 155	-112 431	39 724

Rahoituslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toiminnan rahavirta	75 243	-7 000	68 243	66 890	-1 352
Liikeliijäämä (-alijäämä)	47 503	-7 000	40 503	40 601	98
Poistot ja arvonalentumiset	56 347	-	56 347	56 702	355
Rahoitustuotot ja -kulut	-28 608	-	-28 608	-29 855	-1 247
Tulorahoituksen korjauserät	-	-	-	-558	-558
Investointien rahavirta	-129 455	-22 700	-152 155	-111 873	40 282
Investointimenot	-129 455	-22 700	-152 155	-113 002	39 153
Rahoitusosuudet investointimenoihin	-	-	-	360	360
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-	-	-	769	769
Toiminnan ja investointien rahavirta	-54 213	-29 700	-83 913	-44 983	38 930
Rahoituksen rahavirta	54 213	29 700	83 913	44 983	-38 930
Antolainauksen muutokset	-	-	-	25	25
Antolainasaamisten lisäys muilta	-	-	-	-80	-80
Antolainasaamisten vähennys muilta	-	-	-	105	105
Lainakannan muutokset	55 545	-	55 545	-	-55 545
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	55 545	-	55 545	-	-55 545
Muut maksuvalmiuden muutokset	-	29 700	29 700	24 181	-5 519
Saamisten muutos kunnalta	-	29 700	29 700	24 181	-5 519
Saamisten muutos muilta	200	-	200	-2 522	-2 722
Korottomien velkojen muutos muilta	-1 532	-	-1 532	23 300	24 832
Rahavarojen muutos	0	0	0	0	0

Liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetietojen numerointi perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen 13.10.2020.

1) Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 11. Suunnitelman mukaiset poistot.

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Korjaus edellisten tilikausien ylijäämään

Kiinteistö Oy Espoon Sairaalan myynnistä taseeseen vuonna 2022 jätetyt vastuut on purettu edellisten tilikausien ylijäämään. Kirjaus edellisten vuosien tilikausien ylijäämään korjaa aiemman virheelliseen arvioon perustuneen kirjauksen.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

6) Toimintatuotot tehtävälueittain		
	2023	2022
Myyntituotot	25 048 845,08	38 204 369,68
Maksutuotot	128 788,28	308 495,53
Vuokratuotot	260 109 373,35	270 766 823,04
Liiketoiminnan muut tuotot	4 895 115,56	12 867 960,95
Tuet ja avustukset kunnalta	0,00	0,00
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>290 182 122,27</i>	<i>322 147 649,20</i>
<i>Valmistus omaan käyttöön</i>	<i>75 695,88</i>	<i>154 883,76</i>

9) Palvelujen ostojen erittely		
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	56 022,53	58 377,36
Muiden palvelujen ostot	56 145 300,32	53 047 329,87
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>56 201 322,85</i>	<i>53 105 707,23</i>

11) **Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä**

ESPOON KAUPUNGIN PYSYVIEN VASTAAVIEN POISTOSUUNNITELMA 1.12.2017 ALKAEN

Poistomenetelmä

Poistomenetelmänä käytetään kaikissa omaisuusryhmissä tasapoistomenetelmää.

Poistoajat

Omaisuusryhmä	poisto aika vuotta
Aineettomat hyödykkeet	
Aineettomat oikeudet	3
Muut pitkävaikutteiset menot	3

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet	ei poisteta
Asuinrakennukset	30
Hallinto- ja laitosrakennukset	20
Asuin-, hallinto- ja laitosrakennusten peruserävaraukset	5-15
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 - 15
Koneet ja kalusto	8-10
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poisteta

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot		
	2023	2022
Muut toimintatuotot		
Rakennusten myyntivoitot	-504 402,27	9 974 861,38
Osakkeiden ja osuuksien myyntivoitot	-71 840,80	2 334 761,41
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>-576 243,07</i>	<i>12 309 622,79</i>
Muut toimintakulut		
Osakkeiden ja osuuksien myyntitappiot	-18 246,32	0,00
<i>Myyntitappiot yhteensä</i>	<i>-18 246,32</i>	<i>0,00</i>

14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely		
	2023	2022
Satunnaiset tuotot		
Espoon Sairaalan myyntivoitto	0,00	125 514 895,96
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>125 514 895,96</i>

16) Erittely poistoeron muutoksista		
	2023	2022
Peruspalvelujen kehittämisrahaston investointi-avustuksilla katettujen investointien poistoihin liittyvä poistoeron muutos	4 769 606,14	4 769 606,14
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	245 143,89	245 143,89
<i>Poistoerin muutokset yhteensä</i>	<i>5 014 750,03</i>	<i>5 014 750,03</i>

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

19)	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	2023	2022
	<u>Aineettomat hyödykkeet</u>		
	Aineettomat oikeudet		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	88,20	88,18
	Poistamaton hankintameno 31.12.	88,20	88,18
	Muut pitkävaikutteiset menot		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	8 626 863,87	9 293 125,93
	Lisäykset tilikauden aikana	8 201,84	1 242 504,86
	Tilikauden poisto	-1 730 814,42	-1 908 766,92
	Poistamaton hankintameno 31.12.	6 904 251,29	8 626 863,87
	<i>Aineettomat hyödykkeet yhteensä</i>		
	<i>Poistamaton hankintameno 1.1.</i>	<i>8 626 952,07</i>	<i>9 293 214,11</i>
	<i>Lisäykset tilikauden aikana</i>	<i>8 201,84</i>	<i>1 242 504,86</i>
	<i>Tilikauden poisto</i>	<i>-1 730 814,42</i>	<i>-1 908 766,92</i>
	<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	<i>6 904 339,49</i>	<i>8 626 952,05</i>
	<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
	Maa- ja vesialueet		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	1 378 315,71	1 326 347,97
	Lisäykset tilikauden aikana	0,00	51 967,74
	Poistamaton hankintameno 31.12.	1 378 315,71	1 378 315,71
	Rakennukset		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	612 017 574,78	610 100 587,82
	Lisäykset tilikauden aikana	440 179,04	18 821 070,36
	Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	-221 304,00
	Vähennykset tilikauden aikana	-5 097,73	-15 599 761,25
	Siirrot erien välillä	10 051 946,52	53 891 713,25
	Tilikauden poisto	-53 210 931,05	-54 974 731,40
	Arvonlennukset ja niiden palautukset	-1 069 676,12	0,00
	Poistamaton hankintameno 31.12.	568 223 995,44	612 017 574,78
	Kiinteät rakenteet ja laitteet		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	3 786 337,87	4 275 504,14
	Tilikauden poisto	-483 860,06	-489 166,27
	Poistamaton hankintameno 31.12.	3 302 477,81	3 786 337,87
	Koneet ja kalusto		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	983 759,11	1 190 866,28
	Tilikauden poisto	-207 107,16	-207 107,17
	Poistamaton hankintameno 31.12.	776 651,95	983 759,11
	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
	Poistamaton hankintameno 1.1.	37 519 418,90	52 065 406,64
	Lisäykset tilikauden aikana	76 518 258,05	39 351 106,01
	Rahoitusosuudet tilikaudella	-360 074,70	
	Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00
	Siirrot erien välillä	-10 051 946,52	-53 891 713,25
	Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	-5 380,50
	Poistamaton hankintameno 31.12.	103 625 655,73	37 519 418,90
	<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>		
	<i>Poistamaton hankintameno 1.1.</i>	<i>655 685 406,37</i>	<i>668 958 712,85</i>
	<i>Lisäykset tilikauden aikana</i>	<i>76 958 437,09</i>	<i>58 224 144,11</i>
	<i>Vähennykset tilikauden aikana</i>	<i>-5 097,73</i>	<i>-15 599 761,25</i>
	<i>Tilikauden poisto</i>	<i>-53 901 898,27</i>	<i>-55 671 004,84</i>
	<i>Arvonlennukset ja niiden palautukset</i>	<i>-1 069 676,12</i>	<i>-5 380,50</i>
	<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	<i>677 307 096,64</i>	<i>655 685 406,37</i>

Maa- ja vesialueet erittely		
	2023	2022
Maa- ja vesialueet		
Kiinteistöjen liittymismaksut	1 018 003,70	1 042 691,42
<i>Maa- ja vesialueet yhteensä</i>	<i>1 018 003,70</i>	<i>1 042 691,42</i>

Pysyvien vastaavien sijoitukset		
	2023	2023
Osakkeet konserniyhtiöt		
Hankintameno 1.1.	213 414 864,50	221 110 801,30
Lisäykset	35 729 970,64	20 429 970,64
Vähennykset	0,00	-27 982 945,18
Siirrot erien välillä	0,00	-142 962,26
Hankintameno 31.12.	249 144 835,14	213 414 864,50
Osakkeet ja osuudet osakkuusyhtiöt		
Hankintameno 1.1.	12 875 411,55	12 427 157,85
Lisäykset	305 291,44	305 291,44
Vähennykset	-49 062,65	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	142 962,26
Hankintameno 31.12.	13 131 640,34	12 875 411,55
Muut osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.	10 771 602,78	11 514 742,19
Vähennykset	-156 405,52	-743 139,41
Hankintameno 31.12.	10 615 197,26	10 771 602,78
<i>Osakkeet ja osuudet yhteensä</i>	<i>272 891 672,74</i>	<i>237 061 878,83</i>
Muut saamiset		
Liittymismaksut		
Hankintameno 1.1.	1 042 691,42	1 042 691,42
Lisäykset	80 359,88	0,00
Vähennykset	-105 047,60	0,00
Hankintameno 31.12.	1 018 003,70	1 042 691,42

Omistuksia muissa yhteisöissä

20) Konserniyhtiöt	Omistusosuus
Koy Espoon Keskukseen Pysäköintitalo, Espoo	95,07 %
Espoon Kaupinkallio Koy	59,72 %
Weegee Oy, Espoo	100 %
Koy Tapiolan Kulttuuriauquio	100 %
Espoon Keskuskeittiö Koy	100 %
Espoon Elä ja Asu Oy	100 %
Opinmäen Kampus Koy	100 %
Koy Sokinsuonkuja 4, Espoo	41,22 %
Matinkylän Uimahalli Koy	100 %
Koy Suviniityn Pysäköinti II 1 kpl E-osake	100 %
Espoon Koulu- ja Päiväkotitilat Koy	100 %
Espoon Sotekiinteistöt Koy	100 %
Matinkylän Lukio Koy	100 %
Tapiolan Louhi Koy	100 %
22) Osakkuusyhtiöt	Omistusosuus
Koy Espoon Asematori, Espoo	45,88 %
Koy Merenpauhu, Espoo	28,18 %
Koy Merenselkä, Espoo	20,04 %
Nuukiokeskus Oy, Espoo	20,72 %
Papinniityn Paikoitus Oy, Espoo	26,85 %
Koy Soukan liiketalo, Espoo	37,78 %
Koy Soukan Pienteollisuustalo, Espoo	23,66 %
Tapiolan Teollisuustalo Oy, Espoo	21,43 %
Valurinkujan Paikoitus Oy, Espoo	28,95 %
Koy Espoon Terminaali, Helsinki	50,00 %
Koy Espoon Niittykummun Metropysäköinti	27,59 %
Otahalli Oy	50,00 %
As.Oy Raijalax	21,49 %
Koy Suviniityn Pysäköinti I	41,30 %
Leppävaaran Pysäköinti Oy	1 %

Espoon kaupunki laatii konsernitilinpäätöksen.

23) Saamisten erittely		
	2023	2022
Lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä		
Myyntisaamiset	1 838 910,09	2 014 724,03
<i>Yhteensä</i>	<i>1 838 910,09</i>	<i>2 014 724,03</i>
Lyhytaikaiset saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä		
Myyntisaamiset	1 443,72	121 463,13
<i>Yhteensä</i>	<i>1 443,72</i>	<i>121 463,13</i>
Lyhytaikaiset saamiset osakkuusyhteisöiltä,		
Myyntisaamiset	0,00	410 508,94
Siirtosaamiset	0,00	11 566,59
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>422 075,53</i>
<i>Saamiset yhteensä</i>	<i>1 840 353,81</i>	<i>2 558 262,69</i>

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Ennakomenot	2 112,94	63 599,51
Tulojäämät		
Myyntituottojen jaksotukset	0,00	361 446,62
Muut tulojäämät	365 586,06	11 566,59
<i>Tulojäämät yhteensä</i>	<i>365 586,06</i>	<i>373 013,21</i>
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>367 699,00</i>	<i>436 612,72</i>

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

25) Oman pääoman erittely		
	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	568 356 287,18	568 356 287,18
Peruspääoma 31.1.	568 356 287,18	568 356 287,18
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	294 154 966,33	138 650 251,67
Espoo Kiinteistopalvelut ja Tilapalvelut yhdistyminen	0,00	0,00
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.1.	294 154 966,33	138 650 251,67
Tilikauden ylijäämä	15 760 436,68	155 504 714,66
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>878 271 690,19</i>	<i>862 511 253,51</i>

30) Velat lähiyhteisöille		
	2023	2022
Pitkäaikaiset velat Tytäryhteisöille		
Saadut ennakot	5 918 196,83	5 994 890,52
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>5 918 196,83</i>	<i>5 994 890,52</i>
Lyhytaikaiset velat Tytäryhteisöille		
Saadut ennakot	76 693,69	76 693,69
Ostovelat	311 079,46	659 860,95
Siirtovelat	16 068 554,55	167 258,89
<i>Yhteensä</i>	<i>16 456 327,70</i>	<i>903 813,53</i>
Kuntayhtymille		
Saadut ennakot		
Ostovelat	568 524,00	273 908,77
Siirtovelat	36 973,50	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>605 497,50</i>	<i>273 908,77</i>
Osakkuusyhteisöille		
Ostovelat	259 670,38	34 316,38
<i>Yhteensä</i>	<i>259 670,38</i>	<i>34 316,38</i>
<i>Lyhytaikaiset velat yhteensä</i>	<i>17 321 495,58</i>	<i>1 212 038,68</i>
<i>Vieras pääoma yhteensä</i>	<i>23 239 692,41</i>	<i>7 206 929,20</i>

32) Muiden velkojen erittely		
	2023	2022
Muut velat		
Liittymismaksut	972,00	972,00
Muut velat	582 487,01	0,00
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>583 459,01</i>	<i>972,00</i>

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	3 863 217,14	3 952 201,72
Menojäämät	18 147 744,02	185 925,73
Myyntihyvitysten jaksotuksia		
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>22 010 961,16</i>	<i>4 138 127,45</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>22 010 961,16</i>	<i>4 138 127,45</i>

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

38) Vuokravastuut		
	2023	2022
Vuokravastuut yhteensä	628 888 951,27	600 025 481,33
- siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	61 723 844,79	44 081 376,83
- siitä PPP-hankkeet (public-private partnership)	308 932 219,21	314 215 842,03
- siitä sopimuksiin sisältyvät lunastusveloitteet		
- siitä kuntakonsernin sisäiset vuokravastuut	5 036 351,99	12 659 367,44

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt		
	2023	2022
Arvonlisäveron palautusvastuu		
Alv-vähennyksen/-palautuksen kohteena ollut kiinteistö myydään tai siirretään vähennyskelvottomaan käyttöön.	73 096 309,89	70 855 927,05

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

42) Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
Henkilöstön lukumäärä	444	495

47) Kirjanpidon eriyttäminen (kilpailulaki 30 d §)

Eriyttämislaskelma sisältää Tilapalvelut-liikelaitoksen tilojen vuokraustoiminnan kaupungin ulkopuolisten tahojen kanssa.

Eriyttäminen on tehty käyttäen kirjanpidon ja vuokrasovelluksen aineistoja. Tulot ovat kirjanpidon toteuman mukaiset. Menot on jaettu tulojen suhteessa. Menojen jaossa on mukana kaikki toimitilajohtamisen toiminta- ja rahoituskulut sekä poistot.

Eriytetyn toiminnan tuloslaskelma

TULOSLASKELMA		1.1.-31.12.2023
Liikevaihto		7 007 104
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-604 157
Palvelujen ostot		-415 854
Henkilöstökulut		-68 588
Poistot ja arvonalentumiset		-1 498 509
Liiketoiminnan muut kulut		
Avustukset		-19 686
Muut kulut		-2 351 919
Liikeylijäämä (-alijäämä)		2 048 390
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalle maksetut korkokulut	-37 789	
Muille maksetut korkokulut		
Korvaus peruspääomasta	-751 162	
Muut rahoituskulut	-420	-789 371
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		1 259 019

5.2 TASEYKSIKÖT

5.2.1 Suurpelto

Toimintakertomus

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Suurpellon alueella asuu noin 6 300 asukasta.

Vuoden 2023 aikana Suurpellon kunnallistekniikan rakentaminen jatkui. Ensimmäisten kaava-alueiden katuja on viimeistely valmistuneiden asuinrakennusten ympäristöissä. Sepänkyläntie valmistui ja se avattiin liikenteelle. Eri puolilla Suurpeltoa oli käynnissä 13 asuntorakentamishanketta.

Maakirjan ja Suurpellon päiväkodit sekä Opinmäen kampus ovat käytössä. Opinmäessä toimii kaksi koulua, päiväkoti ja kirjasto. Lisäksi taseyksikön alueella toimii kaksi yksityistä päiväkotia. Suurpellon jätehuolto Oy:n toiminta on laajentunut aloituskaava-alueilla I ja II valmistuneiden kohteiden myötä ja jätehuollon toimintavarmuutta on parannettu.

Suurpellon keskuksen palveluiden lisäksi palvelut rakennusten kivijalkaliikkeissä ovat laajentuneet ja kauppakeskuksen laajennuksen esisuunnittelu on käynnissä. Runkolinja 520 Matinkylästä Suurpellon kautta Leppävaaraan ja edelleen Martinlaaksoon on aloittanut liikennöinnin.

Arvio tulevasta kehityksestä

Vuoden 2024 alussa oli 13 asuntorakennuskohdetta, joiden valmistuminen mahdollistaa lähes 2 000 uuden asukkaan muuttamisen alueelle. On odotettavissa, että asuntorakennuskohteita käynnistyy lähivuosina noin 20 000 kerrosneliömetrin vuosivauhdilla. Alueelle on saatu olennaiset julkiset palvelut tavoitteen mukaisesti etupainotteisina ja joukkoliikenne alueella toimii erinomaisesti.

Kaupallisen korttelin 1-vaihe (Suuris) on käytössä ja kauppakeskuksen laajennusta suunnitellaan suunnitteluvarauksen puitteissa yhdessä sen tehneen investoijan kanssa. Asuntokortteleiden katutaso liiketilat ovat hyvin käytössä. Opinmäen käyttö tapahtumakeskuksena käynnistynyt uudelleen korona-ajan jälkeen.

Asemakaavoitus on vireillä alueen pohjoisosissa Sepänkallion, Lakeamäen ja Vassholmin alueilla sekä Kehä II itäpuolisella Nygrannaksen alueella.

Toiminnallisesti projekti on asetetussa tavoitteessa ja alueen rakentaminen jatkuu tasaisesti. Lähivuosien toteutuman osalta on merkitsevintä projektia laajempien taloustekijöiden vaikutukset. Alueen toteutumisedellytykset ovat kohtuullisen hyvät.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Projektin toiminta perustuu annettuun tavoitteeseen rakentaa alue vision mukaisesti. Tehtävänanto perustuu alueen maanomistajien kanssa tehtyihin maankäyttö-, kehittämis- ja yhteistyösopimuksiin. Taseyksikön tehtävänä on itse projektin aikataulu-, kustannus- ja laatutavoitteiden hallinta. Varsinaiset tuotantotehtävät toteutetaan kaupungin perusorganisaation mukaisessa rakenteessa projektin valvonnassa täydentäen niitä tarvittaessa ulkopuolisilla resursseilla sekä yhteistyöllä muiden tahojen kanssa

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Taseyksikön tuotot muodostuivat maankäyttö- ja kehittämiskorvauksista sekä pitkäaikaisten vuokrasopimusten tuotoista. Maankäyttö- ja kehittämiskorvauksia tuloutetaan vuosittain investointien verran.

Alkuperäisen talousarvion tulotavoite oli 7,5 milj. euroa. Valtuusto alensi osavuositarkastus 3:n yhteydessä tulotavoitetta 2,7 milj. euroa, koska maanmyyntivoittoihin ennakoitua tonttihaut siirtyivät muutamalla vuodella eteenpäin. Muutettu tulotavoite toteutui.

Kuluissa oli varauduttu projektinjohdon kuluihin sekä asiantuntijapalveluiden ostoon. Kulut alittavat talousarvion ja poistot toteutuvat talousarvion mukaisesti. Taseyksiköllä ei ole sitovaa tulostavoitetta.

Toiminnan rahoitus

Investoinnit

Taseyksikön investointeihin oli varattu 4,1 milj. euroa. Investointeihin käytettiin 4,0 milj. euroa.

Investoinnit kohdistuivat katujen ja puistojen rakentamiseen ja perusparantamiseen. Katujen viimeistelyjä jatkettiin talonrakentamisen mahdollistamassa aikataulussa Suurpelto I ja III - asemakaava-alueella. Suurpelto IV ja V alueella Kyläsepäntien pohjoisosan ja Sepänkallion asemakaava-alueen katujen rakentaminen valmistui ensimmäiseen vaiheeseensa.

Rahoitus

Viiden vuoden (2019–2023) kumulatiivinen toiminnan rahavirta on ollut positiivinen. Taseyksikön investoinnit on rahoitettu taseyksikön omalla tulorahoituksella, joka on kertynyt pääosin maankäyttömaksuista. Välitystilin saldo oli tilinpäätöshetkellä 35,1 milj. euroa taseyksikön hyväksi.

Henkilöstö

Taseyksikön palveluksessa on yksi henkilö. Henkilömäärä on pysynyt samana taseyksikön perustamisesta lähtien.

Tilinpäätöslaskelmat

301-Suurpellon taseyksikkö

TULOSLASKELMA

	12-23		12-22	
Liikevaihto	4 843 019,03		6 247 707,87	
Liiketoiminnan muut tuotot	54 237,41		0,00	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Palvelujen ostot	-6 986,35	-6 986,35	-31 762,13	-31 762,13
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-111 130,47		-83 559,44	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-18 139,97		-14 149,24	
Muut henkilösivukulut	-4 209,11	-133 479,55	-3 153,42	-100 862,10
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 017 266,06		-6 230 489,77	
Arvonalentumiset	0,00	-6 017 266,06	0,00	-6 230 489,77
Liiketoiminnan muut kulut			-0,02	0,00
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-1 260 475,54		-115 406,13	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	1 067 311,21		85 568,87	
Muut rahoitustuotot	130 594,30		0,00	
Muut rahoituskulut	0,00	1 197 905,51	0,00	85 568,87
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-62 570,03		-29 837,26	
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-62 570,03		-29 837,26	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-62 570,03		-29 837,26	
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Sijoitetun pääoman tuotto -%	-0,10		-0,05	
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto -%	-0,10		-0,05	
Voitto -%	-1,29		-0,48	

301-Suurpellon taseyksikkö

RAHOITUSLASKELMA	12-23	12-22
Toiminnan rahavirta		
Liikeliijäämä (-alijäämä)	-1 260 475,54	-115 406,13
Poistot ja arvonalentumiset	6 017 266,06	6 230 489,77
Rahoitustuotot ja -kulut	1 197 905,51	85 568,87
Tulorahoituksen korjauzerät	-54 237,41	0,00
	<u>5 900 458,62</u>	<u>6 200 652,51</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-3 972 721,25	-7 001 576,78
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	1 500 000,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	105 147,05	0,00
	<u>-3 867 574,20</u>	<u>-5 501 576,78</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 032 884,42	699 075,73
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	1 891 272,70	4 800 791,17
Saamisten muutos muilta	458 892,29	0,00
Korottomien velkojen muutos muilta	-4 383 049,41	-5 499 866,90
	<u>-2 032 884,42</u>	<u>-699 075,73</u>
Rahoituksen rahavirta	-2 032 884,42	-699 075,73
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, €	5 738 821,49	4 201 211,23
Investointien tulorahoitus, %	149,89	112,71
Lainanhoitokate	0,00	0,00
Kassan riittävyys, pv	Ei sovellu	Ei sovellu
Quick Ratio	1 774,85	85,59
Current Ratio	1 774,85	85,59

301-Suurpellon taseyksikkö TASE

	12-23	12-22
VASTAAVAA	91 423 435,02	95 869 054,46
A PYSYVÄT VASTAAVAT	56 305 300,48	58 400 754,93
II Aineelliset hyödykkeet	32 032 667,84	34 077 212,65
1. Maa- ja vesialueet	19 773,50	19 773,50
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	32 012 894,34	34 057 439,15
III Sijoitukset	24 272 632,64	24 323 542,28
1. Osakkeet ja osuudet	2 332 515,13	2 383 424,77
3. Muut lainasaamiset	21 940 117,51	21 940 117,51
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	35 118 134,54	37 468 299,53
II Saamiset	35 118 134,54	37 468 299,53
Lyhytaikaiset saamiset	35 118 134,54	37 468 299,53
1. Myyntisaamiset	61 335,71	520 228,00
3. Saamiset kunnalta	35 056 798,83	36 948 071,53
VASTATTAVAA	91 423 435,02	95 869 054,46
A OMA PÄÄOMA	65 255 113,75	65 317 683,78
IV Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	65 317 683,78	65 347 521,04
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-62 570,03	-29 837,26
E VIERAS PÄÄOMA	26 168 321,27	30 551 370,68
II Lyhytaikainen	26 168 321,27	30 551 370,68
6. Saadut ennakot	26 148 534,76	30 113 616,01
7. Ostovelat	0,00	437 754,67
9. Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	696,10	0,00
10. Siirtovelat	19 090,41	0,00
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste %	99,97	99,33
Suhteellinen velkaantuneisuus %	0,40	7,01
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	65 255,11	65 317,68
Lainakanta, 1 000 €	0,00	0,00
Lainat ja vuokravastuut, 1 000 €	0,00	0,00
Lainasaamiset, 1 000 €	21 940,12	21 940,12

Tuloslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Liikevaihto	4 810	-	4 810	4 843	33
Liiketoiminnan muut tuotot	2 700	-2 700	0	54	54
Materiaalit ja palvelut	-299	-	-299	-7	292
Palvelujen ostot	-299	-	-299	-7	292
Henkilöstökulut	-	-	-	-156	-156
Palkat- ja palkkiot	-	-	-	-133	-133
Henkilösivukulut	-	-	-	-22	-22
Eläkekulut	-	-	-	18	18
Muut henkilösivukulut	-	-	-	4	4
Poistot ja arvonalentumiset	-6 004	-	-6 004	-6 017	-13
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 004	-	-6 004	-6 017	-13
Liiketoiminnan muut kulut	-103	-	-103	-0	103
Muut kulut	-103	-	-103	-0	103
Liikeyli-/alijäämä	1 103	-2 700	-1 597	-1 260	336
Rahoitustuotot ja -kulut	-	-	-	1 198	1 198
Rahoitustuotot	-	-	-	1 198	1 198
Korkotuotot	-	-	-	1 067	1 067
Muut rahoitustuotot	-	-	-	131	131
Yli/alijäämä ennen satunnaisia eriä ja varauksia	1 103	-2 700	-1 597	-63	1 534
Tilikauden yli-/alijäämä	1 103	-2 700	-1 597	-63	1 534

Investointien toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Infrarakentaminen	-4 100	-4 100	-3 973	127
Suurpellon taseyksikkö	-4 100	-4 100	-3 973	127
Investointimenot (brutto)	-4 100	-4 100	-3 973	127
Investointitulot	-	-	51	51
Osakkeet ja sijoitukset	-	-	51	51
Nettoinvestoinnit	-4 100	-4 100	-3 922	178

Rahoituslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutokset/ Korotukset	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toiminnan rahavirta	4 407	0	4 407	5 900	1 493
Liikelyjäämä (-alijäämä)	1 103	-2 700	-1 597	-1 260	336
Poistot ja arvonalentumiset	6 004	-	6 004	6 017	13
Rahoitustuotot ja -kulut	-	-	-	1 198	1 198
Tulorahoituksen korjauserät	-2 700	2 700	0	-54	-54
Investointien rahavirta	-1 400	-2 700	-4 100	-3 868	232
Investointimenot	-4 100	-	-4 100	-3 973	127
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	2 700	-2 700	0	105	105
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 007	-2 700	307	2 033	1 726
Rahoituksen rahavirta	-3 007	-	-3 007	-2 033	974
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Saamisten muutos kunnalta	2 673	-	2 673	1 891	-782
Saamisten muutos muilta	520	-	520	459	-61
Korottomien velkojen muutos muilta	-6 200	-	-6 200	-4 383	1 817
Rahavarojen muutos	0	-2 700	-2 700	0	2 700

Liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetietojen numerointi perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen 13.10.2020.

1) Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjakojen mukaisesti ao. tilikaudelle.

Maankäyttösopimustulot

Espoon kaupunki on maankäyttösopimuksissa sitoutunut sopimuskorvausta vastaan tekemään sopimuksessa sovitun kunnallistekniikan.

Maankäyttösopimustulot kirjataan noudattaen kirjanpitolakia ja kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeita "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta" sekä "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta" ja kuntajaoston antamia tarkempia kirjausohjeita, lausuntoja 67/22.2.2005, 70/25.10.2005 ja 94/20.4.2010. Sopimustulot kirjataan suoriteperusteisesti tuloslaskelmaan tuloksi tilikaudelle, jonka aikana suorite on luovutettu. Luovutetulla suoritteella tarkoitetaan tässä kaupungin maankäyttösopimuksen perusteella tekemää kunnallistekniikkaa.

Maankäyttösopimukset joista on saatu maksut, mutta sopimusten mukaista kunnallistekniikka ei ole tehty, on kirjattu velkoihin, saatuihin ennakoihin.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenojen vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 11. Suunnitelman mukaiset poistot.

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenojen tai sitä alemman todennäköiseen luovutushintaan.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

6) Toimintatuotot tehtävääalueittain		
	2023	2022
Liikevaihto		
Maksutuotot		
- maankäyttö- ja kehittämiskorvaukset	3 972 721,25	5 482 386,37
Vuokratuotot		
- maa- ja vesialueiden vuokrat	870 297,78	765 321,50
Liiketoiminnan muut tuotot		
- käyttöomaisuuden myyntivoitot	0,00	0,00
- Pysyvien vastaavien luovutusvoitot	54 237,41	0,00
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>4 897 256,44</i>	<i>6 247 707,87</i>
Valmistus omaan käyttöön	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

11) **Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä**

ESPOON KAUPUNGIN PYSYVIEN VASTAAVIEN POISTOSUUNNITELMA 1.12.2017 ALKAEN

Poistomenetelmä

Poistomenetelmänä käytetään kaikissa omaisuusryhmissä tasapoistomenetelmää.

Poistoajat

Omaisuusryhmä

poisto aika
vuotta

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

ei poisteta

Kiinteät rakenteet ja laitteet

15

Muut aineelliset hyödykkeet

Keskeneräiset hankinnat

ei poisteta

13) **Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot**

	Kunta	
	2023	2022
Muut toimintatuotot		
Osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot	-54 237,41	0,00
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>-54 237,41</i>	<i>0,00</i>

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

19) Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	2023	2022
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
Maa- ja vesialueet		
Poistamaton hankintameno 1.1.	19 773,50	19 773,50
Poistamaton hankintameno 31.12.	19 773,50	19 773,50
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Poistamaton hankintameno 1.1.	34 057 439,15	34 786 352,14
Lisäykset tilikauden aikana	145 972,24	1 500 000,00
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	-1 500 000,00
Siirrot erien välillä	3 826 749,01	5 501 576,78
Tilikauden poisto	-6 017 266,06	-6 230 489,77
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	32 012 894,34	34 057 439,15
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Lisäykset tilikauden aikana	3 826 749,01	5 501 576,78
Siirrot erien välillä	-3 826 749,01	-5 501 576,78
<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>		
<i>Poistamaton hankintameno 1.1.</i>	<i>34 077 212,65</i>	<i>34 806 125,64</i>
<i>Lisäykset tilikauden aikana</i>	<i>3 972 721,25</i>	<i>7 001 576,78</i>
<i>Rahoitusosuudet tilikaudella</i>	<i>0,00</i>	<i>-1 500 000,00</i>
<i>Tilikauden poisto</i>	<i>-6 017 266,06</i>	<i>-6 230 489,77</i>
<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	<i>32 032 667,84</i>	<i>34 077 212,65</i>

Maa- ja vesialueet erittely	2023	2022
Maa- ja vesialueet		
Kiinteistöjen liittymismaksut	19 773,50	19 773,50
Muut maa- ja vesialueet	0,00	0,00
<i>Maa- ja vesialueet yhteensä</i>	<i>19 773,50</i>	<i>19 773,50</i>

Pysyvien vastaavien sijoitukset	2023	2022
Osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.	2 383 424,77	2 383 424,77
Vähennykset: myynti	-50 909,64	0,00
Hankintameno 31.12.	2 332 515,13	2 383 424,77
Muut lainasaamiset		
Hankintameno 1.1.	21 940 117,51	21 940 117,51
Hankintameno 31.12.	21 940 117,51	21 940 117,51
<i>Sijoitukset yhteensä</i>		
<i>Hankintameno 1.1.</i>	<i>24 323 542,28</i>	<i>24 323 542,28</i>
<i>Vähennykset</i>	<i>-50 909,64</i>	<i>0,00</i>
<i>Hankintameno 31.12.</i>	<i>24 272 632,64</i>	<i>24 323 542,28</i>

22) Omistuksia muissa yhteisöissä/Osakkuusyhtiöt
Suurpellon jätehuolto Oy

29,36 %

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

25) Oman pääoman erittely		
	2023	2022
Edellisten tilikausien ylijäämä	65 317 683,78	65 347 521,04
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-62 570,03	-29 837,26
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	65 255 113,75	65 317 683,78

32) Muiden velkojen erittely		
	2023	2022
Muut velat		
Liittymismaksut	0,00	0,00
Muut velat	696,10	0,00
<i>Muut velat yhteensä</i>	696,10	0,00

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat</i>		
Menojäämät	19 090,41	0,00
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	19 090,41	0,00
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	19 090,41	0,00
<i>Siirtovelkojen olennaiset erät yhteensä</i>	19 090,41	0,00

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

48) Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
<i>Henkilöstön lukumäärä</i>	1	1

5.2.2 Tapiola

Toimintakertomus

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Tapiolan keskuksen keskeisen osan toteuttamiseen liittyvästä kaupungin ja LähiTapiolan kesken vuonna 2014 solmitun sopimuksen ja vuonna 2017 solmitun lisäsopimuksen mukaisesta kokonaisuudesta on vielä toteuttamatta kaksi asuinkerrostaloa Itätuulenkujan varrella. LähiTapiola on tehnyt niistä sopimuksen YIT:n kanssa. Ensimmäisen rakennuksen rakentaminen käynnistyi vuonna 2023 ja valmistuminen on vuonna 2024. Toisen rakentaminen käynnistyy myöhemmin niin, että se valmistuu kesäkuun loppuun 2026 mennessä.

Vuoden 2023 aikana keskustassa oli käynnissä puretun Vesiputoustalon tilalle tulevan Feenix-asuinkorttelin rakentaminen. Ensimmäinen asuinrakennus valmistui keväällä ja toinen loppukesästä. Kolmas asuintalo ja koko kortteli valmistuvat keväällä 2024.

Tapiolan keskuksen länsiosaa koskevat sopimukset YIT:n kanssa allekirjoitettiin 19.4.2021. Itätuulenkujan 4:n asuinrakennus ja Merituulentien yläpuolelle suunniteltu liikerakennus valmistuivat kesällä 2023. Sopimukseen sisältyvät vielä kaksi asuinrakennusta KOy Kielaksen tontille ja näihin liittyvät julkiset alueet, joiden rakentaminen ei ole vielä käynnistynyt.

Tapiolan keskuksen Satakielenrinteen asemakaavanmuutos tuli voimaan marraskuussa 2022. Kaava-alueen Itätuulenkujan eteläpuolisten tonttien alueella suoritettiin Satakielitalon purkutyöt. Uusien asuinkeuhkeiden rakentaminen ei ole vielä käynnistynyt.

Kaupunginhallitus päätti 20.9.2021, että Kulttuurikeskuksen yhteyteen toteutetaan uusi esityssali pääosin Espoon kaupunginteatterin käyttöön. Sali tulee pääosin maan päälle ja kytketään gallerian välityksellä Kulttuurikeskukseen, jonka peruskorjaus siirtyy myöhemmäksi. Valtuusto hyväksyi laajennuksen hankesuunnitelman 21.11.2022.

Kulttuurialueen ympäristön asemakaavanmuutosehdotus hyväksyttiin nähtäville kaupunkisuunnittelulautakunnan käsittelyssä 14.2.2024. Kaavaan sisältyy Kulttuurikeskuksen lisäksi useita hankkeita. Kaupungin omistamat KOy Kulttuurialue ja KOy Espoon Kaupinkallioon sisältyvä entinen Tapiolan Urheilutalo Oy kaupunki on varannut HGR Property Partners Oy:lle uusien liike- ja toimistorakennuksen kehittämistä varten. KOy Espoon Kaupinkallioon sisältyvän Kaupinkallion pysäköintitalon paikalle suunnitellaan asuntoja. Keskustornin kiinteistö on pääosin HGR Property Partners Oy:n omistuksessa. Yritys suunnittelee kiinteistön uudistamista nykyisen asemakaavan pohjalta toimistorakennuksena, jonka ylimpään kerrokseen tulee ravintola. Kaavamuutokseen sisältyy myös suojeltava Tapiolatorin liikekeskus.

WeeGee-talon viereen valmistui neljä uutta asuinkerrostaloa. WeeGee-talon pihan uudistamista suunniteltiin. Tapiolan Teollisuustalon Oy:n tontille suunniteltiin uutta asuintaloa, jota koskeva asemakaavanmuutos oli kaupunkisuunnittelulautakunnan käsittelyssä ja asetettiin nähtäville.

Tapiolan Pohjantorin asemakaavanmuutosehdotus hyväksyttiin kaupunkisuunnittelulautakunnassa nähtäville vuoden 2023 lopussa.

Kehä I:n Maarinsolmun eritasoliittymän asemakaava tuli voimaan vuoden 2023 alussa. Liittymän toteuttamista ryhdyttiin selvittämään valtion kanssa. Asemakaavaan sisältyy HOAS:lle varattu opiskelija-asuntotontti, jonka toteuttamisen valmistelu käynnistyi. Liittymän ympäristössä Pohjois-Tapiolassa oli vireillä useita muitakin asuntohankkeita. Tapiolan Lämpö Oy:n tontin asuntoasemakaava tuli voimaan kesäkuussa 2023 ja kohde siirtyi JM Suomi Oy:n

omistukseen. Työeläkevakuutusyhtiö Elon omistaman Kalevalantien ja Tietäjätien kulmatontin asuntoasemakaavasta valitettiin hallinto-oikeuteen. Lisäksi alueella oli vireillä vastaava kehitysusealla muullakin tontilla.

Keilaniemen alueella kehittäminen jatkui edelleen voimakkaasti ja alueella oli vireillä vuoden aikana useita hankkeita.

Varman puurakenteisen toimistorakennuksen Keilaniemen Portin rakentaminen käynnistyi kesällä 2023. Hanke valmistuu loppukesästä 2026 ja sen yhteyteen on tulossa eteläinen sisäänkäynti keskuspysäköintiin.

Keilaniemen kolmesta hankkeesta on vastannut Strike Ky, jonka omistavat HGR Property Partners Oy, YIT ja Ilmarinen. Keilaniemenranta-hankkeeseen sisältyvän 160 m korkean toimistotornin rakentamisen käynnistämiseksi haettiin edellytyksiä. Keilaniemen alueelle suunniteltiin yleistä kalliopysäköintilaitosta, jonka toteuttamisesta neuvoteltiin kaupungin kanssa. Liike/toimistohanke (Valokeila-hanke) Raide-Jokerin päätepysäkin vieressä edellyttää vielä sopimusta kaupungin kanssa kaupunkisuunnittelulautakunnan loppukevästä 2022 hyväksymän asemakaavanmuutosehdotuksen pohjalta. YIT:llä on vireillä Keilaniemenrannassa kaksi asuinrakennushanketta, joista toisen rakentaminen pyritään käynnistämään vuonna 2024.

Niam Oy:n Life Science Centerin laajennus valmistui keväällä. NCC:n kanssa neuvoteltiin edelleen metrokorttelin pohjoisosan toimisto/asuinhankeesta, jonka asemakaavanmuutos hyväksyttiin jo 2021. Metrokorttelin eteläpäässä oli suunnitteilla SRV:n asuintorni, jolle myönnettiin jatkoaikaa. Kokonaisuuden, johon sisältyvät AB Invest AS:n hotelli/kongressikeskus/toimistohanke sekä Skanska CDF:n toimistohanke Keilaranta 3 ja eQ:n toimisto/asuinhanke Keilaranta 5 ja 7, kaavaehdotus kaupunginhallitukselle hyväksyttiin kaupunkisuunnittelulautakunnassa marraskuussa. SRV:n toimistohankkeen Keilalahdenkaarten asemakaavaehdotus hyväksyttiin syksyllä nähtäville. Lisäksi oli vireillä Nordic Urban Oy:n Keilaniemenrannan hyvinvointikeskus sekä DWS:n Keilalahdentie 2-4:n lisärakennushanke.

Otaniemen Kivimiehen alueen asemakaavanmuutosehdotus hyväksyttiin kaupunkisuunnittelulautakunnassa ehdotuksena kaupunginhallitukselle elokuussa. Kivikairan alue jaettiin kahteen osaan. Betonimiehen kaavaehdotus palautettiin kaupunkisuunnittelulautakunnassa vuoden lopussa uudelleen valmisteltavaksi. Senaatti-kiinteistöt möi Kivikairan jäljellä olevan osan Newil & Bau Oy:lle ja yksityiselle sijoittajalle, jotka käynnistivät alueen suunnittelun vuoden 2024 alussa.

Otaniemessä oli vireillä useita Aalto-yliopiston kehittämishankkeita. Aalto-yliopisto keskittää toimintojaan Otaniemen keskukseen. Otakaari 2A ja 2B valmistui osittain vuoden 2023 lopussa ja osittain valmistuminen tapahtuu keväällä 2024. Otaniemen keskuksen viereisten Tietokorttelien eli Biologin alueen suunnittelu jatkui Aallon ja Senaatin järjestämän suunnittelukilpailun voittajaehdotuksen pohjalta. Kemistin korttelin asemakaava hyväksyttiin keväällä 2023, mutta päätöksestä valitettiin hallinto-oikeuteen. Aalto Works-korttelin uudistaminen eteni. Otakaaren opiskelija-asuntojen suunnittelu eteni.

Asuntojen rakentaminen jatkui Urheilupuiston metroaseman vieressä Jousenpuiston alueella. Vuoden 2023 lopussa alueella oli valmiina kaksitoista, rakenteilla yksi ja suunnitteilla yksi (viimeinen) asuin kerrostalo.

Arvio tulevasta kehityksestä

LähiTapiola-hankkeeseen (17.6.2014 allekirjoitettu toteuttamissopimus ja 10.5.2017 allekirjoitettu lisäsopimus) vielä sisältyvien kahden Itätuulenkujan varrella sijaitsevan asuin kerrostalotontin kohteet valmistuvat vuoden 2024 lopussa ja kesäkuun lopussa 2026.

Tapiolan keskuksen länsiosan toteuttaminen jatkuu YIT:n kanssa 19.4.2021 allekirjoitetun sopimuksen mukaisesti. Sopimuksesta on vielä rakentamatta asuintalot entiselle Kielaksen tontille.

Itätuulenkujan kadun ensimmäisen vaiheen kattaminen aloitetaan vuonna 2024. Feenix-asuinkortteli entiselle Vesiputoustaalon tontille valmistuu keväällä 2024. Satakielenrinteen asuinrakentaminen Itätuulenkujan eteläpuolella käynnistyy vuonna 2024.

Kulttuurikeskuksen laajennuksen (uusi esityssali) suunnittelu etenee. Kulttuuriaukion ympäristön kaavoitus etenee.

Pohjois-Tapiolassa Kehä I:n eritasoliittymän toteuttamista valmistellaan ja uutta asuinrakentamista suunnitellaan purettavien liike/toimistorakennusten tilalle useilla tonteilla. Alue sijaitsee Raide-Jokerin pysäkin lähellä.

Keilaniemessä jatkuu Varman puurakenteisen toimistorakennuksen rakentaminen. Keilaniemenrantaan suunnitellun korkean toimistorakennuksen rakentaminen käynnistetään kesällä 2024. Tavoitteena on, että yleisen kalliopysäköintilaitoksen louhintatyöt käynnistyvät loppukevästä 2024, Kehittäminen jatkuu Keilaniemessä usealla tontilla. Alueelle suunnitellaan merkittävä määrä uutta asuin- ja toimistorakennusoikeutta ja myös uutta hotellihanketta meren rantaan.

Biologin alueen suunnittelua viedään eteenpäin Aallon ja Senaatin vuonna 2022 järjestämän arkkitehtuurikutsukilpailun voittajan kanssa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Tapiolan taseyksikkö ei ole toiminnallinen organisaatio, vaan kirjanpidollinen raportointiyksikkö. Taseyksikössä toimii kaksi henkilöä projektinjohtotehtävissä, kaupunkiympäristön toimialan linjaorganisaatio huolehtii muista toiminnoista matriisiohjauksella. Tapiolan kirjanpidolliselle raportointiyksikölle ei ole tällä hetkellä tunnistettavissa merkittäviä riskejä.

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Taseyksikön tuotot muodostuvat maankäyttö- ja kehittämiskorvauksista, maanmyyntivoitoista sekä pitkäaikaisten vuokrasopimusten tuotoista. Tulotavoite 38 milj. euroa toteutui. Maankäyttösovimustuottoja kertyi 22,3 milj. euroa, maanmyyntivoittoja 14,6 milj. euroa ja maanvuokria 1,2 milj. euroa.

Kuluissa oli varauduttu projektinjohton kuluihin, asiantuntijapalveluiden ostoon sekä Tapiolan keskuspysäköinti Oy:n sekä Tapiolan keskustavalvomo Oy:n vastikkeiden maksuun. Kulut toteutuivat talousarvion puitteissa.

Korkokulut ylittivät talousarvion 4,4 milj. euroa. Yleinen korkotaso nousi nopeasti ja merkittävästi. Poistot toteutuivat talousarvion mukaisesti. Tulos alitti talousarvion 3,4 milj. euroa kohonneiden korkokulujen vuoksi. Taseyksiköllä ei ole sitovaa tulostavoitetta.

Toiminnan rahoitus

Investoinnit

Investointeihin oli varattu 18,4 milj. euroa ja niitä toteutui 16,0 milj. euroa. Kaikki investoinnit ovat uusinvestointeja. Investointien sitovuustaso on omaisuuslaji.

Infraa rakennettiin 8,7 milj. eurolla. Tapiolan keskuspysäköinti Oy:n rahoitusvastikkeita kirjattiin taseyksikön investointeihin yhtiön maksamien lainanlyhennysten verran 3,4 milj. euroa. Koy Jousenpuiston pysäköinnin vapaan pääoman rahastoon sijoitettiin talousarviossa suunnitellusti 3,9 milj. euroa.

Kunnallistekniikan sitova määräraha 9,6 milj. euroa alittui 0,8 milj. euroa ja osakkeiden ja osuuksien sitova määräraha 8,8 milj. euroa alittui 1,5 milj. euroa.

Välitystili

Taseyksiköllä ei ole omaa pankkitiliä, vaan toimintaa rahoitetaan tarvittaessa kaupungin välitystilin kautta. Taseyksikkö on rahoittanut 16,1 milj. euron investointinsa tulorahoituksella. Välitystilin saldo oli vuoden 2023 lopussa -119,4 milj. euroa. Välitystilin velkasaldo pieneni tilikauden aikana 24,7 milj. euroa.

Viiden vuoden (2019–2023) kumulatiivinen toiminnan rahavirta on ollut negatiivinen. Taseyksikkö on rahoittanut toimintansa vuoteen 2015 asti aiempien vuosien toiminnan rahavirrasta kertyneillä välitystilisaamisilla, mutta vuonna 2015 välitystili kääntyi velaksi. Vuonna 2023 välitystilin velkasaldo pieneni, mutta saldo oli koko vuoden negatiivinen. Velkasaldoa ennustetaan myös tuleville vuosille. Taseyksikölle laaditun 10 vuoden investointi- ja tulorahoituslaskelman loppupuolella välitystilin saldo kääntyy kuitenkin jälleen positiiviseksi.

Henkilöstö

Taseyksikössä on kaksi henkilöä.

Tilinpäätöslaskelmat

302-Tapiolan taseyksikkö

TULOSLASKELMA

	12-23		12-22	
Liikevaihto	24 111 132,72		15 053 165,55	
Liiketoiminnan muut tuotot	14 530 909,81		14 892 826,52	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-524,78		0,00	
Palvelujen ostot	-414 860,41	-415 385,19	-589 360,50	-589 360,50
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-216 250,21		-195 882,40	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-15 524,79		-12 888,17	
Muut henkilösivukulut	-4 183,61	-235 958,61	-3 453,88	-212 224,45
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-26 610 225,96		-26 156 072,03	
Arvonalentumiset	-130 094,79	-26 740 320,75	0,00	-26 156 072,03
Liiketoiminnan muut kulut			-757 739,30	-643 820,37
Liikelylijäämä (-alijäämä)	10 492 638,68		2 344 514,72	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Kunnalle maksetut korkokulut	-4 722 284,99		-887 105,18	
Muut rahoituskulut	0,00	-4 722 284,99	0,00	-887 105,18
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	5 770 353,69		1 457 409,54	
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	5 770 353,69		1 457 409,54	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	5 770 353,69		1 457 409,54	
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Sijoitetun pääoman tuotto -%	3,24		0,68	
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto -%	3,24		0,68	
Voitto -%	23,93		9,68	

302-Tapiolan taseyksikkö

RAHOITUSLASKELMA	12-23	12-22
Toiminnan rahavirta		
Liikelyijäämä (-alijäämä)	10 492 638,68	2 344 514,72
Poistot ja arvonalentumiset	26 740 320,75	26 156 072,03
Rahoitustuotot ja -kulut	-4 722 284,99	-887 105,18
Tulorahoituksen korjaukerät	-14 530 909,81	-14 846 114,72
	<u>17 979 764,63</u>	<u>12 767 366,85</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-16 091 233,42	-16 160 727,95
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	1 080 966,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	16 438 900,39	14 846 114,72
	<u>347 666,97</u>	<u>-233 647,23</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	18 327 431,60	12 533 719,62
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	-24 740 964,46	-20 777 255,42
	<u>-24 740 964,46</u>	<u>-20 777 255,42</u>
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos muilta	15 601 130,31	1 711 817,74
Korottomien velkojen muutos muilta	-9 187 597,45	6 531 718,06
	<u>6 413 532,86</u>	<u>8 243 535,80</u>
Rahoituksen rahavirta	-18 327 431,60	-12 533 719,62
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, €	80 513 537,87	25 732 285,62
Investointien tulorahoitus, %	202,04	183,12
Lainanhoitokate	7,88	32,13
Kassan riittävyys, pv	Ei sovellu	Ei sovellu
Quick Ratio	0,00	0,12
Current Ratio	0,00	0,12

302-Tapiolan taseyksikkö TASE

	12-23	12-22
VASTAAVAA	316 978 675,42	345 136 883,64
A PYSYVÄT VASTAAVAT	289 397 968,10	301 955 046,01
I Aineettomat hyödykkeet	3 285 166,66	3 428 000,02
2. Muut pitkävaikutteiset menot	3 285 166,66	3 428 000,02
II Aineelliset hyödykkeet	231 598 934,39	249 450 679,00
2. Rakennukset	5 109 717,22	5 476 882,54
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	226 489 217,17	243 843 701,67
III Sijoitukset	54 513 867,05	49 076 366,99
1. Osakkeet ja osuudet	54 513 867,05	49 076 366,99
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	27 580 707,32	43 181 837,63
II Saamiset	27 580 707,32	43 181 837,63
Pitkäaikaiset saamiset	27 524 289,00	26 016 484,00
5. Siirtosaamiset	27 524 289,00	26 016 484,00
Lyhytaikaiset saamiset	56 418,32	17 165 353,63
1. Myyntisaamiset	17 888,77	15 657 548,63
4. Muut saamiset	38 529,55	0,00
5. Siirtosaamiset	0,00	1 507 805,00
VASTATTAVAA	316 978 675,42	345 136 883,64
A OMA PÄÄOMA	195 065 267,83	189 294 914,14
IV Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	189 294 914,14	187 837 504,60
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	5 770 353,69	1 457 409,54
E VIERAS PÄÄOMA	121 913 407,59	155 841 969,50
I Pitkäaikainen	2 217 172,00	0,00
6. Saadut ennakot	2 217 172,00	0,00
II Lyhytaikainen	119 696 235,59	155 841 969,50
3. Lainat kunnalta	119 390 479,09	144 131 443,55
6. Saadut ennakot	0,00	10 060 392,63
7. Ostovelat	266 767,15	1 650 133,32
10. Siirtovelat	38 989,35	0,00
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste %	61,97	56,49
Suhteellinen velkaantuneisuus %	309,76	486,81
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	195 065,27	189 294,91
Lainakanta, 1 000 €	119 390,48	144 131,44
Lainat ja vuokravastuut, 1 000 €	119 390,48	144 131,44
Lainasaamiset, 1 000 €	0,00	0,00

Tuloslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Liikevaihto	17 950	17 950	24 111	6 161
Liiketoiminnan muut tuotot	20 050	20 050	14 531	-5 519
Materiaalit ja palvelut	-882	-882	-415	466
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-	-	-1	-1
Palvelujen ostot	-882	-882	-415	467
Henkilöstökulut	-	-	-256	-256
Palkat- ja palkkiot	-	-	-236	-236
Henkilösivukulut	-	-	-20	-20
Eläkekulut	-	-	16	16
Muut henkilösivukulut	-	-	4	4
Poistot ja arvonalentumiset	-26 666	-26 666	-26 740	-74
Suunnitelman mukaiset poistot	-26 666	-26 666	-26 610	56
Arvonalentumiset	-	-	-130	-130
Liiketoiminnan muut kulut	-912	-912	-758	155
Vuokrat	-700	-700	-758	-58
Muut kulut	-212	-212	-	212
Liikeyli-/alijäämä	9 540	9 540	10 493	953
Rahoitustuotot ja -kulut	-350	-350	-4 722	-4 372
Rahoituskulut	-350	-350	-4 722	-4 372
Kunnalle maksetut korkokulut	-350	-350	-4 722	-4 372
Yli/alijäämä ennen satunnaisia eriä ja varauksia	9 190	9 190	5 770	-3 420
Tilikauden yli-/alijäämä	9 190	9 190	5 770	-3 420

Investointien toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Infrarakentaminen	-9 570	-9 570	-8 746	824
Tapiolan taseyksikkö	-9 570	-9 570	-8 746	824
Muut investoinnit	-8 800	-8 800	-7 345	1 455
Osakkeet ja sijoitukset	-8 800	-8 800	-7 345	1 455
Investointimenot (brutto)	-18 370	-18 370	-16 091	2 279
Investointitulot	-	-	1 908	1 908
Osakkeet ja sijoitukset	-	-	1 908	1 908
Nettoinvestoinnit	-18 370	-18 370	-14 183	4 187

Rahoituslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toiminnan rahavirta	15 856	15 856	17 980	2 124
Liikelylijäämä (-alijäämä)	9 540	9 540	10 493	953
Poistot ja arvonalentumiset	26 666	26 666	26 740	74
Rahoitustuotot ja -kulut	-350	-350	-4 722	-4 372
Tulorahoituksen korjauserät	-20 000	-20 000	-14 531	5 469
Investointien rahavirta	1 630	1 630	348	-1 282
Investointimenot	-18 370	-18 370	-16 091	2 279
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	20 000	20 000	16 439	-3 561
Toiminnan ja investointien rahavirta	17 486	17 486	18 327	842
Rahoituksen rahavirta	-17 486	-17 486	-18 327	-841
Lainakannan muutokset	-	-	-24 741	-24 741
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	-	-	-24 741	-24 741
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos muilta	5 598	5 598	15 601	10 003
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-23 084	-23 084	-	23 084
Korottomien velkojen muutos muilta	-	-	-9 188	-9 188
Rahavarojen muutos	0	0	0	0

Liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetietojen numerointi perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen 13.10.2020.

1) Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Maankäyttösopimustulot

Espoon kaupunki on maankäyttösopimuksissa sitoutunut sopimuskorvausta vastaan tekemään sopimuksessa sovitun kunnallistekniikan.

Maankäyttösopimustulot kirjataan noudattaen kirjanpitolakia ja kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeita "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta" sekä "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta" ja kuntajaoston antamia tarkempia kirjausohjeita, lausuntoja 67/22.2.2005, 70/25.10.2005 ja 94/20.4.2010. Sopimustulot kirjataan suoriteperusteisesti tuloslaskelmaan tuloksi tilikaudelle, jonka aikana suorite on luovutettu. Luovutetulla suoritteella tarkoitetaan tässä kaupungin maankäyttösopimuksen perusteella tekemää kunnallistekniikkaa.

Maankäyttösopimukset joista on saatu maksut, mutta sopimusten mukaista kunnallistekniikka ei ole tehty, on kirjattu velkoihin, saatuihin ennakoihin.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoön vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 11. Suunnitelman mukaiset poistot.

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoön tai sitä alempan todennäköiseen luovutushintaan.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain		
	2023	2022
Liikevaihto		
Maankäyttö- ja kehittämiskorvaukset	22 284 302,38	13 349 747,10
Vuokratuotot		
Maa- ja vesialueiden vuokrat	1 175 227,60	1 082 438,93
Rakennusten vuokrat	651 602,74	620 979,52
Liiketoiminnan muut tuotot		
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	14 530 909,81	14 846 114,72
Muut tulot	0,00	46 711,80
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>38 642 042,53</i>	<i>29 945 992,07</i>
Valmistus omaan käyttöön	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

9) Palvelujen ostojen erittely		
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	360,00	0,00
Muiden palvelujen ostot	414 500,41	589 360,50
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>414 860,41</i>	<i>589 360,50</i>

11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä

ESPOON KAUPUNGIN PYSYVIEN VASTAAVIEN POISTOSUUNNITELMA 1.12.2017 ALKAEN

Poistomenetelmä

Poistomenetelmänä käytetään kaikissa omaisuusryhmissä tasapoistomenetelmää.

Poistoajat

poisto aika
vuotta

Omaisuusryhmä

Aineettomat hyödykkeet

Muut pitkävaikutteiset menot

3

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

ei poisteta

Rakennukset ja rakennelmat

20

Kiinteät rakenteet ja laitteet

15

Muut aineelliset hyödykkeet

Keskeneräiset hankinnat

ei poisteta

13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot

	2023	2022
Muut toimintatuotot		
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	14 530 909,81	14 846 114,72
<i>Luovutusvoitot yhteensä</i>	<i>14 530 909,81</i>	<i>14 846 114,72</i>

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

19) Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	2023	2022
<u>Aineettomat hyödykkeet</u>		
Muut pitkävaikutteiset menot		
Poistamaton hankintameno 1.1.	3 428 000,02	3 570 833,35
Tilikauden poisto	-142 833,36	-142 833,33
Poistamaton hankintameno 31.12.	3 285 166,66	3 428 000,02
<i>Aineettomat hyödykkeet yhteensä</i>		
<i>Poistamaton hankintameno 1.1.</i>	3 428 000,02	3 570 833,35
<i>Tilikauden poisto</i>	-142 833,36	-142 833,33
<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	3 285 166,66	3 428 000,02
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
Muut rakennukset		
Poistamaton hankintameno 1.1.	5 476 882,54	5 844 047,85
Tilikauden poisto	-367 165,32	-367 165,31
Poistamaton hankintameno 31.12.	5 109 717,22	5 476 882,54
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Poistamaton hankintameno 1.1.	243 843 701,67	262 677 468,96
Lisäykset tilikauden aikana	1 089 508,31	1 080 966,00
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	-1 080 966,00
Siirrot erien välillä	7 656 234,47	6 812 306,10
Tilikauden poisto	-26 100 227,28	-25 646 073,39
Poistamaton hankintameno 31.12.	226 489 217,17	243 843 701,67
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Poistamaton hankintameno 1.1.	130 094,79	130 094,79
Lisäykset tilikauden aikana	7 656 234,47	6 812 306,10
Siirrot erien välillä	-7 656 234,47	-6 812 306,10
Arvonalennukset ja niiden palautukset	-130 094,79	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	0,00	130 094,79
<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>		
<i>Poistamaton hankintameno 1.1.</i>	249 450 679,00	268 651 611,60
<i>Lisäykset tilikauden aikana</i>	8 745 742,78	7 893 272,10
<i>Rahoitusosuudet tilikaudella</i>	0,00	-1 080 966,00
<i>Tilikauden poisto</i>	-26 467 392,60	-26 013 238,70
<i>Arvonalennukset ja niiden palautukset</i>	-130 094,79	0,00
<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	231 598 934,39	249 450 679,00

Pysyvien vastaavien sijoitukset		
	2023	2022
Osakkeet konserniyhtiöt		
Hankintameno 1.1.	25 858 820,19	21 980 807,19
Lisäykset	3 940 059,00	3 878 013,00
Hankintameno 31.12.	29 798 879,19	25 858 820,19
Osakkeet ja osuudet osakkuusyhtiöt		
Hankintameno 1.1.	23 217 546,80	18 828 103,95
Lisäykset	3 405 431,64	4 389 442,85
Vähennykset	-1 907 990,58	0,00
Hankintameno 31.12.	24 714 987,86	23 217 546,80
<i>Osakkeet ja osuudet yhteensä</i>	54 513 867,05	49 076 366,99
<i>Sijoitukset yhteensä</i>		
<i>Hankintameno 1.1.</i>	49 076 366,99	40 808 911,14
<i>Lisäykset</i>	7 345 490,64	8 267 455,85
<i>Vähennykset</i>	-1 907 990,58	0,00
<i>Hankintameno 31.12.</i>	54 513 867,05	49 076 366,99

20) Omistuksia muissa yhteisöissä

Konserniyhtiöt

Omistusosuus

Jousenpuiston Pysäköinti Koy	100 %
Espoon Kaupinkallio Koy	39 %

22) Omistuksia muissa yhteisöissä

Osakkuusyhtiöt

Omistusosuus

Tapiolan Keskuspysäköinti Oy	20,70 %
Tapiolan Keskustavalvomo Oy	24,29 %

24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtosaamiset		
Siirtosaamiset (tonttien hallinnan luovuttaminen)	27 524 289,00	26 016 484,00
<i>Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Muut tulojäämät	0,00	1 507 805,00
<i>Tulojäämät yhteensä</i>	0,00	1 507 805,00
<i>Siirtosaamiset yhteensä</i>	27 524 289,00	27 524 289,00

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

25) Oman pääoman erittely		
	2023	2022
Edellisten tilikausien ylijäämä	189 294 914,14	187 837 504,60
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	5 770 353,69	1 457 409,54
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	195 065 267,83	189 294 914,14

30) Velat lähiyhteisöiltä		
	2023	2022
<i>Lyhytaikaiset velat</i>		
Osakkuusyhteisöille		
Ostovelat	223 660,70	0,00
Yhteensä	223 660,70	0,00
<i>Vieras pääoma yhteensä</i>	223 660,70	0,00

33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
	2023	2022
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat</i>		
Menojäämät	38 989,35	0,00
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	38 989,35	0,00
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	38 989,35	0,00
<i>Siirtovelkojen olennaiset erät yhteensä</i>	38 989,35	0,00

VAKUUKSIA JA VASTUUSITOUMUKSIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt		
	2023	2022
<u>Arvonlisäveron palautusvastuu</u> Alv-vähennyksen/-palautuksen kohteena ollut kiinteistö myydään tai siirretään vähennyskelvottomaan käyttöön	544 329,00	723 691,04
Maankäyttö- ja kunnallistekniikkasopimukset tehty, eivät vielä laskutuskelpoisia. Kaava vahvistettu.	18 738 056,00	18 000 940,00

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

48) Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
<i>Henkilöstön lukumäärä</i>	2	2

5.2.3 Urheilupuisto

Toimintakertomus

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Stadionin ja pysäköintilaitoksen suunnitelmia jatkokehitetiin vuonna 2023 todetun asuntomarkkinatilanteen heikentymisen vuoksi. Aiemmin kiinteästi stadionin katsomorakenteissa ollut asunto-osa eriytettiin stadionista, mikä tarvittaessa mahdollistaa asunto-osan ja stadionin eriaikaisen rakentamisen. Stadionin ja pysäköintilaitoksen urakkakilpailun aineisto valmistui odottamaan päätöstä hankkeen toteuttamisesta

Kaupunkitekniikan keskuksen toimesta laaditut urheilupuiston alueen yleissuunnitelmat valmistuivat pohjaksi vuonna 2024 laadittavien rakennussuunnitelmien tekemiselle.

Arvio tulevasta kehityksestä

Tapiolan urheilupuiston jalkapallostadionin hankesuunnitelma hyväksytään lähtökohdaksi vuonna 2024 käynnistettävälle urakkakilpailutukselle. Kilpailun voittaja ja kaupunki kehittävät yhdessä lopullista suunnitteluratkaisua tavoitteenaan rakentamisen aloittaminen vuonna 2025. Muiden kuin stadionkorttelin asuntorakennusoikeuksien myynti käynnistetään myöhemmin asuntorakentamisen elvyttyä tarjouskilpailulle suotuisaksi.

Stadion-korttelin pohjois- ja itäpuolisten, Urheilupuiston alueen katujen ja liikuntapaikkojen rakennussuunnitelmat valmistuvat vuonna 2024. Kaupunkitekniikan keskus käynnistää aluerakentamisesta urakkakilpailun vuonna 2024. Aluerakentaminen käynnistyy keväällä 2025.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Urheilupuiston taseyksikkö ei ole toiminnallinen organisaatio, vaan kirjanpidollinen raportointiyksikkö. Taseyksikössä ei ole henkilökuntaa, kaupunkiympäristön toimialan linjaorganisaatio huolehtii muista toiminnoista matriisiohjauksella. Urheilupuiston kirjanpidolliselle raportointiyksikölle ei ole tällä hetkellä tunnistettavissa merkittäviä riskejä.

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Taseyksikön tuotot muodostuvat maanmyyntivoitoista sekä pitkäaikaisten vuokrasopimusten tuotoista. Ensimmäisinä toimintavuosina tuotot ovat maanvuokria. Tilikautena niitä kertyi 72 211 euroa.

Kuluissa oli varauduttu alueen yleistasoiseen suunnitteluun Kaupunkitekniikan keskuksen tai toimialan esikunnan toteuttamana. Lisäksi keskushallinto veloitti taseyksikköä taloushallinnon hoitamisesta. Kuluja kertyi 46 991 euroa.

Taseyksiköllä ei ole sitovaa tulostavoitetta.

Toiminnan rahoitus

Investoinnit

Rakentaminen ei vielä alkanut siinä laajuudessa kuin talousarvioon ennakoitiin. Investointien toteuma on 289 247 euroa.

Taseyksiköllä ei ole omaa pankkitiliä, vaan toimintaa rahoitetaan tarvittaessa kaupungin välitystilin kautta. Välitystilin saldo oli vuoden 2023 lopussa - 574 823,42 euroa.

Henkilöstö

Taseyksikössä ei ole henkilökuntaa.

Tilinpäätöslaskelmat

303-Urheilupuiston taseyksikkö

TULOSLASKELMA	12-23		12-22	
Liikevaihto	72 210,95		64 653,11	
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	0,00		0,00	
Valmistus omaan käyttöön	0,00		0,00	
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00		0,00	
Tuet ja avustukset kunnalta	0,00		0,00	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	0,00		0,00	
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	0,00		0,00	
Palvelujen ostot	-46 990,63	-46 990,63	-20 101,32	-20 101,32
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	0,00		0,00	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	0,00		0,00	
Muut henkilösivukulut	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	0,00		0,00	
Arvonalentumiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut kulut	0,00		0,00	
Liikelylijäämä (-alijäämä)	25 220,32		44 551,79	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	0,00		0,00	
Muut rahoitustuotot	0,00		0,00	
Kunnalle maksetut korkokulut	-13 304,54		-1 662,83	
Muille maksetut korkokulut	0,00		0,00	
Korvaus peruspääomasta	0,00		0,00	
Muut rahoituskulut	0,00	-13 304,54	0,00	-1 662,83
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	11 915,78		42 888,96	
Satunnaiset tuotot ja kulut				
Satunnaiset tuotot	0,00		0,00	
Satunnaiset kulut	0,00	0,00	0,00	0,00
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	11 915,78		42 888,96	
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00		0,00	
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys(+)	0,00		0,00	
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys(+)	0,00		0,00	
Tuloverot	0,00		0,00	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	11 915,78		42 888,96	
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT				
Sijoitetun pääoman tuotto -%	5,69		ei sovellu	
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto -%	5,69		ei sovellu	
Voitto -%	16,50		66,34	

303-Urheilupuiston taseyksikkö

RAHOITUSLASKELMA	12-23	12-22
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	25 220,32	44 551,79
Rahoitustuotot ja -kulut	-13 304,54	-1 662,83
	<u>11 915,78</u>	<u>42 888,96</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-289 247,24	0,00
	<u>-289 247,24</u>	<u>0,00</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-277 331,46	42 888,96
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	280 573,17	-45 756,46
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0,00	0,00
	<u>280 573,17</u>	<u>-45 756,46</u>
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos muilta	-3 358,27	0,00
Korottomien velkojen muutos muilta	116,56	2 867,50
	<u>-3 241,71</u>	<u>2 867,50</u>
Rahoituksen rahavirta	277 331,46	-42 888,96
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, €	-574 449,21	-297 117,75
Investointien tulorahoitus, %	4,12	0,00
Lainanhoitokate	1,90	26,79
Kassan riittävyys, pv	Ei sovellu	Ei sovellu
Quick Ratio	0,01	0,00
Current Ratio	0,01	0,00

303-Urheilupuiston taseyksikkö

TASE	12-23	12-22
VASTAAVAA	592 605,51	300 000,00
A PYSYVÄT VASTAAVAT	589 247,24	300 000,00
II Aineelliset hyödykkeet	289 247,24	0,00
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	289 247,24	0,00
4. Koneet ja kalusto	0,00	0,00
III Sijoitukset	300 000,00	300 000,00
1. Osakkeet ja osuudet	300 000,00	300 000,00
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	3 358,27	0,00
II Saamiset	3 358,27	0,00
Lyhytaikaiset saamiset	3 358,27	0,00
4. Muut saamiset	3 358,27	0,00
VASTATTAVAA	592 605,51	300 000,00
A OMA PÄÄOMA	14 798,03	2 882,25
IV Edellisten tilikaudien ylijäämä (alijäämä)	2 882,25	-40 006,71
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	11 915,78	42 888,96
E VIERAS PÄÄOMA	577 807,48	297 117,75
II Lyhytaikainen	577 807,48	297 117,75
3. Lainat kunnalta	574 823,42	294 250,25
7. Ostovelat	2 984,06	2 867,50
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste %	2,50	0,96
Suhteellinen velkaantuneisuus %	800,17	459,56
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1 000 €	14,80	2,88
Lainakanta, 1 000 €	574,82	294,25
Lainat ja vuokravastuut, 1 000 €	574,82	294,25
Lainasaamiset, 1 000 €	0,00	0,00

Tuloslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Liikevaihto	65	65	72	7
Materiaalit ja palvelut	-268	-268	-47	221
Palvelujen ostot	-268	-268	-47	221
Liikeyli-/alijäämä	-203	-203	25	228
Rahoitustuotot ja -kulut	-	-	-13	-13
Rahoituskulut	-	-	-13	-13
Kunnalle maksetut korkokulut	-	-	-13	-13
Yli/alijäämä ennen satunnaisia eriä ja varauksia	-203	-203	12	215
Tilikauden yli-/alijäämä	-203	-203	12	215

Investointien toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Infrarakentaminen	-4 300	-4 300	-289	4 011
Urheilupuiston taseyksikkö	-4 300	-4 300	-289	4 011
Investointimenot (brutto)	-4 300	-4 300	-289	4 011
Nettoinvestoinnit	-4 300	-4 300	-289	4 011

Rahoituslaskelman toteutumisvertailu

1000 EUR	Talousarvio 2023	Muutettu TA 2023	Toteuma 2023	Poikkeama
Toiminnan rahavirta	-203	-203	12	215
Liikelyjäämä (-alijäämä)	-203	-203	25	228
Rahoitustuotot ja -kulut	-	-	-13	-13
Investointien rahavirta	-4 300	-4 300	-289	4 011
Investointimenot	-4 300	-4 300	-289	4 011
Toiminnan ja investointien rahavirta	-4 503	-4 503	-277	4 225
Rahoituksen rahavirta	4 503	4 503	277	-4 226
Lainakannan muutokset	-	-	281	281
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	-	-	281	281
Muut maksuvalmiuden muutokset	-	-	-3	-3
Saamisten muutos muilta	-	-	-3	-3
Korottomien velkojen muutos kunnalta	4 503	4 503	-	-4 503
Rahavarojen muutos	0	0	0	0

Liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Liitetietojen numerointi perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen 13.10.2020.

1) Arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla.

Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa 11. Suunnitelman mukaiset poistot.

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

6) Toimintatuotot tehtävälueittain		
	2023	2022
Liikevaihto		
Vuokratuotot		
Maa- ja vesialueiden vuokrat	72 210,95	64 653,11
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>72 210,95</i>	<i>64 653,11</i>
Valmistus omaan käyttöön	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>

11) **Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä**

ESPOON KAUPUNGIN PYSYVIEN VASTAAVIEN POISTOSUUNNITELMA 1.12.2017 ALKAEN

Poistomenetelmä

Poistomenetelmänä käytetään kaikissa omaisuusryhmissä tasapoistomenetelmää.

Poistoajat

poistoaika
vuotta

Omaisuusryhmä

Aineelliset hyödykkeet

Kiinteät rakenteet ja laitteet

15

Muut aineelliset hyödykkeet

Keskeneräiset hankinnat

ei poisteta

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

19) **Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet**

	2023	2022
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana	81 590,72	0,00
Siirrot erien välillä	207 656,52	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	289 247,24	0,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset tilikauden aikana	207 656,52	0,00
Siirrot erien välillä	-207 656,52	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	0,00	0,00
<i>Aineelliset hyödykkeet yhteensä</i>		
<i>Poistamaton hankintameno 1.1.</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
<i>Lisäykset tilikauden aikana</i>	<i>289 247,24</i>	<i>0,00</i>
<i>Poistamaton hankintameno 31.12.</i>	<i>289 247,24</i>	<i>0,00</i>

19) Pysyvien vastaavien sijoitukset		
	2023	2022
Osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.	300 000,00	300 000,00
Hankintameno 31.12.	300 000,00	300 000,00
<i>Sijoitukset yhteensä</i>		
<i>Hankintameno 1.1.</i>	300 000,00	300 000,00
<i>Hankintameno 31.12.</i>	300 000,00	300 000,00

20) Omistuksia muissa yhteisöissä	Omistusosuus
Konserniyhtiöt	
Tapiolan Urheilupuiston Pysäköinti Koy	100 %
Tapiolan Stadion Koy	100 %

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT

25) Oman pääoman erittely		
	2023	2022
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) 31.12.	2 882,25	-40 006,71
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	11 915,78	42 888,96
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	14 798,03	2 882,25

HENKILÖSTÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

48) Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
<i>Henkilöstön lukumäärä</i>	0	0

5.3 RAHASTOT

Sijoitusvuosi 2023 osoittautui lopulta hyväksi edellisen heikon vuoden jälkeen. Sijoitusvuosi 2023 oli tuottoisuudestaan huolimatta tuulinen. Vuoden alussa odotettiin valtioiden talouksien painuvan taantumaan ja keskuspankkien lopettavan koronnostot. Talouskasvua saatiin kuitenkin globaalilla tasolla 2,5 prosenttia ja korkoja nostettiin aina syyskuuhun saakka. Keväällä oli myös pankkisektorin pienimuotoinen kriisi sekä vuoden mittaan erilaiset geopoliittiset selkkaukset heiluttivat markkinaa voimakkaasti. Vihdoin loppuvuonna sijoitusilmapiiriä paransi inflaation hidastuminen ja keskuspankkien lausunnot mahdollisesta korkopolitiikan käänteestä. Etenkin marraskuun alusta alkanut nousu johdatti useat omaisuusluokat hyviin tuottoihin. Tuotoissa oli kuitenkin suuria eroja, jossa esimerkiksi yhdysvaltalaiset osakkeet nousivat yli 20 prosenttia erityisesti suurten teknologiayhtiöiden ansiosta, Suomen pörssille vuosi oli puolestaan ankea ja kehittyvien markkinoiden pörssituotot jäivät myös vaisuksi etenkin Kiinaan kohdistuvien epäluulojen takia.

5.3.1 Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto

Rahaston tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluinvestointien ja maanhankinnan rahoitusta pitkällä aikavälillä. Rahaston tuotot tulee käyttää taloussuunnitelmassa määriteltyjen investointien ja maanhankinnan rahoitukseen. Rahaston pääoma säilytetään inflaatio huomioon ottaen vähintään alkuperäisen suuruisena.

Valtuusto hyväksyy talousarvion ja taloussuunnitelman yhteydessä suunnitelman rahaston tuottojen käytöstä. Rahastoa puretaan tilinpäätöksen yhteydessä valtuuston rahaston varoilla katettavaksi päättämien investointien ja maanhankinnan toteutuneita menoja vastaavalla määrällä. Rahoitustuotot realisoituvat käytettävissä oleviin varoihin vasta rahastoa purettaessa.

Rahaston varainhoito oli vuonna 2023 hajautettu kolmelle täyden valtakirjan varainhoitajalle, jotka olivat SEB Asset Management, Danske Bank ja Evli Pankki. Tämän lisäksi rahoitusryhmän hoidossa on n. 1/3 rahaston varoista, jotka ovat sijoitettu pääosin vaihtoehtoisiiin sijoituksiin.

Rahaston varojen kirjanpitoarvo 31.12.2023 oli 639,9 milj. euroa ja markkina-arvo 725,9 milj. euroa. Rahaston sijoitustoiminnan tuotto vuonna 2023 oli 8,7 prosenttia. Varat olivat vuoden lopussa sijoitettuina rahamarkkinasijoituksiin (3,3 prosenttia), joukkovelkakirjalainoihin (28,3 prosenttia), osakkeisiin (42,5 prosenttia) ja vaihtoehtoisiiin sijoituksiin (25,8 prosenttia).

Tilikauden ylijäämä oli 28 346 930,52 euroa, joka lisätään rahaston edellisten tilikausien ylijäämään. Vuoden 2023 osalta rahaston pääomaan tehdään sääntöjen mukainen inflaatiokorjaus ja edellisten tilikausien ylijäämästä rahastopääomaan siirretään 18 100 298,69 euroa. Kuluttajahintainflaatio vuonna 2023 oli 3,6 prosenttia.

Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto

TULOSLASKELMA	12-23		12-22	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Palvelujen ostot	-31 610,00	-31 610,00	-29 762,02	-29 762,02
Liikelylijäämä (-alijäämä)		-31 610,00		-29 762,02
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	9 568,17		56 095,89	
Muut rahoitustuotot	30 938 816,06		15 956 541,41	
Muut rahoituskulut	-2 569 843,71	28 378 540,52	-42 069 163,76	-26 056 526,46
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		28 346 930,52		-26 086 288,48
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		28 346 930,52		-26 086 288,48
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		28 346 930,52		-26 086 288,48

Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto

RAHOITUSLASKELMA	12-23	12-22
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-31 610,00	-29 762,02
Rahoitustuotot ja -kulut	28 378 540,52	-26 056 526,46
	<u>28 346 930,52</u>	<u>-26 086 288,48</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	28 346 930,52	-26 086 288,48
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	-68 368,12	115 214,77
Saamisten muutos muilta	-22 283,15	0,00
Korottomien velkojen muutos kunnalta	0,00	0,00
Korottomien velkojen muutos muilta	0,00	0,00
	<u>-90 651,27</u>	<u>115 214,77</u>
Rahoituksen rahavirta	-90 651,27	115 214,77
Rahavarojen muutos	28 256 279,25	-25 971 073,71
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	639 438 800,20	611 182 520,95
Rahavarat 1.1.	611 182 520,95	637 153 594,66
	<u>28 256 279,25</u>	<u>-25 971 073,71</u>

Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto

TASE	12-23	12-22
VASTAAVAA	639 945 116,02	611 598 185,50
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	639 945 116,02	611 598 185,50
II Saamiset	506 315,82	415 664,55
Lyhytaikaiset saamiset	506 315,82	415 664,55
3. Saamiset kunnalta	484 032,67	415 664,55
4. Muut saamiset	22 283,15	0,00
III Rahoitusarvopaperit	633 793 941,38	603 813 604,38
4. Muut arvopaperit	633 793 941,38	603 813 604,38
IV Rahat ja pankkisaamiset	5 644 858,82	7 368 916,57
VASTATTAVAA	639 945 116,02	611 598 185,50
A OMA PÄÄOMA	639 945 116,02	611 598 185,50
I Rahastopääoma	520 886 373,32	502 786 074,63
IV Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	90 711 812,18	134 898 399,35
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	28 346 930,52	-26 086 288,48

Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT	2023	2022
25) Oman pääoman erittely		
Rahastopääoma 1.1.	502 786 074,63	460 848 831,01
Lisäykset	18 100 298,69	41 937 243,62
Vähennykset		0,00
Rahastopääoma 31.12.	520 886 373,32	502 786 074,63
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 1.1.	108 812 110,87	176 835 642,97
Siirto rahastopääomaan	-18 100 298,69	-41 937 243,62
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 31.12.	90 711 812,18	134 898 399,35
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	28 346 930,52	-26 086 288,48
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>639 945 116,02</i>	<i>611 598 185,50</i>

5.3.2 Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto

Toimintakertomus

Rahaston tarkoituksena on edistää elinkeinotoiminnan edellytyksiä ja sitä kautta työllisyyttä Espoossa. Rahaston toimintaa hoidetaan valtuuston Espoo-tarinassa asettamien tavoitteiden mukaisesti. Rahaston varoja voidaan osoittaa elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä edistäviin hankkeisiin sijoituksina tai lainanantona.

Hallintosäännön mukaan valtuusto hyväksyy talousarvion ja taloussuunnitelman yhteydessä suunnitelman rahaston käytöstä. Hankkeiden tulee olla tuottavia ja taloudellisesti terveitä siten, että rahaston pääoma voidaan turvata. Sijoitukset ja lainananto tulee tehdä niin, ettei kilpailutilanne vääristy. Rahaston tuotoista voidaan osoittaa varoja elinkeinotoiminnan edellytyksiä ja työllisyyttä tukeviin ja edistäviin kohteisiin. Tarvittaessa voidaan rahaston varoja käyttää kaupungin omaan maksuosuuteen, kun Espoo-tarinaa toteuttaviin toimenpiteisiin haetaan ulkoista rahoitusta kansallisista lähteistä ja EU-ohjelmista.

Rahaston tuoton muodostavat sijoitustuotot ja lainanannosta saatavat korkotuotot. Rahaston oma pääoma vuoden 2023 lopussa oli yhteensä 57,1 milj. euroa. Rahaston pääomasta oli sitoutunut 9,7 milj. euroa maa- ja vesialueisiin sekä lainasaamiset Koy Otaniemen Tiedeasunnoilta oli 12,4 milj. euroa. Rahoitusarvopapereihin oli sitoutunut vuoden lopussa 34,4 milj. euroa ja niiden kirjanpitoarvo oli 31,9 milj. euroa.

Rahasto omistaa Espoon Miestentien 2:ssa entisen Poliisiopiston kiinteistön. Tontilla toimii Aalto Village 1, jossa on AYY:n ja Hoasin omistama kerrostalo. Aalto Village 2 on suunnitteilla tontin länsiosaan, jolla on kaavoitettu paloasema ja asuntorakentamista. Tontti on jaettu kolmeen osaan: AYY, Hoas ja paloasema. Tontin määräalalla toimii tällä hetkellä Nesteen kylmäasema.

Vuonna 2008 päätettiin rakentaa Kiinteistö Oy Otaniemen tiedeasunnot, jonka rakentamiseen on myönnetty kehittämisrahastosta lainaa. Lainan määrä oli vuoden 2023 lopussa 12,4 milj. euroa ja omaa pääomaa yhtiössä oli yhteensä noin 2,0 milj. euroa. Kaupunki on pääomittanut yhtiötä luovuttamalla sille apportina tontin arvolla 1,89 milj. euroa.

Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahaston tilikauden ylijäämä oli 1 337 555,80 euroa ja se lisätään edellisten tilikausien ylijäämään. Rahaston edellisten tilikausien ylijäämä 299 085,86 euroa siirretään rahastopäämaan.

Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto

TULOSLASKELMA	12-23		12-22	
Liiketoiminnan muut tuotot		214 802,96		200 489,36
Materiaalit ja palvelut				
Palvelujen ostot	0,00	0,00	-1 138,41	-1 138,41
Liikelylijäämä (-alijäämä)		214 802,96		199 350,95
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	252 903,69		311 934,79	
Muut rahoitustuotot	990 359,58		318 172,18	
Muut rahoituskulut	-120 510,43	1 122 752,84	-530 372,06	99 734,91
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		1 337 555,80		299 085,86
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		1 337 555,80		299 085,86
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		1 337 555,80		299 085,86

Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto

RAHOITUSLASKELMA	12-23	12-22
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	214 802,96	199 350,95
Rahoitustuotot ja -kulut	1 122 752,84	99 734,91
	1 337 555,80	299 085,86
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 337 555,80	299 085,86
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys muilta	100 000,00	200 000,00
	100 000,00	200 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	-1 043 320,64	3 710 221,12
Saamisten muutos muilta	568,53	-27,79
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-210 802,88	210 802,88
	-1 253 554,99	3 920 996,21
Rahoituksen rahavirta	-1 153 554,99	4 120 996,21
Rahavarojen muutos	184 000,81	4 420 082,07
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	31 926 826,21	31 742 825,40
Rahavarat 1.1.	31 742 825,40	27 322 743,33
	184 000,81	4 420 082,07

Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto

TASE	12-23	12-22
VASTAAVAA	57 051 939,44	55 925 186,52
A PYSYVÄT VASTAAVAT	24 040 000,00	24 140 000,00
II Aineelliset hyödykkeet	9 650 000,00	9 650 000,00
1. Maa- ja vesialueet	9 650 000,00	9 650 000,00
III Sijoitukset	14 390 000,00	14 490 000,00
1. Osakkeet ja osuudet	1 990 000,00	1 990 000,00
3. Muut lainasaamiset	12 400 000,00	12 500 000,00
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	33 011 939,44	31 785 186,52
II Saamiset	1 085 113,23	42 361,12
Lyhytaikaiset saamiset	1 085 113,23	42 361,12
3. Saamiset kunnalta	1 043 320,64	0,00
5. Siirtosaamiset	41 792,59	42 361,12
III Rahoitusarvopaperit	31 926 826,21	31 742 825,40
4. Muut arvopaperit	31 926 826,21	31 742 825,40
VASTATTAVAA	57 051 939,44	55 925 186,52
A OMA PÄÄOMA	57 051 939,44	55 714 383,64
I Rahastopääoma	55 714 383,64	55 415 297,78
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 337 555,80	299 085,86
E VIERAS PÄÄOMA	0,00	210 802,88
II Lyhytaikainen	0,00	210 802,88
3. Lainat kunnalta	0,00	210 802,88

Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto

TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT	2023	2022
19) Pysyvät vastaavat		
Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet		
<u>Aineelliset hyödykkeet</u>		
Maa- ja vesialueet		
Poistamaton hankintameno 1.1.	9 650 000,00	9 650 000,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	9 650 000,00	9 650 000,00
Aineelliset hyödykkeet yhteensä		
Poistamaton hankintameno 1.1.	9 650 000,00	9 650 000,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	9 650 000,00	9 650 000,00
Pysyvien vastaavien sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.	1 990 000,00	1 990 000,00
Hankintameno 31.12.	1 990 000,00	1 990 000,00
Muut lainasaamiset		
Hankintameno 1.1.	12 500 000,00	12 700 000,00
Vähennykset	-100 000,00	-200 000,00
Hankintameno 31.12.	12 400 000,00	12 500 000,00
20) Tytäryhteisöt		
Koy Otaniemen tiedeasunnot	100,00 %	100,00 %
23) Saamisten erittely		
Lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä		
Siirtosaamiset	41 792,59	42 361,12
24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Siirtyvät korot	41 792,59	42 361,12

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT	2023	2022
25) Oman pääoman erittely		
Rahastopääoma 1.1.	55 415 297,78	53 655 787,71
Lisäykset	299 085,86	1 759 510,07
Rahastopääoma 31.12.	55 714 383,64	55 415 297,78
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 1.1.	299 085,86	1 759 510,07
Siirto rahastopääomaan	-299 085,86	-1 759 510,07
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 31.12.	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	1 337 555,80	299 085,86
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>57 051 939,44</i>	<i>55 714 383,64</i>

5.3.3 Vahinkorahasto

Toimintakertomus

Rahaston tarkoituksena on kattaa kaupungin takausvastuun perusteella maksettavat suoritukset, kaupungin tai sen tytäryhteisön omaisuutta tai kaupungin tai sen tytäryhteisön vastuulla olevaa omaisuutta kohdanneet merkittävät vahingot sekä muut merkittävät vahingot, joista kaupunki on vastuussa siltä osin kuin kaupungin vakuutukset eivät niitä kata tai kun vahingon määrä alittaa vakuutuksen vahinkokohtaisen omavastuun. Myös kaupunkikonsernin tytäryhteisöt on liitetty mukaan kaupungin vahinkorahaston piiriin soveltuvin osin yhtenäisen vakuutusuojan ja vahinkokäsittelyn saavuttamiseksi.

Vahinkokertymä vaihtelee vuosittain. Vahingot tulevat korvattaviksi vahinkorahastosta pääsääntöisesti vasta siinä vaiheessa, kun vahinko on korjattu ja kaikki kustannukset on selvitetty ja maksettu. Vahinko on joko sattunut edellisenä tai vielä yleisemmin sitä edeltävänä vuonna.

Vuonna 2023 vahinkorahastosta ei maksettu korvauksia.

Vahinkorahaston tilikauden ylijäämä oli 1 563 737,25 euroa, ja se lisätään edellisten tilikausien ylijäämään.

Vahinkorahasto

TULOSLASKELMA	12-23		12-22	
Materiaalit ja palvelut				
Palvelujen ostot	0,00	0,00	-101 811,03	-101 811,03
Liiketoiminnan muut kulut		0,00		-94 012,67
Liikelylijäämä (-alijäämä)		0,00		-195 823,70
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	0,00		22 438,36	
Muut rahoitustuotot	1 563 737,25		1 324 604,70	
Muut rahoituskulut	0,00	1 563 737,25	-216 691,29	1 130 351,77
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä		1 563 737,25		934 528,07
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia		1 563 737,25		934 528,07
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		1 563 737,25		934 528,07

Vahinkorahasto

RAHOITUSLASKELMA	12-23	12-22
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	0,00	-195 823,70
Rahoitustuotot ja -kulut	1 563 737,25	1 130 351,77
	<u>1 563 737,25</u>	<u>934 528,07</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 563 737,25	934 528,07
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	-1 338 416,54	3 348 575,36
	<u>-1 338 416,54</u>	<u>3 348 575,36</u>
Rahoituksen rahavirta	-1 338 416,54	3 348 575,36
Rahavarojen muutos	225 320,71	4 283 103,43
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	10 253 005,42	10 027 684,71
Rahavarat 1.1.	10 027 684,71	5 744 581,28
	<u>225 320,71</u>	<u>4 283 103,43</u>

Vahinkorahasto

TASE	12-23	12-22
VASTAAVAA	13 039 792,54	11 476 055,29
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	13 039 792,54	11 476 055,29
II Saamiset	2 786 787,12	1 448 370,58
Lyhytaikaiset saamiset	2 786 787,12	1 448 370,58
3. Saamiset kunnalta	2 786 787,12	1 448 370,58
III Rahoitusarvopaperit	10 253 005,42	10 027 684,71
4. Muut arvopaperit	10 253 005,42	10 027 684,71
VASTATTAVAA	13 039 792,54	11 476 055,29
A OMA PÄÄOMA	13 039 792,54	11 476 055,29
I Rahastopääoma	5 130 590,10	5 130 590,10
IV Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	6 345 465,19	5 410 937,12
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 563 737,25	934 528,07

Vahinkorahasto

TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT	2023	2022
25) Oman pääoman erittely		
Rahastopääoma 1.1.	5 130 590,10	5 130 590,10
Rahastopääoma 31.12.	5 130 590,10	5 130 590,10
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 1.1.	6 345 465,19	5 410 937,12
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 31.12.	6 345 465,19	5 410 937,12
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	1 563 737,25	934 528,07
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>13 039 792,54</i>	<i>11 476 055,29</i>

5.4 Liikelaitosten ja rahastojen vaikutus tilikauden tuloksen muodostumiseen

LIIKELAITOSTEN JA RAHASTOJEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOSEN MUODOSTUMISEEN

	Rahastot yhteensä	Peruskaupunki	Liikelaitokset yhteensä	Taseyksiköt yhteensä	Eliminoinnit	Tuloslaskelma tilinpäätöksessä
Toimintatuotot	214 802,96	344 848 062,60	290 182 122,27	43 611 509,92	-274 938 450,98	403 918 046,77
Myyntituotot	0,00	38 285 981,34	25 048 845,08	0,00	-28 488 853,67	34 845 972,75
Maksutuotot	0,00	74 125 679,92	128 788,28	26 257 023,63	0,00	100 511 491,83
Tuet ja avustukset	0,00	29 578 248,09	155 759,74	0,00	0,00	29 734 007,83
Vuokratuotot	214 802,96	38 969 318,56	260 109 373,35	2 769 339,07	-246 449 436,02	55 613 397,92
Muut tuotot	0,00	163 888 834,69	4 739 355,82	14 585 147,22	-161,29	183 213 176,44
Valmistus omaan käyttöön	0,00	10 783 574,47	75 695,88	0,00		10 859 270,35
Toimintakulut	-31 610,00	-1 363 885 549,42	-192 954 441,99	-1 596 539,65	275 171 043,98	-1 283 297 097,08
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	0,00	-417 835 844,83	-17 711 327,77	-327 380,68		-435 874 553,28
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	0,00	-85 579 843,21	-4 736 991,57	-33 664,76		-90 350 499,54
Muut henkilösivukulut	0,00	-16 041 788,32	-659 063,61	-8 392,72		-16 709 244,65
Palvelujen ostot	-31 610,00	-418 947 928,71	-56 201 322,85	-468 837,39	28 721 608,30	-446 928 090,65
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,00	-34 380 149,69	-24 416 105,26	-524,78	0,00	-58 796 779,73
Avustukset	0,00	-85 869 444,08	-744 913,44	0,00	0,00	-86 614 357,52
Vuokrat	0,00	-296 966 273,39	-88 269 326,09	-757 739,30	246 449 436,02	-139 543 902,76
Muut kulut	0,00	-8 264 277,19	-215 391,40	-0,02	-0,34	-8 479 668,95
Toimintakate	183 192,96	-1 008 253 912,35	97 303 376,16	42 014 970,27	232 593,00	-868 519 779,96
Verotulot	0,00	911 387 490,26	0,00	0,00		911 387 490,26
Valtionosuudet	0,00	358 855 328,00	0,00	0,00		358 855 328,00
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	262 471,86	23 114 411,71	0,00	1 067 311,21	-7 232 804,72	17 211 390,06
Muut rahoitustuotot	33 492 912,89	43 450 874,57	0,00	130 594,30	-28 650 407,36	48 423 974,40
Korkokulut	0,00	-11 237 407,37	-1 429 903,98	-4 735 589,53	7 232 804,72	-10 170 096,16
Muut rahoituskulut	-2 690 354,14	-222 970,33	-28 425 396,72	0,00	28 417 814,36	-2 920 906,83
Vuosikate	31 248 223,57	317 093 814,49	67 448 075,46	38 477 286,25	0,00	454 267 399,77
Poistot ja arvonalentumiset						
poistot	0,00	-103 186 247,37	-55 632 712,69	-32 627 492,02		-191 446 452,08
Arvonalentumiset	0,00	-2 520,00	-1 069 676,12	-130 094,79		-1 202 290,91
Tilikauden tulos	31 248 223,57	213 905 047,12	10 745 686,65	5 719 699,44	0,00	261 618 656,78

5.5 Liikelaitosten ja rahastojen vaikutus kunnan toiminnan rahoitukseen

LIKELAITOSTEN VAIKUTUS KUNNAN TOIMINNAN RAHOITUKSEEN

	Rahastot Yhteensä	Peruskaupunki	Liikelaitokset Yhteensä	Taseyksiköt Yhteensä	Eliminoinnit	Rahoituslaskelma Tilinpäätöksessä
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	31 248 223,57	317 093 814,49	67 448 075,46	38 477 286,25	0,00	454 267 399,77
Satunnaiset erät	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	0,00	-60 142 719,51	-557 996,75	-14 585 147,22	0,00	-75 285 863,48
	31 248 223,57	256 951 094,98	66 890 078,71	23 892 139,03	0,00	378 981 536,29
Investointien rahavirta						
Investointimenot	0,00	-163 324 341,85	-113 001 901,03	-20 353 201,91	0,00	-296 679 444,79
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	4 592 904,03	360 074,70	0,00	0,00	4 952 978,73
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	62 759 765,71	768 562,65	16 544 047,44	0,00	80 072 375,80
	0,00	-95 971 672,11	-111 873 263,68	-3 809 154,47	0,00	-211 654 090,26
Toiminnan ja investointien rahavirta	31 248 223,57	160 979 422,87	-44 983 184,97	20 082 984,56	0,00	167 327 446,03
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset	0,00	-28 990 000,00	-80 359,88	0,00	0,00	-29 070 359,88
Antolainasaamisten vähennykset	100 000,00	8 616 586,07	105 047,60	0,00	0,00	8 821 633,67
	100 000,00	-20 373 413,93	24 687,72	0,00	0,00	-20 248 726,21
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0,00	-51 940 902,40	0,00	0,00	0,00	-51 940 902,40
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-210 802,88	19 450 986,96	0,00	-24 460 391,29	24 671 194,17	19 450 986,96
	-210 802,88	-32 489 915,44	0,00	-24 460 391,29	24 671 194,17	-32 489 915,44
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0,00	-364 055,24	0,00	0,00	0,00	-364 055,24
Vaihto-omaisuuden muutos	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Saamisten muutos	-2 471 819,92	27 968 202,00	21 658 602,30	17 947 937,03	-23 622 062,39	41 480 859,02
Korottomien velkojen muutos	0,00	-96 541 270,30	23 299 894,95	-13 570 530,30	0,00	-86 811 905,65
	-2 471 819,92	-68 937 123,54	44 958 497,25	4 377 406,73	-23 622 062,39	-45 695 101,87
Rahoituksen rahavirta	-2 582 622,80	-121 800 452,91	44 983 184,97	-20 082 984,56	1 049 131,78	-98 433 743,52
Vaikutus maksuvalmiuteen	28 665 600,77	39 178 969,96	0,00	0,00	1 049 131,78	68 893 702,51

6 LUETTELOT JA SELVITYKSET

ESPOON KAUPUNKI
Tilinpäätös 2023

Luettelo kirjanpitokirjoista, tositteiden lajeista ja säilytyksistä

Kirjanpitokirja

Tasekirja

Päiväkirja

Pääkirja

Sidottu kirja

Elektroninen arkisto

Elektroninen arkisto

Numerointi on jatkuva

Lähde

Manuaalinen

Manuaalinen

Manuaalinen

Kuvaus

Laskentataulukko

Manuaalinen muistio

Eliminointi

Myyntireskontra

Ostoreskontra

Ensio

Saatujen laskenta

Sisäinen ostotilaus

Käyttöomaisuus

Myyntilaskut

Ostolaskut

Ostolaskujen käsittelyjärjestelmä

Ostotilausten vastaanotto

Ostolaskun sisäinen laskutus tietohallinto

Pysyvät vastaavat

Numerointi on jatkuva

Liittymät

Aico

Hektori

TA sisäinen laskutus

100 Kassa/Maksatus

100 Kassa/Tulot

100 Kassa/Tyttäret

100 Kassa/Pääkassa

Sijoitus

Palkat ja palkkiot

100 Wega

205 Toimitilavuokrat

205 Siivous

205 Toivo sisäinenlasku

Furuholm

Kassa Kalajärvi

Kassa Leppävaara

Kassa Matinkylä

Kirjasto Entresse

Kirjasto Haukilahti

Kirjasto Iso Omena

Kirjasto Kalajärvi

Kirjasto Karhusuo

Kirjasto Kauklahti

Kirjasto Kivenlahti

Kirjasto Laajalahti

Kirjasto Laaksolahti

Kirjasto Lippulaiva

Muistiot ja maksumääräykset

Sisäinen laskutus tietohallinto

Talousarvioperusteinen sisäinen laskutus

Maksuliikenne kassapäivät

Maksuliikenne kassapäivät

Maksuliikenne kassapäivät

Maksuliikenne kassapäivät

Sijoitus

Sarastia palkat ja palkkiot

Kalustovuokrat logistiikka

Toimitilavuokrat Tilapalvelut

Siivous Tilapalvelut

Toivo sisäinen laskutus

Furuholmin kassa, sisäinen laskutus

Asiointipiste Kalajärvi

Asiointipiste Leppävaara

Asiointipiste Matinkylä

Kirjasto Entresse

Kirjasto Haukilahti

Kirjasto Iso Omena

Kirjasto Kalajärvi

Kirjasto Karhusuo

Kirjasto Kauklahti

Kirjasto Kivenlahti

Kirjasto Laajalahti

Kirjasto Laaksolahti

Kirjasto Lippulaiva

Kirjasto Nöykkiö	Kirjasto Nöykkiö
Kirjasto Opinmäki	Kirjasto Opinmäki
Kirjasto Otaniemi	Kirjasto Otaniemi
Kirjasto Saunalahti	Kirjasto Saunalahti
Kirjasto Sello	Kirjasto Sello
Kirjasto Soukka	Kirjasto Soukka
Kirjasto Tapiola	Kirjasto Tapiola
Kirjasto Viherlaakso	Kirjasto Viherlaakso
Kannusali	Kannusalin kassa
Pikku-Aurora	Pikku-Auroran kassa
Sellosali	Sellosalin kassa
Museo	Museo kassa (Glims ja Pentala)
Ruotsinkielinen kulttuuri	Ruotsinkielinen kulttuuri kassa
Uimahalli Espoonlahti	Uimahalli Espoonlahti
Uimahalli Keski-Espoo	Uimahalli Keski-Espoo
Uimahalli Leppävaara	Uimahalli Leppävaara
Uimahalli Tapiola	Uimahalli Tapiola
Verkkomaksaminen kirjasto	Verkkomaksaminen kirjasto
Verkkomaksaminen tyt	Verkkomaksaminen tyt
Verkkomaksaminen liikunta	Verkkomaksaminen liikunta
Verkkomaksaminen kassa	Verkkomaksaminen kassa
WeeGee	WeeGeen kassa

Muut

Tase-erittelyt	Tase-erittelyt (Aico)
Liitetietosisitteet	Liitetietosisitteet (Aico)